ST

REIZE

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
ACHTSTE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCCI.

VOORBERICHT.

De volgende deelen van de Reizen van J. COOK zullen den laatſten en niet minst merkwaerdigen togt van deezen onſterflijken zee-vaarer bevatten, dien hij egter niet heeft mogen volbrengen, maar waarop hij ongelukkig door de handen der Wilden het leven heeft verloren. Het oogmerk, dat met denzelven bedoeld wierd, was eenen Noord-Wester doortogt uit den Stillen Oceaan, tusſchen Amerika en Aſia door, tot in den Noorder Oceaan te beproeven, en aldus de laatſte hand te leggen aan de oplosſing van die groote aardrijkskundige vraagſtukken, naar welker beſlisſing beſpiegelende aardrijkskundigen zoo langen tijd verlangd, en voorige zee-reizigers zoo dikwerf geſtreefd hadden. Deeze reize voert dan ook den zedigen tijtel van *Reize naar den Stillen Oceaan* en is in het oorſpronglijke vervat in drie deelen in quarto, die in deeze uitgave in zes deelen zullen afgepast worden, waar-

mede alle de Reizen van J. COOK volledig zullen wezen.

De beſchrijving van deezen togt is tot de aankomst van COOK te *Owhyhee*, daar deeze onſterflijke man zijne roemrijke loopbaan eindigde, uit de pen van hemzelven gevloeid. Zij onderſcheidt zig, even als de voorige, door eenvoudigheid, waarheid en naauwkeurigheid; de waarneemingen over de natuurlijke hiſtorie, waarin hij niet bedreven was, en over de zeden en taalen der Wilden heeft hij door zijnen heelmeeſter ANDERSON laaten te boek ſtellen, en het handſchrift is door den Heer D. DOUGLAS, Domheer te Windſor, wien men deeze taak had opgedraagen, beſchaafd en tot den druk gereed gemaakt, die 'er hier en daar enige aantekeningen heeft bijgevoegd, en eene breedvoerige inleiding voor het werk heeft geſchreven. Het vervolg van de reize, na het onherſtelbaar verlies van COOK, is alleen het werk van den Heer KING, die, na den dood van Kapitein CLERKE, het bevel over de twee ſchepen voerde, een' man, die met de zeevaartkunde de kennis van de hoogere ſterrekunde verbond, en te Oxford de doctoraale waerdigheid als eene eere-betooning had ontvangen.

In de vertaaling van de Reize zelve heb ik, volgens mijn eens gemaakt en tot hier toe gevolgd ontwerp, niets agter wege gelaaten; in de inlei-

ding

ding daarentegens vond ik veel wijdloopigs, veel langdraadigs, dat ik, overal daar het niets nieuws of niets belangrijks voor den nederduitſchen leezer behelsde, of beuzelachtige aanmerkingen vervattede, heb bekort, of overgeſlagen, onder andere daar de goede Domheer, zijne hoedanigheid van hiſtorieſchrijver voor die van Theologant vergeetende, triomph roept over de twijfelaars aan de openbaaring, omdat COOK de nabijheid van Aſia en Amerika bewezen, en aldus het Moſaïsch verhaal van het bevolken der aarde, volgens hem, boven alle bedenking geſteld heeft.

De Heer G. FORSTER gaf reeds in het jaar 1787 eene hoogduitſche vertaaling van deeze reize in twee deelen in quarto in het licht, in welke hij meer op onkostbaarheid dan volledigheid gedoeld heeft, doch die dat voorrecht heeft, dat zij, bewerkt zijnde door eenen man, die, de tweede reis van COOK bijgewoond hebbende, kennis droeg van de landen en voortbrengzelen van de Zuid-Zee, met enige aantekeningen van zijne pen verrijkt is, waarin hij verbetert dat verkeerd was en bepaalt dat onbepaald was, zoo veel zig zulks doen liet. Van deeze aantekeningen heb ik gemeend, tot nut van den nederduitſchen leezer, gebruik te moeten maaken; ik heb dan uit die vertaaling de zoodanige in de mijne overgenoomen, welke mij toeſcheenen den text op-

tehelderen, voorwerpen van Natuurlijke Hiſtorie rigtig te bepaalen, of den Leezer een nieuw oogpunt aan de hand te geeven, om zijne gedachten te leiden. Uit de Franſche vertaaling, die weinig verdienſten heeft, en welker ſchrijver de grootſte onkunde in het vak van natuurlijke hiſtorie aan den dag legt, heb ik voor deeze uitgave, wat den text belangt, geen nut kunnen trekken; maar zij zal ons, onder de fraai gegraveerde plaaten, een ſchoon model opleveren van een tafereel van den dood van COOK, dat in de oorſpronglijke uitgave niet gevonden wordt, maar naar de uitmuntende afzonderlijke groote Engelſche plaat van die gebeurtenis voortreflijk gevolgd is.

Hoe zeer ik had voorgenoomen dit werk niet te vergrooten door vergelijkingen of aanvullingen uit de ontdekkingen van laatere zee-vaarers, die de Zuid-zee bevaaren hebben, welke men in hunne reizen zelve leezen moet, heb ik egter den leezer niet onkundig willen laaten van eene nieuwe gewigtige ontdekking, die met die van COOK op dezelfde plaats in verband ſtaat, en dezelve aanvult. Ik bedoel het vinden van de *Straat van Baſſe*, een zee-arm, welke *van Diemens Land* van *Nieuw Zuid-Wales* affcheidt, en die ons dus eene nadere geographiſche kennis geeft van de zuidlijke punt van dat groot land, dat misſchien beſtemd is om, in de volgende eeuwen, eene aanzienlijke rol op de wae-

waereld te ſpeelen, eene ſtraat, die wel verdiende in deeze reis opgegeeven te worden, al ware het alleen om dat COOK derzelver ontdekking zoo nabij geweest is, dat hij zijn gezigt de Straat zelve heeft gewend, en haar toch gemist heeft. — Van zoo weinig hangt dikwijls eene ontdekking af! een land uit het oog te verliezen en niet te onderzoeken of het aan het volgend vast zij, eene golf, eene bogt, eene baai ondoorzogt voorbij te zeilen is, ziet men hier, genoeg om den grootſten ontdekker de belangrijkſte ontdekking te doen misſen en dien roem voor eenen anderen te beſpaaren.

De Kaart van deeze Straat in Engeland gegraveerd zijnde, wierd van dezelve door JOS. BANKS een afdruk gezonden aan het *Depôt Général de la Marine* te Parijs, daar men dezelve op nieuw liet graveeren, om haar den ſchips-kapitein BAUDIN, die toen op het punt ſtond van op eene ontdekking-reize uittezeilen, medetegeeven. De Minister van de zee-zaaken van Frankrijk heeft mij, op mijn verzoek, hetgeen de Burger SCHIMMELPENNINK, Extraordinair Ambasſadeur van de Bataafſche bij de Franſche Republiek, wel heeft gelieven te ondersteunen, beleefdlijk een afdruk van deeze belangrijke kaart uit het *Depôt* laaten geeven, welke ik het der moeite waerdig geoordeeld heb, als eene bijdrage tot de nadere kennis van dat land, en als eene verbetering van

de Kaart van *Van Diemens Land*, die in dit opzigt gebrekkig, of laat ik liever zeggen onvolledig is, gelijk ook tot opheldering van hetgeen ik in mijne aantekening op bladz. 177 van het VIII Deel gezegd heb, in dit werk intelasschen, daar men dezelve onder N°. XXX** † zal vinden.

Ziet daar wat ik nodig achtte, bij den aanvang van dit derde bedrijf van het grootsch tooneel van het leven van mijnen held, den leezer mededeelen; de goedkeuring, waarmede deeze vertaaling bij leesgierige, en ook bij kenners, ontvangen is spoort mij aan om dezelve, ondanks mijne ampts-bezigheden, die natuurlijk het grootste gedeelte van mijnen tijd van mij eischen, zoo 'er geene onvoorziene hindernisfen ontstaan, zoo spoedig mogelijk ten einde te brengen, en ik zal mij gelukkig achten mijne geringe talenten besteed, en een gedeelte van mijnen tijd opgeofferd te hebben om onze taal te verrijken met een werk dat, in alle opzigten, onder alle werken van dien aart, den eersten rang bekleedt.

J. D. PASTEUR.

in den Hage
den 1 *July* 1801.

INHOUD

VAN HET

AGTSTE DEEL.

Bladz.

Inleiding. 1

EERSTE BOEK.

VAN ONS VERTREK UIT ENGELAND TOT ONS VERTREK UIT NIEUW-ZEELAND.

EERSTE HOOFDSTUK.

Toebereidzelen tot de Reis. Gedrag van OMAI *bij zijn vertrek. Waarneemingen om de Lengte van* Sheernesſ *en het* Noord-Voorland *te bepaalen. Vaart van de* Reſolutie *van* Deptford *naar* Plymouth. *Bemanning van de ſchepen. Waarneeming om de lengte van* Plymouth *te bepaalen. Vertrek van de* Reſolutie. 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Overtogt van de Reſolutie *naar* Teneriffe. *Aankomst aldaar. Beſchrijving van de*

Bladz.

Reede van Santa Cruz. *Waarneemingen om de Lengte van* Teneriffe *te bepaalen. Beſchrijving van* Teneriffe. *Kruidkundige waarneemingen. De ſtad* Santa Cruz *en de ſtad* Laguna. *Landbouw. Lucht en luchtſtreek. Koophandel. Inwooneren.* 20

DERDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Teneriffe. *Gevaar, waarin het ſchip bij* Bonavista *geraakt. Het Eiland* Mayo. Port Praya. *Behoedmiddelen tegens den regen en de hitte omtrent de Evennachts-lijn. Ligging van de Kust van* Brazilie. *Aankomst aan de* Kaap de Goede Hoop. *Verrigtingen aldaar. Aankomst van* de Ontdekking. *Reis van den Heer* ANDERSON *binnen 's lands. Sterrekundige Waarneemingen. Scheepvaartkundige aanmerkingen over de vaart van* Engeland *naar de* Kaap de Goede Hoop, *met opzigt tot de ſtroomen en de afwijking van de Kompas naald.* . 44

VIERDE HOOFDSTUK.

De twee ſchepen vertrekken van de Kaap de Goede Hoop. Prins Edwards Eilanden *ont-*

Bladz.

ontwaard. Derzelver voorkoomen. Van Kerguelens Land *bezogt. Aankomst in* Kersmis Haven. *Voorvallende omſtandigheden. Beſchrijving van die haven.* . 78

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek uit de Kersmis Haven. *Vaart langs de kust om haare ligging en uitgeſtrektheid te ontdekken. Verſcheiden Voorgebergten en Baaien en een Schier-Eiland beſchreven en genoemd. Gevaar van banken. Eene haven en een kanaal ontdekt. Waarneemingen van den Heer* ANDERSON *over de natuurlijke voortbrengzelen, dieren, grond enz. van* Kerguelens Land. 107

ZESDE HOOFDSTUK.

Vaart van Kerguelens Land *tot* van Diemens Land. *Aankomst in de* Avontuur-Baai. *Voorvallen aldaar. Onderhandelingen met de inboorlingen. Hunne perſoonen en kleedij beſchreven. Hun gedrag. Tafel van de Lengte en Breedte. Afwijking van de Kompasnaald. Waarneemingen van den Heer* ANDERSON *over de natuurlijke voortbrengzelen des lands, over de inwooneren en hunne taal.* 138

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vaart van Van Diemens Land *tot* Nieuw-Zeeland. *Verrigtingen in* Koningin Charlotta Kanaal. *Onderhandelingen met de inboorlingen. Naricht omtrent het vermoorden van het volk van de sloep van de* Avontuur. *Wie bij die gelegenheid aan het hoofd van de bende was. Twee jonge lieden scheepen zig in, om* OMAI *te verzellen. Aanmerkingen over de inwooneren. Sterrekundige en zeevaartkundige Waarneemingen.* 182

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aanmerkingen van den Heer ANDERSON *over het land omtrent* Koningin Charlotte Kanaal. *De grond, luchtstreek, het water, de winden; de Boomen en Kruiden; de Vogelen, Visschen en andere Dieren; De Inwooneren; hunne Persoonen, hunne Kleedij, Versierzelen, Wooningen, Vaartuigen, Voedzel en Kookerij, hunne Konsten en hunne Wapenen; Hunne wreedheid tegens gevangenen; hunne Gewoonten en Taal.* 222

IN-

INLEIDING.

De geest van ontdekking, die de Europiſche natieën van over lang had bezield, was, na de moeijelijke en wel geſlaagde onderneemingen in de vijftiende en zestiende eeuwen, langzaamerhand aan het ſluimeren geraakt, en had reeds eenen geruimen tijd werkloos gelegen, wanneer hij, onder de laatſte regeering, in Groot-Brittannie wederom begon te ontwaaken (*), om onder den koeſterenden invloed en vorſtlijke aanmoediging van zijne Majeſteit, Koning GEORGE *den Derden*, alle zijne voorige werkzaamheid weder aanteneemen.

Kort na zijne komst tot den troon, het vernielend

(*) Daar waren toen twee reizen gedaan om eenen Noord Wester doortogt door de *Hudſons-Baai* te vinden, eene onder bevel van Kapitein MIDDLETON in zijner Majeſteit ſchip *het Fornuis* en de Pink *de Ontdekking* in 1741 en 1742; de andere onder bevel van de Kapiteinen SMITH en MOORE in de ſchepen *Dobbs en California*, in de jaaren 1746 en 1747 bij intekening uitgerust.

lend oorlogswerk gelukkig geëindigd hebbende, wendde hij zijne gedagten naar menschlievender, maar niet minder luisterrijke onderneemingen, geschikt naar den tijd des weder ontluikenden vredes. Terwijl alle vrije konsten en nuttige oefeningen te huis onder zijne bescherming bloeiden, strekte zig zijne vaderlijke zorg ook uit tot die takken van kundigheden, welke verre moesten opgespeurd en onderzogt worden, en zijne schepen, die eerst overwinning en veroveringen uit alle de deelen der bekende waereld hadden aangebragt, wierden thans gebruikt om vriendlijke gemeenschap met derzelver tot hiertoe onbezogte schuilhoeken te openen.

In het ter uitvoer brengen van een voorneemen, den regeerer van een groot handel drijvend volk zoo waerdig, volgde de eene togt kort op den anderen, en, ik mag 'er wel bijvoegen, in regelmaatige trappen. Dat BYRON (*) begonnen had, verbeterden WALLIS (†) en CARTERET. (‡) Hunne gelukkig ge-

(*) BYRON had de schepen de *Dolphyn* en *Tamar* onder zijn bevel, vertrok in Juny 1764 en voer in Mey 1766 weder t' huis.

(†) WALLIS voerde het bevel over de *Dolphyn* en de *Zwaluw*; hij vertrok in Augustus 1766 en kwam met de *Dolphyn* t' huis in Mey 1768.

(‡) De *Zwaluw*, gevoerd door Kapitein CARTERET, wierd van WALLIS gescheiden, hield eene andere koers, en

geſlaagde onderneemingen deeden een veel uitgeſtrekter plan van ontdekking geboren worden, dat, in twee op elkanderen volgende reizen, door COOK wierd ter uitvoer gebragt. En opdat 'er niets onbeproefd zoude gelaaten worden, ſchoon 'er reeds veel verrigt was, wierd dezelfde ſchips bevelhebber, wiens bekwaamheid in zijn beroep alleen kon geëvenaard worden door de aanhoudende vlijt, waarmede hij dezelve in den loop van zijne voorgaande naſpeuringen had geoefend, nogmaals opgeroepen om het onderzoek van den aardbol te vervolgen, of liever volledig te maaken. Daar wierd dan in het jaar 1776 nog een togt ondernoomen, die, ſchoon de laatſte in tijd-orde, verre was van de minſt gewigtige te wezen met opzigt tot de uitgeſtrektheid en het gewigt van deszelfs doel, maar egter veel minder gelukkig uitviel dan de voorige, alzoo dit doel niet wierd bereikt dan ten koſten van het dierbaar leven van deszelfs geleider.

Wanneer ontwerpen, beraamd tot nut van het algemeen, met partijdige inzigten en door beweegredenen van eigen belang uitgevoerd worden, is het natuurlijk dat men de voordeelen,

en deed ook andere ontdekkingen, zoo dat deeze togt als een afzonderlijke togt kan beſchouwd worden. De *Zwaluw* kwam in Maart 1769 in Engeland terug.

len, welke de waereld over het algemeen, door eene onbepaalde bekendmaaking van alles wat 'er verrigt is, daaruit zoude kunnen raapen, binnen eenen engen kring tragt te bepaalen. Volgens dit beginzel is het maar al te dikwijls als eene gezonde ſtaatkunde beſchouwd, zoo in dit land als bij enige van onze nabuuren, dat men eenen ſluier van geheimhouding over den uitſlag van onderneemingen om onbekende deelen van den aardbol te doorzoeken, werpe. Het ſtrekt der tegenswoordige regeering tot eer dat men thans onbekrompener denkt. De laatſte reizen, door de onze gedaan, moesten, door de uitgeſtrektheid van derzelver doel, voor elke Europiſche natie nuttige onderrigtingen bevatten, ja zelfs voor alle natiën, hoe verre ook afgelegen, die koophandel drijven en met de zee-vaart bekend zijn, en die onderrigtingen zijn haar allerloflijkst medegedeeld. Dezelve onbekrompen en weldaadige geest, die deeze togten deed onderneemen, heeft ook zorg gedraagen dat de ontdekkingen, op dezelve gemaakt, op eene echte wijze wierden te boek geſteld, en daar de verrigtingen, op de vijf eerſte reizen om de waereld te behoorlijken tijd op gezag van zijner Majeſteit minister van zeezaaken zijn openbaar gemaakt, worden die van de zesde, waarop men, behalven het bezoeken van veele van de voorige ontdekking en in het zuider halfrond, zijne naſpeuringen in onbezogte

ſtree-

ſtreeken van het noorder heeft voortgezet, op hetzelfde gezag, thans in de volgende deelen het algemeen aangeboden.

Naardien men doorgaans eenzelfde groot plan van zeevaartkundige ontdekkingen gevolgd heeft, is het klaar dat de verſchillende reizen naauw met elkanderen verbonden zijn, en dat eene naauwkeurige optelling van hetgeen in de voorgaande bedoeld was en ter uitvoer is gebragt een aanmerklijk licht over deeze verſpreiden. Om dan den Leezer in ſtaat te ſtellen juist te beoordeelen welke nieuwe kundigheden hem in dit werk worden medegedeeld, zal het niet ongepast zijn hem een kort, doch naauwkeurig verſlag te geeven van de voornaamſte oogmerken, die te vooren zijn vervuld, en wel op zoodanige wijze geſchikt, dat het kan dienen om de verſchillende daadzaaken, die in de dagverhaalen van de voorige reizen verſtrooid liggen, in een oog-punt te vereenigen. Door dus te toonen wat 'er te vooren gedaan was, zal het beter blijken wat 'er nog te onderzoeken overig bleef, en men zal dan des te beter begrijpen waarom men, ſchoon Zijner Majesteits ſchepen binnen tien jaaren reeds vijfmaal de waereld rond gevaaren waren, het nodig oordeelde dat 'er nog een togt ondernoomen zoude worden.

Zulk een kort overzigt van het verrigtte in deeze inleiding intelaſchen zal nog eene andere nut-

tigheid hebben. Naardien het ontdekking-plan, dat men op zoo veele agtereenvolgende togten gevolgd heeft, nu, gelijk wij wel durven zeggen, grootendeels tot volledigheid gebragt is, zullen wij, de eindelijke uitkomst bijeen trekkende, beter in ſtaat zijn de weldaadige oogmerken, welke men 'er mede voor had, recht te doen, en daar zal een vaste grondſlag gelegd worden, waarop men een voldoend antwoord kan bouwen op eene vraag, die ſomtijds door korrelige vitting en domme kwaadaartigheid gedaan is. Welke nuttige gevolgen zijn 'er tog voor de ontdekkers of voor de ontdekte, voor de gemeene belangen van het menschdom, of voor den aanwas van nuttige kundigheden, uit alle onze zoo geroemde poogingen om de afgelegen hoeken van den aardbol te doorſnuffelen, voortgevloeid?

Het algemeen doel van de verſchillende reizen om de waereld, op Zijner Majeſteits bevel, voor deeze togt geſchiedde ondernoomen, was om naar onbekende landen te zoeken, die zouden mogen liggen in den boezem van den onmeetlijk uitgeſtrekten Oceaan, die het geheel Zuider halfrond beſlaat.

Daar waren, voor onzen tijd, in die ruimte zoo weinige naſpeuringen gedaan, en die weinige nog zoo onvolmaakt, dat het verſlag, dat de waereld daarvan is medegedeeld, meer gediend had om onzeekerheid te weeg te brengen dan om on-

onderrigting te geeven, meer om ligtgeloovige te misleiden dan om den oordeelkundigen onderzoeker voldoening te verſchaffen, door de echte aardrijkskunde van meer dan de halve oppervlakte van den aardbol te verduiſteren met eene eindelooze verſcheidenheid van waarſchijnlijke giſſingen, door ſchrandere beſpiegeling bedagt, van ijdele vertellingen, door eene duiſtere overlevering tot ons gekoomen, of van ſtoute verdigtzelen, opzetlijk valsch verzonnen.

Het zou indedaad ongelukkig geweest zijn, zoo vijf verſchillende onvaarers van den aardbol, van welke ten minſten ſommige, zoo niet alle, weinig bekende en nog minder bevaaren koerſen gehouden hebben, geene ontdekkingen gedaan hadden, die de moeijelijkheden en gevaaren, welke zij onvermijdelijk moeſten ontmoeten, konden beloonen. Doch het volgend overzigt zal de voldoenendſte bewijzen geeven dat Zijner Majeſteits bevelen met bekwaamheid zijn ter uitvoer gebragt, en dat de herhaalde reizen van zijne ſchepen naar het Zuider halfrond onzen voorraad van aardrijkskundige kennis aanmerklijk vermeerderd hebben.

I.

De Zuider Atlantiſche Oceaan was het eerſte toneel onzer werkzaamheden. Van de *Falklands-Eilanden* wist men tot hier toe alleen dat zij be-

ſtonden; maar derzelver waare ligging en uitgeſtrektheid en alle omſtandigheden, welke derzelver beſtaan enigzints belangrijk konden doen zijn, bleeven volſtrekt onbeſlist, tot BYRON dezelve in het jaar 1764 bezogt. En toen Kapitein MACBRIDE, die hem twee jaaren laater derwaarts volgde, derzelver kusten omgevaaren was, en dezelve volkoomen had opgenoomen, wierd 'er eene Kaart van de *Falklands-Eilanden* gemaakt, die zoo naauwkeurig was, dat de kusten van Groot-Brittannie zelve niet juister op onze Kaarten zijn omgetrokken.

Hoe weinig 'er indedaad bekend was van de eilanden in den Zuider Atlantiſchen Oceaan, zelfs zoo laat als ten tijde van Lord ANSON, hier van hebben wij de aanmerklijkſte blijken in de geſchiedenis van zijne reize. Onvermijdelijk tot dwaalingen misleid door de onvolmaakte beſcheiden, die men toen nog ſlechts bezat, had hij *Pepys-Eiland* en de *Falklands-Eilanden* als onderſcheiden landen beſchouwd, die omtrent vijf graaden lengte van elkanderen verwijderd waren. (*) De naſpeuringen van BYRON hebben deeze groote dwaaling verbeterd, en thans is het buiten alle tegenſpraak beſlist dat „ toekoo-
„ mende zee-vaarers huunen tijd zullen verſpil-
„ len, als zij naar *Pepys-Eilanden* zoeken op
„ de

(*) ANSONS Reize, bladz. 87.

„ de Breedte van 47°; alzoo het nu zeeker is „ dat *Pepys-Eiland* geen ander is dan deese „ *Falklands-Eilanden.*" (*)

Behalven de bepaaling van dit aanmerklijk punt, zijn 'er nog andere landen, in den Zuider Atlantiſchen Oceaan gelegen, bekend geworden. Is het eiland *Georgia* weleer gezien door LA ROCHE in het jaar 1675, en door den Heer BUYOT, in het ſchip *de Leeuw*, in 1756, dat waarſchijnlijk voorkoomt, Kapitein COOK heeft ons volkoomen met deszelfs uitgeſtrektheid en waare ligging bekend gemaakt, en in hetzelfde jaar vermeerderde hij de waereld-kaart met *Sandwich Land*, het welk men tot hier toe niet wist dat aanwezig was, en dat de zuidlijkſte ontdekking is, die immer gedaan is. (†)

II.

Schoon de *Straat van Magalhaens* voor onzen tijd dikwijls bezogt is en ſchepen van verſchil-

(*) Deeze zijn de woorden van COOK in zijne Inleiding voor zijne tweede Reize IV Deel bladz. XXV; de gronden, waarop dit zijn zeggen ſteunt vindt men in de Reize van BYRON. Zie HAWKESWORTH Vol. I. pag. 23, 24 en 51—54.

(†) Zie de Kaart van de ontdekkingen in de zuid-zee, VI. Deel. No. XX*.

ſchillende natieën 'er doorgezeild zijn was egter een naauwkeurig onderzoek van derzelver baaien, havenen en kaapen, van de menigte eilanden, die 'er in liggen, en van de kusten, die haar ter wederzijde bezoomen, en eene naauwkeurige opgaaf van de getijen, ſtroomen en diepten door derzelver geheele uitgeſtrektheid, een taak, welken de Heer J. NARBOROUGH en andere, zoo zij dien niet geheel hebben nagelaaten, egter niet kunnen gezegd worden zoo volkoomen opgegeeven te hebben, dat alle verder onderzoek nutloos zoude geweest zijn. Deeze taak is met bekwaamheid en gelukkig volvoerd door BYRON, WALLIS en CARTERET, welker verrigtingen in deeze Straat met de Kaart van dezelve, op hunne waarneemingen en ontdekkingen gegrond, eene rijke bijdrage zijn voor de aardrijkskunde.

III.

Zoo de naauwkeurige onderrigting, die wij dus verkregen hebben, omtrent alle de deelen van deeze beroemde Straat, toekoomende ontdekkers mogt afſchrikken van zig in de moeijelijkheden van een doolhof te begeeven, hetwelk men nu weet dat zoo verward, en eene onvermijdlijke bron van gevaar en vertraaging is, hebben wij thans het genoegen ontdekt te hebben dat men redenlijker wijze op eene veiliger en ſpoediger

vaart

vaart in den Stillen Oceaan mag vertrouwen. Het omvaaren van *Kaap Hoorn* is herhaalde reizen beproefd, zoo uit het Ooſten als uit het Weſten, en haare verſchriklijkheid is haar ontnoomen. Men zal, in het vervolg, minder ontmoedigd worden door de moeijelijkheden en rampen, den ſmaldeelen van Lord ANSON en PIZARRO overgekoomen, als wij ons herinneren dat zij genoodzaakt waren de vaart op deeze zeeën in een ongunſtig jaargetijde te onderneemen, en dat 'er niets zeer verſchriklijks ontmoet wierd, toen Kapitain COOK dezelve bevoer.

Voor deezen uitmuntenden zee-vaarer was de eer bewaard van de eerſte te zijn, die, door eene reeks van allernaauwkeurigſte waarneemingen, beginnende aan den weſtlijken mond van de *Straat van Magalhaens*, en met onvermoeide naarſtigheid om het *Vuur-Land*, door de *Straat le Maire* voortgezet, eene kaart heeft opgemaakt van het zuidlijk eind van Amerika, waaruit zal blijken hoe verlegen voorige zee-vaarers moeten geweest zijn om den weg te vinden en welke voordeelen zij nu zullen hebben, die hierna *Kaap Hoorn* zullen om ſtevenen.

IV.

Gelijk de ontdekking-reizen, op Zijner Majeſteit bevel ondernoomen, den toegang van ſche-

pen

pen tot de Stille Zee gemaaklijk gemaakt hebben, zoo hebben zij ook onze kennis van den inhoud dier zee aanmerklijk uitgebreid.

Schoon de onmeetlijke uitgeſtrektheid, die gemeenlijk bij deezen naam bedoeld wordt, nu omtrent twee en eene halve eeuwen door Europeanen bevaaren was, was egter verre het grootst gedeelte van dezelve, bijzonderlijk ten Zuiden van de evennachtlijn, geduurende deezen tijd ondoorzogt gebleeven.

Naardien het groot doel van MAGALHAENS en der Spanjaarden in het algemeen, die de eerſte zijn, welke dezelve bevaaren hebben, enkel was, langs deezen weg, aan de *Molukſche* en andere Aſiatiſche ſpecerij-eilanden te koomen, wierden alle de deelen van den oceaan, die niet aan hunne westlijke koers lagen, welke aan de noord-zijde van de evennachtlijn lag, niet behoorlijk doorzogt. En zoo MENDANA en QUIROS en enige ongenoemde reizigers voor hun, (*) deeze koers verlaatende en ten Westen van *Calao* binnen den zuider keerkring ſtuurende, het geluk hadden van aldaar verſcheiden eilanden te vinden en vertrouwden dat deeze eilanden konden aangemerkt worden als tekenen van het beſtaan van een nabuurig zuidlijk vast land, door welks vinding

(*) Zie hunne ontdekkingen in de Verzameling van DALRYMPLE van de Reizen in de zuid-zee.

ding zij zig vleiden den roem van DE GAMA en COLUMBUS te zullen evenaaren, bragten deeze zwakke poogingen egter nimmer tot enige wezenlijke ontdekking van de onderſtelde verborgen mijn van eene nieuwe waereld; maar integendeel geraakten hunne reizen, die zonder een oordeelkundig plan ondernoomen, en welker ontdekkingen onvolmaakt gelaaten waren, zonder 'er onmiddelijk volkplantingen te brengen, of dezelve naderhand verder te onderzoeken, ja die naauwlijks in echte en naauwkeurige dagverhaalen beſchreven waren, bijna in het vergeet-boek, of wierden ten minſten zoo verwardlijk herinnerd, dat zij alleen dienden om moeijelijke geſchillen voorttebrengen over derzelver ligging en uitgeſtrektheid, zoo niet om omtrent derzelver beſtaan zelf twijfelingen te verwekken.

Het ſchijnt in het Spaansch Kabinet reeds vroeg een voorwerp van ſtaatkunde geworden te zijn alle verdere ontdekkingen in dat waereldddeel te ſtaaken en alle aanmoediging daartoe te weigeren. Alreeds meeſters zijnde van een grooter rijk op het vaste land van Amerika dan zij voeglijk beheeren konden, en van rijker mijnen van de kostbaare metaalen dan zij gebruiken konden, moeſten noch gierigheid, noch eerzugt hen naar eene vermeerdering van heerſchappij doen verlangen. En dus, ſchoon overal langs de kusten van deezen Oceaan gezeten,

in

in eene ligging, zoo gemaklijk om de ontdekkingen door deszelfs wijde uitgeſtrektheid te vervolgen, hielden de Spanjaards zig te vreden met de kust-vaart, tusſchen hunne eigen havenen, en ſtevenden nooit den wijden afgrond, die dat gedeelte van Amerika van Aſia ſcheidt, over, dan in eene onveranderlijke koers-linie, misſchien maar met een enkel ſchip in het jaar tusſchen *Acapulco* en *Manilla*.

De koerſen van andere Europiſche zee-reizigers over de Stille Zuid-zee wierden, grootendeels, door die van de Spanjaarden geregeld, en gevolglijk binnen dezelfde enge grenzen beperkt. Behalven misſchien ſlechts twee voorbeelden, namelijk van LE MAIRE en ROGGEVEEN, was geen ſchip van eene andere natie deeze zee ingeſtevend door de *Straat van Magalhaens* of om *Kaap Hoorn*, dan met het oogmerk van met de Spanjaarden te handelen, of vijandlijkheden tegens hen te voeren, oogmerken, welke niet konden vervuld worden zonder alle waarſchijnlijke kans van veel tot onzen voorraad van ontdekkingen toetevoegen uitteſluiten; want het was baarblijklijk de zaak van alle zulke reizigers om hunne kruistogten tot eenen kleinen afſtand van de Spaanſche volkplantingen te bepaalen, in welker nabuurſchap alleen zij hoopen konden koophandel te zullen kunnen drijven, of hunne kaaperijen en krijgs-operatieën te zullen kunnen ter uitvoer bren-

brengen. Zij begonnen dan ook, zoo dra zij de Straat uit, of *Terra del Fuego* omgevaaren waren, eene Noordlijke koers te houden, naar het onbewoond eiland van *Juan Fernandez*, hunne gewoone plaats van bijeenkomst en ververſching, en, na dat zij de kust van Amerika waren langs gevaaren, van *Chili* tot *California*, keerden zij of terug naar den Atlantiſchen Oceaan, of, zoo zij het waagden de Zuid-zee naar Aſia over te ſteeken, kreegen zij nimmer in gedagten in de onbevaaren en ondoorzogte deelen van dien Oceaan ontdekkingen te onderneemen, maar verkoozen het betreeden pad (zoo ik dus mag ſpreeken) binnen welker grenzen zij kans hadden een Philippijnsch galjoen te ontmoeten, dat hunne reis voordeelig voor hun zoude kunnen maaken, maar daar zij weinig vooruitzigt konden hebben, zoo zij verlangende geweest waren om dezelve nuttig voor het algemeen te doen zijn, enig nieuw land voor de waereld-kaart te zullen kunnen winnen.

Van deeze oorzaaken moest het natuurlijk gevolg zijn dat 'er weinige vorderingen gemaakt wierden tot het verkrijgen van eene volkoomen en naauwkeurige kennis van den Zuider Stillen Oceaan. Daar wierd egter iets gedaan door de nijvere en weleer onderneemende Hollanders, aan welke wij drie reizen verſchuldigd zijn, ondernoomen om ontdekkingen te doen, en welker onderzoekin-

kingen in de Zuider Breedten van deezen Oceaan veel naauwkeurig zijn te boek gesteld dan die van de bovengemelde vroegere Spaansche reizigers.

LE MAIRE en SCHOUTEN in het jaar 1616 en ROGGEVEEN in 1722, wijslijk oordeelende dat 'er niets nieuws konde te winnen zijn met in de gewoone koers ten Noorden van de linie te blijven, overkruisten deezen Oceaan van *Kaap Hoorn* naar de Oost-Indieën aan geene zijde van den Zuider keerkring; eene ruimte, die zoo zelden en zoo vrugtloos bezogt was. Schoon de volks-meening, door wijsgeerige bespiegeling gesterkt, verwagtede aldaar den rijksten oogst van ontdekkingen te zullen raapen.

TASMAN stevende in het jaar 1642, in zijnen uitgestrekten omweg van *Batavia* door den Zuider Indischen Oceaan, de Zuid-zee in, op den grootsten afstand van Amerika, daar zij nooit te vooren doorzogt was, en zijne koers, van eene hooge Zuidlijke Breedte, Noordwaarts tot *Nieuw-Guinea* en de eilanden ten Ooston van hetzelve nabij de evennachtlijn voortgezet, bragt ontdekkingen te voorschijn, die zijne reis in de jaarboeken der scheepvaart gedenkwaerdig gemaakt hebben.

Doch, over het geheel genoomen, had hetgeen op deeze drie togten verrigt was nog maar gediend om te toonen hoe groot een veld 'er nog open lag voor toekoomend en aanhoudender onder-

derzoek. Derzelver uitkomst had de aardrijksbeschrijvers wel in ſtaat geſteld om de ledige eenvormigheid van de voorgaande kaarten in deezen Oceaan te vullen door het invoegen van enige nieuwe eilanden; maar het aantal en de uitgeſtrektheid van deeze invullingen waren zoo onaanmerklijk, dat zij mogen gezegd worden zig te vertoonen als

Rari, nantes in gurgite vaſto.

En zoo de ontdekkingen weinig in getal waren, waren deeze weinige nog onvolkoomen. Sommige kusten was men wel genaderd, maar men was 'er niet op geland, en men was die voorbij geſtevend, zonder zig optehouden met derzelver uitgeſtrektheid te onderzoeken, of derzelver verknogtheid met die, welke op eenen geringen afſtand mogten liggen. Zoo men al op andere geland was, waren deeze bezoeken, over het algemeen, zoo kort geweest, dat het naauwlijks mogelijk was op zulk eenen zwakken grondſlag enig naricht te bouwen, dat zelfs eene ijdele nieuwsgierigheid konde bevredigen, en veel minder geſchikt om een wijsgeerig onderzoek te voldoen, of tot de veiligheid of de ſlaaging van toekomſtige togten toe te brengen.

Laaten wij egter aan deeze eerſte beginzelen van ontdekking recht doen. Den Hollanderen moe-

ten wij, ten minſten, de verdienſte toekennen van het ijs voor ons gebrooken te hebben, ſchoon wij hen daarna voorbij ſtreefden op den weg, dien zij eerst voor ons hadden gebaand. En met welk eenen goeden uitſlag de ſchepen van Zijne Majeſteit, in hunne herhaalde togten, in de onbekendſte deelen van den Zuider Stillen Oceaan zijn doorgedrongen, zal blijken uit de volgende opnoeming van derzelver verſchillende en zeer uitgebreide werkzaamheden, die den ſluier opgeligt hebben, welke tot nu toe over de aardrijkskunde van een zoo groot deel des aardbols was geworpen.

1. De verſchillende landen, van welke enig naricht gegeeven is, als door de voorige zee-vaarers, Spaanſche of Hollandſche, gezien zijnde, zijn zorgvuldig opgezogt, en de meeſte (ten minſten die van enig belang ſcheenen te zijn) gevonden en bezogt, en niet ter loops bezogt, maar men heeft alle middelen aangewend om voorige dwaalingen te verbeteren, en voorgaande gebreken aantevullen, door naauwkeurig onderzoek aan land te doen en de kusten met bekwaamheid opteneemen, en door dezelve rond te zeilen. Wie heeft niet gehoord of geleezen van het zoo genoemd *Tierra Auſtralia del Eſpiritu Santo* van QUIROS? Zijne ſtoute voorgeevens dat het een gedeelte van een zuidlijk vast land was konden het onderzoek van Kapitein COOK niet uit-

uitſtaan, die het omzeilde, en deszelfs waare ligging en maatige grootte aanwees in den archipel van de *Nieuwe-Hebriden.* (*)

2. Onze laatſte zee-reizigers hebben niet alleen veele ontdekkingen van hunne voorgangeren verbeterd, maar zij hebben de aardrijkskunde ook verrijkt met eene lange lijst van hunne eigene ontdekkingen. De Stille Zee, binnen den Zuider keerkring herhaalde reizen doorgevaaren, wierd bevonden te krioelen van eene, naar het ſcheen, oneindige menigte bewoonbaare ſtukken lands. Veele eilanden, door de verbaazende ruimte van omtrent tagtig graaden lengte, op verſchillende afſtanden van malkanderen verſpreid liggende, of in talrijke groepen verdeeld, zijn, bij hunne aannadering, als het ware, opgereezen, en zij hebben, zulke breedvoerige narichten van dezelve en derzelver bewooneren t'huis gebragt als tot alle nuttige oogmerken van onderzoek dienſtig kunnen zijn, en, om Kapitein COOKS eigen woorden te gebruiken, die zulk een aanmerklijk deel aan deeze ontdekkingen had, dat zij in dat vak weinig meer overig gelaaten hebben. (†)

3. BY-

(*) BOUGAINVILLE deed in het jaar 1768 niet meer dan te ontdekken dat het land alhier uit eilanden beſtond. Kapitein COOK nam in 1774 de geheele groep op. Zie zijne Reizen VI Deel bladz. 257.

(†) VII Deel bladz. 203.

3. BYRON, WALLIS en CARTERET hadden alle het hunne toegebragt om onze kennis van de eilanden in den Stillen Oceaan binnen den Zuider Keerkring te vermeerderen; doch hoe verre deeze Oceaan Westwaarts ſtrekte, welke landen denzelven aan dien kant begrensden en de betrekking van die landen met de ontdekkingen van voorige reizigers bleef volſtrekt onbekend tot Kapitein COOK, op zijne eerſte reis in het jaar 1770, (*) de meest voldoende beſlisſing van dit gewigtig vraagſtuk medebragt. Met eene verbaazende ſtandvastigheid en eene onvergelijklijke bekwaamheid, onder eenen ongemeenen zaamenloop van moeijelijkheden en gevaaren, zeilde hij deeze kust ten naasten bij drieduizend Engelſche mijlen langs, van 38° Zuider Breedte door den keerkring, tot derzelver noordlijk eind tot binnen 10½° van de evennachtlijn, daar zij bevonden wierd de landen te naderen, welke reeds door de Hollanders onderzogt waren op verſcheiden reizen, van hunne Aſiatiſche volkplantingen ondernoomen, en welken zij den naam van *Nieuw-Holland* gegeeven hebben. Deeze ontdekkingen, in de laatſte eeuw voor TASMANS togt gedaan, hadden de noordlijke en westlijke kusten van dit land doen onderzoeken, en Kapitein COOK liet, door zijne uitgeſtrekte naſpooring aan deszelfs Oost-

(*) II en III Deel.

Oost-zijde, weinig meer over om den geheelen omtrek volledig te maaken. Tusschen *Hicks Kaap*, op 38° Breedte, daar zijn onderzoek van deeze kust begon, en dat gedeelte van *Van Diemens Land*, van welk TASMAN af ging, was de afstand niet boven vijf en twintig zee-mijlen. Het was dan ook zeer waarschijnlijk dat deeze landen aan elkanderen vast waren, schoon Kapitein COOK voorzigtiglijk zegt dat hij niet kon bepaalen of zijn *Nieuw-Zuid-Wales*, dat is de Oost-kust van *Nieuw Holland*, aan *van Diemens Land* vast zij dan niet. Doch dat aldus op de eerste reis onbeslist wierd gelaaten wierd in den loop van de tweede opgehelderd, toen Kapitein FURNEAUX met de *Avontuur*, geduurende zijne scheiding van de *Resolutie* (eene gelukkige scheiding, wijl zij dus uitviel) in 1773 *Van Diemens Land* van deszelfs zuidlijkste punt, langs de Oost-kust, verre voorbij de plaats daar TASMAN geweest is, tot op 38° Breedte, daar het onderzoek van Kapitein COOK in 1770 had begonnen, heeft opgenoomen. (*)

Daar is thans geen twijfel meer of wij hebben nu eene volkoomen kennis van den geheelen omtrek

(*) VII Deel bladz. 220. Men vergelijke hier hetgeen ik in eene aantekening gezegd heb, VIII Deel, bladz. 177.

VERTAALER.

trek van dit groot land, dit vijfde gedeelte van de waereld (als ik zoo mag ſpreeken) hetwelk onze laatſte reizigers ontdekt hebben dat van eene zoo verbaazende grootte is, dat het, om Kapitein COOKS eigen woorden te gebruiken, van eene grooter uitgeſtrektheid is dan enig ander land in de bekende waereld, dat den naam van een vast land niet draagt. (*)

4. TASMAN had, na *Van Diemens Land* verlaaten te hebben, den Stillen Oceaan ingeſtevend zijnde, eene kust ontmoet, welke hij den naam van *Nieuw-Zeeland* gaf. Naardien de uitgeſtrektheid van deeze kust, en derzelver ligging naar alle zijden, uitgezonderd een gedeelte van derzelver West-zijde, dat hij langs zeilde in zijne koers noordwaarts, volkoomen onbekend gebleven was, was het zedert zijnen tijd een algemeen gevoelen onder de aardrijkskundigen geweest dat *Nieuw-Zeeland* een gedeelte was van een zuidlijk land, Noord en Zuid loopende, van de 33° tot de 64° Breedte, en welks noordlijke kust zig in den Zuider Stillen Oceaan tot eenen onmeetlijken afſtand uitſtrekte, daar deszelfs oostlijke grens gezien was door JUAN FERNANDEZ, eene halve eeuw te vooren. Kapitein COOKS reize met de *Onderneeming* heeft deeze onderſtelling geheel den bodem ingeſlaagen. Schoon TASMAN

(*) III Deel bladz. 219.

MAN de eer toekoomt van *Nieuw-Zeeland* eerst gezien te hebben, koomt Kapitein COOK alleen de eer toe van hetzelve daadlijk onderzogt te hebben. Hij bragt bijna zes maanden op deszelfs kusten door in de jaaren 1769 en 1770, (*) ſtevende het volkoomen rond en verzeekerde zig van deszelfs uitgeſtrektheid en deszelfs verdeeling in twee eilanden. (†) Herhaalde bezoeken aan dit land hebben zedert deeze gewigtige ontdekking volledig gemaakt, die, ſchoon het nu bekend is dat zij geen deel van een Zuidlijk vast land uitmaakt, waarſchijnlijk op alle toekoomende waereld-kaarten zal onderſcheiden worden als de grootſte eilanden, die in dat gedeelte van het Zuider halfrond aanwezig zijn.

5. Of *Nieuw-Holland* al dan niet aan *Nieuw-Guinea* vast ware, was eene vraag, met veele twijfelingen en onzeekerheid omwikkeld, tot Kapitein COOK, tusſchen de twee landen doorzeilende door de *Endeavour-Straat*, dezelve heſlingte. Wij zullen niet aarzelen om dit eene gewigtige aanwinning voor de aardrijkskunde te noemen, want, ſchoon de groote ſchranderheid en uit-

(*) II Deel; van den 6 Oktober 1769 tot den 31 Maart 1770.

(†) Deszelfs zuidlijk eind ten naaſten bij op 47° en het noordlijk op 34½. Zie de Kaart No. VI in het II Deel.

uitgeſtrekte kennis van den Heer DALRYMPLE enige ſpooren ontdekt heeft dat zulk een doorvaart reeds te vooren gevonden was, (*) waren deeze ſpooren egter zoo duiſter, en in den tegenswoordigen tijd zoo weinig bekend, dat men 'er zig, in het maaken van kaarten, niet algemeen naar geregeld had; de Preſident DE BROSSES (†) die in het jaar 1756 ſchreef en die wel bedreven was in aardrijkskundige naſpooringen, was niet in ſtaat geweest 'er voldoend bericht van op te ſpooren, en de Heer DE BOUGAINVILLE, die, in het jaar 1768, het gewaagd had op de zuidlijke kust van *Nieuw-Guinea* aantezeilen, omtrent negentig zee-mijlen ten Westen van deszelfs zuid-oostlijke punt, verkoos liever deeze negentig mijlen tegens den wind op te werken, toen zijn volk zulk een gebrek aan proviand had, dat het de zee-honden vellen van de raas en het wand opat, dan op goed geluk naar eenen doortogt te zoeken, aan welkers beſtaan hij ten ſterkſten twijfelde, en zijne westlijke koers te ver-

(*) Ziet de koers van TORRÉ in een van QUIROS ſchepen in het jaar 1606, tusſchen *Nieuw-Holland* en *Nieuw-Guinea* op des Heeren DALRYMPLE's Kaart van Ontdekkingen in de Zuider Stille Zee voor 1764.

(†) De Heer DE BROSSES zegt van *Nieuw-Guinea*. „ Het is een lang eiland, of wel ſchier-eiland, zoo het „ aan *Nieuw-Holland* vast is." *Navigation aux Terres Auſtrales*. Tom. I, pag. 434.

vervolgen. (*) Kapitein COOK heeft dan in dit gedeelte van zijne reis (ſchoon hij zedigliik geene aanſpraak op verdienſte wil maaken) een feit van wezenlijken dienst voor de ſcheepvaart voortaan buiten alle geſchil geſteld, door, zoo niet eene nieuwe, ten minſten eene onbevaaren en vergeeten gemeenſchap tusſchen den Zuider Stillen en den Indiſchen Oceaan te openen.

6. Eene andere ontdekking, welke wij aan Kapitein CARTERET verſchuldigd zijn, als enigermaate naar de laatstgemelde gelijkende, zal voeglijk op dezelve volgen. DAMPIER had, in het rondzeilen van hetgeen onderſteld wierd een gedeelte van de kust van *Nieuw-Guinea* te zijn, ontdekt dat het tot een afzonderlijk eiland behoort, welk hij den naam van *Nieuw-Brittannie* gaf. Doch dat het land, dat hij *Nieuw-Brittannie* noemde, wederom moest onderverdeeld worden in twee afzonderlijke groote eilanden, met veele kleine tusſchen beiden, is een ſtuk van aardrijkskundige kennis, dat, zoo het immer door

(*) „ De droevige ſtaat, waarin wij ons bevonden, „ liet ons niet toe westwaarts te ſtuuren en eenen doortogt „ ten Zuiden van *Nieuw-Guinea* te zoeken, die ons door „ de golf van *Carpentaria* eenen nieuwen korteren weg „ naar de *Molukſche Eilanden* zoude baanen." BOUGAINVILLES *Reize*, fr. uitg. pag. 259.

door iemand van de vroegſte bevaarers van den Stillen Oceaan is opgegeeven, niet tot onzen tegenswoordigen tijd is gekoomen; het onderzoek van hetzelve door Kapitein CARTERET verdient opgemerkt te worden als eene ontdekking in den naauwſten zin van het woord, eene ontdekking van het grootst gewigt voor de ſcheepvaart. *St. Georges-Kanaal*, door hetwelk zijn ſchip eenen weg vond tuſſchen *Nieuw-Brittannie* en *Nieuw-Ierland* door, uit de Stille zee in den Indiſchen Oceaan, is, om des Kapiteins eigen woorden te gebruiken, (*) een veel beter en korter doortogt, het zij uit het Ooſten, of uit het Weſten, dan om alle de eilanden en landen ten Noorden. (†).

V.

De reizen van BYRON, WALLIS en CARTE-

(*) HAWKERSWORTH Vol. I, pag. 563.

(†) De ligging van de *Salomons Eilanden*, MENDANAS beroemde ontdekking, zal niet langer een voorwerp van geſchil onder de aardrijkskundigen zijn, wijl de Heer DALRYMPLE allerduidlijkst bewezen heeft dat zij de groep eilanden zijn, welke zedert *Nieuw-Brittannie*, *Nieuw-Ierland* enz. genoemd zijn. Het groot licht, door Kapitein CARTERETS ontdekking over deeze groep verſpreid, is eene ſterke beveſtiging hiervan. Zie DALRYMPLE'S *Collection of Voyages*, Vol. I pag. 16—21.

TERRY bepaalden zig voornamelijk tot een begunſtigd voorwerp van ontdekking in den Zuider Atlantiſchen Oceaan, en ſchoon zij de aardrijkskundige kennis van de Zuider Stille Zee door enige ontdekkingen vermeerderd hebben, konden zij maar weinig toebrengen om der waereld een volledig bericht van den inhoud van die onmeetlijke uitgeſtrektheid zee, door welke zij op hunnen togt t' huiswaarts door de Oost-Indieën ſlechts eene regte koers hielden, te geeven. COOK, wien het beſtier over de volgende reis wierd toevertrouwd, moest een naauwkeuriger onderzoek van de Zuider Stille Zee onderneemen; dan naardien de vordering van de ſterrekunde, in zijn bevel-ſchrift, hand aan hand gong met die van de aardrijkskunde, ſtelde des Kapiteins zorg om tijds genoeg te *Otahiti* te koomen om den overgang van Venus waartenеemen, het buiten zijne macht om van zijne regte koers afte wijken, om naar onbekende landen te zoeken, welke ten Zuid-Ooſten van dat eiland mogten liggen. Door deeze onvermijdlijke aandacht op zijn' plicht bleef een zeer aanmerklijk gedeelte van de Stille Zee, en wel dat gedeelte, daar men onderſtelde dat de rijkſte mijn van ontdekking ware, onbezogt en ondoorzogt, geduurende dien togt met de *Onderneeming*. Om hier aan te gemoet te koomen en eene zaak optehelderen, die, ſchoon veele geleerden 'er, op beginzelen van beſpiegelende redenee-

neering, vast aan geloofden, en veele ongeleerde haar aannamen, op hetgeen hun voorkwamen geloofwaerdige getuigenisſen te zijn, egter nog door andere, die minder vertrouwende of ongelooviger waren, voor zeer twijfelachtig, zoo niet ongegrond gehouden wierd, gebood Zijne Majeſteit, die altoos gereed is om alle naſpeuringen te bevorderen, die kunnen toebrengen om den voorraad van kundigheden in alle vakken van weetenſchappen te vermeerderen, dat 'er nog een togt zoude ondernoomen worden. De uitſteekende dienſten, door Kapitein COOK, op zijnen eerſten togt gedaan, weezen hem als met den vinger aan als den geſchiktſten man om een onderzoek, dat hij reeds met zoo veel bekwaamheid gedeeltelijk had ter uitvoer gebragt, te voltooien. Hij wierd dan in het jaar 1772 met twee ſchepen *de Reſolutie* en de *Avontuur* uitgezonden, met het uitgeſtrektſt ontwerp van ontdekking, dat in de jaarboeken van de ſcheepvaart te vinden is; want hij kreeg bevel niet alleen om den aardbol rond te vaaren, maar om dien omteſtevenen in hooge zuidlijke breedten, terwijl hij van tijd tot tijd zoo veele uitſtappen moest doen in alle hoeken van den Stillen Oceaan, die voorheen nog niet doorzogt waren, als zouden kunnen toebrengen om het veel betwist vaagſtuk omtrent het beſtaan van een zuidlijk vast land in enig gedeelte van het Zuider halfrond, dat voor de

ſcheep

ſcheepvaart toeganglijk ware, eens voor al beſlisſend optelosſen.

De groote aanwinningen voor de aardrijkskunde door de ontdekking van veele eilanden binnen den keerkring in den Stillen Oceaan, in den loop van deeze reis, die met eene zonderlinge ſtandvastigheid, tusſchen drie en vier jaaren gerekt wierd, zijn reeds opgenoemd; doch het algemeen onderzoek, dat nu geſchiedde door het geheel Zuider halfrond, als het voornaamst doel van deeze reis, heb ik voor deeze plaats geſpaard. Hier moeten wij niet ſpreeken van landen, die ontdekt zijn, maar van zeeën, die doorkruisd zijn, daar men onderſtelde dat landen lagen. Als men de koers van de *Reſolutie* en *Avontuur* door den Zuider Atlantiſchen, den Zuider Indiſchen, en den Zuider Stillen Oceaanen, welke den aardbol omringen, nagaat, en die met de koers van *de Onderneeming* vergelijkt, ziet men met eigen oogen dat Kapitein COOK in zijne ſtandvastige naſpeuringen, over menig een groot vast land gezeild is, dat, ſchoon onderſteld zijnde door voorige zeevaarers gezien te wezen, bij de nadering van zijn ſchip, in den boezem van den Oceaan verzonk, en, als het los gebouw van een droom, geene ſchaduw agter zig liet. (*) Men heeft ge-

(*) De Heer LE MONNIER heeft in eene Verhandeling, geplaatst in de *Mémoires de l'Académie des Sciences* de

gezegd dat het beſtaan van een zuidlijk vast land noodzaaklijk is om een evenwigt tuſſchen de twee halfronden te bewaaren; doch hoe waarſchijnlijk deeze theorie in den eerſten opſlag mag ſchijnen, heeft de ondervinding derzelver bedrieglijkheid genoegzaam ontdekt. Na deeze reize van Kapitein COOK hebben wij eene volkoomen kennis

de Paris van het jaar 1776 beweerd dat COOK het land, dat gemeenlijk *Beſnijdenis-Kaap* genoemd wordt, op eene verkeerde plaats gezogt, en daarom niet gevonden heeft. De Heer WALES antwoordde op deeze aanmerkingen in eene verhandeling, welke hij in de Koninglijke Maatſchappij te Londen voorlas; de Heer LE MONIER was egter niet overtuigd, en gaf nog twee Verhandelingen, waarin hij hetzelfde ſtaande hield in dezelfde *Memoires* van het jaar 1779 in het licht; het antwoord van den Heer WALES op deeze Verhandelingen is in het breede in het oorſpronglijke van deeze inleiding ingelaſcht: De Heer LE MONIER heeft deeze bewijzen wederom tragten te wederleggen in een ſtuk, agter het eerſte deel van de Franſche Vertaaling van deeze reize gedrukt, waarop men ook wederom een antwoord vindt agter het derde deel van deeze reize, ten minſten van de derde Engelſche uitgave, welke ik gebruik. — Het geſchil is van weinig aanbelang, wijl het ſlechts een klein en onbruikbaar eiland zoude betreffen, en is alleen door den Heer WALES met zulk eene ſtandvastigheid vol gehouden om de eer en den roem van bekwaamheid van Kapitein COOK te verdedigen. Ik zal dan mijnen leezer deeze wijdloopige verhandelingen ſpaaren, die voor alle klaſſen van leezeren verveelende zijn.

VERTAALER.

nis van den ſtaat van het Zuider halfrond en kunnen met zeekerheid zeggen dat het evenwigt van den aardbol wezenlijk bewaard wordt, alſchoon de evenredigheid van zee, die men daadlijk is doorgezeild, geene genoegzaame ruimte overlaat voor het tegenovergeſteld land, welk men, op beſpiegelende gronden, beweerd had noodzaaklijk te wezen. (*)

Indien voorige zee-vaarers meer land op de waereld-kaart hebben gebragt dan Kapitein COOK, was ten minſten voor hem de eer bewaard van de eer-

(*) Het oordeel van den ſchranderen Schrijver van de *Wijsgeerige beſpiegelingen over de Amerikaanen* over deeze vraag ſchijnt hier wel eene plaats te verdienen: „ Men „ rekene zoo als men wil (zegt hij) men zal altoos genood„ zaakt zijn te bekennen dat 'er meer land ligt in de noord„ lijke dan in de zuidlijke breedte.

„ Men heeft zeer verkeerdlijk ſtaande gehouden dat „ deeze ongelijke verdeeling geene plaats kan hebben, on„ der voorwendzel dat de aardbol zijn evenwigt zoude „ verliezen, bij gebrek van een genoegzaam tegenwigt „ aan de zuid-pool. Het is waar dat een cubiek voet „ zout water niet zoo veel weegt als een cubiek voet „ aarde; maar men had moeten bedenken dat er onder „ den Oceaan beddingen en laagen kunnen zijn van ſtof„ fen, welker ſoortlijke zwaarte in het oneindige ver„ ſchilt, en dat de geringe diepte van eene zee, over „ eene groote oppervlakte verſpreid, een tegenwigt is „ tegens de plaatſen, daar minder zee is, maar daar zij „ dieper is." II Deel.

eerſte te zijn in ons de uitgeſtrektheid zee te doen kennen, welke de oppervlakte van den aardbol bedekt. Zijn eigen overzigt van het verrigtte op die reis zal deeze aanmerkingen voeglijk beſluiten. „ Nu was ik," (zegt hij) „ den Zuider Oceaan „ omgeſtevend op eene hooge breedte, en had „ dezelve op zulk eene wijze doorkruisd, dat 'er „ geene de minſte reden meer was om de moge„ lijkheid te onderſtellen dat 'er een vast land in „ liggen zoude, tenzij nabij de pool en buiten „ bereik der ſcheepvaart. Door twee maalen de „ zee onder de keerkringen te doorkruisſen, had „ ik niet alleen de ligging van enige oude ont„ dekkingen bepaald, maar ook aldaar veele nieu„ we gedaan, en, naar mijn begrip, zelfs in dat „ gedeelte zeer weinig overgelaaten. Ik vleie „ mij dan dat aan het oogmerk der reize, in alle „ opzigten, volkoomen beantwoord, dat het zui„ der halfrond genoegzaam doorkruisd, en dat „ 'er nu een eind gemaakt zij aan het zoeken „ naar een zuidlijk vast land, dat zedert bijna „ twee eeuwen van tijd tot tijd de aandacht van „ enige Zee-Mogendheden heeft naar zig getrok„ ken, en voor de aardrijkskundigen van alle „ tijden een geliefd voorwerp van beſpiegeling „ geweest is.".

Dus verre waren dan de reizen om nieuwe koerſen van zee-vaart te ontdekken en om oude gebreken van de aardrijkskunde te verbeteren, met eenen

eenen vrij gunſtigen uitſlag bekroond geworden. Wanneer men uit het voorgaande nagaat wat 'er gedaan is, zal men kunnen beoordeelen wat 'er nog te doen bleef om het groot ontwerp van ontdekking te voltooien. Het Zuider halfrond was wel herhaaldlijk bezogt en deszelfs uiterſte toegangelijke einden waren doorkruisd; doch daar bleef nog veel onzeekerheid en bijgevolg ook groote verſcheidenheid van gedagten over omtrent de bevaarbaare einden van ons eigen halfrond, bijzonderlijk met opzigt tot het beſtaan, of ten minſten de bevaarbaarheid van eenen Noorder doortogt tusſchen de Atlantiſche en Stille Oceanen door, hetzij oostwaarts om Aſia, of westwaarts om Noord-Amerika.

Het was blijkbaar dat, zoo men deeze togten konde ter uitvoer brengen, de reizen naar Japan en China, en zelfs in het algemeen naar de Oost-Indieën, zeer veel zouden kunnen bekort, en gevolglijk ook voordeeliger zouden worden dan door den langduurigen omweg om de *Kaap de Goede Hoop* te neemen. De Engelſchen hadden dan reeds over twee eeuwen gewenscht dit ter uitvoer te kunnen brengen, en (om niet te ſpreeken van CABOTS onderneeming in 1497, die op de ontdekking van *Newfoundland* en de kust van *Labrador* uitliep) waren 'er van de eerſte reis van FROBISHER om eenen westlijken doortogt

te vinden in 1576 tot die van JAMES en FOX in 1631 door onze onderneemende zee-reizigers herhaalde poogingen daartoe gedaan. Doch schoon men op deeze reizen meerder kennis kreeg van de noordlijke uitgestrektheid van Amerika, door de ontdekking van de *Hudsons* en *Baffins-Baaien*, wierd egter de gewenschte doortogt aan die zijde in den Stillen Oceaan niet gevonden. Onze landgenooten en de Hollanders slaagden even min in onderscheiden poogingen om deezen doortogt in eene oostlijke rigting te vinden. De vergeefsche poogingen van WOOD in het jaar 1676 schijnen de lange lijst van ongelukkige noorder togten in die eeuw te sluiten, en, schoon men niet volstrekt aan de ontdekking wanhoopte, hield men egter, daar men zoo dikwijls in zijn oogmerk gemist had, lange jaaren op 'er naar te zoeken.

De Heer DOBBS, een ijverig voorstander van de waarschijnlijkheid van eenen Noord-Wester doortogt door de *Hudsons-Baai*, in onzen tijd, vestigde nog eens de aandacht van dit land op die onderneeming, en wekte door zijnen onvermoeiden ijver en aanhoudende aanzoeken den geest van ontdekking op; maar te vergeefsch wierd hij opgewekt; want Kapitein MIDDLETON, in het jaar 1741 door de Regeering afgezonden, en de Kapiteinen SMITH en MOORE, in het jaar 1646 door eene maatschappij van bijzondere ree-

reeders uitgerust, schoon aangemoedigd door eene acte van het Parlement, waarbij twintig duizend ponden sterling wierden uitgeloofd aan den geenen, die eenen doortogt zoude vinden, keerden uit de *Hudsons-Baai* terug met het bericht van hunne verrigtingen, dat de vervulling van dit geliefd ontwerp zoo verre als ooit verwijderde.

Toen naspeuringen van deezen aart niet langer wierden overgelaten aan de aanzoeken van bijzondere personen of aan de inschrijvingen van reeders, maar, onder de tegenswoordige regeering, het voorwerp van de aandacht des Konings, en door den minister aan het hoofd van de zee-zaaken zoo ijverig bevorderd wierden, kon het ook niet misen, daar 'er zoo veel gedaan was om de afgelegenste deelen van het Zuider halfrond te doorzoeken, of men moest ook onderneemen eenen Noordlijken doortogt te vinden. Terwijl Kapitein COOK zijne reis naar de Zuid-pool in 1773 volbragt, zeilde Lord MULGRAVE met twee schepen uit, om te zien hoe verre de scheepvaart naar de Noord-pool mogelijk zoude zijn, en, schoon hij denzelfden onoverkoomlijken hinderpaal om verder voort te stevenen ontmoette, tegens welken voorige zeevaarers gestuit hadden, (*) wierd egter de hoop

(*) Ziet de historie van voorige onderneemingen om naar de Noord-pool te stevenen in de Inleiding van de

hoop van eene gemeenſchap tuſſchen den Zuider en Atlantiſchen Oceaanen langs eene noordlijke koers te vinden niet opgegeeven, en daar wierd last gegeeven dat 'er eene reis derwaarts zoude ondernoomen worden.

De verrigtingen, welke men zig voorſtelde, waren zoo nieuw, zoo uitgeſtrekt en zoo menigvuldig, dat men oordeelde dat de bekwaamheid en ondervinding van Kapitein COOK vereiſcht zouden worden om dezelve te beſtieren. Deeze had, zonder van gebrek aan ijver in 's lands dienst te kunnen beſchuldigd worden, het overige zijner dagen kunnen ſlijten in de waarneeming van het ampt van Gouverneur van het hospitaal der zee-lieden te *Greenwich*, waartoe hij was aangeſteld, in het genot van den roem, dien hij zoo duur gewonnen had in twee onderſcheiden togten om den aardkloot. Maar hij verliet welgemoed deezen eervollen ſtand in het vaderland, en zig gelukkig achtende dat de Graaf VAN SANDWICH het oog niet op eenen anderen bevelhebber geworpen had, nam hij het beſtuur van den togt op zig, welkers hiſtorie in de volgende deelen

reis van Lord MULGRAVE. De Heer BARRINGTON heeft veele berichten verzameld van ſchepen, die tot hooge breedten geſtevend zijn. Zie zijne Mengelingen, pag. 1—124.

len het algemeen wordt aangeboden, een togt, die hem moest blootſtellen aan de moeijelijkheden en gevaaren van eene derde reis om de waereld, langs eene koers, tot nog toe onbevaaren. Alle voorige omzeilers van de waereld waren weder naar Europa geſtevend om de *Kaap de Goede Hoop;* nu wierd Kapitein COOK de moeijelijke taak opgedraagen van die t'huis reis te onderneemen door de hooge noordlijke breedten tusſchen Aſia en Amerika door, zoo dat het gewoon plan van ontdekking omgekeerd wierd, en, in plaats van eenen doortogt uit den Atlantiſchen Oceaan naar den Stillen, moest 'er een uit den laatſten naar den eerſten beproefd worden; want men voorzag wijslijk dat, welke openingen of kanaalen 'er ook mogten zijn aan de Oost-zijde van Amerika, die in eene rigting mogten liggen, welke enige hoop van eenen doortogt zouden geeven, het wel ſlaagen van de onderneeming dan nog zoude afhangen van eene open zee tusſchen de West-zijde van Amerika en de einden van Aſia. Kapitein COOK kreeg dan last eerst naar de Stille Zee te ſtevenen, door de keten van zijne nieuw ontdekte eilanden binnen den Zuider keerkring, en de evennachtlinie naar het noorden gepaſſeerd zijnde, zulk eene koers te houden, waardoor 'er kans zoude wezen veele belangrijke punten van aardrijkskunde optehelderen

en ontdekkingen te doen op zijnen togt noordwaarts naar het voornaamst tooneel van zijne verrigtingen.

Doch het bestek van de reis, en de verschillende ontwerpen, die zij omvattede, zullen best blijken uit de Instructiën, met welke Kapitein COOK onder zeil gong, en derzelver inlasching alhier zal genoegzaame onderrigting geeven zoo dat de Leezer zelf zal kunnen oordeelen hoe verre dezelve zijn ter uitvoer gebragt geworden.

GEHEIME INSTRUCTIEËN voor Kapiten JAMES COOK, commandeerende Zijner Majesteit Schip *de Resolutie*, van wegens Commissarissen waarneemende het ampt van Lord Opperadmiraal van Groot-Brittannie en Ierland enz.

Aangezien de Graaf VAN SANDWICH *ons* ZIJNER MAJESTEIT *welbehagen heeft te kennen gegeeven dat 'er eene onderneeming zoude gedaan worden om eenen Noorder doortogt ter zee uit den Stillen in den Atlantischen Oceaan te vinden, en naardien wij, in gevolge deeze ordres, Zijner Majesteit sloepen* de Resolutie *en* de Ontdekking *hebben laaten uitrusten met alles wat nodig is om eene reize tot het bovengemeld oogmerk te doen, en, volgens de ondervinding, welke wij gehad hebben van uwe bekwaamheden en goed beleid op uwe laatste reizen, goedgevonden hebben u het bestier over den thans voorgenoomen togt toe te vertrouwen, en u ten dien einde hebben aangesteld tot bevelhebber over het eerstgenoemde sloep-schip, en Kapitein* CLERKE, *die het commando over het ander zal voeren, in last hebben gegeeven verder uwe ordres te volgen; zoo wordt U hier mede gelast en bevoalen met de twee meergemelde sloep-sche-*

pen van hier directlijk naar de Kaap de Goede Hoop *te ſtevenen, tenzij gij nodig zult oordeelen* Madera, *de* Kaap Verdiſche, *of* Kanariſche Eilanden *aan te doen, om wijn voor het ſcheepsvolk in te neemen, in welk geval gij de vrijheid hebt zulks te doen, zorg draagende niet langer aldaar te vertoeven dan tot dat oogmerk zal vereischt worden.*

Bij uwe aankomst aan de Kaap de Goede Hoop *zult gij het ſcheeps-volk der twee ſchepen ververſchen en de ſloep-ſchepen laaten proviandeeren met zoo veel proviſie en water als zij voeglijk zullen kunnen ſtouwen.*

Gij zult, zoo het mogelijk is, de Kaap de Goede Hoop *verlaaten in het laatst van October of in het begin van November eerstkoomende, en zuidwaarts ſtevenen om enige eilanden optezoeken, welke men zegt dat onlangs door de Franſchen gezien zijn op* 48° 0′ *Zuider Breedte, en omtrent de middaglijn van* Mauritius. *In geval gij deeze eilanden zult vinden, zult gij aan dezelve naauwkeuriglijk zoeken naar eene goede haven, en, eene ontdekkende, zult gij de nodige waarneemingen doen om haar te kunnen wedervinden, alzoo eene goede haven aldaar in het vervolg zeer nuttig kan worden, alſchoon zij weinig meerder zoude opleveren dan eene ſchuilplaats, hout en water. Gij zult egter niet te veel tijd verſpillen in het zoeken naar deeze eilan-*

landen, of aan het opneemen van dezelve, als gij die zult gevonden hebben, maar naar Otahiti *of de* Societeit-Eilanden *ſtevenen (onder weg* Nieuw-Zeeland *aandoende, zoo gij het nodig of dienſtig oordeelt,) en zorg draagen aldaar tijds genoeg te koomen om het ſcheeps-volk de nodige ververſchingen te laaten genieten, welke zij mogten nodig hebben, alvoorens gij den verderen dienst van deeze Inſtructie gaat verrigten.*

Bij uwe aankomst aan Otahiti *of de* Societeit-Eilanden *zult gij* OMAI *aan land zetten daar hij zal verkiezen, en hem daar laaten.*

Gij zult onder de opperhoofden van die eilanden zoodanige van de geſchenken, van welke men u voorzien heeft, uitdeelen als gij zult goed vinden, en de overige bewaaren om uittedeelen onder de inboorlingen van de landen, welke gij zult ontdekken in het Noorder halfrond, en als gij het volk van de ſloep-ſchepen onder uw bevel zult ververscht, en zoo veel hout en water zult ingenoomen hebben als voor dezelve nodig zal zijn, zult gij deeze eilanden verlaaten in het begin van February, of vroeger, als gij het nodig zult oordeelen, en dan zoo regtſtreeks als gij kunt naar de kust van Nieuw-Albion *ſtevenen, tragtende aan dezelve te koomen op de Breedte van* 45° 0' *Noorder Breedte, zorg draagende onder weg geen' tijd te verſpillen met naar nieuwe landen te zoeken, en u niet ophoudende aan landen,*

welke gij mogt ontmoeten, tenzij gij het nodig vindt u van hout en water te voorzien.

U wordt ook vooral gelast, op uwen togt derwaarts, geene der Spaansche bezittingen op de Westkust van Amerika aantedoen, tenzij door enig onvermijdlijk toeval daartoe genoodzaakt zijnde, in welk geval gij u aldaar niet langer zult ophouden dan volstrekt noodzaaklijk is, en zeer zorgvuldig zult zijn geen agterdogt of ongenoegen te geeven aan iemand van de inwooneren of onderdaanen van Zijne Catholijke Majesteit. En zoo gij, in uwe verdere reis naar het Noorden, gelijk u hier agter bevoolen zal worden, enige onderdaanen van eenen Europischen Vorst of Staat op enig gedeelte van de kust, die gij zult goed vinden aan te doen, moogt vinden, zult gij hen niet ontrusten, of hun enige billijke reden tot klagten geeven, maar, integendeel, hen met beleefdheid en vriendschap behandelen.

Bij uwe aankomst op de kust van Nieuw-Albion *zult gij in de eerste goede haven inloopen, om u van hout en water te voorzien, en ververschingen inteneemen, en dan noordwaarts de kust langs zeilen, tot de breedte van 65° of verder, zoo gij niet door land of ijs gestuit wordt, zorg draagende geen' tijd te verliezen met rivieren of inloopende kanaalen te onderzoeken, of met iets anders, tot gij op de voorgemelde Breedte van 65° zult wezen, daar wij wenschen dat gij zult kun-*

kunnen koomen in de maand Juny aanſtaande. Als gij zoo verre gekoomen zijt, zult gij met alle oplettendheid de rivieren en kanaalen, die van aanmerklijke uitgeſtrektheid mogen ſchijnen, en naar Hudſons *of* Baffins-Baai *ſchijnen te loopen, opzoeken en opneemen, en zoo 'er volgens uwe eigen waarneemingen, of uit narichten, welke gij van de inboorlingen mogt ontvangen (die waarſchijnlijk hetzelfde geſlacht van menſchen zijn en dezelfde taal ſpreeken, van welke gij eene woorden-lijst medehebt, als de* Esquimaux) *zeekerheid zal ſchijnen, of zelfs maar waarſchijnlijkheid dat 'er een doorgang te water in de bovengenoemde baaien, of in eene van dezelve zij, zult gij, in dat geval, uwe uiterſte pogingen aanwenden om 'er met een of beiden de ſchepen door te zeilen, tenzij gij van gedagten zijt dat de doorvaart met meer zeekerheid of waarſchijnlijkheid door kleinere vaartuigen zoude kunnen ondernoomen worden, in welk geval gij het een, of beiden de kleine vaartuigen, welker ſtukken gij aan boord hebt, zult opzetten, en, als zij in malkander gezet, en behoorlijk uitgerust, voorzien en geproviandeerd zullen zijn, zult gij een of beiden onder bevel van geſchikte officieren, met een genoegzaam aantal onder-officieren, manſchappen en ſloepen afzenden, om de voorgemelde doorvaart te onderneemen met zulke bevelen om weder bij u te koomen, zoo het*

het hun mogt mislukken, of om verder te vaaren, zoo hun de onderneeming gelukt, als u best geschikt zullen voorkoomen. Doch zoo gij het egter verkieslijker mogt vinden andere maatregelen dan de boven genoemde te neemen, om de bovengemelde doorvaart te ontdekken (zoo 'er eene is) hebt gij daartoe vrijheid en wij laaten het aan uwe beschеidenheid over alle zulke maatregelen te volgen.

In geval gij overtuigd zult zijn dat 'er geene opening naar de bovengemelde baaien zij, die bevaaren kan worden, zult gij u in het geschiktst jaargetijde naar de haven van St. Pieter *en* St. Paul *in* Kamschatka *begeeven, of werwaarts het u beter zal dunken, om uw volk te ververschen, en den winter doortebrengen, om in de lente van het volgend jaar* 1778 *van daar Noordwaarts te stevenen, zoo verre gij het, in uwe voorzigtigheid, raadzaam zult oordeelen, om verder naar een Noord-Ooster of Noord-Wester doorvaart van den Stillen in den Atlantischen Oceaan of Noord Zee te zoeken; en zoo 'er uit uwe eigene waarneemingen, of volgens de berichten, welke gij zult ontvangen, zal schijnen waarschijnlijkheid te zijn dat 'er zulk eene doorvaart bestaa, zult gij te werk gaan als u hier boven is voorgeschreven, en, als gij zulk eene doorvaart zult ontdekt hebben, of in uwe pooging gemist zult zijn, zult gij zoo spoedig mogelijk*

naar

naar Engeland terug keeren langs zoodanig eene koers, als u best zal dunken tot verbetering van de aardrijkskunde en ſcheepvaart, u naar Spithead *begeevende met beiden de ſloep-ſchepen, daar zij tot nadere order moeten blijven.*

Op alle plaatſen, welke gij [illegible] den loop van uwe reize zult aandoen, [illegible] zeene naauwkeurige waarneemingen van dien aart als hier agter gemeld wordt gedaan zijn, zult gij, zoo veel uw tijd u zal toelaaten, zeer zorgvuldig waarneemen de waare ligging dier plaatſen, zoo in lengte als breedte, de afwijking van het kompas, de ſtrekkingen van kaapen, de hoogte, ſtreek en loop van getijen en ſtroomen, de diepten van de zee, banken en klippen; gelijk ook de baaien, havenen en verſchillende deelen van de kust opneemen, en kaarten en plans van dezelve maaken, en 'er zulke aantekeningen van houden als voor de zee-vaart en koophandel van nut kunnen wezen. Gij zult ook zorgvuldiglijk den aart van den grond en deszelfs voortbrengzelen waarneemen, de dieren en het gevogelte, die dezelve bewoonen of bezoeken, de viſchen, die in de rivieren of op de kust gevonden worden, en in welken overvloed zij 'er zijn, en, zoo 'er zijn, welke zoodanig eene plaats bijzonder eigen zijn, zult gij dezelve zoo omſtandig beſchrijven en zoo naauwkeurig aftekenen als gij kunt, en zoo gij enige metaalen, mineraalen of kostbaare ſteenen

af

of enige andere buitengewoone delfſtoffen zult vinden, zult gij 'er monſters van medebrengen; gij zult ook medebrengen van de zaaden van boomen, heeſters, planten, vrugten en graanen, welke die plaatſen bijzonder eigen zijn, die gij zult kunnen verzamelen, en zult dezelve aan onzen Secretaris overmaaken, opdat 'er behoorlijke proeven en waarneemingen op kunnen genoomen worden. Gij zult ook den aart, het vernuft, de neiging en het aantal van de inboorlingen en inwooneren, daar gij die zult vinden, waarneemen, en door alle voeglijke middelen tragten vriendſchap met hun te maaken, hun geſchenken doende van zoodanige ſnuiſterijen als gij aan boord zult hebben, en hun best zullen aanſtaan; hen nodigende om met u te handelen en hun allerleie beleefdheid en achting bewijzende, doch zorg draagen dat gij u door hen niet laat verraſſchen, maar altijd tegens onvoorziene voorvallen op uwe hoede zijt.

Gij zult ook, met toeſtemming van de inboorlingen, in naam van den Koning van Groot-Brittannie, bezit neemen van voordeelige plaatſen in de landen, die gij ontdekken zult, en die nog niet door enige andere Europiſche Mogendheid ontdekt zijn, en onder de inwooneren zulke dingen uitdeelen, die tot voetſpooren en getuigenisſen van uw bezoek aldaar zullen kunnen dienen; doch zoo gij de landen, die gij alzoo ont-

dekt

dekt hebt, onbewoond vindt, zult gij bezit van dezelve neemen voor Zijne Majesteit door het opregten van tekenen en opschriften als de eerste ontdekkers en bezitters.

Doch voor zoo verre 'er in onderneemingen van deezen aart, verscheiden omstandigheden zouden kunnen voorkoomen, die niet te voorzien zijn, en waaromtrent men dan ook niet wel in bij voorraad gemaakte Instructieën kan voorzien, zult gij, in alle zoodanige gevallen, handelen zoo als gij zult meenen voordeeligst te zijn voor den dienst, waarin gij gebruikt wordt.

Gij zult, bij alle voorkoomende gelegenheden, in den gantschen loop van uwe reis aan onzen Secretaris, tot onze onderrigting, narichten van uwe verrigtingen overzenden, en copijen van de opneemingen en tekeningen, die gij zult gemaakt hebben, en gij zult, bij uwe terug komst in Engeland, u onmiddelijk bij dit Comptoir vervoegen, om ons een volledig verslag van uwe verrigtingen in den gantschen loop van uwe reis voorteleggen, zorg draagende, voor gij uw schip verlaat, van de officieren en onder-officieren de log-boeken en dagverhaalen, die zij mogen gehouden hebben, aftevraagen, en dezelve te verzegelen, om door ons nagezien te worden, en hun en al het scheepsvolk te beveelen niet openbaar te maaken waar zij geweest zijn, tot zij verlof zullen hebben zulks te doen; gij zult Kapitein CLERKE *beveelen hetzelf-*

zelfde te doen omtrent de officieren en onder-officieren en het volk van de Ontdekking.

Zoo de Reſolutie, *in den loop van de reize, een ongeval mogt overkoomen, dat haar buiten ſtaat bragt verder voort te ſtevenen, zult gij met uw volk op* de Ontdekking *overgaan en de reis met dat ſchip vervolgen; wordende de commandant van dat ſchip bij deezen ten ſterkſten bevoolen u aan boord overteneemen, en uwe bevelen te gehoorzaamen, in alle opzigten even als of gij nog aan boord van* de Reſolutie *waart. En, in gevalle gij niet in ſtaat mogt zijn, hetzij door ziekte als anderszints, deeze inſtructiën ter uitvoer te brengen, zult gij zorg draagen dezelve aan den naaſten officier in het commando te doen toekoomen, wien bij deezen bevoolen wordt dezelve zoo goed hij kan ter uitvoer te brengen.*

Gegeeven onder onze hand-tekening den zesden July 1776.

(was getekend)

SANDWICH.
C. SPENCER.
H. PALLISER.

Op last van hunne Lordſchappen.

(was getekend)

PH. STEPHENS.

Be-

Behalven deeze gewigtige reize, welke de Regeering Kapitein COOK liet onderneemen, nam zij, om te toonen dat het haar ernst was, eene maatregel, die, terwijl zij krachtig moest werken op het volk van de *Resolutie* en de *Ontdekking*, door beweegredenen van eigen-belang bij de verplichtingen van hunnen dienst te volgen, te zelfden tijd alle Zijner Majesteit onderdaanen aanmoedigde om in onderneemingen te treeden tot het volbrengen van de voorgestelde ontdekking. Bij eene acte van het Parlement in 1745 gegeeven, was 'er eene belooning van twintig duizend ponden sterling uitgeloofd; doch enkel uitgeloofd aan schepen, aan onderdaanen van Zijne Majesteit toebehoorende, en niet aan de eigen schepen van Zijne Majesteit. (*) Deeze acte had nog een ander groot gebrek. Zij beloofde deeze premie alleen aan schepen, die eene doorvaart zouden ontdekken door de *Hudsons-Baai*, en het was thans, gelijk wij weldra gelegenheid zullen hebben te verklaaren, vrij zeeker dat 'er binnen deeze grenzen zulk een doorvaart niet bestond. Men droeg dan zorg in deeze gebreken te voorzien door het maaken van eene nieuwe wet, die, na hetgeen in de voorige beloofd was herhaald te hebben, aldus voortgaat. „ En aangezien 'er veele voor-

„ dee-

(*) Zie de *Statutes at Large* 18 *George II. Chap.* 17.

„ deelen, zoo voor den koophandel als voor de
„ weetenſchappen, kunnen verwagt worden uit de
„ ontdekking van eenen noordlijken doortogt
„ voor ſchepen ter zee, tuſſchen den Atlanti-
„ ſchen en Stillen Oceaanen, zoo wordt bij dee-
„ ze vaſtgeſteld dat, zoo enig ſchip, toebehoo-
„ rende aan iemand van Zijner Majeſteit onderdaa-
„ nen, of aan Zijne Majeſteit, enige doorvaart
„ ter zee tuſſchen de Atlantiſche en Stille Zee zal
„ ontdekken, en doorzeilen, in welke rigting of
„ parallel van het Noorder halfrond het zij, ten
„ Noorden van 52° Noorder Breedte, de eige-
„ naars van zoodanige ſchepen, zoo zij aan on-
„ derdaanen van Zijne Majeſteit toebehooren, of
„ de bevelhebber, officieren en equipage van
„ zoodanige ſchepen, zoo zij Zijne Majeſteit
„ toebehooren, als eene belooning voor die ont-
„ dekking, zullen ontvangen de ſomma van twin-
„ tig duizend ponden.

„ En aangezien ſchepen, in de zeeën van
„ *Spitsbergen* en de *Straat Davis* vaarende, dik-
„ wijls gelegenheid hebben om de Noord-Pool
„ te naderen, ſchoon zij in den loop van eenen
„ enkelen zomer geen' tijd hebben om in de Stil-
„ le Zee doortedringen, en aangezien zulk een
„ naderen van de Pool grootlijks zoude kunnen
„ ſtrekken tot de ontdekking van eene gemeen-
„ ſchap tuſſchen den Atlantiſchen en den Stillen

„ Oce-

„ Oceaan, en ook verſcheiden voordeelen voor „ de zeevaart en de weetenſchappen zoude kun„ nen aanbrengen, zoo wordt hier bij vastgeſteld, „ dat, zoo enig ſchip tot binnen eenen graad de „ Noord-Pool zal naderen, de eigenaar, of be„ velhebber enz.; welke de Pool aldus naderen „ zal, tot belooning voor zulk eene eerſte nade„ ring zal ontvangen de ſom van vijfduizend „ ponden." (*).

Opdat 'er nu niets ontbreeken zoude dat het wel gelukken van Kapitein COOKS togt zoude kunnen bevorderen, ontvong, enigen tijd voor hij afzeilde, in het begin van den zomer van 1776, de Luitenant PICKERSGILL, commandant van Zijner Majeſteits gewapende brik de *Leeuw*, bevel „ naar de *Straat Davis* te ſtevenen, „ ter beſcherming van de Engelſche Walvis-van„ gers" en dat oogmerk eerst voldaan hebbende wierd hij gelast „ *Baffins*-*Baai* op te vaaren, de „ kusten van dezelve opteneemen, zoo verre als „ naar zijn oordeel zonder oogſchijnlijk gevaar „ zoude kunnen geſchieden, zorg draagende de „ bovengenoemde, baai zoo tijdig te verlaaten dat „ hij in het najaar veilig naar Engeland zoude „ kunnen terug keeren" en hem wierd verder in

„ last

(*) *Statutes at Large* 1776, 16 *George* III, *Chap.* 6.

last gegeeven „ ſcheepvaartkundige waarneemin-
„ gen vanallerleien aart te doen, en den Heer LA-
„ NE (ſtuurman van het ſchip onder zijn bevel) te
„ gebruiken, om de verſchillende baaien, havenen
„ en verſchillende gedeelten van de kust, die hij
„ zoude mogen bezoeken, opteneemen, kaarten
„ van dezelve te maaken, en gezigten van dezelve
„ aftetekenen en 'er zoodanige aantekeningen van
„ te houden als nuttig zouden kunnen wezen
„ tot bevordering van de zee-vaart en aardrijks-
„ kunde. (*)

PICKERSGILL moest, gelijk wij zien, niet naar den doorgang zoeken. Hij kreeg in last om de kusten van *Baffins-Baai* opteneemen, alleen om hem in ſtaat te ſtellen om, nog datzelfde jaar, enige narichten medetebrengen, die nuttig zouden kunnen zijn tot het beraamen van eene voorgenoomen reis naar die baai in den volgenden zomer, om naar eenen doorvaart aan dien kant te zoeken, met oogmerk om met Kapitein COOK medetewerken, die, naar men onderſtelde (volgens den inhoud van zijne Inſtructie) omtrent denzelfden tijd van de andere zijde van Amerika naar die gemeenſchap zoeken zoude.

PICKERSGILL gehoorzaamende aan zijne inſtruc-

(*) Uit zijne geſchreven Inſtructieën, gedagtekend den 14 Mey 1776.

ſtructieën, ten minſten in dit opzigt, en keerde dat jaar terug; maar daar waren genoegzaame redenen om hem niet weder uittezenden, en het bevel over den volgenden togt naar *Baffins-Baai* wierd opgedraagen aan den Luitenant YOUNG, wiens inſtructieën, die eene onmiddelijke betrekking tot onze reize hebben, alhier worden ingelascht.

EXTRACT uit de Inſtructiën van Luitenant YOUNG, commandeerende het gewapend ſchip *de Leeuw*, gedagteekend den 13 Maart 1777.

Aangezien, in gevolge van des Konings bevelen, aan ons door den Graave VAN SANDWICH *te kennen gegeeven, Zijner Majeſteit ſloep-ſchepen* de Reſolutie *en* Ontdekking, *onder bevel van den Kapitein* COOK *zijn uitgezonden om, geduurende dit en het volgend jaar, de ontdekking van eenen Noorder doortogt ter zee uit den Stillen in den Atlantiſchen Oceaan te beproeven, en, tot dat einde, opteſtevenen tot 65° Noorder Breedte, daar men hoopt dat hij zal kunnen koomen in de aanſtaande maand Juny, en om aldaar, en zoo veel verder noordwaarts, als hij in zijne voorzigtigheid raadzaam zal oordeelen, zeer zorgvuldig te zoeken en opteneemen alle zoodanige rivieren of kanaalen, als mogen ſchijnen van eene aanmerklijke uitgeſtrektheid te zijn en naar de* Hudſons *of* Baffins-Baai *of de Noord-Zee te loopen, en, zoo hij eenen doortogt vindt, diep genoeg om bevaaren te worden, te tragten dezelve door te ſtevenen met eene of beiden de ſloepen, of, zoo men denkt dat zij te groot zijn, met kleiner vaartuigen, welker ſtukken hem tot dat einde zijn me-*

medegegeeven. En, aangezien, in gevolge Zijner Majeſteit verdere bevelen, ons te kennen gegeeven als boven, het gewapend ſchip onder uw bevel is uitgerust om naar Baffins-Baai *te ſtevenen, met oogmerk om derzelver westlijke deelen te onderzoeken, en aan die zijde eenen doortogt te vinden uit den Atlantiſchen in den Stillen Oceaan, en wij goed gevonden hebben U het beſtier over die reis toetevertrouwen; zoo wordt gij bij deezen gelast zonder een' oogenblik tijds te verliezen, met het bovengenoemd gewapend ſchip in zee te ſteeken, en, zoo ſpoedig u doenlijk zal zijn, naar* Baffins-Baai *te ſtevenen, en uwe beste poogingen aantewenden om de westlijke kusten van dezelve opteneemen, zoo verre zulks, naar uw oordeel, geſchieden kan zonder oogſchijnlijk gevaar, en alle zulke aanmerklijke rivieren of inloopende kanaalen, als gij zoudt mogen ontdekken, te onderzoeken, en, in gevalle gij enige moogt vinden, door welke 'er waarſchijnlijkheid zoude mogen zijn dat gij in de Stille Zee zoudt kunnen koomen, zult gij de doorvaart beproeven; en zoo u die onderneeming gelukt, en gij in ſtaat zijt om 'er weder door te koomen, om nog in dit jaar naar Engeland te keeren, zult gij zoo ſpoedig doenlijk naar* Spithead *of de* Note *ſtevenen en aldaar blijven tot gij naderen last zult ontvangen hebben, ons een naricht van uwe aankomst en uwe verrigtingen toezendende. Doch*

zoo de onderneeming u gelukt, en gij het jaargetijde te verre gevorderd zult oordeelen om langs denzelfden weg terug te keeren, zult gij omzien naar de beste plaats om te overwinteren, en tragten door den bovengenoemden doortogt zoo vroeg in het volgend jaar terug te keeren als het jaargetijde zal toelaaten, en dan ten ſpoedigſten naar Engeland terug ſtevenen, gelijk boven gezegd is.

In geval gij egter geenen zoodanigen doortogt zult vinden, of overtuigd zult zijn dat 'er geene waarſchijnlijkheid is dat gij zoodanig eenen vinden zult, of, wanneer gij, denzelven gevonden hebbende, niet in ſtaat zult zijn 'er met het ſchip onder uw bevel door te zeilen, zult gij naar Engeland terug keeren, gelijk boven gezegd is, tenzij gij eenen tak van de zee westwaarts ziet loopen, die gij zult oordeelen waarſchijnlijk eene gemeenſchap tusſchen den Atlantiſchen en Stillen Oceaan te zullen verleenen, en welken gij niet in ſtaat zult zijn in den loop van dit jaar te onderzoeken, wordende het, in dat geval, aan uwe beſcheidenheid overgelaaten, den winter op de gerieflijkſte plaats, die gij zult kunnen vinden, doortebrengen, om de ontdekking in het volgend jaar te vervolgen, zoo gij het raadzaam zult oordeelen zulks te doen; en, zulk eenen doortogt ontdekt, of in uw oogmerk gemist zijnde, zult gij ten ſpoedigſten naar Engeland terug keeren, gelijk boven gezegd is.

Men

Men had natuurlijk reden om te hoopen dat 'er iets op de eene of andere, of op beiden deeze reizen van *de Leeuw* zoude verrigt worden, dat ons opheldering zoude geeven omtrent eenen bevaarbaaren doortogt van deezen kant van Amerika. Maar ongelukkiglijk beantwoordde de uitvoering niet aan de verwagting: PICKERSGILL, die ondervinding in zijn beroep bekoomen had, toen hij onder Kapitein COOK voer, verdiende billijk de berisping, welke hij ontving, voor zijn ongeschikt gedrag, toen hem het bevel over den togt in de *Straat Davis* was opgedraagen, en de talenten van YOUNG bleeken van agteren meer geschikt te zijn om eene overwinning te helpen bevegten, als bevelhebber van een schip van oorlog, dan om de aardrijkskundige ontdekkingen uittebreiden, door ijs-bergen te trotseeren en onbekende kusten te onderzoeken. (*)

Naar-

(*) In de *Philosophical Transactions Vol.* LXVIII. *pag.* 1057 hebben wij de koers van PICKERSGILLS reis, die waarschijnlijk van nut kan zijn voor onze Groenlands-vaarers, alzoo zij veele waarneemingen tot het bepaalen van de lengte en breedte van de kusten in de *Straat Davis* bevat. Doch het blijkt dat hij niet in *Baffins-Baai* geweest is, alzoo de hoogste Noorder Breedte, tot welke hij gestevend is, 68° 14′ was. Wat de verrigtingen van YOUNG belangt, naardien hij geene ontdekkingen altoos gedaan heeft, is het van minder belang dat wij zijn Journaal niet hebben kunnen te zien krijgen.

Naardien en PICKERSGILL en YOUNG bevel gehad hadden naar *Baffins-Baai* te ſteevenen, en Kapitein COOK laſt had zijn onderzoek niet te beginnen tot hij op 65° zoude gekoomen zijn, zal het niet ongepaſt zijn alhier iets te zeggen van de redenen, welke zij, die het plan van de reis ontworpen en de inſtructieën opmaakten, hadden om hun oog zoo verre noordwaarts te ſlaan, als de plaats, daar de doortogt, zoo hij beſtond, waarſchijnlijkst met hoop van eenen goeden uitſlag ondernoomen konde worden. Men zoude kunnen vraagen: waarom kwam *Hudſons-Baai* niet in aanmerking aan onze zijde van Amerika? en waarom kreeg Kapitein COOK geen bevel om zijne naſpeuringen te beginnen regt over die baai in veel laager breedten? En bijzonderlijk, waarom de ſtraat van JAN DE FUCA niet onderzogt, naar de Weſterſche Zee loopende, tuſſchen de 47° en 48° Breedte? waarom niet den Archipel van *St. Lazarus* van Admiraal DE FONTE tuſſchen 50° en 55°, en de rivieren en meiren, door welke hij eenen doortogt noordoostwaarts vond, tot hij een ſchip van *Boston* ontmoetede?

Wat de gewaande ontdekkingen van DE FUCA, den Griekſchen Stuurman, of van DE FONTE, den Spaanſchen Admiraal, belangt, ſchoon zij ſomtijds op verdichte kaarten zijn ingeſloopen, of ſterk verdedigd zijn door de aanhangers van herſen-

fenschimmige steizels, Kapitein COOK te gelasten zijn tijd te verspillen met dezelve optespeuren, zou zoo verstandig eene maatregel geweest zijn als of men hem gelast hadde naar de ligging van *Lilliput* of *Brobdignac* te zoeken. De laatste zijn, zoo als ieder weet, enkel voorwerpen van verbeelding, en de eerste, ontbloot van alle genoegzaame uitwendige getuigenis, draagen zoo veele treffende blijken van inwendige ongerijmdheid, dat wij die gerust voor een werk van bedrog mogen verklaaren. Kapitein COOKS instructiën waren gegrond op eene naauwkeurige kennis van hetgeen reeds verrigt was en van hetgeen nog overig bleef, en deeze kennis weest ons aan dat het niet nodig was dat hij zijn onderzoek naar eene doorvaart begon tot hij op de Breedte van 65° zoude gekoomen zijn. Hiervan zal elk opregt en bekwaam onderzoeker genoegzaam overtuigd zijn, als hij de volgende bijzonderheid in aanmerking neemt.

MIDDLETON, die over den togt in het jaar 1741 en 1742 in *Hudsons-Baai* het bevel voerde, was verder noordwaarts gestevend dan enige van zijne voorgangers in die vaart. Doch schoon hij, uit zijne voorige kennis van die baai, naar welke hij dikwijls in dienst van de maatschappij gezeild was, hoop geschept had eenen doortogt door dezelve naar de Stille Zee te zullen vinden, deeden hem egter de waarneemingen, die hij thans

thans in ſtaat was te doen, van gedagten veranderen, en hij deed, bij zijne terug komst in Engeland, een ongunſtig verſlag. De Heer DOBBS, de voorſtander van de onderneeming berustede hier niet in; en, in zijn eerſte denkbeeld van de mogelijkheid van eenen doortogt te vinden verſterkt door het getuigenis van enige van MIDDLETONS officieren, beriep hij zig op het algemeen, beſchuldigde hem dat hij de zaaken verkeerd had opgegeeven, en dat hij, uit beweegredenen van eigenbelang, als een afgeſprooken werk met de maatſchappij van de *Hudſons-Baai*, de mogelijkheid van de doorvaart ontkend had, ſchoon de ontdekkingen van zijne eigen reis dezelve in zijne macht geſteld hadden.

Hij had, namelijk, tuſschen 65° en 66°, een aanmerklijk kanaal gevonden, naar het Westen inloopende, dat hij met zijne ſchepen was ingevaaren, en „ na herhaalde reizen de getijen te hebben „ waargenoomen, en na dat hij drie weeken agter „ een getracht had de geſteldheid en den loop „ van het kanaal te ontdekken, bevond hij dat „ de vloed altijd uit het Ooſten kwam, en dat hij „ in eene groote rivier geraakt was", welke hij den naam van *Wager-Rivier* gaf. (*)

De naauwkeurigheid, of liever de waarheid van

(*) Zie het uittrekzel uit zijn dag-verhaal door den Heer DOBBS uitgegeeven.

van dit bericht wierd door den Heer DOBBS ontkend, die beweerde dat deeze opening eene Straat is, en niet eene zoet-water-rivier, en dat MIDDLETON, als hij haar behoorlijk onderzogt hadde, eene opening door dezelve in den Westerſchen Amerikaanſchen Oceaan zoude gevonden hebben. Het mislukken van deeze reis diende dan ſlechts om onzen ijverigen voorſtander van de ontdekking nieuwe redenen te verſchaffen om het nog eens te beproeven, en hij had het geluk, na dat hij de belooning van twintig duizend ponden bij eene acte van het Parlement had uitgeloofd gekregen, eene maatſchappij van heeren en kooplieden overtehaalen om de ſchepen *de Dobbs* en *California* uitterusten, welke ſchepen men hoopte dat in ſtaat zouden zijn zig eenen weg naar den Stillen Oceaan te vinden door de opening zelve, welke MIDDLETONS reize had aangewezen, en welke hij dagt dat verkeerdlijk was opgegeeven.

Deeze vernieuwing van hoop bragt niet anders dan nieuwe te leur ſtelling voort; want het is wel bekend dat de reis van *de Dobbs* en *de California*, in plaats van hetgeen MIDDLETON gezegd had te wederleggen, hetzelve ten ſterkſten bevestigde. De gewaande Straat wierd bevonden niets meer te zijn dan eene zoet-water-rivier, en derzelver uiterſte Westlijke bevaarbaare grenzen wierden nu door een naauwkeurig onderzoek

zoek bepaald. Dan, ſchoon *Wagers-Straat* aldus onze hoop had te leur geſteld, gelijk ook *Rankins-Kanaal*, dat nu bevonden wierd eene geſloten baai te zijn, en ſchoon andere bewijzen, op den onderſtelden loop der getijen in *Hudſons Baai* rustende, bleeken geheel zonder grond te zijn, is egter 's menſchen verknogtheid aan een eens opgevat gevoelen zoo ſterk, dat veele, zelfs na den ſlegten uitſlag van de reis van *de Dobbs* en *de California*, nog meenden dat eene doorvaart door de eene of andere plaats in die baai mogelijk ware, en in het bijzonder volgde nu *Cheſterfields* (voorheen *Bowdens*) kanaal, tuſſchen 63° en 64° Breedte liggende, *Wagers-Straat* op in ſterke hoop in te boezemen aan degeenen, die door voorige mislukkingen nog niet overtuigd waren. De Heer ELLIS, die aan boord van *de Dobbs* was en de hiſtorie van de reis geſchreven heeft, wijst deeze aan als eene van de plaatſen, daar de doorvaart kan gezogt worden *op zeer goede gronden en met zeer goeden uitſlag.* (*) Hij ſpreekt ook van *Stuit-Baai*, die omtrent op 67° Breedte ligt; maar van deeze ſpreekt hij met minder vertrouwen, ſlechts zeggende dat men, de zaak aldaar verzoekende, *waarſchijnlijk*

(*) ELLIS Reize naar de *Baai van Hudſon*, Ned. Vert. bladz. 429.

lijk nader bij de ontdekking zal koomen. (*) Hij had goede reden om zijne woorden dus voorzigtig interigten; want de Commisſie, die deeze reis ontworpen had, de ondoenlijkheid van eenen doortogt door de *Stuit-Baai* (*Repulſe bay*) aanneemende, had geweigerd den ſchepen toeteſtaan dezelve in te zeilen, als omtrent die plaats overtuigd zijnde. (†)

Stuit-Baai dan ter zijde zettende, binnen welke wij geene reden hebben om te gelooven dat 'er een inloopend kanaal zij, bleef 'er geen gedeelte van *Hudſons-Baai* te onderzoeken dan *Chesterfields-Kanaal*, en een klein gedeelte van de kust tuſſchen 62° Breedte en hetgeen men de zuid-punt van het groot land noemt, dat *de Dobbs* en *de California* niet onderzogt hadden.

Maar deeze laatſte glimmering van hoop is nu ook verdwenen. De Heer DOBBS had openlijk geſchreeuwd over de onwilligheid van de maatſchappij van de *Hudſons-Baai* om iets toetebrengen tot de ontdekking van een Noord-Wester doortogt, en het algemeen ſcheen te denken dat de

(*) *ibid.* bladz. 432.

(†) Verſlag van de reis door den Schrijver van de *California* Vol. II, pag. 273. De Heer DOBBS zegt zelf dat hij dagt dat de doorvaart onbevaarbaar, of ten minſten zeer moeijelijk zoude zijn, zoo 'er een ware verder noordwaarts den 67. Verſlag van *Hudſons-Baai* pag. 99.

de beſchuldiging gegrond ware; doch men moet haar het recht doen van te bekennen dat zij in het jaar 1720 de Heeren KNIGHT en BARLOW met eene ſloep op deeze ontdekking uitgezonden had; maar van dit ongelukkig volk heeft men nimmer iets vernoomen. De Heer SCROGGS, die in het jaar 1722 in zee ſtak om naar hetzelve te gaan zoeken, bragt niets mede dan bewijzen van hunne ſchipbreuk, maar geene nieuwe berichten omtrent eenen doortogt, naar welken hij ook uitzien moest. Zij zond ook in het jaar 1737, een vaartuig en eene ſloep uit, om deeze ontdekking te beproeven, maar te vergeefsch. Zoo men Kapitein MIDDLETON en de bevelhebbers van *de Dobbs* en *de California* tegengewerkt heeft, moet men egter bekennen dat de Gouverneur en de Commisſie van de Maatſchappij van de *Hudſons-Baai* zedert dien tijd de bekrompen vooroordeelen van hunne voorgangeren wel vergoed hebben, en wij hebben het in onze macht ons op feiten te beroepen, die overvloedig getuigen dat alles door hen gedaan is dat het algemeen konde verlangen om het zoeken naar eenen Noord-Wester doortogt tot volledigheid te brengen.

In het jaar 1761 vertrok Kapitein CHRISTOPHER van het fort *Churchill* met de ſloep *Churchill*, en zijne reis was niet geheel vrugtloos; want hij zeilde *Cheſterfield-Kanaal* op, door welk

welk men, volgens het bericht van den Heer ELLIS, zoo algemeen verwagt had eenen doortogt te zullen vinden; maar toen het water brak wierd, waaruit bleek dat hij niet in eene ſtraat, maar in eene rivier was, keerde hij terug.

Om egter geene gelegenheid tot verſchil van gevoelens over te laaten, kreeg hij last om de reis in den volgenden zomer te hervatten, met dezelfde ſloep, en men benoemde den Heer NORTON om hem met een' kotter te vergezellen. De Gouverneur en de Commisſie van de Maatſchappij hebben de goedheid gehad ons de journaalen van Kapitein CHRISTOPHER en van den Heer NORTON, en Kapitein CHRISTOPHERS kaart van het kanaal medetedeelen. Uit deeze echte ſtukken blijkt dat het onderzoek van *Cheſterfields-Kanaal* nu volledig was. Men had bevonden dat het eindigde in een zoet-watermeir, op den afſtand van omtrent honderd zeventig Engelſche mijlen van de zee. Dit meir bevond men omtrent een en twintig zee-mijlen lang, van vijf tot tien breed, en aan alle zijden geſloten te zijn, uitgezonderd in het Westen, daar een klein riviertjen was; om dit riviertjen nategaan, landden de Heer NORTON en het volk van den kotter en trokken het land in, wanneer zij zagen dat het weldra eindigde aan drie water-vallen, de een boven den anderen, boven welke geen water genoeg was voor

eene kleine sloep, en vijf of zes Engelsche mijlen hooger op, zán hoogten, meest droog van den eenen oever tot den anderen.

Dus eindigt *Chesterfields-Kanaal* en met een alle de verwagtingen van den Heer ELLIS van eenen doortogt door herzelve in den Wester Oceaan. De andere deelen van de kust van de Breedte van 62° tot de Zuid-punt van het groot land, binnen welke ruimte men ook hoop had eenen doortogt te zullen vinden, zijn, in de laatste jaaren, naauwkeurig onderzogt. Hier ligt *Pistol-Baai*, van welke de schrijver, die in dit land de laatste over de waarschijnlijkheid van eenen Noord-Wester doortogt geschreven heeft, spreekt als het eenigst gedeelte dat in de *Hudsons-Baai* nog overschiet, daar deeze westlijke gemeenschap zoude kunnen bestaan. Maar deeze is ook onderzogt; en wij kunnen, op het gezag van Kapitein CHRISTOPHER, den leezer verzeekeren dat 'er geen inloopend kanaal van enig belang is op dat geheel gedeelte van de kust. Ja, hij is in eene open sloep om den bodem van de bogt, die *Pistol-Baai* genoemd wordt, gevaaren, en vond, in plaats van eenen doortogt naar de wester-zee, dat zij niet meer dan drie of vier Engelsche mijlen het land in loopt.

Behalven deeze reizen ter zee, welke ons overtuigen dat men niet naar eenen doortogt moet zoeken ten Zuiden van 67° Breedte, zijn wij de Maat-

Maatſchappij van *Hudſons-Baai* eene reize te land verſchuldigd, die veel licht over deeze zaak verſpreid heeft, door onwederſpreeklijk aantetoonen, hoe veel meer Noordwaarts de ſchepen, ten minſten in een gedeelte van hunne reis, hunne koers moeten houden, voor zij van den eenen kant van Amerika naar den anderen kunnen ſtevenen. De Noordſche Indiaanen, die naar de forten van de maatſchappij af koomen, om te handelen, hadden ons volk geſprooken van eene rivier, die, naar het koper, dat bij dezelve gevonden wordt, den naam van *Koper-mijn-rivier* ontvangen had. Wij leezen veel van deeze rivier in de werken van den Heer DOBBS, en hij beſchouwt de berichten der Indiaanen van dezelve als gunſtig voor zijn ſtelzel. De Maatſchappij, begeerig zijnde de zaak naauwkeurig te onderzoeken, gaf haaren Gouverneur van *Prins van Wales Fort* bevel eenen geſchikten perſoon onder geleide van enige vertrouwde Noordſche Indiaanen aftezenden, die de reis naar deeze befaamde rivier te land moest aanvaarden, haaren loop naauwkeurig opneemen, en haar naar de zee, waarin zij zig werpt, moest volgen. Tot deezen dienst wierd de Heer HEARNE benoemd, een jongman in haaren dienst, die, als zee-officier gedient hebbende, bekwaam was de nodige waarneemingen te doen, om de Lengte en Breedte te bepaalen en tekeningen te maaken

van de landen, door welke hij zoude reizen en van de rivier, welke hij moest onderzoeken.

In gevolge van deezen last, vertrok hij van het Fort de *Prins van Wales*, aan de *Churchill-Rivier*, op 58° 50′ Breedte, op den zevenden December 1770, en hij heeft een getrouw dagregister van zijne reis gehouden, (*) waarin hij een eenvoudig konstloos tafereel ſchetst van de wilde wijze van leeven, de karige middelen van beſtaan, en den zonderlingen armoedigen ſtaat van de verſchillende ſtammen, die, zonder vaste woonplaatſen te hebben, hun ellendig leven doorbrengen met door de akelige woeſtenijen en over de bevrozen meiren van de groote ſtreek lands, over welke de Heer HEARNE reisde, en welke men kan zeggen dat hij bij de aardrijkskunde van den aardbol gevoegd heeft, te zwerven. Zijne algemeene koers was Noord-Westwaarts. In de maand Juny 1771 op eene plaats zijnde, *Conge catcha wha Chaga* genoemd, deed hij, om zijne eigen woorden te gebruiken, „ twee goede waar„ neemingen, door middag hoogten en dubbele „ hoogten, welker gemiddelde uitkomst doet zien „ dat deeze plaats op 68° 46′ Noorder Breedte ligt, „ en,

(*) Dit dagverhaal is zedert in het licht verſchenen, en in 1798, in het Nederduitsch vertaald, in den Hage bij Leeuweſtein uitgegeeven.

VERTAALER.

„ en, naar rekening, op 42° 2′ Wester Lengte van „ *Churchill-Rivier.*" Den dertienden July, *Conge catcha wha Chaga* verlaaten hebbende, en wederom westwaarts van het Noorden voortreizende, bereikte hij de *Koper-mijn-rivier* en was niet weinig verwonderd te vinden dat zij zoo zeer verſchilde van de beſchrijvingen, welke 'er door de inboorlingen aan het fort van gegeeven waren; want, in plaats van bevaarbaar te zijn voor een ſchip, is zij, alhier, ter naauwer nood bevaarbaar voor eene Indiaanſche kano; daar waren op eene plaats drie water-vallen te gelijk in het gezigt, en zij was met banken en klippen opgeſtopt.

Hier begon de Heer HEARNE de rivier opteneemen; hij vervolgde dit werk tot hij aan derzelver mond kwam, bij welken zijne Noordſche Indiaanen een en twintig Esquimaux, die zij in hunne tenten verraschten, dood ſloegen. Wij zullen het verſlag van den Heer HEARNE van zijne aankomst aan de zee in zijne eigen woorden geeven. „ Na dat de Indiaanen de tenten van „ de Esquimaux van al het koper enz. geplon„ derd hadden, waren zij weder gereed om mij „ te helpen om een eind aan mijn onderzoek te „ maaken; ik had toen de zee in het gezigt van „ het N. W. ten W. tot het N. O. op omtrent „ agt Engelſche mijlen afſtands. Het was om„ trent vijf uuren in den morgen van den zeven„ tienden, toen ik weder voortgong de rivier op-

„ teneemen tot derzelver mond, en ik vond het,
„ in alle opzigten zeer onwaarſchijnlijk dat zij
„ bevaarbaar ware en geene mogelijkheid om haar
„ bevaarbaar te maaken, zijnde vol van banken
„ en water-vallen, en aan den mond, ontlastede
„ zig de rivier in zee over eene drooge vlakte
„ van het ſtrand; want het getij was toen af, en
„ ſcheen, naar de randen van het ijs te oordee-
„ len, omtrent twaalf of veertien voeten op te
„ vloeijen, waardoor het ſlechts een weinig bin-
„ nen den mond der rivier zal koomen. Het wa-
„ ter in de rivier had dan ook geene de minſte
„ ziltige ſmaak. Ik ben egter zeeker dat het
„ de zee, of een gedeelte van dezelve was, door
„ de menigte van walvisch-been en zee-honden-
„ vellen, welke de Esquimaux in hunne tenten
„ hadden, gelijk ook door de menigte zee-hon-
„ den, welke ik op het ijs zag. De zee was,
„ aan den mond der rivier, vol van eilanden en
„ banken, zoo verre ik door eenen zak-teles-
„ koop zien konde; het ijs was nog niet los ge-
„ brooken, maar was ſlechts tot drie vierde van
„ eene Engelſche mijl van het ſtrand en een wei-
„ nig om de eilanden en banken weggedooid.

„ Toen ik dit onderzoek geëindigd had, was
„ het omtrent een uur in den morgen van den
„ agttienden; maar op deeze hooge breedten is
„ de zon, in deezen tijd van het jaar, altoos vrij
„ hoog boven den horizont. Toen kwam 'er

„ eene

„ een dikke ſtof-regen, verzeld van eene zwaare
„ mist, en alzoo het mij toeſcheen dat de rivier
„ en de zee, in alle opzigten, waarſchijnlijk on-
„ nut voor de ſcheepvaart waren, dagt mij dat
„ het der moeite niet waardig was naar goed we-
„ der te wagten om de breedte door eene waar-
„ neeming naauwkeurig te bepaalen. Doch,
„ vermits ik buitengemeen oplettend was ge-
„ weest op de koerſen en afſtanden, welke ik
„ van *Conge catcha wha chaga* gereisd was,
„ op welke plaats ik twee goede waarneemingen
„ gedaan had, kan men op de breedte vertrou-
„ wen, die ten hoogſten twintig Engelſche mij-
„ len zal faalen.

Uit de kaart, welke de Heer HEARNE heeft opgemaakt van het land, door welk hij op deezen zonderlingen togt reisde, welke het ons vergund is geworden in onze algemeene kaart intelasſchen, blijkt dat de mond van de *Koper-mijn-rivier* op 72° Breedte en meer den 25° Lengte ten Westen van het fort, van waar hij vertrok, gelegen is. (*)

De

(*) De terugreis van den Heer HEARNE van de *Koper-mijn-rivier* naar het *Prins van Wales fort* duurde tot den dertigſten Juny 1770. Hij had van zijn eerſte vertrek tot zijne terugkomst omtrent een jaar en zeven maanden doorgebragt. De onvergelijklijke ongemakken, die hij leed, en de wezenlijke dienst, dien hij bewees, zijn door

De gevolgtrekkingen, die uit deeze uitgeſtrekte ontdekking kunnen afgeleid worden, zijn klaarblijklijk. Wij zien nu dat het vast land van Noord-Amerika zig van *Hudſons-Baai* zoo verre Noord-Westwaarts uitſtrekt, dat de Heer HEARNE bijna dertienhonderd Engelſche mijlen gereisd had, eer hij aan de zee kwam. Zijn grootſte Westlijke afſtand van de kust van *Hudſons-Baai* was omtrent zeshonderd Engelſche mijlen, (*) en dat zijne Indiaanſche gidſen wel bewust waren dat 'er nog eene groote ſtreek lands verder op in die ſtreek ligt, is zeeker uit veele omſtandigheden in zijn dagverhaal, van welke ik eene, die, behalven dat zij dit bevestigt, een zeer treffend tafereel van de wilde levenswijze deezer Indiaanen oplevert, alhier zal inlaſchen.

„ Op den elfden January 1772 zagen enige van
„ mijne Indiaanen, terwijl zij op de jagt waren,
„ het ſpoor van eenen vreemden ſneeuw-ſchoen;
„ zij volgde het zeer verre en kwamen aan een
„ hut

zijne meeſters behoorlijk beloond geworden, en hij is thans Gouverneur van het *Prins van Wales fort*, daar hij in het jaar 1782 wierd gevangen genoomen en werwaarts hij in 1784. wederkeerde.

(*) De Maatſchappij van de *Hudſons-Baai* heeft een handel comptoir, *Hudſons-Huis* genoemd, omtrent vijfhonderd Engelſche mijlen het land in, op 53° 0′ 30″ Breedte en op 106° 27′ 30″ Lengte.

„ hutjen, waarin zij een jong vrouwspersoon al-
„ leen vonden zitten. Zij bragten haar naar de
„ tenten, en, haar ondervraagende, bevonden
„ wij dat zij van de Westersche *konds-ribbige*
„ Indiaanen was, en dat zij door de *Arathapes-*
„ *cow* Indiaanen was gevangen genoomen, in
„ den zomer van het jaar 1770, dat zij, toen de
„ Indiaanen, die haar gevangen hadden, in den
„ zomer van het jaar 1771 hieromtrent waren,
„ van hun was weggeloopen, met voorneemen
„ van naar haar eigen land terug te keeren; doch
„ naardien het *zoo verre af* lag, en zij na haare
„ gevangenneeming den gantschen weg in kanos
„ had afgelegd langs slingerende rivieren en
„ over meiren, was zij den weg vergeeten en
„ had zig altoos in dat hutjen opgehouden ze-
„ dert het begin van den herfst. Uit haar bericht
„ van de maanen, die 'er verloopen waren zedert
„ haare ontvlugting, schijnt het in het midden van
„ July laatstleden geweest te zijn, toen zij de
„ *Arathapescow* Indiaanen verliet, en zedert had
„ zij geen menschlijk schepzel gezien. Zij had
„ zig zeer wel onderhoud geweeten te verschaf-
„ fen door het vangen van konijnen, patrijzen
„ en eekhoornen in strikken, die zij zettede, en
„ was thans gezond en wel in het vleesch, en,
„ naar mijn oordeel, zulk eene fraaie vrouw
„ voor eene echte Indiaansche, als ik ergens in

„ Noord-Amerika gezien heb. Zij had niets om
„ haare ſtrikken van te maaken dan de zenuwen
„ van de pooten der konijnen, die zij daartoe
„ vlegtede, en zij had zig een net en warm win-
„ ter-kleed van konijnen-vellen gemaakt. De
„ voorraad van gereedſchap, dien zij bij haare
„ vlugt met zig nam, beſtond in een ſtuk van
„ eenen ijzeren hoepel van omtrent vijf duimen
„ lengte, dat tot een mes moest dienen, een
„ ſteenen vuur-ſlag en vuur-ſteenen, met wat
„ zwam enz. en omtrent anderhalven duim van de
„ punt van eene pijl van ijzer, waarvan zij eenen
„ priem maakte. Zij was niet lang aan de tenten
„ geweest, of een tiental mannen vogten, wie
„ haar tot vrouw zoude hebben. Zij zeide dat
„ de *Arathapescow* Indiaanen, toen zij haar ge-
„ vangen namen, in den nacht onverhoeds op
„ de tenten aanvielen, terwijl de inwooners alle
„ in ſlaap waren, en niemand in het leven lieten
„ dan haar en drie andere jonge vrouwen. Haare
„ vader, moeder en mannen waren in dezelfde
„ tent met haar geweest, en waren alle gedood.
„ Haar kind, omtrent vijf maanden oud, had zij
„ medegenoomen, in een bundel klederen ge-
„ wonden, zonder dat men zulks in dien nacht
„ bemerkt had. Doch toen zij niet verre daar
„ van daan aan de plaats gekoomen waren daar de
„ *Arathapescows* hunne wijven gelaaten hadden,

„ wan-

„ wanneer de dageraat begon aantebreeken,
„ doorzogten zij terſtond haaren bundel, von-
„ den het kind, namen het haar af, en dood-
„ den het onmiddelijk. Het verhaal van dat af-
„ ſchuwelijk toneel verwekte onder mijne wil-
„ den alleen gelach. *Haar land is zoo verre*
„ *Weſtwaarts*, dat zij zegt nooit ijzer of enig
„ metaal gezien te hebben voor zij gevangen ge-
„ noomen wierd; die van haaren ſtam maaken
„ hunne bijlen en beitels van herten hoornen en
„ hunne meſſen van ſteen en been; hunne pijlen
„ zijn gepunt met eene ſoort van lei, been en
„ herten hoorns, en hun gereedſchap om hun
„ hout-werk te maaken, beſtaat uit niet anders
„ dan bevers-tanden. Zij hebben menigmaalen
„ gehoord van nuttige ſtoffen, met welke de na-
„ tieën ten Ooſten van hun door de Engelſchen
„ voorzien worden; doch, in plaats van nader
„ bij te koomen om bij de hand te zijn om ijzer-
„ werk en andere dingen te koopen, zijn zij ge-
„ noodzaakt nog verder agter uit te wijken, om
„ de *Arathapescow* Indiaanen te vermijden, die
„ zoo wel in den winter als in den zomer, eene
„ verbaazende ſlagting onder hen maaken."

Hetgeen hier gezegd is over de ontdekkingen door de Maatſchappij van de *Hudſons-Baai* gedaan, was, ſchoon naderhand eerst gemeen gemaakt, den voorzitter van den Raad der Admira-

li-

liteit wel bekend toen deeze reis ondernoomen wierd, en het naauw verband van deeze ontdekkingen met het ontwerp van de reis regelde de inſtructieën, welke aan Kapitein COOK medegegeeven wierden.

Kunnen wij ons nu niet beroepen op elken opregten en kundigen onderzoeker, of dat gedeelte van de Inſtructie, waarbij den Kapitein bevoolen wierd geenen tijd te verſpillen met rivieren of inloopende kanaalen te onderzoeken, of met iets anders, tot hij op 65° Breedte zoude gekoomen zijn, niet oordeelkundig ware opgeſteld, daar 'er zulke ontwijfelbaare bewijzen voor handen waren dat 'er geen doortogt beſtond zoo verre zuidwaarts als de *Hudſons-Baai*, en dat, zoo 'er een doortogt ware, ten minſten een gedeelte van denzelven door de ſchepen moest doorgevaaren worden zoo verre noordwaarts als 72°, daar de Heer HEARNE aan de zee gekoomen was?

Wij kunnen, tot verdediging van dit artijkel der Inſtructie, 'er nog bijvoegen dat, daar de Aſiatiſche ontdekkingen van BERRING in het jaar 1728 dat vast land hadden gevolgd tot de breedte van 67°, men moest wenſchen dat Kapitein COOK die breedte mogt naderen, opdat hij in ſtaat mogt zijn meer echt naricht mede te brengen dan de waereld tot hiertoe bekoomen had, omtrent de betreklijke ligging en nabijheid van de

de twee waereldeelen, dat volſtrekt nodig was te weeten, voor de uitvoerbaarheid van in eene noordlijke koers tusſchen den Stillen en Atlantiſchen Oceaan door te zeilen, kon beſlist worden.

Dat zoeken egter, op eene laager breedte, hetwelk zij, die aan de gewaande ontdekkingen van DE FONTE nog geloof geeven (zoo er thans nog zulke zijn) gewenscht hadden aan den Heer COOK opgedraagen te zien, is (zoo hen van hunne ligtgeloovigheid kan geneezen) inderdaad genoegzaam geſchied. De Spanjaarden, door onze reizen uit hunne ſlaaperigheid opgewekt, en eene vonk van onderneemzugt gevat hebbende uit onze herhaalde bezoeken in den Stillen Oceaan, zijn ons meer dan eens gevolgd in onze koers van ontdekkingen binnen den Zuider keerkring, en hebben ook ſchepen uitgerust om het vast land van Amerika ten Noorden van *Californie* opteneemen. Het is te bejammeren dat 'er redenen zijn, die belet hebben dat de verrigtingen op deeze Spaanſche togten volledig zijn openbaar gemaakt met denzelfden edelmoedigen geest van mededeeling, welke andere natieën hebben aangenoomen. Maar gelukkiglijk is deeze overdreven omzigtigheid van het Spaanſche hof ten minſten in eenen togt te leur geſteld door de gemeenmaaking van een echt journaal van hun-

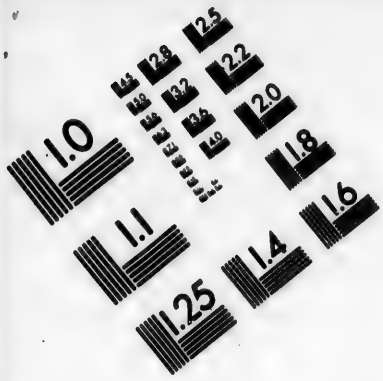

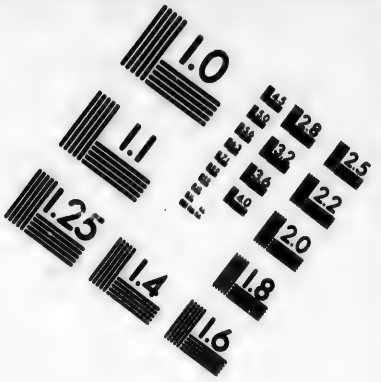

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

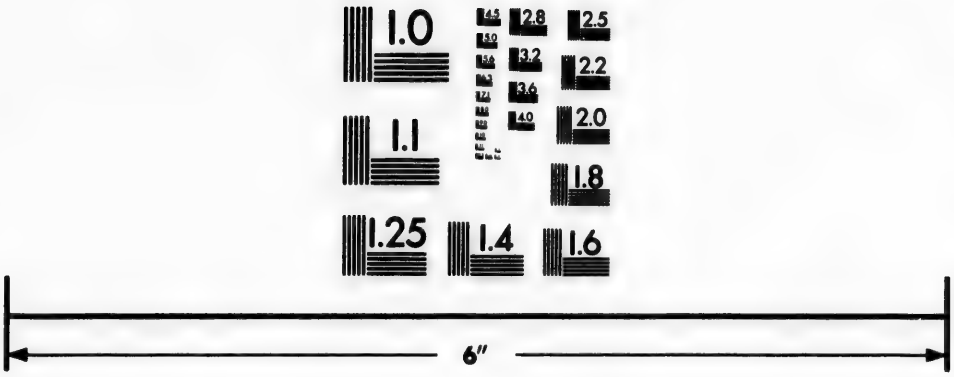

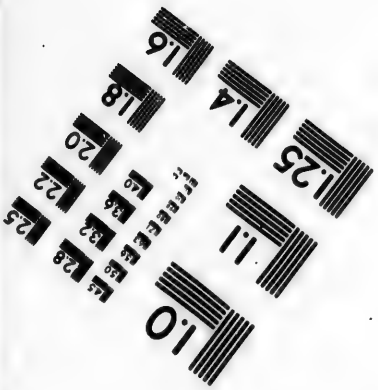

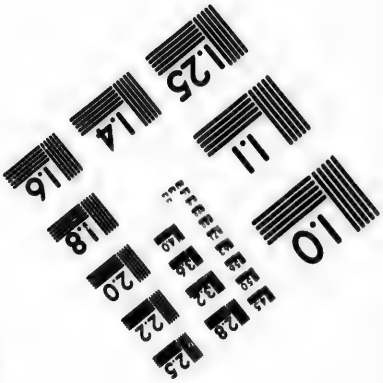

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

hunne laatſte ontdekking reis op de kust van Amerika, in het jaar 1778, dat de waereld aan den Heer DAINES BARRINGTON verſchuldigd is. Dat werk, dat enig naricht van wezenlijke waarde voor de aardrijkskunde bevat, en waarnaar men daarom in het volgend dagverhaal ook meer dan eens verwezen heeft, is bijzonderlijk in dit opzigt van waardij, dat enige gedeelten van de kust, welke Kapitein COOK, in zijne koers noordwaarts, door ongunſtige winden belet wierd te naderen, door de Spaanſche ſchepen, die hem voorgegaan zijn, gezien en onderzogt zijn geworden; en zoo 'er leezers zijn, die het de reis van Kapitein COOK als eene onvolmaaktheid willen toerekenen, dat hij geene gelegenheid had om de kust van Amerika op de Breedte, aan de ontdekkingen van Admiraal FONTE toegeſchreven, te onderzoeken, mogen wij hun het volgende uit het dagverhaal van deeze Spaanſche ſchepen wel ter leezing aanbeveelen. „ Nu trag„ teden wij de Straat van Admiraal FONTE te „ vinden, ſchoon wij den Archipel van *St. La„ zarus*, door welken men zegt dat hij gezeild „ is, nog niet gevonden hadden. Met dit oog„ merk doorzogten wij alle baaien en inhammen „ van de kust en zeilden alle de kaapen om, des „ nachts eenen bijlegger maakende, om deeze „ opening niet te miſſen. Na alle deeze moeite

„ ge-

„ gekoomen te hebben onder begunſtiging van „ eenen Noord Westen wind, kunnen wij zeg„ gen dat 'er zoo eene ſtraat niet te vinden „ is." (*)

In dit dagverhaal beroemen zig de Spanjaarden dat zij „ tot eene Breedte van 58° geſtevend zijn, „ verder dan alle andere zee-vaarers in ſtaat ge„ weest zijn in deeze zee te koomen." (†) Zonder de verdienſten van hunne verrigtingen te verminderen, zal men ons wel toeſtaan te zeggen dat zij indedaad van zeer weinig gewigt zullen ſchijnen in vergelijking van hetgeen Kapitein COOK verrigt heeft, op den togt, die in de volgende boekdeelen vervat is. Behalven het opneemen van het land in den Zuider Indiſchen Oceaan, van hetwelk KERGUELEN, op twee togten, nog maar eene zeer onvolkoomen kennis had kunnen opdoen, behalven de aardrijkskunde van de *Vrienden-Eilanden* met veele aanmerklijke bijvoegzelen te vermeerderen, en behalven het ontdek

(*) Dagverhaal van eene reize in 1775 gedaan door *Don* FRANCISCO ANTONIO MAURELLE in BARRINGTONS *Miſcellanies*, pag. 508.

(†) *ibid* 507. Wij vernemen uit MAURELLES dagverhaal dat 'er eenigen tijd te vooren nog eene andere reis op de kust van Amerika gedaan is; maar men is op deselve niet verder gekoomen dan tot 55° Breedte.

dekken van de fraaie groep, nu *Sandwich-Eilanden* genaamd, in het Noorder gedeelte van den Stillen Oceaan, van welke geene de flaauwſte ſchaduw in enige voorgaande reis kan gevonden worden, behalven deeze afzonderlijke ontdekkingen, zal de leezer van het volgend werk bevinden dat onze Engelſche zee-vaarer in eenen enkelen zomer een veel grooter gedeelte van de Noord-West kust van Amerika ontdekt heeft dan de Spanjaards, ſchoon in de nabuurſchap gezeten zijnde, met alle hunne poogingen, zedert meer dan tweehonderd jaaren in ſtaat geweest zijn te doen; dat hij buiten allen twijfel geſteld heeft dat BEERING en TSCHERIKOFF in het jaar 1741 waarlijk het vast land van Amerika gezien hebben, en dat hij ook de verlenging van dat vast land naar het westen, over *Kamſchatka* heeft gevonden, aan welke beſpiegelende ſchrijvers, aan begunſtigde ſtelzels gehecht, zoo weinig geloof hadden willen ſlaan, (*) en die, ſchoon door MULLER aangenoomen, zedert hij geſchreven heeft, beſchouwd wierd als door laater ontdekkin-

(*) Doctor CAMPB[illegible] van BERINGS reis in het jaar 1741 ſpreekende, zegt: „Niets kan baarblijkelijker zijn dan deeze waarheid dat zijne ontdekking onderſtelling niet wettigt dat het land, hetwelk hij aandeed, een groot vast land was, dat een gedeelte van Noord-Amerika uitmaakt."

klingen der Ruſſen onwaar bevonden; (*) dat hij, behalven dat hij de waare ligging van de Weſtlijke kusten van Amerika met enige kleine tuſſchenwijdten van 44° Breedte tot voorbij 70° heeft bepaald, ook de ligging van het Noord-Oostlijk eind van Aſia bepaald heeft, door BERRINGS ontdekkingen, in het jaar 1728 gedaan, te bevestigen en 'er veele van zijne eigene bijtevoegen; dat hij ons meer echte berichten gegeeven heeft betreffende de eilanden, tuſſchen de twee vaste landen liggende, dan de kamſchatkaſche handelaars, van toen BEERING hen eerst leerde deeze zee te bevaaren, in ſtaat zijn geweest te verſchaffen; (†) dat hij, door de betreklijke ligging

(*) Zie COXES *Ontdekkingen der Ruſſen* pag. 26, 27 Eng. Uitg. De verdichtzeien van beſpiegelende aardrijkskundigen in het Zuider halfrond waren vaste landen, van die in het Noorder halfrond waren het zeeën. Men mag dan wel aanmerken dat, zoo Kapitein COOK, op zijne eerſte togten, gewaande Zuid-landers vernietigde, hij deeze ſchade vergoed heeft op zijnen derden togt, door gewaande Noordſche zeeën te vernietigen en de wijde ruimte, welke men haar gaf, te vullen met de vaste ſtof van zijne nieuwe ontdekte Amerikaanſche landen, verder Weſten Noordwaarts dan men het tot hier toe gezien had.

(†) De Ruſſen ſchijnen in dingen van deezen aart veel aan Engeland verſchuldigd te zijn. Het is zonderling genoeg dat een van onze landgenooten (Doct. CAMPBELL, zie zijne uitgave van HARRIS *Reizen* Vol. II, pag. 1021) veele gewigtige bijzonderheden van BEERINGS eerſte

ging van Asia en Amerika te bepaalen, en de situatie van de Straat, die deselve van een scheidt, te ontdekken, een heldet licht over dit gewigtig gedeelte van de aardrijkskunde des aardbols verspreid heeft, en het moeijelijk raadzel over het bevolken van Amerika door volks-benden, ontsloot van de middelen om lange zee-reizen te ondernemen, heeft opgelost, en laatstlijk dat, schoon het voornaamst doelwit van de reis mislukt is, de waereld zeer veel voordeel zal ontvangen zelfs uit deeze mislukking, alzoo zij ons gebragt heeft tot de kennis van het bestaan der beletzelen, welke toekoomende zee-vaarers kunnen verwagten, als zij ondernemen willen door

Bee-

reis bewaard heeft, van welke MULLER zelf, de historieschrijver van de vroegere ontdekkingen, geen gewag maakt, dat het een ander landgenoot van ons is, (de Heer COXE) die de eerste een voldoend verslag van hunne laatste ontdekkingen in het licht gaf, en dat de schepen van den Koning van Groot-Brittannie in het jaar 1778 den aardbol overgevaaren zijn om het Russisch Rijk het bezit te verzeekeren van bijna dertig graaden, of meer dan negenhonderd Engelsche mijlen vast land, welke de Heer ENGEL, in zijnen ijver over de uitvoerbaarheid van eenen Noord-Ooster doortogt, van de lengte van Asia naar het Oosten wilde afmoeijen. Zie zijne *Memoires Geographiques etc. Lausanne* 1765, die egter veele wezentlijke onderrigtingen bevatten, welke grootendeels zijn bevestigd geworden door de ontdekkingen van Kapitein COOK van het land van Amerika.

Beerings-Straat naar de Oost-Indiën te varen.

Het uitvoerig verslag, dat wij van de voorige zee-reisen gedaan hebben, en de schets, die wij van de verrigtingen op de laatste, die in de volgende deelen omstandig zullen verhaald worden, gegeeven hebben, zullen, hoopen wij, niet beschouwd worden als een langdradig en nutteloos werk. Het zal dienen om een juist denkbeeld te geeven van het geheel plan van ontdekking, op *Zijner Majesteit* bevel ter uitvoer gebragt. En wijl het blijkt dat 'er veel bedoeld wierd en veel is verrigt, in de onbekende deelen van den aardbol, in beiden de halfronden, is 'er ook niets meer nodig om degeenen, die denken, volkoomen te overtuigen dat 'er bij deeze onderzoekingen eene menigte van nuttige dingen moeten ter uitvoer gebragt zijn. Maar daar zijn ongetwijfeld andere, die, hunne eigen bekwaamheden wantrouwende, of te traag om die te werk te stellen, zig gaerne geholpen zien door zig te laaten aanwijzen welke deeze nuttige dingen zijn. Tot den dienst van dezulke zullen wij de volgende bijzonderheden optellen. En zoo 'er zijn mogen, die de waerde van het ontwerp of de uitvoering van onze reizen miskennen, zal hergeen hun thans zal worden aangeboden, zoo het hen niet overtuigt, ten minsten den invloed van hunne ongunstige beslissing tegengaan.

11. Het kan met recht als een groot voordeel voor de waereld, uit onze doorzoekingen van den aardbol spruitende, beschouwd worden, dat zij verdichte theorieën, die maar al te zeer geschikt zijn om aanleiding tot onuitvoerlijke ondernemingen te geeven, wederlegd hebben.

Wie zal, na Kapiten COOKS aanhoudende en vrugtlooze doorkruisingen van alle deelen van het Zuider halfrond, in het vervolg, meer eenigen acht slaan op de vernuftige droomerijen van CAMPBELL, DE BROSSES en DE BUFFON, of hoop hebben gemeenschap te zullen krijgen met zulk een vast land als MAUPERTUIS vrugtbaare verbeelding geschilderd heeft? Een vast land, ten minsten zoo groot in uitgebreidheid als alle de beschaafde landen in het bekende Noorder halfrond, daar ons nieuwe menschen, nieuwe dieren, nieuwe voortbrengzelen van allerleien aart zouden voorkoomen, en daar ontdekkingen zouden gedaan worden, die onuitputbaare schatten voor den koophandel zouden openen. (*) Wij

(*) Zie MAUPERTUIS *Brief aan den Koning van Pruisen.* De schrijver van de Inleiding voor de Reize van BOUGAINVILLE naar de Malouines of Falklands-Eilanden berekent dat het zuid-land (omtrent welks bestaan hij egter bekent dat men meerder moet vertrouwen op de gissingen der wijsgeeren dan op de getuigenissen der reizigers) agt of tien millioenen vierkante mijlen bevat.

Wij kunnen nu gerust op ons neemen alle togten, op zulke redeneeringen van beſpiegelende wijsgeeren gegrond, naar een waereld-deel, daar onze ſtandvastige Engelſche zee-vaarer, in plaats van het beloofde betoverend land, niets vond dan dorre klippen, naauwlijks eene ſchuilplaats aan pinguins en zee-kalveren verleenende, niets dan akelige zeeën en ijs-bergen, de onmeetlijke ruimte, aan ingebeelde aardſche paradijzen toegewezen, beſlaande, en de eenigſte ſchatten, die 'er te vinden zijn, om den arbeid en de gevaaren van een vrugtloos zoeken te beloonen en te vergoeden, afteraaden.

Zoo wij nu onze aandacht naar het Noorder halfrond wenden, zou dan de Heer DOBBS eenen enkelen mensch tot zijn gevoelen hebben kunnen overhaalen, of nog meer, zou het hem hebben kunnen gelukken twee verſchillende togten te doen onderneemen, en aanmoediging van de regeering te ontvangen met opzigt tot zijn geliefd ontwerp van eenen doortogt door de *Hudſons-Baai*, zoo Kapitein CHRISTOPHER alvo ens derzelver kusten hadde onderzogt, en zoo de Heer HEARNE het onmeetlijk vast land agter dezelve ware overgetrokken? Of 'er, na Kapitein COOKS en Kapitein CLERKES ontdekkingen aan de west zijde van Amerika en hun verſlag van den ſtaat van *Beerings-Straat* nog genoeg aanmoediging konne zijn om in het vervolg onderneemin-

gen te doen om in eene Noordlijke koers tot den Stillen Oceaan door te dringen, is eene vraag, welker beflisfing het algemeen aan dit werk zal verfchuldigd zijn.

2. Doch onze reizen zullen de wereld voordeel doen niet alleen door toekoomende nutloome onderzoekingen te ontraaden, maar ook door de gevaaren en ongemakken, die men voorheen in die zeeën ondervonden heeft, welke binnen de grenzen van den koophandel en de fcheepvaart, zoo als zij thans zijn, liggen, te verminderen. Op hoe veele plaatfen zijn niet de misflagen van voorige zee-vaarers, in het bepaalen van derzelver waare ligging, verbeterd geworden? Welke bijdragen heeft de kaart van de afwijking van de kompas-naald niet bekoomen? Hoe veele fcheepvaartkundige waarneemingen zij 'or niet verzameld, en zijn 'er nu niet gereed om geraadpleegd te worden, om een fchip langs klippige kusten, door enge ftraaten, onder verleidende ftroomen en door gevaarlijke banken te ftuuren? Maar, boven al, hoe veele nieuwe baaien en havenen, en anker-plaatfen zijn 'er nu niet voor de eerfte reis te voorfchijn gebragt, daar de fchepen fchuilplaats en het volk tamelijk goede ververfchingen kunnen vinden? Alle deeze optenoemen zou zoo veel zijn als een groot gedeelte van de dagverhaalen van onze fcheeps-bevelhebbers overfchrijven, welker arbeid hen dierbaar zal maaken aan alle

zee-

zee-vaarers, welke de koophandel of de oorlog in hunne koerasen mogen voeren. Elke natie, die een schip naar zee zendt, zal in de weldaad deelen; maar Groot-Brittannie zelve, welker koophandel grenzenloos is, moet den voorrang neemen in volkoomen de vrugten te raapen van haare eigen ontdekkingen.

Kunnen wij nu niet, als een gevolg van alle deeze verschillende verbeteringen, door het verminderen van onze vrees voor het onderneemen van lange zee-reizen, redenlijker wijze de aangenaame hoop voeden dat men, nog zelfs in onzen leeftijd, nieuwe takken van koophandel zal ontginnen en met goed gevolg drijven? Onze stoute onderneemers op de walvisch-vangst zijn reeds, zedert weinige jaaren, in den Zuider Atlantischen Oceaan doorgedrongen; en wie weet welke nieuwe bronnen van koophandel nog zullen geopend worden, zoo 'er het vooruitzigt van winst bij koomt, om den geest van onderneeming levendig te houden? Zoo Groot-Brittannie te verre af ligt, dan zullen andere handel drijvende natieën zeekerlijk haar voordeel met onze ontdekkingen doen. Wij mogen weldra verwagten te zullen hooren dat de Rusen, nu door ons geleerd waar het vast land van Amerika te vinden, hunne reizen uitgestrekt hebben van de *Vosen-Eilanden* tot *Cooks-Rivier* en *Prins Willems Kanaal*. En zoo Spanje niet zelve in

verzoeking gebragt worde om uit zijne Noordlijkſte Mexikaanſche havenen te handelen, door de nieuwe goud-mijn, in de bont-werken van *Koning Georges Kanaal* ontdekt, die het in zijne ſchepen van *Manilla* als een zeer veel getrokken artijkel van koophandel naar de Chineeſche markt kan brengen, zal die markt waarſchijnlijk door eenen regtſtreekſen handel op Amerika van Canton zelf, van die kostbaare artijkelen voorzien worden, welke de inwooners van China tot nog toe alleen langs den langduurigen en kostbaaren omweg van *Kamſchatka* en *Kiachta* ontvangen hebben.

Deeze en veele andere verbeteringen in den koophandel kan men met reden verwagten dat uit de ontdekkingen der Britten, zelfs nog in onzen tijd, zullen voortvloeien. Maar als wij naar toekoomende eeuwen vooruit zien, en naar toekoomende veranderingen in de hiſtorie des koophandels, door het herdenken aan deszelfs verſchillende voorledene omwentelingen en verhuizingen, mogen wij ons vleien met het denkbeeld dat hij ten minſten eindelijk zal doordringen in de uitgeſtrektheid der landen, met welke onze togten eene gemeenſchap geopend hebben, en daar zal overvloedige reden zijn om de aanmerking van Kapitein COOK met opzigt tot *Nieuw-Zeeland*, welke ook op andere door hem ontdekte landen mag toegepast worden, te onderſchrij-

ſchrijven dat, „ ſchoon zij verre verwijderd zijn „ van de tegenswoordige handeldrijvende wae„ reld, men geenzins kan zeggen welk gebruik „ toekommende eeuwen zullen maaken van de „ ontdekkingen, die in de onze gedaan zijn." (*) Uit dit oogpunt beſchouwd moet zekerlijk de nuttigheid van de laatſte reizen erkend worden, en dan mogen wij wel zeggen dat de hiſtorie van hetgeen op dezelve verrigt is, die in de volgende deelen zal voleindigd worden, de billijkſte aanſpraak heeft om κτῆμα ἐς ἀεὶ (een bezit voor altoos) genoemd te worden, alzoo zij eenen ſchat van belangrijke narichten tot de laate nakoomlingſchap zal overbrengen.

4. Maar geſteld dat wij al te groote verwagtingen hebben opgegeeven van voordeelen in den handel, of binnen ons eigen bereik, of die trapswijze in eenen toekomſtigen tijd zullen ontwikkeld worden, als de vrugten van onze ontdekking reizen, dan mogen wij dezelve egter nog wel beſchouwen als eene loflijke pooging om den voorraad van menſchlijke kundigheden te vermeerderen, met opzigt tot een voorwerp, dat voorzeeker niet kan miſſen de aandacht van den verlichten mensch te verdienen. Onze vermogens te koste te leggen om door vernuftige uitvindingen de grootte en den afſtand van de zon te leeren ken-

(*) IV Deel bladz. 136.

kennen; onze kennis van het ſtelzel, van hetwelk dat hemellicht het algemeen middenpunt is, uittebreiden door de omwentelingen van eene nieuwe planeet of de verſchijning van eene nieuwe komeet nategaan; onze ſtoute naſpeuringen door de onmeetlijke ruimte te voeren, daar voor het oog van den verbaasden waarneemer waerelden boven waerelden te voorſchijn koomen, zijn bezigheden, welke niemand dan hij, die buiten ſtaat is om dezelve te bewerkſtelligen, kan laaken, en in welke elk een, die in ſtaat is om dezelve te vervolgen, vermaak moet ſcheppen, als eene waerdige uitoefening van de vermogens van 's menſchen geest. Doch terwijl wij onze naſpeuringen rigten op verre afgelegen waerelden, terwijl wij, na allen onzen arbeid, ons moeten te vreden houden met enkel ontdekt te hebben dat zij beſtaan, zou het waarlijk een vreemd verzuim zijn, en een allerberispenswaerdig gebrek aan redenlijke nieuwsgierigheid verraaden, zoo wij onze beste poogingen niet aanwendden om tot eene volkoomen kennis te geraaken van hetgeen onze eigen planeet bevat, van dien kleinen bol in het onmeetlijk heelal, waarop wij geplaatst zijn, en welks uiterſte grenzen, ten minſten zoo verre zij bewoond zijn, wij door een daadlijk onderzoek kunnen kennen en beſchrijven.

Deeze overweeging koomt zoo natuurlijk in den

den geest op, dat elk, die maar de minste smaak in de eerste beginzelen van geleerdheid heeft, gaerne iets van den aardbol wil weeten. Laaten wij dan zoo laag niet denken van de tijden, waarin wij leeven, dat wij het als mogelijk onderstellen dat men het edel ontwerp van ontdekking, zoo standvastig en zoo gelukkig vervolgd zedert de komst van Zijne Majesteit tot den troon, geen volkoomen recht zoude doen, een ontwerp dat niet missen kan in alle volgende eeuwen als een schitterend tijdperk in de historie van ons land beschouwd te worden en onze nationale glorie te vermeerderen, door Groot-Brittannie te onderscheiden als den voorrang neemende in de moeijelijkste onderneemingen tot algemeen voordeel van het menschlijk geslacht. Voor dat deeze reizen plaats greepen, was ten naasten bij de helft van de oppervlakte van den bol, dien wij bewoonen, in duisterheid en verwarring verborgen. Dat nu nog ontbreekt om onze aardrijkskunde volledig te maaken kan met recht de *minutiae* (of kleinigheden) van de weetenschap genaamd worden.

4. Laaten wij nu onze gedachten wat verder laaten gaan. Het is voor het belang der weetenschappen gelukkig dat aanwinningen in eenen tak gemeenlijk, ja onvermijdlijk, tot aanwinningen in andere takken, veelligt van nog grooter belang, leiden, en dat wij onze enkele

nieuws-

nieuwsgierigheid zelfs niet kunnen voldoen, zonder met belangrijke onderrigtingen beloond te worden. Deeze waarneeming is toepaslijk op het onderwerp, dat wij behandelen. Reizen, waarin nieuwe Oceaanen doorkruist, en waarin nieuwe landen bezogt zijn, kunnen naauwlijks immer volbragt worden zonder ons nieuwe voorwerpen van weetenſchap voor het gezigt te brengen. Al moeſten wij onze berichten van hetgeen ontdekt was, ſlechts van den matroos hebben, wiens kennis naauwlijks verder gaat dan de enge grenzen van zijn eigen beroep, en wiens onderzoekingen niet door wijsgeerig doorzigt beſtuurd worden, zou het waarlijk wel ongelukkig zijn, zoo 'er niet iets ware opgemerkt, uit welk de geleerde kan leeren en waardoor 'er nuttige bijdraagen zouden koomen bij onzen ouden voorraad van kundigheden. En zoo dit over het algemeen het geval is, hoe veel meer moet 'er dan door deeze reizen niet gewonnen zijn? Behalven de zee-officieren, die zoo wel in ſtaat waren de kusten, die zij zouden naderen, opteneemen, als dezelve op hunne kaarten aftetekenen, wierden 'er nog konſtenaars medegeeven, die door hunne tekeningen konden ophelderen hetgeen ſlechts onvolkoomen kon beſchreven worden; wiskundigen, die eene uitgeſtrekte reeks van weetenſchaplijke waarneemingen konden verzamelen, en perſoonen, wel bedreven in de verſchillende vakken

van

van de Natuurlijke Hiſtorie, die alles wat zij in het wijd veld van hunne naſpeuringen nieuw en aanmerkenswaerdig zouden vinden, zouden kunnen verzamelen of beſchrijven. Doch terwijl de meeſte reisgenooten van onze ontdekkers mildlijk beloond wierden, was 'er een, die meenende dat de grootſte belooning, die hij ontvangen konde was gelegenheid te hebben om het groot goed, dat hij van zijne voorouderen geërfd had, te kunnen doen dienen tot de bevordering der weetenſchap, zig van zelf aanbood, en zig aan de ongemakken en gevaaren van eenen togt rondom de waereld onderwerpende, Kapitein COOK in *de Onderneeming* verzelde. De geleerde waereld, en ik mag ook zeggen de ongeleerde, zal nooit de verplichtingen vergeeten, welke zij aan JOSEPH BANKS verſchuldigd is.

Welke wezenlijke aanwinſten 'er door deeze milde zorg voor de weetenſchappen gedaan zijn, kan niet beter uitgedrukt worden dan met de woorden van den Heer WALES, die eene van deeze reizen bijwoonde en veel toebragt tot het voordeel, dat uit dezelve getrokken is.

„ Die tak van natuurkunde, die de *zee-vaart-*
„ *kundige ſterrekunde* zoude kunnen genoemd
„ worden, was ongetwijfeld nog in zijne kindsheid
„ toen deeze reizen eerst ondernoomen wierden.
„ En werktuigen en waarneemers, die deezen
„ naam verdienden, waren zeer zeldzaam, en

„ nog

„ nog zoo laat als in het jaar 1770, wierd het „ nodig geacht, in het Aanhangzel tot MAYERS „ tafelen, door het comptoir van de Lengte uit„ gegeeven, feiten optegeeven tegens de ſtelling „ van eenen zoo vermaarden ſterrekundige als de „ Abt DE-LA CAILLE, dat de hoogte van de „ zon op den middag, de gemakkelijkſte en een„ voudigſte van alle waarneemingen, niet met „ zeekerheid kon genoomen worden op minder „ dan vijf, zes, zeven of zelfs agt minuuten „ na. (*) Doch zij, die zig de moeite willen „ gee-

(*) Zijne woorden zijn: *Si ceux qui promettent une ſi grande préciſion dans ces ſortes de méthodes, avoient navigué quelque tems, ils auroient vu ſouvent, que dans l'obſervation la plus ſimple de toutes, qui eſt celle de la hauteur du ſoleil à midi, deux obſervateurs, munis de bons quartiers de réflexion, bien rectifiés, différant entre eux, lorſqu'ils obſervent chacun à part, de 5', 6', 7' &. 8' Ephemer.* 1755—1765. *Introd.* pag. 32.

Ik moet egter den Heer DE LA CAILLE het recht doen van aantemerken dat hij gerecht heeft de handelwijze van door de maan de lengte te ontdekken, intevoeren en een ontwerp heeft voorgeſteld om den afſtand van de maan van de zon en vaste ſterren te berekenen; door de onvolmaaktheid van zijne werktuigen ſlaagde hij op verre na zoo wel niet als met die berekening mogelijk was. Het algemeen in gebruik brengen van dezelve was voor Doctor MASKELYNE, onzen koninglijken ſterrekundige, bewaard. Zie de voorreden voor de *Tafelen tot het verbeteren van de uitwerkingen van de Refractie en parallaxis*, door het Comptoir van de Lengte gemeen gemaakt onder opzigt van Doct.

„ geeven om de ſterrekundige waarneemingen,
„ op COOKS laatſte reis gedaan, natezien, zul-
„ len bevinden dat 'er weinige, zelfs onder de
„ onder-officieren waren, die niet in ſtaat waren
„ om met genoegzaame naauwkeurigheid den af-
„ ſtand der maan van de zon of eene ſter, waar-
„ teneemen, ſchoon deeze voorzeeker de kiesch-
„ ſte van alle waarneemingen is. Ik kan hier nog
„ bijvoegen dat de wijze van waarneemingen te
„ doen en te berekenen om de afwijking van de
„ kompas-naald te vinden beter bekend is aan,
„ en meer beoefend wordt door hen, die deeze
„ reizen hebben bijgewoond dan door de meeſte
„ andere. Ook is 'er misſchien geen, die den
„ rang van officier heeft en in dezelve betrokken
„ is geweest, die niet, welke ook zijne wezen-
„ lijke bekwaamheid ware, beſchaamd zoude
„ zijn, zoo men dagt dat hij den tijd op zee niet
„ zoude weeten waarteneemen en te bereke-
„ nen, ſchoon 'er, nog kort voor deeze rei-
„ zen ondernoomen wierden, naauwlijks ooit
„ van zoo iets onder zee-lieden gehoord wierd,
„ en zelfs ſterrekundigen van den eerſten rang
„ aan de mogelijkheid twijfelden van het met
„ ge-

Doct. SHEPHERD, Hoogleeraar in de ſterrekunde en proefondervindlijke wijsbegeerte te Cambridge in het jaar 1772.

„genoegzaame naauwkeurigheid te volbren-
„gen. (*)

„ De

(*) Bij deeze aanmerkingen van den Heer WALLA moet ik nog voegen dat de vorderingen van onze zee-officieren in het doen van waarneemingen op zee voornamelijk moeten worden toegeschreven aan de groote zorg voor die gewigtige zaak, welke het comptoir van lengte heeft aangewend; het heeft milde belooningen gegeeven aan wiskundigen voor het volledig maaken van de maan-tafelen en het gemaklijk maaken van de berekeningen, en aan konstenaars voor het vervaerdigen van naauwkeuriger werktuigen om waarteneemen, en uurwerken, die beter op zee konden gaan. Het blijkt dan dat de verrigtingen van het comptoir van de Lengte en de ontdekking-reizen hand aan hand gingen, en zij moeten ook vereenigd worden, wil men een duidlijk denkbeeld hebben van de uitgestrektheid van het ontwerp, dat zedert Zijner Majesteit komst tot den troon, tot verbetering van de sterrekunde en de zeevaart is ter uitvoer gebragt. Maar, behalven het inrigten van het Comptoir van de Lengte op deszelfs tegenswoordigen voet, dat zulke gewigtige gevolgen gehad heeft, zal men altoos moeten erkennen dat zijne tegenswoordige Majesteit zijne koninglijke bescherming heeft uitgestrekt tot alle takken van de vrije konsten en nuttige weetenschappen. Het mild geschenk aan de koninglijke Maatschappij tot de kosten van het waarneemen van den overgang van venus over de zon, de instelling van de Akademie van Schilder- en Beeldhouw-konst, de pragtige vertrekken, voor de koninglijke en oudheidkundige Maatschappijen ingeruimd, en voor de koninglijke Akademie in het paleis van Sommerset, de ondersteuning van den tuin van vreemde gewassen te Kew, om welken te voorzien de

Heer

„ De plaatſen, daar de tijd en hoogte der ge-
„ tijen op deeze reizen zijn waargenoomen, zijn
„ zeer veele in getal, en hieruit ſpruit een ge-
„ wigtig artijkel van nuttige kennis. In deeze
„ waarneemingen booden zig enige zeer merk-
„ waerdige, en zelfs onverwagte omſtandighe-
„ den onzer overweeging aan. Het zal genoeg
„ zijn de zeer kleine hoogte, tot welke de vloed
„ in het midden van den grooten Stillen Oceaan
„ oprijst, alhier aanteſtippen, daar zij ten min-
„ ſten twee derde minder is dan men uit de theo-
„ rie of berekening zoude verwagt hebben.

„ De rigting en de kracht der ſtroomen in zee
„ maaken insgelijks een gewigtig onderwerp uit.
„ Men zal bevinden dat deeze reizen veele nut-
„ tige onderrigtingen in dit opzigt bevatten, zoo
„ wel

Heet MASSON naar de einden van Afrika gezonden wierd, de daadlijke aanmoediging aan geleerde mannen en geleerde werken in verſchillende vakken geſchonken, en bijzonderlijk die aan den Heer HERSCHELL verleend, die hem in ſtaat geſteld heeft om zig geheel aan de verbetering van de ſterrekunde toetewijden, deeze en veele andere voorbeelden, die ik nog zoude hebben kunnen opnoemen, zoude Zijner Majeſteit regeering grootlijks beroemd gemaakt hebben, al ware hij niet de beſchermer geweest van die welgeſlaagde poogingen om de aardrijkskunde en zeevaart door zoo veele ontdekking-reizen te verbeteren.

„ wel betreffende zeeën digter bij ons, en die
„ bijgevolg dagelijks bevaaren worden, als die
„ welke verder af gelegen zijn, doch in welke
„ nogtans de kennis hiervan van grooten dienst
„ kan wezen voor degeenen, die beſtemd zijn om
„ dezelve naderhand te bevaaren. Hiertoe kan
„ men ook betrekken het groot aantal proeven,
„ welke gedaan zijn om de diepte der zee, der-
„ zelver getemperdheid, en zilligheid op ver-
„ ſchillende diepten, in eene menigte plaatſen
„ en hemelſtreeken te onderzoeken.

„ Daar is ook een breede grondſlag gelegd
„ voor verdere vordering in de magneet-kunde,
„ voor het ontdekken van de oorzaak en den aart
„ van het trekken van de naald naar de pool, en
„ eene theorie van derzelver afwijkingen, door
„ het aantal en de verſcheidenheid van de waar-
„ neemingen en proeven, die gedaan zijn op de
„ afwijking en duiking in bijna alle deelen van den
„ aardkloot. Deeze reizen hebben ook proeven
„ doen neemen op de uitwerkingen van de zwaar-
„ te op verſchillende en zeer verre van elkande-
„ ren gelegen plaatſen, die dienen kunnen om on-
„ zen voorraad van natuurkundige kennis te ver-
„ meerderen. Uit dezelfde bron hebben wij on-
„ derrigting bekoomen dat het verſchijnzel, ge-
„ meenlijk *Aurora borealis* of het *Noorder-licht*
„ genaamd, de hooge Noorder Breedten niet

„ al-

„ alleen eigen is, maar even zeer in alle koude
„ luchtſtreeken, hetzij Noordlijke of Zuidlijke,
„ gezien wordt.

„ Doch misſchien heeft geene weetenſchap
„ zoo veel bij deeze reizen gewonnen als de
„ kruidkunde. Men zegt ons dat het bekend
„ ſtelzel met ten minſten twaalfhonderd nieuwe
„ planten vermeerderd is, en dat zeer veele aan-
„ merklijke bijdraagen bij de andere klaſſen van
„ Natuurlijke Hiſtorie gekoomen zijn door de
„ groote bekwaamheid en naarſtigheid van J. BANKS
„ en de andere natuurkundigen, welke Kapitein
„ COOK met dat oogmerk verzeld hebben."

Alle deeze vermeerderingen van onze kundigheden mogen aan onze zee-officieren in het algemeen, en aan hunne geleerde reisgenooten worden toegeſchreven; maar daar is nog eene zonderlinge verbetering, die wij alleen aan Kapitein COOK verſchuldigd zijn, die, namelijk, van een talrijk ſcheepsvolk op lange zee-reizen in alle luchtſtreeken gezond te houden.

5. Doch terwijl deeze togten zoo veele bronnen voor eenen aanwas van kennis in alle de reeds opgenoemde vakken geopend hebben, zoo laat ons een ander voorwerp niet vergeeten, voor welk zij den beſpiegelenden wijsgeer overvloedige ſtof opleveren; ik meen de betragting van de menſchlijke natuur in verſchillende ſtan-

den, die zoo belangwekkende als ongemeen zijn.

Hoe verre of hoe volſtrekt afgeſcheiden van den omgang met beſchaafder natieën de bewooners van enige deelen van den aardbol mogen zijn, zal men, zoo dra de geſchiedenis of onze eigen waarneemingen het baarblijklijk maaken dat zij voorheen bezogt zijn geworden, en dat vreemde zeden, denkbeelden en taalen met de hunne vermengd zijn, weinig gebruik kunnen maaken van hetgeen men onder zulk een volk kan waarneemen, om een waar tafereel van den mensch in zijnen natuurlijken onbeſchaafden ſtaat te ſchetſen. Deeze ſchijnt de toeſtand van de bewooneren van de meeſte eilanden, die digt bij het vaste land van Aſia liggen, en van welker zeden en gewoonten de Europeaanen, die hen nu en dan bezoeken, ons menigmaalen narichten gegeeven hebben. Maar de eilanden, welke onze onderneemende ontdekkers in het midden van den Zuider Stillen Oceaan bezogten, en indedaad de voornaamſte tooneelen van hunne verrigtingen zijn, waren nog onbetreden grond. De inwooners waren, zoo veel men konde opmerken, onvermengd met andere ſtammen, geheel aan hunne eigen vermogens overgelaaten in alle, tot het leven noodzaaklijke konſten, en aan hunne eigen oude overleveringen met opzigt tot hunne ſtaatkundige of godsdienſtige inſtellingen en gewoonten,

door

door geene weetenſchappen onderrigt, door geene opvoeding beſchaafd, in kort een geſchikte grond voor den ijverigen waarneemer tot het opzamelen van feiten om oordeel te vellen hoe verre de aan zigzelve overgelaaten natuur konne verbasteren, en in welke opzigten zij ook in ſtaat konne zijn uittemunten. Wie zou gedagt hebben dat de woeste wreedheid van menſchen te eeten en de afgrijslijke bijgeloovigheid van menschlijke ſlagtoffers te offeren zouden gevonden worden onder de inboorlingen van de onlangs in de Stille Zee ontdekte eilanden, die in andere opzigten toonen niet vervreemd te zijn van het fijner gevoel van menschlijkheid, reeds tot eenen zekeren trap van maatſchaplijk leven gekoomen, en aan ondergeſchiktheid en regeering gewoon te zijn, die zoo natuurlijk ſtrekking hebben om de opwellingen van wilde driften te ſtuiten, en de verborgen vermogens van het verſtand te ontwikkelen!

Of, als wij ons oog van dit droevig tafereel afwenden, dat ons overvloedige ſtof tot wijsgeerige beſpiegelingen zal opleveren, kunnen wij dan zonder verbaazing zien tot welk eenen graad van volkoomenheid dezelfde volks-ſtam (en wij mogen 'er hier, in ſommige opzigten, wel bijvoegen de Amerikaanſche ſtammen, in den loop van deeze reis bezogt) hunne geliefdſte tijdkortingen, de klaaglijke gezangen van hunne vrouwen,

hunne tooneel-ſpelen, hunne danſen, hunne olympiſche ſpelen, gelijk wij die zouden kunnen noemen, de redenvoeringen van hunne Opperhoofden, de gezangen van hunne prieſters, de plechtigheid van hunne godsdienſtige omgangen, hunne konſten en manufactuuren, hunne ſchrandere uitvindingen om het gebrek van geſchikte ſtoffen en van gereedſchap en werktuigen te vervullen, en de wonderbaarlijke voortbrengzelen van hunnen ſtandvastigen en langduurigen arbeid, onder eenen zaamenloop van nadeelige omſtandigheden, hun doek en hunne matten, hunne wapenen, hun visch-tuig, hunne verſierzelen, hun huisraad, dat, in tekening en uitvoering, met dat van het tegenswoordig Europa, of van de oudheid van de beste ſmaak naar den voorrang kan dingen, gebragt hebben.

De geleerde ſchept vermaak in de overblijfzelen van Grieksch en Romeinsch werk opteſpeuren; hij doorbladert zijnen MONTFAUCON met een geleerd genoegen, en hij ſtaart met vervoering op de ſchoone verzameling van WILLIAM HAMILTON. Het vermaak is verſtandig en leerzaam; doch zal zijne nieuwsgierigheid niet nog meer opgewekt worden, zal hij zelf niet nog meer waare ſtof voor gewigtige overdenkingen vinden, als hij een uur doorbrengt met het bezien van de talrijke blijken van nijvere ſchranderheid van onze nieuwling ontdekte vrienden, uit de

verst

verst afgelegen ſchuilhoeken des aardbols aangebragt om het Britsch muſeum en de kostbaare verzameling van den Heer ASHTON LEVER te verrijken? (*) Zoo de merkwaerdigheden van de Sandwich-Kamer van den Heer ASHTON alleen het eenigſte ware, dat wij door onze bezoeken in den Stillen Oceaan gewonnen hadden, wie, die ſmaak heeft om te bewonderen, of ſlechts oogen om te zien, zoude kunnen aarſelen om te zeggen dat Kapitein COOK niet te vergeefsch vertrokken was? De kosten van zijne drie reizen gongen misſchien die van het opdelven van de begraaven oudheden van Herculaneum niet verre te boven, en dan kunnen wij zeggen dat de nieuwigheden van de maatſchappij van de Sandwich-Eilanden beter geſchikt ſchijnen om de aandacht van den geleerden in onzen tijd bezig te houden dan de oudheden, die ons de blijken van de Romeinſche pracht voor oogen ſtellen.

De gronden om deeze aanmerkingen te maaken kunnen niet beter verklaard worden dan in de woorden van eenen zeer ſchranderen ſchrijver. In eene eeuw (zegt de de Heer WARTON in zij-

(*) Nu het nog zeer verrijkt Kabinet van den Heer PARKINSON, misſchien de uitgeſtrektſte verzameling, die door enigen bijzonderen perſoon op de wereld bezeten wordt.

VERTAALER.

zijne voorreden voor zijne hiſtorie van de Engelſche Dichtkonst) „ in eene eeuw, die tot den „ hoogſten graad van verfijning geklommen is, „ begint die ſoort van nieuwsgierigheid veld te „ winnen, die zig bezig houdt met het beſchouwen van de vorderingen van het maatſchaplijk „ leven, in het ontwikkelen van de trappen, „ langs welke de weetenſchappen zijn opgeklommen, en in den overgang van de barbaarschheid „ tot de beſchaaving nategaan. Dat deeze beſpiegelingen de geliefdſte voorwerpen in zulk „ een tijdperk worden is zeer natuurlijk. Wij „ zien terug naar den wilden ſtaat van onze voorouderen met de zegepraal van onze meerderheid, en ſcheppen behaagen in het aanſtippen „ van de trappen, langs welke wij van ruuwheid „ tot ſierlijkheid zijn opgeklommen; en onze „ gedagten over dat onderwerp zijn verzeld van „ eene hoogmoedige bewustheid, grootendeels „ ſpruitende uit eene ſtille vergelijking van de „ oneindige onevenredigheid tusſchen de zwakke „ poogingen van aloude tijden en onze tegenswoordige vorderingen in kennis. Intusſchen zijn de „ zeden, gewoonten, gebruiken, gedenkſtukken, „ en denkbeelden der oudheid, zoo ſterk eene ſtrijdigheid met die van onze tijden maakende, en de „ menschlijke natuur en menschlijke uitvindingen „ in een nieuw licht, in onverwagte oogpunten, en in verſchillende gedaanten vertoonende,

„ voor-

„ voorwerpen, die eene aandoenlijke verbeel-
„ ding krachtig treffen. Ook verleent dit ſchouw-
„ ſpel niet ſlechts eene nutlooze voldoening der
„ verbeelding; maar het leert ons ook onze el-
„ gen aanwinningen op haare regte waerde
„ ſchatten en moedigt ons aan om die beſchaa-
„ ving te beminnen, die zoo naauw verbonden
„ is met het beſtaan en de uitoefening van alle
„ maatſchaplijke deugden.' Wij behoeven niet aantemerken dat de zeden, gewoonten, gebruiken, denkbeelden en gedenkſtukken van de tegenswoordige bewooneren van de Stille Zee of van de west-zijde van Noord-Amerika de ſterkſte ſtrijdigheid maaken met die van onzen tijd in het beſchaafd Europa, en dat eene aandoenlijke verbeelding waarſchijnlijk ſterker zal getroffen worden door het verhaal van de plegtigheden van een *Natche* op *Tongataboo* dan van een Gothiſch tournooi-ſpel te Londen, door de beſchouwing van de reuzen-beelden op *Paasch-Eiland* dan door de geheimzinnige overblijfzelen van *Stonehenge*. (*)

Verſcheiden zonderlinge omſtandigheden om trent

(*) Een overblijfzel van eene oude ruuwe rotonde, van zeer zwaare ſteenen opgerigt, op de heide zeven Engelſche mijlen ten N. W. van *Salisbury* ſtaande en welke men onderſtelt in overoude tijden een tempel van de Druiden geweest te zijn.

VERTAALER.

trent hetgeen men de natuurlijke hiſtorie van het menschlijk geſlacht zoude kunnen noemen, in verſchillende luchtſtreeken door onze reizigers opgemerkt, zullen insgelijks rijke bronnen voor wijsgeerige beſpiegelingen opleveren. Een vraagſtuk van dien aart, in het bijzonder, dat voorheen de gedachten van de onderzoeklievende verdeeld had, namelijk het beſtaan, zoo niet van reuzen, ten minſten van een ras van menſchen, (eene ſtreek lands bewoonende aan de Noord-zijde van de *Straat van Magalhaens*) welks geſtalte die van het gros der menſchen in grootte aanmerklijk overtreft, zal niet langer betwijfeld of ontkend worden. En de ſchrandere tegenwerpingen van den twijfelenden ſchrijver van de *Wijsgeerige beſpiegelingen over de Amerikaanen* (*) zullen niet in de ſchaal opweegen tegens de zaamenloopende en naauwkeurige getuigenisſen van BYRON, WALLIS, en CARTERET.

Misſchien kan 'er geen belangrijker onderzoek zijn dan het nagaan van de verſchillende gezinnen of ſtammen, die de aarde bevolkt hebben, en in geen ander opzigt zijn onze reizen vrugtbaarer in merkwaerdige ontdekkingen geweest. Het was over het algemeen bekend (ik zal de woorden van

(*) I Deel.

van KAEMPHER gebruiken (*)) „ dat de Afia-
„ tiſche volkeren, Maleyers genoemd, in voori-
„ ge tijden, verre den grootſten handel in de
„ Indie dreeven, en met hunne koopvaardij-
„ ſchepen niet alleen alle de kusten van Afia be-
„ zogten, maar zig zelfs naar de kust van Afrika
„ waagden, bijzonderlijk naar het groot eiland
„ *Madagaskar.* (†) De tijtel, welken de Ko-
„ ning der Maleyers aannam, van Heer van de
„ Winden en Zeeën naar het Ooſten en naar het
„ Westen is hiervan een duidlijk bewijs; doch
„ nog meer de Maleitſche taal, die zig bij-
„ na over geheel het Ooſten verſpreid heeft,
„ omtrent op dezelfde wijze als voorheen het
„ latijn en laatstlijk het fransch zig over geheel
„ Europa verſpreid heeft." Dit was, zeg ik,

(*) *Hiſtorie van Japan.*

(†) Dat de Maleyers niet alleen op *Madagaskar* ver-
keerd hebben, maar zelfs de voorvaders van enige van het
tegenswoordig geſlacht van inwooneren aldaar geweest
zijn, wordt ons bevestigd door het getuigenis van den
Heer DE PAGES, die dat eiland in het jaar 1774 bezogt
heeft. „ Het ſcheen mij toe dat zij uit verſchillende raſen
„ geſprooten zijn; hunne kleur, hun hair, en hunne lig-
„ haamen wijzen het aan. Die, welke ik als niet afkom-
„ ſtig van de oude natuurlijke inboorlingen des lands be-
„ ſchouwde, zijn klein en gedrongen; zij hebben het
„ hair bijna ſluik en zijn *olijfkleurig als de Maleyers, met*
„ *welke zij, over het algemeen, eene ſoort van gelijkenis*
„ *hebben.*" *Reize van den Heer* DE PAGES. II Deel.

kend. Doch dat van *Madagaskar* tot de *Marquiſen-* en *Paasch-eilanden*, dat is ten naaſten bij van de oost-zijde van Afrika tot men de west-zijde van Amerika nadert, eene ruimte, die meer dan den halven omtrek van den aardbol bevat, dezelfde ſtam of natie, de Phoeniciers, gelijk wij hen zouden kunnen noemen, van de Ooſterſche waereld, zig ter nedergezet en volkplantingen geſticht hebben door alle tusſchen beiden liggende plaatſen van deeze ontzagchelijke ſtreek, op eilanden, die op eenen verbaazenden afſtand van het moederland liggen, en die onbewust zijn van elkanderens aanwezen, is een hiſtorieel feit, dat maar zeer onvolkoomen kon bekend zijn voor Kapitein COOK op zijne twee eerſte reizen zoo veele nieuwe bewoonde ſtukken lands, in den boezem van den Zuider Stillen Oceaan verſcholen, ontdekte; en dit is een feit, dat niet enkel op eene gelijkheid in gewoonten en inſtellingen berust, maar dat door het voldingendst van alle bewijzen, dat namelijk uit de gelijkheid van taalen afgeleid, bevestigd is. De Heer MARSDEN, die dit merkwaerdig onderwerp met veel aandacht ſchijnt beſchouwd te hebben, zegt dat de *ſchakels van de keten in de breedte nog uit te vinden zijn.* (*). De ontdekking van de *Sand-*

(*) *Archæolog.* Vol. VI. pag. 155. Ziet ook zijne *Hiſtorie van Sumatra*, uit welke ik de volgende plaats zal

Sandwich-Eilanden op deeze laatſte reis heeft enige ſchakels aan deeze keten gevoegd. Doch Kapitein COOK had geene gelegenheid om zijne naſpeuringen in de westlijker deelen van den Noorder Stillen Oceaan voorttezetten. De leezer van het volgend werk zal dan misſchien niet denken dat de uitgeever een ijdel werk verrigt hebbe, toen hij 'er enige aantekeningen bijvoegde, die overvloedige bewijzen bevatten dat de bewooneren van de *Ladrones* of *Marianne-Eilanden* en die van de *Carolines* van dezelfde gemeene bron met die van de eilanden, die door onze ſchepen

zal aanhaalen: „ Behalven het Maleitsch worden 'er nog „ verſcheiden taalen op Sumatra geſprooken, die egter niet „ alleen eene blijkbaare overeenkomst onder elkanderen „ hebben, maar ook met die algemeene taal, die men „ vindt op alle de eilanden in de Ooſterſche zeeën te heer„ ſchen en de landtaal te zijn, van *Madagaskar* tot de „ verſte van Kapitein COOKS ontdekkingen, eene groo„ ter uitgeſtrektheid omvattende dan waarop de Romein„ ſche of enige andere taal zig nog heeft kunnen beroe„ men. Op verſchillende plaatſen is zij min of meer ver„ mengd en verbasterd; doch tusſchen de verſchillendſte „ takken is evenwel nog eene duidlijke gelijkenis van veele „ wortel-woorden blijkbaar, en zelfs in enige, die in lig„ ging zeer verre van malkanderen af zijn, gelijk, bij „ voorbeeld, de *Philippijnſche Eilanden* en *Madagaskar*, „ daar het verſchil van de woorden naauwlijks grooter is „ dan men in de tongvallen van nabuurige provintieën van „ het zelfde rijk waarneemt."

pen bezogt zijn, moeten afgeleid worden. Met hetzelfde oogmerk om een treffend tafereel van de verbaazende uitgeſtrektheid van deeze Ooſterſche taal, die, zoo niet eene gemeene oorſprong, ten minſten eene naauwe gemeenſchap tuſſchen bewooneren van plaatſen, zoo verre van elkanderen gelegen, bewijst, optehangen, heeft hij eene vergelijkende tafel van hunne tel-woorden op een breeder beſtek, dan tot nog toe gedaan is, ingelascht. (*)

Onze Britſche ontdekkers hebben niet alleen een ſterk licht verſpreid over de verhuizingen van den ſtam, die zig zoo verwonderlijk over de eilanden in den Ooſterſchen Oceaan verſpreid heeft, maar zij hebben ons ook begunſtigd met veele merkwaerdige onderrigtingen omtrent een ander van de geſlachten der aarde, welk minder gunſtige landſtreeken zijn ten deel gevallen. Wij ſpreeken van de *Esquimaux*, die men tot hier toe enkel had gezeten gevonden op de kusten van *Labrador* en *Hudſons-Baai*, en die in verſcheiden kenmerkende eigenſchappen van de binnenlandſche inwooneren van Noord-Amerika verſchillen. Dat de Groenlanders en zij in alle omſtandigheden van zeden, gewoonten en taal overeenkoomen, dat een bewijs is van eene oorſpronglijke eenzelvigheid van natie, is omtrent twintig jaaren ge-

(*) Aanhangzel agter het laatſte Deel No. 2.

geleden ontdekt geworden. (*) De Heer HEARNE gong in het het jaar 1771 dit ongelukkig ras van menſchen nog verder na naar dat gedeelte van den aardbol, van waar zij oorſpronglijk langs de kusten waren koomen vaaren in hunne booten van huiden, toen hij enige van hun aan den mond van de *Koper-mijn-rivier* ontdekt had op de Breedte van 72° en omtrent vijfhonderd mijlen westlijker dan de westlijkſte plaats daar PICKERSGILL in de *Straat Davis* geweest was. Dat zij dezelfde ſtam van menſchen zijn, die nu tegenswoordig de eilanden en kusten aan de Westzijde van Noord-Amerika, regt over *Kamſchatka*, bewoont, was eene ontdekking, die voor Kapitein COOK bewaard was. De leezer van het volgend werk zal hen in *Nortons Kanaal*, te *Oonalashka* en in *Prins Willems Kanaal*, dat is omtrent vijftienhonderd mijlen van hunne woonplaatſen in *Groenland* en op de kust van *Labrador*, wedervinden. En opdat niet eene gelijkheid in zeden zoude ſchijnen ons te bedriegen, zal

(*) Zie CRANTS *Hiſtorie van Groenland* I Deel, daar ons gezegd wordt dat de Moraviſche broederen, die met bewilliging en door bevordering van den Heer HUGH PALLISER, toen Gouverneur van *Newfoundland*, de Esquimaux op de *Kust van Labrador* bezogten, bevonden dat derzelver taal en die van de Groenlanders niet zoo veel van elkaêr verſchilden als het hoog- en nederduitsch.

zal eene tafel, die bewijzen van de gelijkheid van hunne taalen aantoont, door Kapitein COOK opgemaakt, en in dit werk ingelascht, alle twijfelingen uit den geest van den naauwgezetſten onderzoeker der waarheid verbannen. (*)

6. Tot hiertoe hebben wij onze reizen beſchouwd als voordeelig voor de ontdekkers. Maar met recht zal men vraagen. Hebben zij den ontdekten enig voordeel aangebragt, of is het waarſchijnlijk dat zij dit ooit doen zullen? Het zou voor elk weldenkend mensch een uitgelezen genoegen zijn van daadzaaken onderrigt te worden, die hem in ſtaat zouden ſtellen deeze vraag, zonder aarſelen, bevestigender wijze te beantwoorden. En egter mogen wij misſchien de aangenaame hoop koeſteren dat ook in dit opzigt onze ſchepen niet te vergeefsch gezeild hebben. Andere ontdekkingen van nieuwe landen waren indedaad oorlogen, of liever ſlagtingen; naauwlijks waren natieën gevonden of zij wierden uitgeroeid, en de afgrijslijke wreedheden van de veroveraars van Mexico en Peru kunnen nimmer herrinnerd worden zonder voor den godsdienst en de menschlij-

(*) Aanhangzel No. 6. De Groenlanders noemen zig, gelijk CRANTS ons zegt, *Karalit*, een woord niet veel verſchillende van *Kanagyst*, den naam, dien de inwooners van *Kodiack*, een van de *Schumagin-Eilanden* aangenoomen hebben, gelijk STAEHLIN ons bericht.

lijke natuur te bloozen. Doch door ons wierden de ſchuilhoeken van den aardbol doorzogt, niet om bijzondere veroveringen te maaken, maar om de algemeene kennis te bevorderen; wij gongen nieuwe volks-benden van onze natuurgenooten als vrienden bezoeken, en wenschten ſlechts te weeten dat zij beſtonden om hen binnen de grenzen der menschlijke pligten te brengen en de behoeften van hunnen onvolkoomen maatſchaplijken ſtaat te vervullen, door hun onze meerdere verkregen kundigheden medetedeelen; en zijn onze reizen in dit opzigt niet geheel vrugtloos geweest, dan kan het niet misſen of onze herhaalde bezoeken en aanhoudende gemeenſchap met de inboorlingen van de *Vrienden-*, *Societeit-*, en *Sandwichs-Eilanden* moeten enige licht-ſtraalen in de kinderlijke zielen van dat arme volk geſchoten hebben. De ongemeene voorwerpen, welke zij aldus gelegenheid gehad hebben te zien en te bewonderen, zullen natuurlijk ſtrekken om hunnen voorraad van denkbeelden uittebreiden en nieuwe bouwſtoffen te leveren tot het beoefenen van hun verſtand. Als zij zigzelve bij hunne bezoekers vergelijken, moeten zij noodwendig worden getroffen door de diepſte overtuiging van hunne eigen agterlijkheid, en daarin de ſterkſte beweegredenen vinden om hun best te doen dezelve te boven te koomen, en zig te verheffen tot eene minder ongelijke hoogte van die kinderen van de

zon, die zig verwaerdigden het oog op hen te ſlaan en die zoo veele blijken van hunne edelmoedige en menschlievende bezorgdheid voor hun welzijn agterlieten. De invoering van onze nuttige dieren en gewasſen zal hun nieuwe middelen van beſtaan opleveren, en dus de aangenaamheden van hun leven en hunne onmiddelijke genietingen vermeerderen, en al ware dit maar het eenigst voordeel dat zij 'er ooit van ontvongen, wie zal dan zeggen dat zij niet veel gewonnen hebben? Doch mogen wij onze wenſchen en onze hoop niet nog verder uitſtrekken? Groot-Brittannie zelf was, toen het eerst door de Phoeniciers bezogt wierd, bewoond door geſchilderde Wilden, die mogelijk met geene meerdere verkregene kundigheden gezegend waren dan de tegenswoordige inboorlingen van *Nieuw-Zeeland* bezitten, en voorzeeker minder beſchaafd dan die van *Tongataboo* of *Otahiti*. Het openen van eene gemeenſchap met hun is de eerſte ſtap tot hunne verbetering. Wie weet of onze reizen niet de middelen zijn, door de Voorzienigheid beſtemd om, met den tijd, de zegeningen van eenen beſchaafden ſtaat onder de talrijke volksbenden van den Zuider Stillen Oceaan te verſpreiden, om hunne afgrijslijke maaltijden en hunne afſchuuwlijke plegtigheden afteſchaffen, en om den grondſlag te leggen tot toekoomende en krachtdaadiger ontwerpen ten einde hen voorteberei-

den

den om eene eervolle plaats onder de volkeren der aarde te bekleeden. Dit is ten minſten zeeker dat wij in derzelver beſchouwing nieuwe drangredenen zullen vinden voor eene eerbiedige dankbaarheid jegens het Opperwezen, dat het ons gezegend heeft met voordeelen, die tot hiertoe een zoo groot gedeelte van het menschlijk geſlacht onthouden zijn, en dat zulks krachtig zal medewerken om ons aantezetten om in alle mogelijke poogingen te volharden, om de werktuigen te worden van millioenen van onze natuurgenooten uit hunnen tegenswoordigen ſtaat van vernedering te redden.

De verſchillende onderwerpen, welke wij ons in deeze algemeene inleiding hadden voorgeſteld, nu afgehandeld zijnde, blijft ons niets overig dan nog enige bijzonderheden optegeeven, omtrent welke de leezer recht heeft enig naricht te verwagten.

Kapitein COOK, weetende, voor hij op deezen laatſten togt vertrok, dat men zoo wel het verhaal als de uitvoering van zijne verrigtingen van hem verwagtede, had zorg gedraagen zijn dagverhaal zoo interigten, dat men 'er gebruik van konde maaken om het der waereld mede te deelen. Dit dag-register, dat met zijne eigen hand geſchreven is, is getrouw gevolgd. Het is geen droog uittrekzel uit zijn log-boek, maar het bevat veele aanmerkingen, die, naar het ſchijnt,

niet door hem in het zeevaart-kundig register zijn ingelascht, en het is verrijkt met aanmerklijke berichten van den Heer ANDERSON, heelmeester op *de Resolutie*. De erkende bekwaamheid en aanhoudende vlijt van den Heer ANDERSON in het waarneemen van alles wat de natuurlijke historie of de zeden en taalen betrof, en het verlangen, welk Kapitein COOK, gelijk wel bekend is, bij alle gelegenheden liet blijken om den bijstand van hem te mogen genieten, zetteden zijne verzamelingen groote waarde bij. Opdat 'er dan niets ontbreeken mogt om het algemeen het best mogelijk verhaal van de verrigtingen op deezen togt medetedeelen, wierd zijn dag-verhaal, op last van *Lord* SANDWICH, insgelijks den uitgeever ter hand gesteld, die gemachtigd wierd om gebruik te maaken van de narichten, welke het mogt bevatten omtrent onderwerpen, die in Kapitein COOKS handschrift onvolkoomen aangevoerd of geheel overgeslagen zouden zijn. Deeze taak is zoodanig uitgevoerd geworden, dat de leezer overal zal kunnen onderscheiden, waar men toevlugt tot den Heer ANDERSON genoomen heeft. Dus wierden de twee eerste deelen (of de vier eerste deelen deezer reize in deeze uitgaave) door mij voor de pers gereed gemaakt en, om alle misstellingen voortekoomen, alvorens door den Heer KING en *Lord* SANDWICH zelve overgezien; het derde deel (de twee laat-

laatſte van deeze uitgave) is door Kapitein KING zelven geſchreven. Het eenigſte, waarvoor de uitgeever moet inſtaan, beſtaat in de aantekeningen hier en daar in de twee eerſte deelen door hem ingelascht en deeze inleiding. Men ſtaa hem egter toe te zeggen dat hij aanſpraak meent te hebben op een niet onaanmerklijk deel van opregte toegeevenheid van wegens het algemeen, naardien hij eene zeer laſtige en moeijelijke taak op zig heeft genoomen met de belangloosſte oogmerken, alzoo zijne eenigſte belooning beſtaat in het genoegen dat hij ſmaakt van in ſtaat geweest te zijn om den nabeſtaanden van onzen grooten zee-vaarer, die hem, in het dag-verhaal van zijne reis, met den naam van vriend vereerd heeft, eenen wezenlijken dienst te bewijzen.

De woorden-lijsten van de *Vrienden-* en *Sandwich-Eilanden* en van de inboorlingen van *Nootka* zijn Kapiten COOK door den Heer ANDERSON medegedeeld, en eene vierde, waarin de taal der Esquimaux met die van de Amerikaanen aan de overzijde op het vaste land vergeleken wordt, is door COOK zelven opgeſteld; maar de vergelijkende tafel der tel-woorden, die in het Aanhangzel met N° 2 getekend is, is, op verzoek van den uitgeever, opgemaakt door den Heer BRYANT, die in zijne ſtudeer-kamer Kapitein COOK en alle andere reizigers en hiſtorie-

ſchrijvers van alle eeuwen in alle deelen van den aardbol gevolgd is. Men zal deeze tafel als eene zeer treffende opheldering beſchouwen van de wonderlijke verhuizingen van eene natie, omtrent welke wij zoo veele onderrigtingen ontvongen in deeze reizen, en haar gereedlijk erkenken voor eene zeer nuttige mededeeling.

De Kaarten, bijzonderlijk de algemeene kaart, voor deeze reis te vinden, zijn opgemaakt door den Heer ROBERTS, welken wij omtrent de zaamenſtelling van de laatſte zelven verſlag laaten doen.

„ VERSLAG *van de bronnen, waar-*
„ *uit de algemeene Kaart is op-*
„ *gemaakt.*

„ Kort na ons vertrek uit Engeland wierd mij
„ door Kapitein COOK gelast eene algemeene
„ waereld-kaart optemaaken, uit de beste bron-
„ nen, die hij daartoe bezat, en deeze taak was
„ voor zijn' dood reeds grootendeels afgewerkt;
„ dat is, de groote omtrek van het geheel was
„ vervaerdigd, en alleen die deelen ledig of on-
„ afgewerkt gelaaten, welke hij verwagtede te
„ zullen bezoeken en opteneemen. Doch bij
„ onze t'huis komst wierd, toen de vrugten
„ van onze reis, op last van de Heeren Com-
„ misſarisſen van de Admiraliteit, in het licht
„ ſton-

„ ſtonden gegeeven te worden, de zorg van het
„ opmaaken van de algemeene kaart aan mij op-
„ gedraagen, en men beval mij dezelve uit de
„ laatſte en beste opgaven zaamen te ſtellen en
„ 'er de drie reizen van Kapitein COOK op te
„ trekken, opdat alle zijne ontdekkingen en de
„ verſchillende koerſen, die hij genoomen had,
„ bij elkanderen zouden kunnen verſchijnen, om
„ door dat middel een algemeen denkbeeld van
„ het geheel te geeven. Deeze taak door mij
„ uitgevoerd zijnde, is het nodig dat ik, tot in-
„ lichting van den leezer, de ſchrijvers, die ik
„ op die plaatſen van de kaart, die n et onmidde-
„ lijk onder het opzigt van Kapitein COOK zijn
„ opgemaakt, gevolgd ben, opgeeve. En als
„ men zal weeten dat veele bouwſtoffen, die no-
„ dig waren om het werk optehelderen en vol-
„ koomen te maaken, op dien tijd niet aan boord
„ van *de Reſolutie*, of in mijne handen waren,
„ zal de reden blijken waarom 'er veranderingen
„ en bijvoegzelen in de oorſpronglijke tekening
„ gekoomen zijn.

„ Voor eerst heb ik dan de zeer naauwkeurige
„ en uitmuntende kaarten van den *Noorder At-*
„ *lantiſchen Oceaan* gevolgd, die in de jaaren
„ 1775 en 1776 door de Heeren VERDUN DE
„ LA CRENNE, DE BORDA en PINGRÉ zijn
„ uitgegeeven, bevattende de *Noorweegſche*

„ *Kust* van den *Zuid-Hoek* op 62° Noorder
„ Breedte tot *Trelleburg*, *Denemarken*, de *Kus-*
„ *ten van Holland*, de *Noorder Kust van*
„ *Groot-Brittannie*, de *Orcades*, *Schetland*,
„ de *Ferro-Eilanden*, *Ysland*, de kusten van
„ *Frankrijk*, *Spanje* en *Portugal*, tot Kaap
„ *St. Maria* op de kust van *Afrika*, met *de*
„ *Azores*, de *Kanariſche Eilanden*, de *Kaap*
„ *Verdiſche*, de *Antilles* en de *West-Indiſche*
„ *Eilanden* van de *Barbados* tot het Oostlijk
„ eind van *Cuba*, het Noordlijk gedeelte van
„ *Terra Nova* en de kust van *Labrador* tot
„ 57° Noorder Breedte.

„ *Ierland* en een gedeelte van de kusten van
„ *Schotland* zijn gevolgd naar de laatſte opnee-
„ ming door den Heer MACKENZIE, en de
„ Zuid-kust van *Engeland* uit eene kaart, door
„ den Heer FADEN in het jaar 1780 uitgegee-
„ ven, uit het werk van den Abt DICQUEMARE
„ genoomen.

„ Het Noordlijk gedeelte van de kust van
„ *Labrador* van 57° Noorder Breedte tot *But-*
„ *tons-Eilanden* aan den mond van *Hudſons-*
„ *Straat*, is genoomen uit de Kaart van den
„ Heer BELLIN, gelijk ook de Noordlijke
„ kust van *Noorwegen* en *Lapland*, en de
„ *Witte Zee*, de *Golf van Bothnia*, de *Oost-*
„ *Zee*, en de Oost-kust van *Groenland*.

„ De

„ De *Golf van Finland* uit eene getekende
„ kaart, die nu gegraveerd wordt tot gebruik
„ van enige kooplieden.

„ De *West-Indiſche Eilanden* van het Oost
„ eind van *Cuba* tot het West-einde, met *Ja-*
„ *maica* en de *Bahama-Eilanden* zijn genoo-
„ men uit eene kaart, te Londen bij SAYER en
„ BENNETT in het jaar 1779 uitgekoomen.

„ De Zuid-zijde van *Cuba* van *Punt Gorda*
„ tot Kaap *Cruz* is getekend naar eene kaart van
„ den Heer BELLIN in 1762 uitgegeeven.

„ De kusten van *Terra Nova* en de *Golf*
„ *van St Laurens* zijn gevolgd naar de kaarten,
„ door COOK, GILBERT en LANE op de
„ plaatſen zelve gemaakt,

„ *Nieuw Schotland*, *Kaap Breton*, het Ei-
„ land *St. Jan*, de Rivier *St. Laurens*, *Kana-*
„ *da* en *Nieuw-Engeland* tot de Rivier *Dela-*
„ *ware* naar J. F. W. DES BARRES in 1777
„ en 1778, en naar kaarten, in Frankrijk op bevel
„ van den Koning uitgegeeven in 1780, getij-
„ teld, *Neptune Americo-ſeptentrional* &c.
„ Uit deeze kaarten zijn ook genoomen de kus-
„ ten van *Pennſylvania*, *Nieuw-Jerſey*, *Ma-*
„ *ryland*, *Virginia*, *Noord- en Zuid-Caroli-*
„ *na*, *Georgia*, *Oost-* en *West-Florida*, zoo
„ wel als de binnen-landen ten Ooſten van het
„ meir *Ontario*.

 „ De

„ De andere deelen van dat meir, gelijk ook
„ de meiren *Eria*, der *Hurons*, *Michigan*, en
„ het *Opper-meir* zijn gevolgd naar de kaarten
„ van *Amerika* van den Heer GREEN. Het
„ Noorder gedeelte van dit laatst gemelde meir is
„ bepaald naar de ſterrekundige waarneemingen,
„ op last van de Maatſchappij van de *Hudſons-*
„ *Baai*, te *Mishippicotton-Huis* gedaan.

„ De geheele *Hudſons-Baai* heb ik genoo-
„ men uit eene kaart, door den Heer MARLEY
„ opgemaakt uit alle de echtſte kaarten, die hij
„ van deeze bekoomen konde, die mij zijn mede-
„ gedeeld door SAMUEL WEGG, Schildkn. Lid
„ van de Koninglijke Maatſchappij en Gouver-
„ neur van de Maatſchappij van de *Hudſons-*
„ *Baai*, die mij ook beleefdlijk de dag-regis-
„ ters van den Heer HEARNE heeft medege-
„ deeld en de kaart van zijne reis naar de *Koper-*
„ *mijn-rivier*, welke getrouwlijk in de kaart is in-
„ gelascht, gelijk ook de opneeming van *Che-*
„ *ſterfields-Kanaal*, door Kapitein CHRISTO-
„ PHER en den Heer MOSES NORTON in 1762
„ gedaan, en de ontdekkingen van *York Fort*
„ tot *Cumberland*, en van *Hudſons-Huizen*
„ (welke laatſte de westlijke bezitting van de
„ Maatſchappij is) tot het meir *Winipeg* uit de
„ tekeningen van den Heer PHILIPPUS TUR-
„ NOR, in 1778 en 1779 gemaakt, en door
„ ſter-

„ ſterrekundige waarneemingen verbeterd. En
„ van dit meir zijn de liggingen van de andere
„ meiren ten Zuiden en die met hetzelve gemeen-
„ ſchap hebben, opgemaakt en getekend naar
„ eene kaart, door den Heer SPURREL, die in
„ dienst van de Maatſchappij is, vervaerdigd. De
„ rivier *Albani* en de *Mooſe-rivier* tot *Glou-*
„ *ceſter-Huis* en tot het meir *Abbitibbe* en het
„ *Opper-Meir* zijn ook opgemaakt uit eene
„ kaart van den Heer TURNOR, die naar waar-
„ neemingen van de lengte is opgemaakt.

„ De West-kust van *Groenland* is hoofdzaak-
„ lijk getekend naar de waarneemingen door Lui
„ tenant PICKERSGILL in de brigantijn *de*
„ *Leeuw* in het jaar 1776 gedaan, die alleenlijk
„ de lijn van de kust bepaalen, alzoo alle baaien
„ en kreeken op deeze kust met ijs zijn opge-
„ ſtopt, die voorheen, in den zomer, geheel
„ vrij en open waren.

„ Van den mond van de rivier *Miſiſiſippi*, van
„ haare oorſprong af, en de andere rivieren, die
„ 'er als takken uit ſpruiten, is de geheele kust van
„ *Nieuw-Leon* tot *Kaap Rozo* en de West-
„ kust van *Amerika*, van Kaap *Corrientes* tot
„ de groote baai van *Tecoantepec* van D'ANVIL-
„ LE gevolgd.

„ De *Golf van California* heb ik getekend
„ naar eene kaart in Duitschland uitgekoomen in

„ het

„ het jaar 1773, en mij door J. BANKS ter
„ hand geſteld en de West-zijde derzelve is zaa-
„ mengebragt uit eene Spaanſche getekende
„ kaart, welke de Heer A. DALRYMPLE de
„ beleefdheid heeft gehad mij medetedeelen.

„ De kust van *Brazilie* van *Sera* tot Kaap
„ *Frio* is getekend naar eene kleine kaart van die
„ ſtreeken door den Heer DALRYMPLE.

„ Voor het zuidlijk gedeelte van *Afrika* van
„ de Kaap *de Goede Hoop* tot de Kaap *Natal*
„ heb ik tot borg de kaart van den Major J. REN-
„ NELS, Lid van de Koninglijke Maatſchappij,
„ waarin de uitgeſtrektheid van de bank van *La-*
„ *gullus* getoond wordt.

„ Voor het beſtaan van de kleine eilandjens,
„ klippen en banken ten Ooſten van *Madagas-*
„ *kar*, en den Archipel van de *Maldiviſche* en
„ *Laccidive-Eilanden*, voor de kusten van *Ma-*
„ *lacca*, een gedeelte van *Cambodia* en het ei-
„ land *Sumatra* heb ik de laatſte opgaaf van den
„ Heer D'APRES DE MANNEVILLETTES
„ werken in de *Neptune Oriental* gebruikt.

„ De kusten van *Guzaratte*, *Malabaar*, *Co-*
„ *romandel* en de kusten aan de overzijde, bevat-
„ tende de groote baai van *Bengale* en het eiland
„ *Ceylon*, en vertoonende de oorſprong van den
„ *Ganges* en *Barampooter* of *Sampoo-rivieren*
„ zijn ingelascht uit het werk van den ſchrande-

„ ren

„ ren maaker van de kaart van *Indoſtan*, in het
„ jaar 1782 in het licht gegeeven.

„ De zee van *China* is getekend naar eene
„ kaart door den Heer DALRYMPLE uitgegee-
„ ven, maar de lengten van *Pulo Sapata*, *Pulo*
„ *Condore*, *Pulo Timoan*, de Straaten van *Ban-*
„ *ca* en *Sunda* en de kusten die wij zagen zijn
„ naar onze eigen waarneemingen geplaatst, ge-
„ lijk ook de Oost-kust van *Niphon*, het voor-
„ naamſte der *Japanſche Eilanden*.

„ De *Jeſo* en *Kurile-Eilanden*, de Oost-
„ kust van *Aſia* en *Kamſchatka*, gelijk ook de zee
„ van *Okotsk* en de eilanden tuſſchen *Kamſchat-*
„ *ka* en *Amerika*, die op de reis door ons niet
„ gezien zijn, zijn uit eene Ruſſiſche getekende
„ kaart genoomen, die wij op het eiland *Oona-*
„ *lashka* opgedaan hebben.

„ De Noordlijke landen van Kaap *Kanin* bij
„ de *Witte Zee*, Oostwaarts tot de rivier *Lena*,
„ heb ik gegeeven naar de groote Ruſſiſche
„ kaart, te Petersburg in het jaar 1776 uitgekoo-
„ men, en bevattende de *Euxynſche*, *Caſpiſche*
„ en *Aral-Zeeën*, gelijk ook de voornaamſte
„ meiren ten Ooſten, waarmede men bedoeld
„ heeft de bronnen van de groote rivieren aante-
„ toonen, die zig in de verſchillende Oceanen
„ en Zeeën ontlasten.

„ Alle andere deelen van deeze kaart, waar-

„ van

„ van in dit verſlag geene melding wordt ge-
„ maakt, zijn zoo als zij oorſpronglijk door Ka-
„ pitein COOK geplaatst zijn.

„ Alles is verbeterd naar de laatſte ſterrekundi-
„ ge waarneemingen, getrokken uit de tafelen,
„ opgemaakt door den Heer W. WALES, Lid
„ van de Koninglijke Maatſchappij en Meeſter
„ in de Wiskunde van *Christ Hospitaal*, voor
„ de ſcheepvaartkundige almanakken, uit die in den
„ *Mariners Guide* van den Eerwaerdigen Doctor
„ MASKELYNE, Lid van de Koninglijke Maat-
„ ſchappij en Koninglijke Sterrekundige, in 1763
„ uitgegeeven, uit de *Connoiſſance des tems*
„ voor 1780 en 1781, uit Profeſſor MEYERS
„ *Geographiſche Tafelen*, uit de reizen van de
„ Heeren D'EVEUX DE FLEURIEU, VER-
„ DUN, DE BORDA en CHABET, enz. uit de
„ tafel, onlangs door den Heer DALRYMPLE
„ uitgegeeven tot gebruik van de Oost Indiſche
„ ſchepen, uit de *Philoſophical Transactions*
„ en uit de waarneemingen van onze laatſte
„ zee-vaarers.

HENDRIK ROBERTS.

Shoreham in Suſſex.
den 18 Mey 1784.

Al-

Alvorens deeze Inleiding te ſluiten, mag ik niet voorbijgaan melding te maaken van de edelmoedige erkentenis, door welke men op de duidlijkſte wijze heeft willen toonen een waar gevoel te hebben van de menschlievende en onbekrompen zorg, waarmede men onze ſchepen in *Kamſchatka* alle hulp heeft bewezen. Kolonel BEHM, de bevelhebber in die provintie, is niet enkel beloond geworden door het genoegen, dat een weldaadige ziel gevoelt, als zij denkt aan het goede, door haar verrigt; maar hij is bedankt geworden op eene wijze, de waerdigheid van zijne eigen Souvereine en van onzen Koning, wiens onderdaanen hij zijne beſcherming verleende, paſſende. Men heeft hem een pragtig ſtuk zilver geſchonken met een opſchrift, dat eene plaats verdient in hetzelfde boek, waarin zijne menschlievendheid jegens onze landgenooten der vergetelheid ontrukt wordt. Ziet hier hetzelve:

VIRO EGREGIO MAGNO DE BEHM.

Qui, Imperatricis Auguſtiſſimæ Catharinæ auſpiciis, ſummaque animi benignitate, ſæva, quibus præerat, Kamſchatkæ littora, navibus nautisque Brittannicis, hospita præbuit, eosque, in terminis, ſi qui es-

essent Imperio Russico, frustra explorandis, mala multa perpessos, iterata vice excépit, refecit, recreavit, & commeatu omni cumulate auctos dimisit; REI NAVALIS BRITTANNICÆ SEPTEMVIRI *in aliquam benevolentiæ tam insignis memoriam, amicissimo, gratissimoque animo, suo, patriæque nomine*

D. D. D.

MDCCLXXXI.

REI-

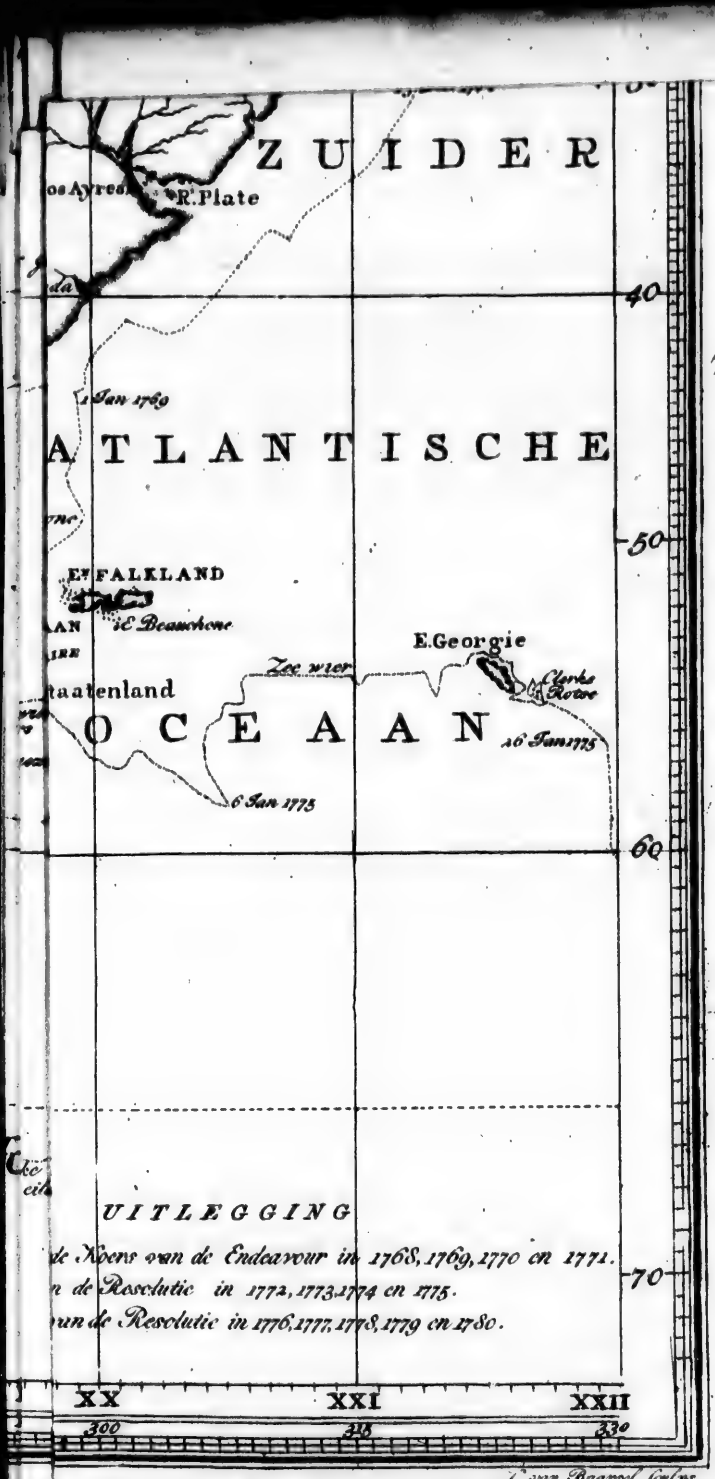
ZUIDER
R. Plate
40
1 Jan 1769
ATLANTISCHE
50
E. FALKLAND
E. Beauchene
E. Georgie
Zee wier
Clarke Rocks
OCEAAN
16 Jan 1775
6 Jan 1775
60
UITLEGGING
de Reys van de Endeavour in 1768, 1769, 1770 en 1771.
de Resolutie in 1772, 1773, 1774 en 1775.
van de Resolutie in 1776, 1777, 1778, 1779 en 1780.
70
XX
XXI
XXII
300
315
330
C. van Baarsel fculps.

GEDEELTE VAN GROENLAND
NOORD
NOORDER
BRITSCHE EILANDEN
ATLANTISCHE OCEAAN
NOORWEGEN
ZWEDEN
FINLAND
POOLEN
DUITSLAND
FRANKRYK
SPANJEN
EUROPISCH TURKYE
HONGARYE
LAPLAND
BARBARYE
ALGIERS
TRIPOLY
MAROCCO
EGYPTE
NEGRITHIE
NUBIE
ETHIOPIE
GUINEA
CONGO
CANARISCHE EILANDEN
KAAP VERDISCHE EIL.
IJSLAND
IERLAND
Noord Kaap
Dronthem
Bergen
Stockholm
Petersburg
Riga
Amsterdam
Berlin
Warschauw
Cracau
Praag
Weenen
Parys
Rouan
Calais
Gibraltar
Madrid
Lissabon
Algiers
Tripoli
Marocco
Cairo
Alexandria
Bourmou
Goree
Senegal
Gambia
Sierra Leone
Benin
Formosa
Angola
Loando
Ascension
S. Helena
Cabo de Bon Esperance
Cabo Verde
Cabo Blanco
Cabo Bojador
Cabo Nun
Cabo Non
Cabo Finisterre
Cabo Ortegal
Cabo Clara
Cabo Verga
Cabo Formoso
Cabo Lopez Gonsalvo
Cabo Padron
Cabo de Lopo Gonsalvo
Cabo Negro
Cabo Blanco
Cabo Bojador
Cabo Nun
Cabo Non
Cabo Finisterre
Cabo Ortegal
Cabo Clara
Cabo Verga
Cabo Formoso
Cabo Lopez Gonsalvo
Cabo Padron
Cabo de Lopo Gonsalvo
Cabo Negro

II
III
IV
V
VI
NOORD KAAP
LAPLAND
Wardhor
NIEUW ZEMBLA
GOLF OBSKI
SAMOJEDEN
Z E E
Archangel
Tornea
Petersburg
Revel
Pernau
Riga
MOSCOVIE
Moscow
POOLEN
HONGARYE
Cracau
TURKYE
ZWARTE ZEE
CASPISCHE ZEE
ASIATISCH TURKYE
Tiphahan
PERSIE
Jerusalem
SYRIE
ARABIE
NUBIE
ETHIOPIE
CONGO
Mombas
Zanguebar
Monomotapa
Tobolsk
Tomsk
Jenisesk
Onenburg
KALMUKKEN
TUNGUSEN
BUCHARIEN
KOBI of Zand Woestyn
Cabul
CABUL
THIBET
NAPAUL
BOOTAN
Delhi
OUDE
BAHAR
BENGALE
BERAR
Bombay
Madras
CEYLON
Maldivilche Eile
LAQUEDIVISCHE EILE
Socotra
Mocca
Aden
Goa
Diego Rais
Cama
Natal
Mahé
Broedors
Candes
Chagos
Mauritius
Reynopea

ALGEMEENE KA

NE DRIE TOGTEN MET DE KOERS VAN DE SCHEPEN

MEENE KAART

DE KOERS VAN DE SCHEPEN ONDER ZYN BEVEL

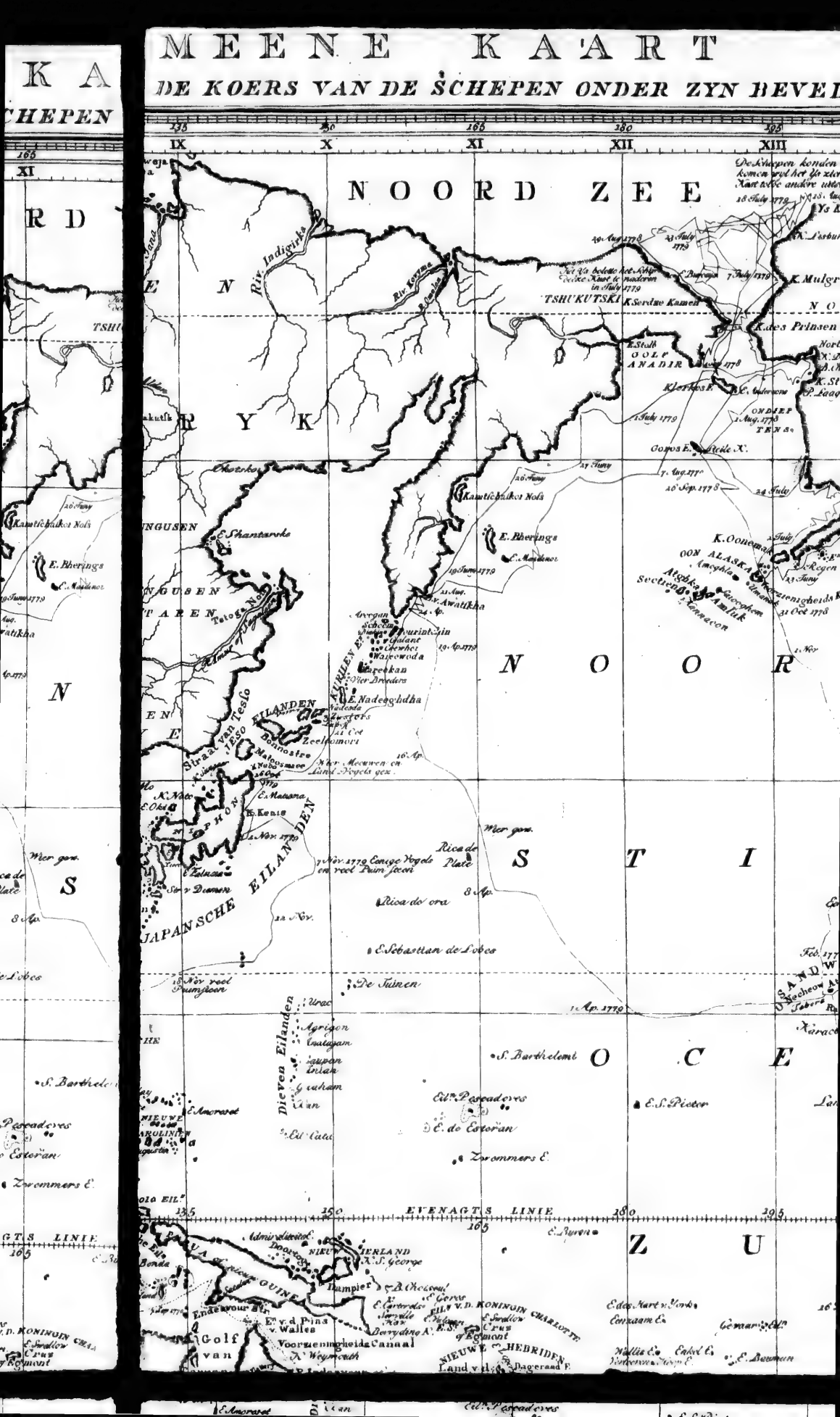

210
225
240
255
270
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
N O O R D
NOORDER POOL CIRKEL
KOPER INDIAANEN
NOORDER INDIAANEN
DOGG RIBB'D INDIAANEN
ARATHAPESCOW INDIAANEN
HUDSONS BAAI
A M E R I K A
D E R
L L E
E A A N
I D E R
Prinsen van Walles
Northons Canaal
K. Stephens
P. Laag water
Pr. Williams Canaal
Eilanden B.
K. Edgecombe
B. de Goede Hoop
KANAAL NOOTA
KONINGS GEORG.
Brandeng Pt
Een gek gez.
Een Stuk houtgez.
Pasaros
Los Majos
la Maso
Roco Partida
la Nublada
Passie E.
Land gez. in Jan. 1778
Een boom tak gez.
Mexico
Gt van MEXICO
Baai van Campeche
K. Corrientes
E. Sacoro
Punta Mala
Benaventure
E. Gallego
GALLAPAGOS Es
Mecauren gez.
DE MARQUISEN Es
la Dominica
la Magdalena
SOCIETEITS
Woahoo Eil.
Mowee
Owhyhee
Feb. 1778
16 Nov. 1778
16 Dec. 1777
1 April
1 Mei 1778
9 Mei
8 Mei
Hudsons Nav.
Rivieren
Meren
Bergen
Eilanden
Kusten
Havens
Caapen
Inhammen
Straaten
Landen
Volkeren
Woonplaatsen
Zeegezichten
Gezichten
Kaarten
Plans
Profielen
Zeeplaatsen
Zeegevechten
Landgevechten
Belegeringen
Bestormingen
Overtogten
Togten
Reizen
Ontdekkingen
Verbeteringen
Verklaringen
Beschrijvingen
Opmerkingen
Waarnemingen
Bevelen
Orders
Instructien
Brieven
Journalen
Dagregisters
Scheepsjournalen
Scheepsdagregisters
Scheepsbevelen
Scheepsorders
Scheepsinstructien
Scheepsbrieven
Scheepsjournalen
Scheepsdagregisters
Scheepsbevelen
Scheepsorders
Scheepsinstructien
Scheepsbrieven

270
285
300
315
330
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
D
A
BAFFINS BAAY
JAMES EIL
STRAAT van BAFFIN
E. CUMBERLAND
K. Bedford
GROENLAND
Bery Cuningham
Muskotto
K. VAARWEL
RIV. WAGER
EIL. VAN DE NIEUWE FORTUIN
STR. v. HUDSON
HUDSONS BAAI
LABRADOR
NOORDER
OP
E. SQUIMAUX
NIEUW BRITTANNIE
Groote Baay der Esquimaux
Belle Isle
Witte B.
Flemish Bank
ATLANTISCHE
OCEAAN
Gt. van MEXICO
Baai van Campeche
Bermuden
Reizen die dit weyla voor de Bermuden werden aangegaan
12 June 1771
5 July 1775
18 June
16 July 1780
28 June
1 July 1780
Maagde E.
Punta Mala
Noord K.
ZUID
Lima
Callao
70
60
50
40
30
20
10
0
10

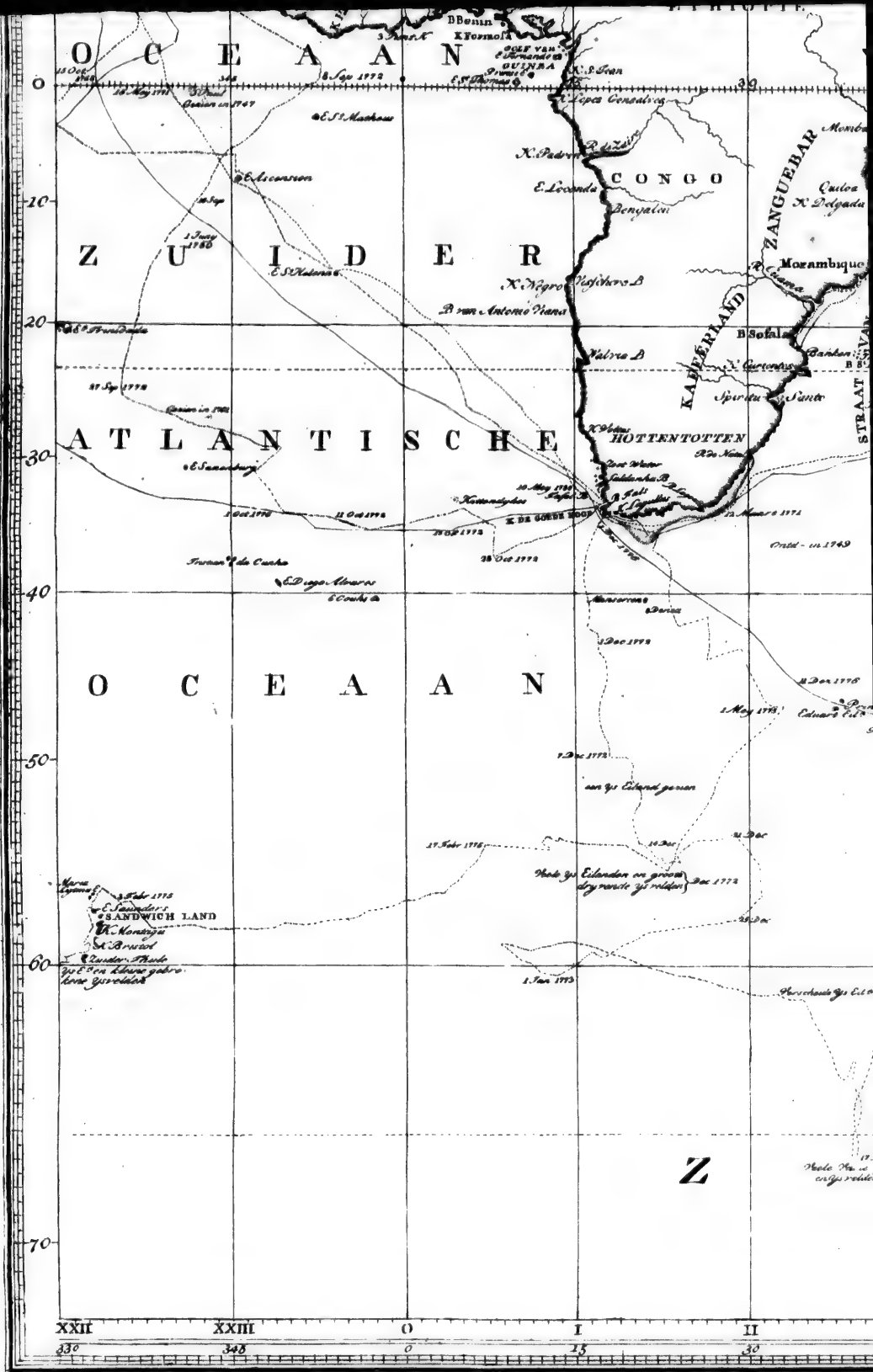
O C E A A N
Z U I D E R
A T L A N T I S C H E
O C E A A N
CONGO
ZANGUEBAR
KAFFERLAND
HOTTENTOTTEN
SANDWICH LAND
B Benin
X Formosa
X. Padron
E. Loanda
Benyalen
X. Negro
B van Antonio Viana
Valvre B
Sofala
Mozambique
X. Delgada
Quiloa
Monba
E. Ascension
E. S.t Helena
E. Saunders
X. Montagu
X. Brewsd
Z

Maldivilche
Eil
CEYLON
E Nicobar
Achem
ZANGUEBAR
Mombas
Quiloa
Delgada
Morambique
E Mahé
Amiranten
E Alfonso
E Providence
Comoro
E Johana
K Ambre
Zand Eil
E Cargados
S. Brandon
E Rodrigues
E de France
E Bourbon
B Sofala
B S. Augustin
KAFFERLAND
TENTOTTEN
STRAAT VAN MOZAMBIQUE
MADAGASCAR
Dauphin
INDISCH
OCEAAN
P Nias
E Candu
E Roquepiz
E Cloates
E Gama
E Chagos
E Polvereira
Cocos E
Amsterdam
S Paulus
1 Maart 1780
18 Feb
12 Maart 1780
Ontd - in 1749
Onbevoonde E
Noord K
K George
1 Jan 1777
25 Jan
25 Dec
Dec 1772
17 Jan 1773
ZUID
II
III
IV
V
VI
VII
30
45
60
75
90
105

BORNEO
EVENAGT.S LINIE
Zoemmers E.
Golf van Carpentaria
Voorzieningheids Canaal
NIEUW HOLLAND
NIEUW ZUID WALLIS
NIEUW CALEDONIEN
NIEUWE HEBRIDEN
Zandige K.
K. Morton
K. Biron
K. St George
Dorre K.
Fourneaux Eil.
E. Norfolk
K. Egmont
E. Banks
Donkere B.
Fraps
ZUIDER POOL CIRKEL
E R O
VII
VIII
IX
X
XI

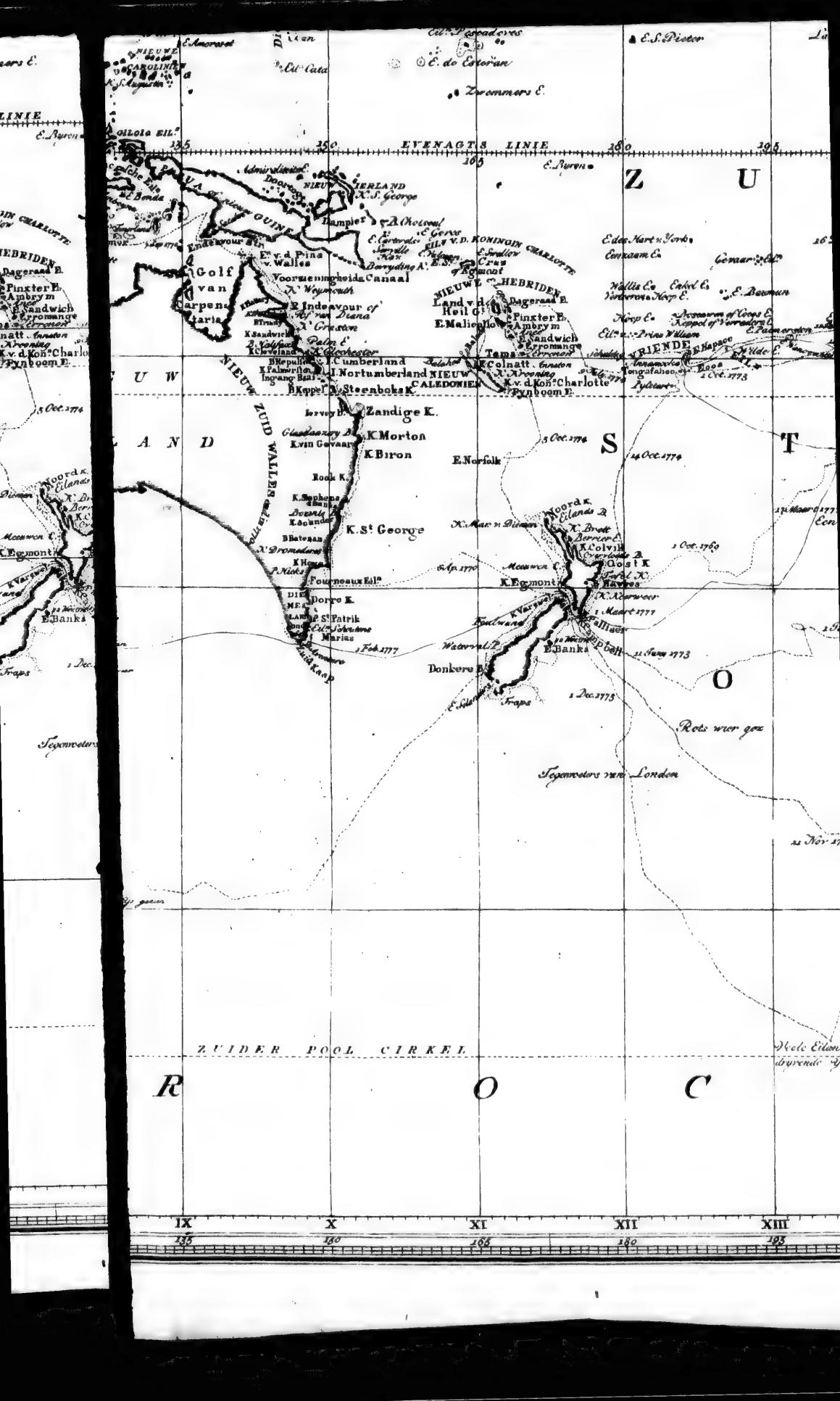
EVENAGTS LINIE
Z U
S T
O
R O C
Golf van Carpentaria
NIEUW ZUID WALLES
NIEUW CALEDONIEN
VRIENDE
Zandige K.
K. Morton
K. Biron
K. St George
Dorre K.
Pourneaux Eilt
Donkere B.
Fraps
Tasmans Eil.
Tegenwoters van London
ZUIDER POOL CIRKEL
IX
X
XI
XII
XIII
135
150
165
180
195

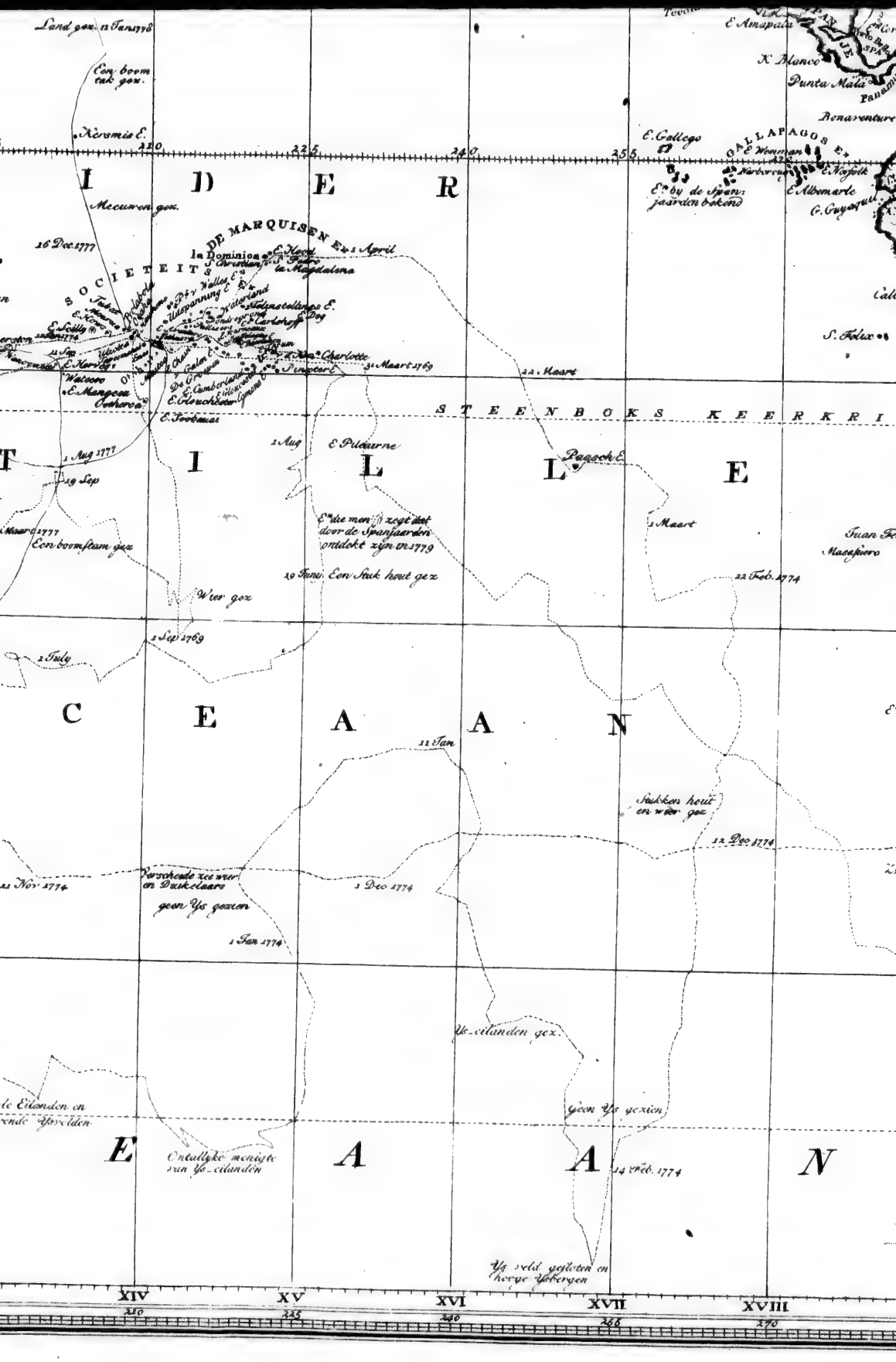
Land gez. 11 Jan 1776
Een boom tak gez.
Xeromis E.
220
225
240
255
I D E R
Mecuwen gez.
16 Dec 1777
DE MARQUISEN Es
2 April
la Dominica
E. Hood
Christian
la Magdalena
SOCIETEITS
E. Solly
E. Mangeea
Osbornes
E. Swainis
1 Aug 1777
29 Sep
T I L L E
1 Aug
E. Pitcairne
Panoch E.
E. die men zegt dat door de Spanjaarden ontdekt zijn in 1779
29 Juni. Een Stuk hout gez
2 Maart
22 Feb. 1774
Een boomstam gez
Wier gez
2 Sep 1769
2 July
C E A A N
12 Jan
Stukken hout en wier gez
12 Dec 1774
21 Nov 1774
Verscheide zee vrer en Duikvaars gezien Ys gezien
1 Dec 1774
1 Jan 1774
Ys-eilanden gez.
Geen Ys gezien
E A A N
Ontelbare menigte van Ys-eilanden
14 Feb. 1774
Ys veld gesloten en hoge Ysbergen
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
210
225
240
255
270

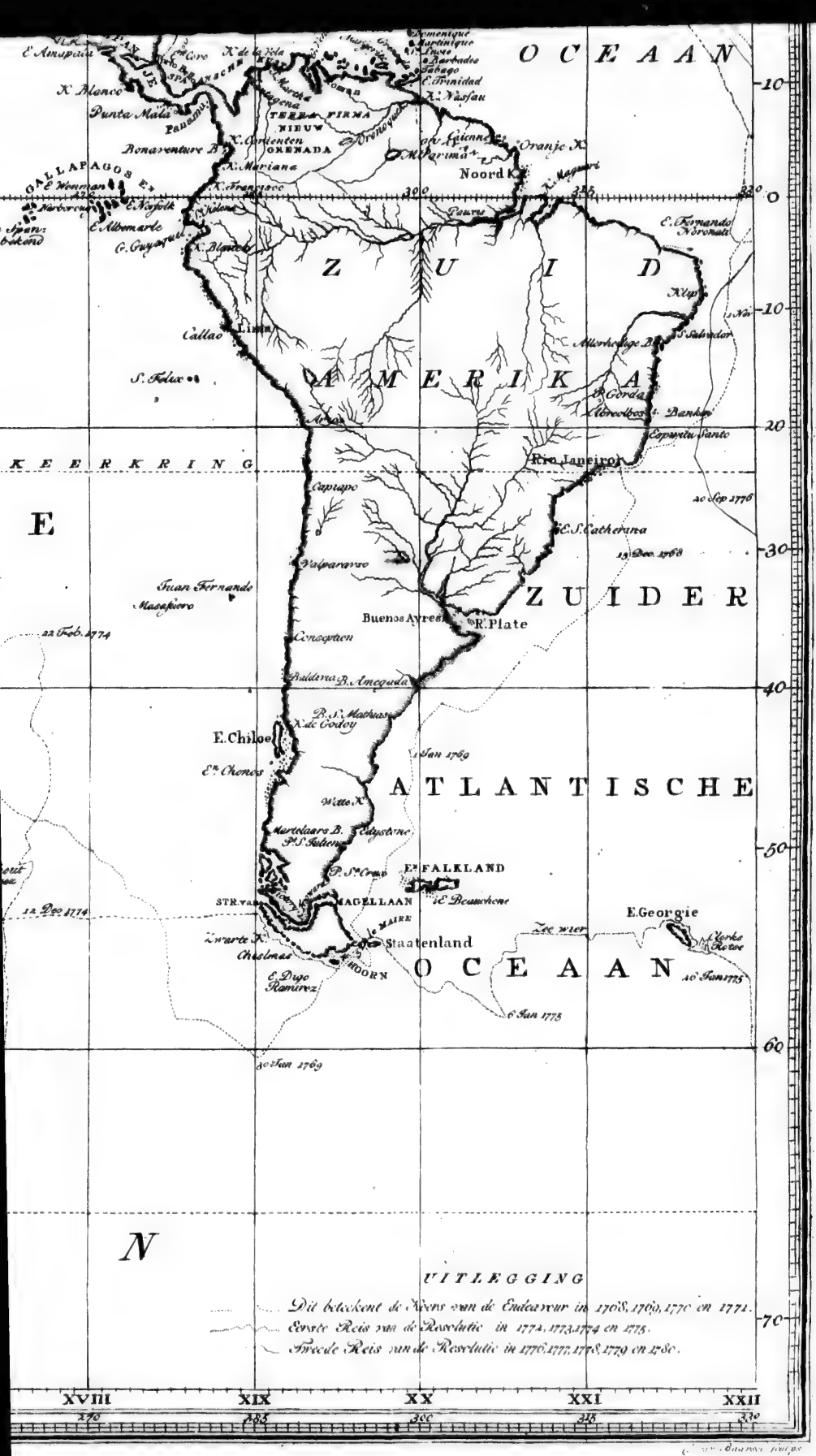
O C E A A N
Z U I D
A M E R I K A
Z U I D E R
A T L A N T I S C H E
O C E A A N
N
E
KEERKRING
Callao
Lima
Rio Janeiro
Buenos Ayres
R. Plate
Valparaiso
Conception
Baldavia
E. Chiloe
E. Falkland
Staatenland
E. Georgie
Noord K.
Oranje K.
Punta Mala
Bonaventure B.
Gallapagos Eil.
S. Felix
Juan Fernandez
Magellaan
Str. van
Zwarte K.
Chelmas
E. Diego Ramirez
Hoorn
Terra Firma
Nieuw Granada
Paurus
Parima
Orinoque
Amazones
Maragnon
Aequator
Tropicus Capricorni
Uitlegging
Dit betreckent de Reys van de Endeavour in 1768, 1769, 1770 en 1771.
Eerste Reis van de Resolutie in 1772, 1773, 1774 en 1775.
Tweede Reis van de Resolutie in 1776, 1777, 1778, 1779 en 1780.
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
270
285
300
315
330
10
0
10
20
30
40
50
60
70

men, begaf ik mij des anderen daags aan boord, heiste de wimpel op, en begon volk te werven. *De Ontdekking* van drie honderd tonnen wierd voor den dienst gekogt, en het bevel over dezelve opgedraagen aan Kapitein CLERKE, die mijn tweede Luitenant aan boord van *de Resolutie* op mijne tweede reize rondom de waereld geweest was, van welke wij kortling geleden waren t'huis gekoomen. Deeze twee schepen waren thans in het dok te *Deptford* onder de handen der timmerlieden, en moesten uitgerust worden, om onder mijn bestuur verdere ontdekkingen in den *Stillen Oceaan* te doen.

Den negenden Maart wierd *de Resolutie* uit het dok op stroom gehaald, daar wij het want in orde bragten, en de proviand en schips behoeften, tot zulk eene langduurige reis vereischt worden de, innamen. De beiden schepen ontvongen zoo veel van elk nodig artijkel als wij voeglijk konden stouwen, en het best dat 'er te krijgen was. Behalven dit, wierden wij overvloedig voorzien van alles, wat wij, op onze voorige langdurige reizen, bij ondervinding bevonden hadden van enig nut te zijn om de gezondheid van het zeevolk te bewaaren.

Wij waren voorneemens den zesden Mey naar *Long Reach* te zeilen, wanneer 'er een loots aan boord kwam, om ons derwaarts te lootsen,

maar het was de negen en twintigste eer de wind ons toeliet van onze plaats te gaan en de dertigste voor wij aldaar aankwamen, daar wij ons geschut, kruid, kogels en andere behoeften aan boord kreegen.

Terwijl wij te *Long Reach* lagen en ons aldus bezig hielden, gaven de Graaf VAN SANDWICH, de Heer HUGH PALLISER en andere Leden van den Raad der Admiraliteit ons, als het laatste blijk van de groote oplettendheid, met welke zij doorgaans deeze uitrusting hadden gade geslagen, den agtsten Juny een bezoek aan boord, om te zien of alles volgens hun ontwerp en hunne bevelen, en naar genoegen van alle, die de reis mede zouden doen, ingerigt ware. Zij en verscheiden andere Edellieden en Heeren, hunne vrienden, deeden mij de eer van dien dag bij mij ter maaltijd te blijven: toen zij aan boord kwamen en toen zij vertrokken, groeteden wij hen met zeventien schooten, en met een drievoudig *hoezee* van het volk.

Naardien Zijne Majesteit bevoolen had dat wij enige nuttige dieren zouden medeneemen, met het weldaadig oogmerk om den inwooneren van *Otahiti* en van de andere eilanden in den *Stillen Oceaan*, die wij zouden mogen bezoeken, enig duurzaam voordeel te bezorgen, namen wij den lieden eenen stier en twee koeijen met haare kalveren, en enige schapen, met hooi en koren

voor hun onderhoud, aan boord, met voornemen om, als ik aan de Kaap *de Goede Hoop* zoude gekoomen zijn, nog andere nuttige dieren daarbij te voegen.

Met dezelfde loflijke oogmerken wierd ik ook voorsien van eenen genoegsaamen voorraad van Europesche tuin-zaaden, die niet minder konden een kostelijk geschenk voor onze nieuwling ontdekte eilanden te zijn, door verscheiden voorraad van vreedzaal bij de voorbrengselen van hunnen eigen grond te voegen. Ook liet de Admiraliteit ons verscheiden andere artijkelen, geschikt om den toestand van onze vrienden in het ander halfrond op verschillende wijzen te verbeteren, medegeeven. Beiden de schepen wierden ook voorzien van eene behoorlijke sortering van ijzer-gereedschap en snuisterijen, als de middelen om ons in staat te stellen om handel te drijven en eene vriendlijke verkeering te onderhouden met de inwooneren van die nieuwe landen, welke wij het geluk zouden hebben van te ontmoeten.

Met laat dezelfde menschlievende zorgvuldigheid voor onze eigen behoeften. Daar wierd nog enige plunje, voor eene koude luchtstreek geschikt, voor ons volk medegegeeven, en men weigerde ons niets, dat men konde onderstellen maar eenigsins tot onze gezondheid of zelfs tot ons gemak te zullen kunnen toebrengen.

De buitengewoone zorg van hun, die aan het

hoofd

hoofd van den Zee-dienst waren, bepaalde zig hier nog niet bij. Zij waren even bezorgd om ons alle hulp te verschaffen, die onze reis van eigenaar zou kunnen doen zijn. Wij kregen dan den volgenden dag verscheiden sterrekundige en zeevaartkundige werktuigen aan boord, welke de Raad voor de Lengte aan mij en den Heer KING, mijnen tweeden Luitenant, toevertrouwde, bij wijze van voor dien Raad verbooden hadden, gedurende de reis, alle de nodige waarneemingen tot bevordering van de Sterrekunde en Scheepvaart te doen, en, door onzen vereenigden arbeid, de plaats van eenen opzetlijken waarnemer te vervangen, welke men eerst voorgenomen geweest was aan boord van mijn schip medetegeven.

De Raad overhandigde ons ook hetzelfde uurwerk, dat ik op mijne laatste reis mede gehad, en dat zijne zaaken zoo wel gedaan had. Het was gemaakt naar dat van den Heer HARRISON, door den Heer KENDALL. Deezen dag, op den middag, bevonden wij dat het te *Greenwich* 3′ 31″, 89 na den middelbaaren tijd liep, en volgens deszelfs gang, verloor het op den middelbaaren tijd 1″, 209 's daags.

Men brugt een ander uurwerk en hetzelfde getal van deselfde soort van werktuigen om waarneemingen te doen aan boord van *de Ontdekking*, onder opzigt van den Heer WILLEM BAYLEY,

die alreeds voldoende blijken van zijne bekwaamheid en naarstigheid als waarneemer gegeeven hebbende, terwijl hij op de laatste reize op het schip van Kapitein FURNEAUX diende, ten tweede maale, in die hoedanigheid aan boord van het schip van Kapitein CLERKE geplaatst wierd.

De Heer ANDERSON, mijn heelmeester, die bij zijne bekwaamheid in zijn onmiddelijk beroêp groote kennis in de Natuurlijke Historie bezat, was zoo gewillig als in staat om alles, wat ons merkwaerdigs in dat vak van weetenschap zoude voorkoomen, te beschrijven. Alzoo hij reeds de *Zuid-Zee-Eilanden* in hetzelfde schip bezogt had, en van grooten dienst geweest was, door mij in staat te stellen om mijne beschrijving van die reize met verschillende nuttige aanmerkingen over menschen en zaaken te verrijken, (*) kon ik met reden verwagten aanmerklijken bijstand van hem te zullen ontvangen, in het te boek stellen van onze nieuwe verrigtingen.

Ik had onder mijne zee-officieren verscheiden jonge lieden, die, onder mijn opzigt, met nut kon-

(*) De rijke woorden-lijst van de taal van *Otahiti* en de vergelijkende Tafel van de taalen der verschillende andere eilanden, die wij op onze voorige reis hadden aangedaan, en welke in Kapitein COOKS reisbeschrijving zijn ingelascht, zijn door den Heer ANDERSON medegedeeld.

konden gebruikt worden in het maaken van kaarten, in het afteekenen van gezigten van de kusten en kaapen, welke wij zouden voorbij zeilen, en in het tekenen van plans van de baaien en havenen, in welke wij zouden ankeren. Ik wist dat eene aanhoudende oplettendheid op deeze zaak zeer noodzaaklijk zoude zijn, zoo wij onze ontdekkingen voor toekoomende zee-vaarers nuttig zouden willen maaken. En, opdat ons geene middelen zouden ontbreeken, die dienen konden, om de vrugten van onze reis onderhoudende voor de leezers in het algemeen te maaken, zoo wel als leerzaam voor den zee-vaarer en den geleerden, wierd de Heer WEBBER (*) uitgekozen en aangenoomen, om zig bij mij aan boord te begeeven, met het opzetlijk doel van de onvermijdlijke onvolkoomenheden van geschreven verhaalen te vergoeden, door ons in staat te stellen zulke goede tekeningen van de gedenkwaardigste toneelen van onze verrigtingen te bewaaren en made te brengen, als alleen door eenen bekwaamen konstenaar van beroep konden vervaerdigd worden.

Alle toebereidzelen nu in gereedheid zijnde, kreeg ik last mij naar *Plymouth* te begeven en

de

(*) WEBBER, van geboorte een Zwitser.

G. FORSTER.

de Ontdekking onder mijn bevel te nemen; ik gaf Kapitein CLERKE dan twee bevelen, het eerste om zig onder mijn bevel te ſtellen, en het ander om zijn ſchip naar *Plymouth* te brengen.

Den vijfden zeilde *de Reſolutie* van *Long Reach*, in gezelſchap van *de Ontdekking*, en zij ankerden denzelfden avond aan de *Nore*. Den anderen dag voer *de Ontdekking* af, volgens mijn' laſt; maar *de Reſolutie* kreeg bevel aan de *Nore* te blijven, tot ik aan boord zoude koomen, wijl ik mij op dien tijd te Londen bevond.

Alzoo wij *Otahiti* en de *Societeits-Eilanden* moeſten aandoen, op onzen weg naar het bedoeld toneel van onze nieuwe verrigtingen, beſloot men deeze gelegenheid (de eenigſte, die waarſchijnlijk ooit zoude voorkoomen) niet te verzuimen, om OMAI naar zijn vaderland terug te brengen. Alles dan tot onze reis gereed zijnde, vertrok ik met hem op den vier en twintigſten, des morgens om zes uuren, van Londen. Wij bereikten *Chatham* tuſſchen tien en elf uuren, en, bij den Commiſſaris PERRY geſpijsd hebbende, had hij de beleefdheid ons met zijn jagt naar *Sheerneſs* te laaten brengen, daar mijne ſloep ons wagtte, om ons aan boord te brengen.

OMAI verliet Londen met een gemengd gevoel van droefheid en genoegen. Als wij over Engeland ſpraken, en over degeene, die, geduurende zijn verblijf in dit land, hem met hunne beſcher-

ning of vriendschap vereerd hadden, kon ik merken dat hij gevoelig was aangedaan, en dat hij zig bezwaarlijk van traanen kon onthouden; maar zoo dra het gesprek zig op zijn eigen eiland wende, begonnen zijne oogen van vreugde te schitteren. Hij had een diep gevoel van het goed onthaal, dat hij in Engeland ontvangen had, en voedde de hoogste gedagten van het land en het volk. Maar het aangenaam vooruitzigt, dat hij thans had van naar zijn land te zullen keeren, bezighouden met hetgeen hij wel wist dat aldaar voor onwaardeerbaare schatten zoude gehouden worden, en de vleiende hoop, welke het besit van dezelve hem gaf van onder zijne landslieden tot eene uitsteekende meerderheid te zullen geraaken, waren redenen, die alle onaangename gewaarwordingen langzamerhand verdreeven, en hij scheen volkoomen vergenoegd, toen hij aan boord kwam.

Hij wierd van Zijne Majesteit voorzien met eenen rijken voorraad van alles wat wij, geduurende onzen omgang met zijn land, bemerkt hadden aldaar in enige achting te zijn, zoo tot nut als tot sieraad. Hij had, behalven dit, veele geschenken van denzelfden aart ontvangen van *Lord* SANDWICH, den Heer JOSEPH BANKS en verscheiden Heeren en Dames van zijne kennis. In kort, men had alles aangewend, zoo geduu-

rende zijn verblijf in Engeland, als bij zijn vertrek, om door hem den bewooneren van de Eilanden in den *Stillen Oceaan* het verhevenst denkbeeld van de grootheid en edelmoedigheid van de Britſche natie te geeven.

Terwijl *de Reſolutie* aan de *Nore* lag, deed de Heer KING verſcheiden waarneemingen, om door het uurwerk de Lengte te vinden. Het gemiddelde van alle dezelve gaf 0° 44′ 0″ voor de Lengte van de plaats, daar het ſchip lag. Dit, op *Sheernesſ* overgebragt zijnde door de ſtrekking en den gegisten afſtand, zal de Lengte van die plaats 0° 37′ 0″ ten Oosten van *Greenwich* zijn, dat zeven Engelſche mijlen meer is dan de Heer LYONS die bepaald heeft door middel van het uurwerk, welk *Lord* MULGRAVE bij zig had op zijne reize naar de Noord-Pool. Al die iets weet van den afſtand tuſſchen *Sheernesſ* en *Greenwich* zal kunnen oordeelen welke van deeze twee waarneemingen nader bij de waarheid zij.

De afwijking van de kompas-naald was alhier, volgens het gemiddelde van verſchillende reekſen van waarneemingen met verſchillende kompasſen, 20° 37′ West.

Den vijf en twintigſten, omtrent den middag, ligteden wij het anker, en gongen onder zeil naar *Duins*, door het *Koninginne Kanaal*, met eene labber koelte uit het N. W. ten W. Des avonds

ten

ten negen uuren ankerden wij, wanneer het *Noord-Voorland* Z. ten O. en *Punt Margate* Z. W. ten Z. van ons af lagen.

Des anderen daags 's morgens, ten twee uuren, ligteden wij het anker en zeilden het *Voorland* om; en toen het op het kompas ten Noorden van ons lag, gaf het uurwerk 1° 24′ Ooster Lengte, dat, op het *Voorland* overgebragt zijnde, 1° 21′ Oost zijn zal. Waarneemingen op de Maan, den avond te vooren gedaan, bepaalden dezelve op 1° 20′ Oost. Dienzelfden morgen ten agt uuren ankerden wij in *Duins*. Daar waren te *Deal* twee sloepen voor ons getimmerd, dewelke ik terstond liet haalen. Men zeide mij dat aldaar veel volk verzameld was om OMAI te zien; doch, tot hunnen grooten spijt, gong hij niet aan land.

De sloepen ingenoomen hebbende, en een ligt koeltjen uit het Z. Z. O. opkoomende, gongen wij den volgenden dag, des agtermiddags ten twee uuren, onder zeil. Maar het koeltjen gong dra liggen, en wij waren genoodzaakt wederom te ankeren tot des avonds ten tien uuren. Toen ligteden wij het anker met eenen Oosten wind en stevenden het kanaal af.

Den dertigsten, des agtermiddags ten drie uuren, ankerden wij in het kanaal van *Plymouth*, daar *de Ontdekking* eerst drie dagen te voren was aangekoomen. Ik begroetede den Admiraal AM-

HERST,

HERST, wiens vlag van het ſchip *de Ocean* woei, met dertien ſchooten, welke beleefdheid hij met elf ſchooten beantwoordde.

Bij onze aankomst te *Plymouth* was onze eerſte zorg het water en de proviand, die wij verteerd hadden, door ander te vervangen, en eenen voorraad van Port wijn aan boord te neemen. Dit hield ons den eerſten en tweeden July bezig.

Geduurende ons verblijf alhier kreeg het volk elken dag verſch oſſen-vleesch. Ik zou den Heer OMMANNEY, den Commisſaris over de proviand, geen recht doen, als ik deeze gelegenheid niet waarnam om te verklaaren dat hij zig zeer beleefdelijk gereed toonde om mij met het beste van alles dat van zijn vak was te voorzien. Ik had dezelfde verplichting aan hem gehad, toen ik op mijne laatſte reis vertrok. De Commisſaris OURRY gaf ons, met even grooten ijver voor den dienst, alle hulp, die wij van de timmerwerf nodig hadden.

Het kon niet anders dan ons als eene ſonderlinge en bedroevende omſtandigheid voorkoomen, dat 'er op hetzelfde tijdſtip van ons vertrek op eenen togt, welks doelwit was Europa door het maaken van nieuwe ontdekkingen in Noord-Amerika van nut te zijn, eene ongelukkige noodzaaklijkheid ware andere van Zijner Majeſteits ſchepen te gebruiken en talrijke benden land-troepen overtevoeren, om die gedeelten van dat vaste land,

land, die in de laatſte eeuw door onze landgenooten ontdekt, en met volkplantingen bevolkt zijn, tot gehoorzaamheid terug te brengen. Den zesden wierden Zijner Majeſteits ſchepen *de Diamant*, *de Ambuſcade* en *de Eenhoorn* met eene vloot transport ſchepen, beſtaande uit twee en zestig zeilen, met de laatſte divisie Hesſiſche troepen en enige ruiterij, naar Amerika beſtemd, door eenen ſterken Noord Westen wind genoodzaakt het kanaal weder in te loopen.

Den agtſten ontvong ik, door eenen ren-bode, mijne *Inſtructieën* voor de reis en bevel om met *de Reſolutie* naar de *Kaap de Goede Hoop* te ſtevenen. Ik moest ook een bevel voor Kapitein CLERKE agterlaaten om ons te volgen, zoo dra hij aan boord van zijn ſchip zoude koomen, alzoo hij thans te Londen wierd opgehouden.

Met recht heeft men gedagt dat de eerſte ontdekkers van de Nieuwe Waereld en bevaarers van den Indiſchen en Stillen Oceaan zulke ongemeene bekwaamheden hadden uitgeoefend en zulke gevaarlijke onderneemingen hadden ter uitvoer gebragt, dat hunne naamen, als van zoo veele Argonauten, verdienden aan de nakoomlingſchap te worden overgeleverd. Ja zelfs de rompen van de ſchepen, die hen gevoerd hadden, ſchoon niet tot geſternten in den hemel verheven, pleegen vereerd en bezogt te worden als heilige reliquieën op aarde. Wij, in de tegenswoordigen

eeuw

eeuw van verbeterde zee-vaart, die door hunnen arbeid onderwezen, en hen als onze gidſen gevolgd zijn, hebben zulk eene aanſpraak niet op roem. Dan naardien het algemeen gevoelen evenwel enige verdienſten toeſchrijft aan diegeenen, die naar onbekende deelen van den aardkloot zeilen, gaf ik, overeenkomſtig dit gunſtig denkbeeld, voor de beſchrijving van mijne laatſte reis de naamen der officieren van beiden mijne ſchepen en het getal van derzelver manſchappen op. Men zal dan ook hetzelfde naricht van mij alhier verwagten.

De Reſolutie wierd uitgerust met hetzelfde getal officieren en manſchappen, welk zij op de voorige reis gehad had, en de equipage van *de Ontdekking* verſchilde van die van *de Avontuur* alleen daarin, dat 'er geen officier van de zee-ſoldaaten aan boord was. Deeze equipage moest te *Plymouth* voltallig gemaakt worden, en den negenden ontvongen wij de zee-ſoldaaten voor onze reis beſtemd. Kolonel BELL, die over het ſmaldeel in deeze haven het bevel voerde, gaf mij volk, met welk ik reden had te vreden te zijn, en het overtollig volk, dat door deeze verſterking te veel was, op het oorlogſchip *den Oceaan* overgezet zijnde, bleef onze equipage als volgt:

Op

Op *de Reſolutie.*

1 Kapitein, *James Cook.*
3 Luitenants, *Joh. Gore.*
James King.
Joh. Williamſon.
1 Stuurman, (*) *Willem Bligh.*
1 Bootsman, *Willem Ewin.*
1 Timmerman, *James Clevely.*
1 Konſtapel. *Robert Anderſon.*
1 Heelmeester, *Willem Anderſon.*
3 Onder-Stuurlieden.
6 Adelborſten.
2 Onder-Heelmeeſters.
1 Schrijver van den Kapitein.
1 Dril-meeſter.
1 Korporaal.
1 Wapen-ſmit.
1 Wapen-ſmits maat.
1 Zeilen-maaker.
1 Zeilen-maakers maat.
3 Bootsmans maats.
3 Timmermans maats.
2 Konſtapels maats.
4 Timmermans knegts.

1 Kok.

(*) De Stuurman of Schipper (*Maſter*) heeft op de Engelſche Konings-ſchepen den rang van Scheeps-Luitenant.

1 Kok.
1 Koks maat.
6 Kwartier-meesters.
45 Bevaaren Matroozen.

Zee-Soldaaten.

1 Luitenant, *Molesworth Phillipt.*
1 Setjeant.
2 Korporaals.
1 Tamboer.
15 Gemeene.

112 Mannen.

Op *de Ontdekking.*

1 Kapitein, *Charles Clarke.*
2 Luitenants, *James Burney.*
Joh. Rickman.
1 Stuurman, *Thomas Edgar.*
1 Bootsman, *Eneas Atkins.*
1 Timmerman, *Pieter Reynolds.*
1 Konstapel, *Willem Pechover.*
1 Heelmeester, *Joh. Law.*
2 Onder-Stuurlieden.
4 Adelborsten.
2 Onder-Heelmeesters.
1 Schrijver van den Kapitein.

1 Dril-

1 Dril-meester.
1 Wapen-ſmit.
1 Wapen-ſmits maat.
1 Zeilen-maaker.
1 Zeilen-maakers maat.
2 Bootsmans maats.
2 Timmermans maats.
1 Konſtapels maat.
4 Timmermans knegts.
1 Kok.
4 Kwartier meesters.
33 Bevaaren Matroozen.

Zee-Soldaaten.

1 Serjeant.
1 Korporaal.
1 Tamboer.
8 Gemeene.

80 Mannen.

Den tienden kwamen de Commisſaris en betaal-meesters aan boord, en betaalden de officieren en het volk af tot den dertigſten der voorleden maand. De onder-officiers en matroozen kreegen daarenboven twee maanden *gage* vooruit. Zulk eene gunst aan de laatſte is niet meer dan gelijk in den zee-dienst de gewoonte is. Doch

de betaaling aan de opper-officieren (was een menschlievend bevel van de Admiraliteit, uit aanmerking van onzen bijzonderen toeſtand, opdat wij te beter in ſtaat zouden zijn de groote kosten te draagen, van ons van eene noodwendige uitrusting te voorzien tot eenen togt, die waarſchijnlijk ongemeen lang duuren zoude, en naar waereld-deelen, daar wij niet konden verwagten dezelve te zullen kunnen bekoomen.

Naardien niets mijn vertrek nu meer terug hield dan de tegenwind, die ſterk uit het Z. W. woei, ſtelde ik den elfden in den morgen de zeilordres voor Kapitein CLERKE aan den Heer BURNEY, eerſten Luitenant van *de Ontdekking*, ter hand, van welke ik ook een afſchrift liet aan den officier, die over 's Konings ſchepen te *Plymouth* het bevel voerde, om aan den Kapitein overgeleverd te worden, zoo dra hij zoude zijn aangekoomen. In den agtermiddag den wind bedaarende, ligteden wij met de eb het anker, en dreeven verder af, tot voorbij alle de ſchepen, die in het kanaal waren, daar wij, na eene vergeefſche pooging gedaan te hebben om in zee te loopen, het grootſt gedeelte van den volgenden dag wierden opgehouden, welken tijd wij beſteedden met eene vervulling van water aan boord te ontvangen, terwijl wij alle onze ledige water-vaten met denzelfden ligter, die het gebragt had, weder afzonden.

AL-

Alzoo ik niet gedagt had mij zoo lang te *Plymouth* te zullen ophouden als ik werkelijk deed, bragten wij onze werktuigen niet aan land om de nodige waarneemingen te doen, om de Lengte door middel van het uurwerk te bepaalen. Om dezelfde reden begon de Heer BAYLEY daar niet aan, tot dat hij bevond dat *de Ontdekking* waarschijnlijk enige dagen laater dan wij zoude worden opgehouden. Toen plaatste hij zijn quadrant op *Drakes Eiland*, en hij had tijd om, voor *de Resolutie* afzeilde, genoeg waarneemingen te doen voor het oogmerk, dat wij bedoelden. Volgens ons uurwerk lag het eiland 4° 14′, en volgens het zijn 4° 13½′ West van *Greenwich*. Deszelfs Breedte is, gelijk die door de Heeren WALES en BAYLEY op de laatste reis gevonden is, 50° 21′ 36″ Noord.

Des avonds ten agt uuren ligtede wij wederom het anker en zeilden het kanaal uit, met eene labber koelte uit het Noord West ten Westen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Overtogt van de Reſolutie *naar* Teneriffe. *Aankomst aldaar. Beſchrijving van de Reede van* Santa Cruz. *Waarneemingen om de Lengte van* Teneriffe *te bepaalen. Beſchrijving van* Teneriffe. *Kruidkundige waarneemingen. De ſtad* Santa Cruz *en de ſtad* Laguna. *Landbouw. Lucht en luchtſtreek. Koophandel. Inwooneren.*

Wij waren niet lang uit het Kanaal van *Plymouth* geweest, of de wind liep Westlijker en woei fris door, zoo dat wij genoodzaakt waren het kanaal af te laveeren, en het was niet voor op den veertienden, des avonds ten agt uuren, dat wij tot op de hoogte van Kaap *Lezard* gevorderd waren.

Den zestienden, op den middag, lag het Vuurbaken van *St. Agnes*, op de Eilanden *Scilly*, zeven of agt Engelſche mijlen N. W. ten W. van ons. Onze Breedte was thans 49° 53′ 30″ Noord, en onze Lengte, volgens het uurwerk, 6° 11′ West. Ik reken dus dat het Vuur-baken van *St. Agnes* op 49° 57′ 30″ Noorder Breedte, en op 6° 20′ Wester Lengte zal liggen.

Op den zeventienden en agttienden waren wij op

op de hoogte van *Oueſſant*, en vonden de Lengte van het eiland volgens het uurwerk 5° 18′ 37′ West. De afwijking van de kompas-naald was 23° 0′ 50″ naar dezelfde ſtreek (*).

Den negentienden ſtuurden wij Westwaarts, met eenen ſterken ſtooker uit het Zuiden, tot des morgens ten agt uuren, wanneer de wind naar het Westen en Noord-W[illegible]en liep, waarop wij wendden en Zuidwaarts ſt[illegible] Op dit tijdſtip zagen wij negen groote ſch[illegible]pen, die wij voor Franſche oorlog-ſchepen hielden. Zij ſloegen geen bijzonder acht op ons, noch wij op hen.

Den twee en twintigſten, ten tien uuren voor den middag, zagen wij *Kaap Ortegal*, die op den middag Z. O. half Z. omtrent vier mijlen van ons af lag. Wij waren thans op de Noorder Breedte van 44° 6′ en volgens het uurwerk, op 8° 23′ Wester Lengte.

Na twee dagen ſtilte ſtevenden wij, in den agtermiddag van den vier en twintigſten, voorbij *Kaap Finiſterre*, met eene fraaie koelte uit het N. N. O. De Lengte van deeze Kaap is, volgens

(*) Uit Kapitein COOKS log-boek blijkt dat hij zijne oordeelkundige middelen tot behoud van de gezondheid van het volk reeds zeer vroeg op de reis begon. Den zeventienden wierd het ſchip tuſſchen deks met buskruid berookt. De zeilen, die men in voorraad had, wierden ook te deeg gelucht.

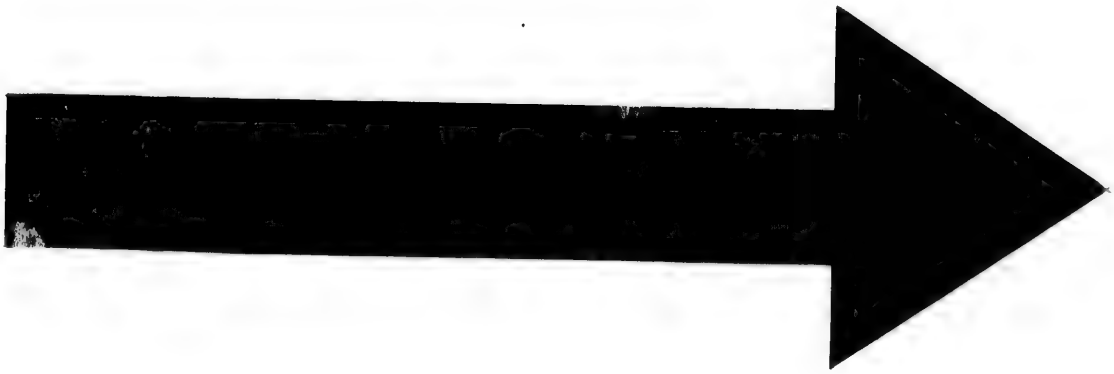

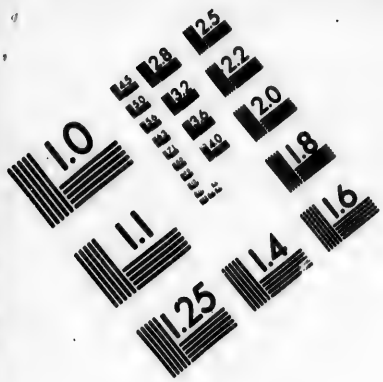

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

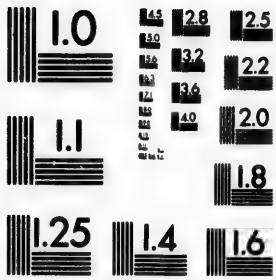

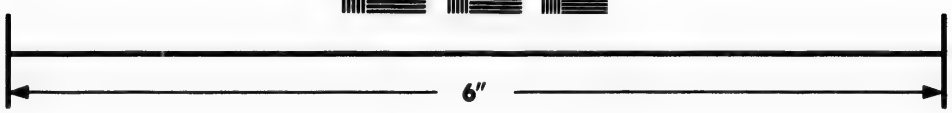

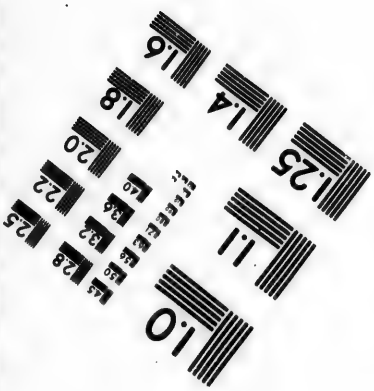

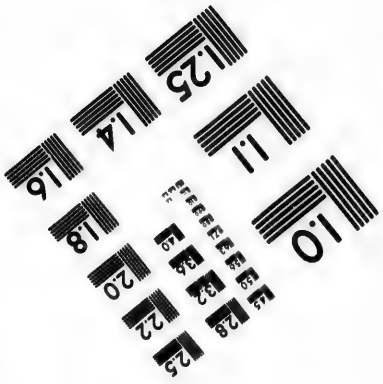

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

gens het uurwerk 9° 29′ West, en, volgens het gemiddelde van een en veertig waarneemingen op de Maan, gedaan voor en na wij dezelve voorbij gevaaren waren, en door het uurwerk op dezelve overgebragt, was de uitkomst 9° 19′ 12″.

Den dertigsten, zes minuuten en agt en dertig seconden over tien uuren 's avonds, schijnbaaren tijd, nam ik met een' nacht-seleskoop de maan geheel verduisterd waar. Volgens de *Ephemeris* had dezelfde verduistering te *Greenwich* plaats negen minuuten over elf uuren, zijnde dus het verschil 1ᵘ 51ᵐ 0ˢ of 15° 35′ 30″ Lengte. Het uurwerk gaf voor denzelfden tijd 15° 26′ 45″ Wester Lengte, en de Breedte was 31° 10′ Noorder. Wij konden geene andere waarneeming op deeze eclips doen, alzoo de maan het grootste gedeelte van den tijd agter de wolken verborgen was, en, in het bijzonder, toen het begin en het eind van de geheele verduistering en het eind van de eclips voorviel.

Bevindende dat wij geen hooi en voeder genoeg aan boord hadden voor ons vee, tot dat wij aan de *Kaap de Goede Hoop* zouden gekoomen zijn, besloot ik *Teneriffe* aan te doen, om een verschen voorraad daarvan en van de gewoone verversschingen voor onszelven optedoen, waardoor het mij voorkwam dat dat eiland tot diergelijk oogmerk beter geschikt ware dan *Madera*. Den een en dertigsten, ten vier uuren in den agtermiddag, za-

zagen wij het eiland *Teneriffe* en hielden op het oostlijk eind van hetzelve aan. Ten negen uuren, hetzelve genaderd zijnde, loefden wij op, en hielden geduurende den nacht af en aan.

Den eersten Augustus, des morgens met den dageraat, zeilden wij den Oost-hoek van het eiland om, en ankerden omtrent agt uuren aan de Zuid-Oost-zijde van hetzelve, op de reede van *Santa Cruz*, in drie en twintig vademen water, met een grond van zand en slijk: *Punta de Nago*, de Oostlijke punt van de reede, lag N. 64° O. *St. Franciskus* kerk, zimmerklijk om haare hooge spits W. Z. W. de piek Z. 65° W., en de Zuid-West-punt van de reede, op welke een fort of kasteel staat, Z. 39° W. In deeze ligging vertuiden wij Noord-Oost en Zuid-West, met een kabel naar elke dier streeken, omtrent eene halve Engelsche mijl van land.

Wij vonden op deeze reede *la Bousole*, een Fransch fregat, gevoerd door den Ridder DE BORDA, twee brigantijnen van dezelfde natie, eene Engelsche brigantijn, van Londen naar *Senegal* bestemd, en veertien Spaansche schepen.

Niet zoo dra waren wij geankerd, of wij kreegen een bezoek van den haven-meester, die naar den naam van het schip vroeg. Toen hij ons verliet, zond ik eenen Officier naar land, om den Gouverneur van mijnentwegen te begroeten, en verlof te vraagen om water in te neemen, en te

koopen hetgeen wij nodig hadden. Hij ſtond dit alles met de grootſte beleefdheid toe, en zond mij, kort daarop, eenen Officier aan boord, om mij te verwelkoomen. In den agtermiddag maakte ik in perſoon mijne opwagting bij hem, van enige mijner officieren verzeld, en beſtelde, voor ik naar mijn ſchip terug keerde, enig koorn en ſtro voor ons vee, gaf den Makelaar M'CARRICK last om enigen wijn voor mij te koopen, en ſloot een verdrag met den ſchipper van eene Spaanſche ſloep, om ons van water te voorzien, alzoo ik bevond dat wij dit zelve niet doen konden.

De reede van *Santa Cruz* ligt voor de ſtad van dien naam, aan de zuid-oostzijde van het eiland. Zij is, zoo als mij gezegd is, de voornaamſte reê van *Teneriffe*, in veiligheid, grootte en goeden grond. Zij ligt vlak open voor de Z. O. en Z. winden. Maar deeze winden zijn nooit van langen duur, en zij zeggen dat 'er geen voorbeeld is dat 'er een ſchip van zijne ankers op den wal gedreven is. (*) Dit kan gedeeltelijk zijn toeteſchrij-

(*) Schoon zij, van welke K.. en COOK dit narichs had, geene voorbeelden hier van kenden, leeren wij egter van GLAS, dat, enige jaaren voor dat hij op *Teneriffe* was, bijna alle de ſchepen van de reê op den wal gedreven wierden. Zie GLAS, *Hiſtorie van de Kanariſche Eilan-*

ſchrijven aan de groote zorg, waarmede zij dezelve vervulen, want ik merkte op dat alle de ſchepen, die wij 'er vonden, vier ankers hadden uitſtaan, twee naar het N. O., en twee naar het Z. W., en dat hunne kabels met ledige vaten opgeboeid waren. De onze leeden een weinig, door het verwaarloozen van deeze laatſte voorzorg.

Aan de zuid-westzijde van de reê ſteekt een ſteenen moeſje van de ſtad in zee uit, tot gemak voor het laaden en ontlaaden der goederen. Het water voor de ſchepen wordt op deeze moeſje gebragt. Dit water, gelijk ook dat, hetwelk de inwooners van *Santa Cruz* gebruiken, wordt gehaald uit een riviertjen, dat van de bergen afſtroomt, en dat voor het grootſt gedeelte in de ſtad koomt door houten buizen of gooten, die door dunne paalen onderſchraagd worden, en het overige bereikt de zee niet, ſchoon het uit de breedte van het kanaal blijkt dat 'er ſomtijds zwaare ſtroomen afkoomen. Thans wierden deeze gooten vermaakt, zoo dat het zoet water, dat hier zeer goed is, ſchaarsch was.

Zoo wij naar het aanzien van het land in den omtrek van *Santa Cruz* moesten oordeelen, zouden

landen. Wij mogen onderſtellen, dat de voorzorgen, die men thans gebruikt, zulke ongelukken zullen voorgekoomen hebben. Dit zal het bericht van Kapitein COOK genoegzaam rechtvaerdigen.

den wij hebben kunnen besluiten dat *Teneriffe* een dorre plek gronds zij, ongenoegzaam om zelfs zijne eigen inwooneren te voeden. De rijklijke voorraad egter, die wij ontvongen, overtuigde ons dat zij genoeg over hadden, om vreemde bezoekers te gerieven. Behalven wijn, die het voornaamst voortbrengzel van het eiland is, kan men er not eenen maatigen prijs rundvleesch krijgen. De osſen zijn klein en grof van beenderen en een vierde van dezelve weegt omtrent negentig ponden. Het vleesch is mager en wierd thans voor eene halve bit of drie ſtuivers het pond verkogt. Ik had het verkeerd overleg van de osſen leevende te koopen en betaalde daarvoor veel meer. Varkens, ſchaapen, geiten en hoenderen kunnen ook voor dezelfden maatigen prijs gekogt worden, en vrugten zijn 'er in grooten overvloed. Wij hadden op deezen tijd druiven, vijgen, peeren, moerbezieën, plataanen en muskaat-meloenen. Daar groeijen hier nog veelerleie andere vrugten, ſchoon het thans de tijd niet was. Hunne pompoenen, uien en aardappelen zijn zeer goed in hunne ſoort en blijven beter op zee dan alle andere, die ik gehad heb.

Het Indiaansch koren, dat hier ook valt, kostte mij omtrent drie en eene halve Engelſche ſchelling het ſchepel, en de vrugten en wortelen waren over het algemeen zeer goedkoop. Zij hebben geenen overvloed van visch uit de omringende

zee,

zee, maar daar word door hunne ſchepen eene aanzienlijke visſcherij op de kust van Barbarije gedreven, en de visch wordt tot eenen redenlijken prijs verkogt. Over het geheel vond ik *Teneriffe* eene verkieslijker plaats om aantedoen dan *Madera*, voor ſchepen, die tot eene lange reis beſtemd zijn, ſchoon de wijn van het laatſte eiland, naar mijne ſmaak, dien van het eerſte zoo verre overtreft als ſterk bier het dunne bier; doch daarentegens is het onderſcheid in prijs ook aanmerkelijk; want de beste wijn van *Teneriffe* wierd nu voor twaalf ponden ſterling het vat verkogt, terwijl een vat van den besten *Madera* wijn veel meer dan eens zoo veel zoude gekost hebben. (*)

De Ridder DE BORDA, bevelhebber van het Fransch fregat, dat op de reede van *Santa Cruz* lag,

(*) Voorheen wierd 'er op *Teneriffe* eene groote hoeveelheid *Canarie Sek* gemaakt, die de Franſchen *Vin de Malveſie* noemen, en de Engelſche bij verbastering *Malmſey*, (van *Malveſia*, eene ſtad in *Morea*, berugt wegens zulken zoeten wijn). In de laatſte eeuw, en nog later, wierd 'er veel van dezelve in Engeland ingevoerd, maar thans wordt 'er weinig wijn gemaakt dan van de ſoort, door Kapitein COOK beſchreven. Ten tijde van OLAS wierden 'er jaarlijks niet meer dan vijftig pijpen van den zijken Kanariſchen wijn gemaakt, en hij zegt dat zij nu de druiven inoogſten als zij nog groen zijn, en eenen droogen harden wijn van denzelven maken, goed voor warme luchtſtreeken. blada. 262.

lag, was met den Spaanſchen Heer VARILA bezig ſterrekundige waarneemingen te doen, om den gang van twee uurwerken, die zij aan boord van hunne ſchepen hadden, nategaan. Tot dit einde hadden zij eene tent op de moelje laaten opzetten, daar zij dagelijks op den middag hunne waarneemingen deeden en hunne uurwerken door ſeinen met de klok aan wal vergeleeken. Deeze ſeinen deelde de Ridder ons zeer beleefdlijk mede, zoo dat wij 'er ons uurwerk te zelfden tijd mede konden vergelijken. Maar ons verblijf was te kort om veel nut van deeze vriendlijkheid te trekken.

De vergelijkingen, die wij drie dagen deeden, verzeekerden ons dat het uurwerk zijnen gang niet merklijk, zoo al iets, veranderd had, en gaf ons, op zeer weinige ſeconden na, dezelfde Lengte, die wij verkreegen door het vinden van den tijd, door middel van waarneemingen van de hoogte der zon boven den horizont van de zee. Het uurwerk gaf ons, door het gemiddelde van deeze waarneemingen op den eerſten, tweeden en derden Augustus, 16° 31′ Wester Lengte, en, op dezelfde wijze, wierd de Breedte bevonden 28° 30′ 11″ Noord te zijn.

De Heer VARILA berichtte ons dat de waare Lengte 18° 35′ 30″ van *Parys* was, dat ſlechts 16° 16′ 30″ van *Greenwich* is, en dus 14′ 30″ minder dan die ons door het uurwerk wierd aange-

gewezen. Doch verre van dit als eene miswijzing van het uurwerk aantezien, hield ik het eerder voor een bewijs dat het goed gegaan had, en dat de Lengte, die het opgaf, nader bij de waarheid zal zijn dan enige andere. Dezelve wordt nog verder bevestigd door de waarneemingen op de maan, die wij op de reede deeden, die 16° 37′ 10″ opgaven. Die, welke gedaan waren voor wij aldaar kwamen, en door het uurwerk op de reede overgebragt, gaven 16° 33′ 30″, en die, welke gedaan wierden na wij die plaats verlaaten hadden en op dezelfde wijze overgebragt, gaven 16° 28′. Het gemiddelde van de drie is 16° 30′ 40″.

Om deeze verſchillende Lengten en de Breedte op de Piek van *Teneriffe* overtebrengen, als eene van de bij de Aardrijkskundigen bekendſte punten van de aarde (om welker waare ligging te kennen ik in dit bijzonder onderzoek getreeden ben) nam ik mijne toevlugt tot de ſtrekking en enige uuren zeilens van het ſchip, na wij de reede van *Santa Cruz* verlaaten hadden, en vond dezelve 12′ 11″ ten Zuiden van de reede en 29′ 30″ Wester Lengte van dezelve. Alzoo de baſis, die dit hielp bepaalen, gedeeltelijk bij giſſing genoomen was, kan 'er enige onnaauwkeurigheid in zijn, maar ik geloof niet dat het veel mis kan wezen. *Doctor* MASKELYNE plaatst in zijn *British Mariners Guide* den Piek op de Breedte van

28°

28° 12′ 54″. Dit, met de ſtrekking van de reede, zal het verſchil van Lengte 43′ maaken, dat aanmerklijk meer is dan de afſtand, dien men den Piek van *Santa Cruz* rekent. Ik bepaalde de Breedte van den Piek op 28° 18′ Noord. In deeze onderſtelling zal deszelfs Lengte zijn als volgt:

Volgens	het uitwerk . .	17°	0′	30″	West.
	Waarneemingen op de maan . . .	16	30	20	
	den Heer VARILA	16	46	0	

Maar als deszelfs Breedte 28° 12′ 54″ is, gelijk in de *British Mariners Guide* gezegd wordt, zal deszelfs Lengte 13′ 30″ Weſtlijker zijn.

De afwijking wierd, toen wij op de reede ten anker lagen, volgens het gemiddelde van alle onze kompaſſen, bevonden 14° 41′ 20″ West te zijn. De duiking van de Noordlijke punt van de naald was 61° 52′ 30″.

Enige van de aanmerkingen van den Heer ANDERSON over het natuurlijk aanzien van *Teneriffe* en deszelfs voortbrengzelen, en hetgeen hij zelf waarnam of uit onderrigtingen van andere vernam omtrent den algemeenen toeſtand van het eiland zullen bijzonder te ſtade koomen om optemerken, welke veranderingen aldaar mogen zijn voorgevallen zedert de Heer GLAS het eiland bezogt. Zij volgen alhier in zijne eigen woorden.

Ter-

Terwijl wij het land nadetden, was het weder volmaakt helder, zoo dat wij gelegenheid hadden om den vermaarden Piek van *Teneriffe* te beſchouwen. Maar ik moet bekennen dat ik zeer wierd te leur geſteld in mijne verwagting omtrent deszelfs voorkoomen. Hij evenaart voorzeeker op verre na niet het edel gezigt van *Pico*, een van de *Weſterſche Eilanden*, dat ik gezien heb, ſchoon deszelfs loodregte hoogte misſchien grooter is. Deeze omſtandigheid koomt mogelijk daarvan, daan, dat hij van andere zeer hooge bergen omringd is, terwijl *Pico* alleen op zigzelf ſtaat.

Agter de ſtad *Santa Cruz* rijst het land trapswijze en is tamelijk hoog. Agter dit, naar het Zuid Westen, wordt het hooger, en het blijft rijzen naar de Piek, die, van de reede, weinig hooger ſchijnt dan de omringende bergen. Van daar ſchijnt de grond afteloopen, ſchoon niet ſpoedig, zoo verre het oog reiken kan. Naardien ik meende dat wij ons hier niet langer dan eenen dag zouden ophouden, was ik genoodzaakt mijne uitſtappen in het land zoo kort doenlijk te maaken, anders ware mijn voorneemen geweest den top van deezen beroemden berg te bezoeken. (*)

Ten

(*) Ziet een *Verhaal van eene Reis naar den top van den Piek van Teneriffe* in STRAT *Hiſt. of the Royal Society*,

Ten Oosten van *Santa Cruz* vertoont zig het eiland volkoomen dor. Daar loopen ketenen van hoogten naar den kant van de zee, tusschen welke diepe valeien zijn, eindigende aan bergen of heuvelen, die 'er dwarsch door loopen en die hooger zijn dan de eerste. Die, welke naar de zee loopen, zijn getekend met indrukzelen aan hunne zijden, welke hen doen voorkoomen als eene opvolging van kegelvormige heuvelen, met zeer ronwe toppen. De hoogere, die 'er dwarsch door loopen, zijn eenvormiger van voorkoomen.

Den eersten Augustus, in den voormiddag, na dat wij op de reede ten anker waren gekoomen, gong ik aan land naar eene van deeze valeien, met oog-

ciety, *p.* 200. *&c.* GLAS is ook op den top geweest; ziet zijne *Historie van de Kanarische Eilanden.* In de *Philos. Transact. Vol.* XLVII. *pag.* 353—356. vindt men *Waarneemingen gedaan in het beklimmen van de Piek van Teneriffe* door Doctor T. HEBERDEN. De Doctor maakt den zelfs hoogte boven de oppervlakte der zee, twee duizend vijf honderd zes en zestig vademen, of vijftien duizend drie honderd zes en negentig Engelsche voeten, en zegt dat dit bevestigd wierd door twee opvolgende waarneemingen, door hem zelven, en eene andere, door den Consul CROSS gedaan. En egter vind ik dat de Ridder DE BORDA, die de hoogte van deezen berg in de maand Augustus 1776 mat, denzelven slechts de hoogte van duizend negen honderd een en dertig Fransche *toises*, dat is, twaalf duizend drie honderd veertig Engelsche voeten geeft. Zie FORSTER, *waarneemingen op zijne reize.*

oogmerk van de toppen van de verder afgelegen bergen te bereiken; die met hout bedekt ſcheenen; maar ik had den tijd niet om verder te koomen dan derzelver voet. Na omtrent drie Engelſche mijlen voortgewandeld te zijn, vond ik geene verandering in het voorkoomen van de laager bergen, die eene groote menigte van de *Euphorbia Canarienſis* voortbrengen. Het is te verwonderen dat deeze groote ſappige plant op eenen zoo verzengden grond tiert. Als zij gebrooken wordt, dat met weinig moeite geſchieden kan, koomt 'er zeer veel ſap uit, en men zou denken dat zij, gedroogd zijnde, tot niets zoude inkrimpen, en evenwel is het een vrij taai, ſchoon zagt en ligt hout. Het volk alhier houdt derzelver ſap voor zoo bijtend, dat het de huid afknaagt; (*) doch ik overtuigde hen, ſchoon met veel moeite, van het tegendeel, door mijnen vinger in de plant, die vol ſap was, te ſteeken, zonder dien daarna af te veegen. Zij breeken de ſtruiken van de *Euphorbia* af, laaten die droogen, en brengen dezelve naar huis tot brandhout. Ik vond 'er niets

an-

(*) GLAS, van deeze plant ſpreekende, zegt dat „hij „niet kan begrijpen waarom de inwooneren van de *Kana-* „*riſche Eilanden* 'er het ſap niet uitperſen, om het in „plaats van pik voor hunne ſchuiten te gebruiken." Nu leeren wij van den Heer ANDERSON waarom zij het niet doen.

anders groeien dan twee of drie kleine heesters en enige weinige vijgen-boomen in het diepst van de valei.

De voet van de bergen beſtaat uit eenen zwaaren, digten, blaauwachtigen ſteen, waarin enige blinkende deeltjens zijn, en, op de oppervlakte liggen groote klompen van roode wrijfbaare aarde of ſteen, hier en daar verſpreid. Ik vond ook dikwijls dezelfde zelfſtandigheid in dikke laagen liggende, en de weinige aarde, die hier en daar verſtrooid lag, was eene zwartachtige groei-aarde. Daar waren ook enige ſtukken ſlakken, een van welke, aan deszelfs zwaarte en gladde oppervlakte, bijna geheel metaalachtig ſcheen.

De kruimelende ſtaat van deeze bergen is ongetwijfeld toe te ſchrijven aan de aanhoudende werking der zon, die derzelver oppervlakte verkalkt. Deeze mul geworden aarde, daarna door den zwaaren regen weggeſpoeld wordende, is misſchien de oorzaak dat derzelver zijden zoo ongelijk zijn, want, alzoo de verſchillende zelfſtandigheden, waaruit zij beſtaan, min of meer ligt door de hitte der zon worden aangedaan, zullen zij ook in die evenredigheid weggeſpoeld worden. Hiervandaan zijn misſchien de toppen der bergen, van de hardſte rots zijnde, blijven ſtaan, terwijl de andere deelen, op de ſchuinſten liggende, afgeſleten zijn. Alzoo ik gemeenlijk heb waargenoomen dat de toppen van de

meer-

meeste bergen, die met boomen bedekt zijn, een eenvormiger voorkoomen hebben, ben ik geneigd te gelooven, dat dit daaraan zij toetefchrijven, dat zij overfchaduwd zijn.

De ftad *Santa Cruz*, fchoon niet groot, is vrij wel bebouwd. De kerken zijn niet pragtig van buiten, maar van binnen ordentelijk en niet veel opgefierd. Zij evenaaren fommige kerken van *Madera* niet; maar ik geloof dat dit eerder voortfpruit uit den verfchillenden aart van het volk, dan uit hun onvermogen om dezelve beter te onderhouden; want de bijzondere huizen en de kleedij van de Spaanfche inwooneren van *Santa Cruz* zijn veel beter dan die van de Portugeezen op *Madera*, die misfchien zigzelve ontkleeden om hunne kerken optefieren.

Bijna tegt over het fteenen hoofd, aan de landing-plaats, is eene fraaie marmeren kolom, die binnen kort is geftigt; met enige beelden verfierd, die den konftenaar geen oneer aandoen, en een Spaansch opfchrift, behelzende de gelegenheid bij welke, en den tijd wanneer zij is opgerigt.

Den tweeden, in den agtermiddag, huurden wij met ons vieren muil-ezels, om naar de ftad *Laguna* te rijden (*), die haaren naam heeft naar

(*) Dezelver naam is eigenlijk *St. Chriftobal de la Laguna*, en zij wierd gewoonlijk voor de hoofdftad van

naar een nabuurig meir, dat omtrent vier Engelſche mijlen van *Santa Cruz* ligt. Wij kwamen 'er des avonds tusſchen vijf en zes uuren aan, en vonden het gezigt van dezelve onze moeite niet waerdig, alzoo de weg zeer ſlegt, en de muilezels maar tamelijk goed waren. De plaats is wel vrij groot, maar verdient naauwlijks met den naam van ſtad vereerd te worden. De ſtraaten zijn zeer onregelmaatig aangelegd; ſommige egter zijn tamelijk breed en hebben enige goede huizen. Over het algemeen is *Laguna* minder op het oog dan *Santa Cruz*, ſchoon de laatſte ſtad maar klein is, bij de eerſte vergeleken. Men onderrigte ons ook dat *Laguna* ſterk in verval is, en dat 'er thans enige wijngaarden zijn, daar voorheen huizen ſtonden, terwijl *Santa Cruz* daaglijks toeneemt.

De weg van *Santa Cruz* naar *Laguna* loopt eenen ſteilen berg op, die zeer dor is, maar meer naar beneden zagen wij enige vijgen-boomen en verſcheiden koren-velden. Zij zijn klein en niet aan akkers geploegd, gelijk in Engeland het gebruik is. Het ſchijnt ook dat men hier geen ko-

ren

het eiland gehouden, alzoo 'er de grooten en de lieden van den tabbaard woonden, ſchoon de algemeene Landvoogd van de *Kanariſche Eilanden* te *Santa Cruz* woont, als zijnde het middenpunt van hunnen handel met Europa en Amerika. Zie GLAS *Hiſt. van de Kanariſche Eilanden.*

ren kan teelen zonder grooten arbeid, alzoo de grond zoo ſterk met ſteenen belemmerd is, dat zij genoodzaakt zijn dezelve optezamelen, en in breede reien of muuren op kleine afſtanden van elkanderen te leggen. De groote bergen, die naar het Zuid-Westen loopen, ſcheenen vrij wel van boomen voorzien te zijn. Daar deed zig op dit togtjen niets anders merkwaerdigs op, behalven enige weinige aloë-planten, die in bloei waren, aan de zijde van den weg, en de vrolijkheid van onze gidſen, die ons onder weg met zingen vermaakten.

Het meeste zwaar werk wordt op dit eiland door muil-ezels verrigt, alzo de paerden ſchaarsch ſcheenen en hoofdzaaklijk gehouden wierden tot dienst van de amptenaars. Zij zijn klein van geſtalte, maar wel gemaakt en moedig. Zij gebruiken ook oſſen om vaten op een groot lomp ſtuk hout te ſleepen, en zij worden aan den kop aangeſpannen, ſchoon dit geen bijzonder voordeel ſchijnt te hebben boven onze wijze van het jok op de ſchouderen te leggen. In mijne wandelingen en togtjens zag ik enige havikken, papegaaien, die van het eiland oorſpronglijk zijn, zee-zwaluwen, zee-meeuwen, patrijzen, kwikſtaerten, zwaluwen, boeren-zwaluwen, meerels en groote vlugten van kanarie-vogelen. Daar zijn ook hagedisſen van de gemeene en eene andere ſoort,

en enige inſekten, als krekels, en drie of vier ſoorten van juffers.

Ik had gelegenheid om met een verſtandig en kundig man, wiens gezegde ik geene de minſte reden heb te wantrouwen, en die hier gezeten is, te ſpreeken. Ik vernam enige bijzonderheden van hem; die, geduurende ons kort verblijf van drie dagen, niet onder het bereik mijner waarneeming vielen. Hij leerde mij dat hier een heester gemeen is, die naauwkeuriglijk overeenkoomt met de beſchrijving, door TOURNEFORT en LINNAEUS van den thee-heester, zoo als die in China en Japan groeit, gegeeven. Men houdt dien voor onkruid, en hij roeit alle jaaren duizenden van dezelve uit zijne wijngaarden uit. De Spanjaards van het eiland gebruiken hem egter ſomtijds als thee, en ſchrijven 'er alle de hoedanigheden aan toe van de thee, die uit China wordt aangebragt. Zij geeven hem ook den naam van thee, maar, dat aanmerklijk is, zij zeggen dat hij hier gevonden is, toen de eilanden eerst ontdekt wierden.

Eene andere kruidkundige merkwaerdigheid, van welke hij gewag maakte, is hetgeen men den *berrugten limoen* noemt. (*). Het is een volkoo-

(*) De ſchrijver van het *Bericht van Teneriffe* in SPRATS *Hiſtorie* maakt gewag van deeze limoen, als hier groeien-

koomen onderſcheiden limoen, binnen eene andere beſloten, en die daarin alleen van de buitenſte verſchilt, dat zij ronder is. De bladeren van den boom, die deeze ſoort voortbrengt, zijn veel langer dan die van de gemeene, en zij wierd mij opgegeeven als krom en niet zoo fraai.

Ik leerde ook van hem dat eene zekere ſoort van druif, die hier groeit, voor een uitmuntend geneesmiddel tegens teeringachtige kwaalen gehouden wordt, en de lucht en de luchtſtreek in het algemeen zijn aanmerklijk gezond en bijzonderlijk geſchikt om in zulke kwaalen verligting toe te brengen. Hier van tragtede hij reden te geeven door aan te merken, dat het altijd in iemands magt was om eene verſchillende getemperdheid van lucht te genieten, door zig op verſchillende hoogten op het eiland optehouden, en hij betuigde zijne verwondering dat de Engelſche Geneesmeesters nimmer gedagt hebben om hunne teeringachtige lijders naar *Teneriffe*, in plaats van naar *Nice* of *Liſſabon* te zenden. Hoe zeer de getemperdheid der lucht hier verſchille kon ik zelf duidlijk bemerken, enkel in het rijden van *Santa Cruz* naar boven naar *Laguna*, en men kan opklim-

groelende, en noemt die *Pregnada*. Waarſchijnlijk is *empreñada*, het Spaanſche woord voor *bevrugt* de naam, waarbij zij bekend is.

klimmen tot de koude ondraaglijk wordt. Ik was verzeekerd dat niemand aangenaam kan leeven binnen eene Engelſche mijl van de loodrechte hoogte van de Piek, na de maand Auguſtus. (*)

Schoon 'er aanhoudend enige rook van nabij den top van de Piek opſtijgt, heeft men 'er egter geene aardbeeving of uitbraaking van den berg gehad zedert het jaar 1704, wanneer de haven van *Garrachica*, daar voorheen veel van hunnen handel wierd gedreven, vernield wierd. (†)

Hun handel moet als zeer aanmerklijk beſchouwd worden; want zij rekenen dat 'er jaarlijks veertig duizend pijpen wijn gemaakt worden, van welke het grootſte gedeelte of in het eiland verbruikt, of tot brandewijn gemaakt, en naar de Spaanſche West-Indieën gezonden wordt.

(*) Dit koomt overeen met het bericht van Doct. N. HEARNE, die zegt dat het gedeelte van den berg, dat de gedaante van een ſuikerbrood heeft, of *la pericoſa* (gelijk hij genoemd wordt) dat een agtſte gedeelte van eene mijl (of duizend negen honderd tagtig voeten) van den top is, het grootſt gedeelte van het jaar met ſneeuw bedekt is. Zie *Philoſoph. Transact.* op de aangehaalde plaats.

(†) Deeze haven wierd toen opgevuld door de rivieren van brandende lava, die uit eene brandende kolk in dezelve vloeide, zoo dat 'er nu huizen gebouwd zijn, daar voorheen ſchepen ten anker lagen. Zie GLAS *Hiſt.*

wordt. (*) Daar wierden jaarlijks omtrent zes duizend pijpen naar Noord-Amerika uitgevoerd, terwijl de handel met herzelve onbelemmerd was; maar thans denkt men niet dat het meer dan de helft van die hoeveelheid zal bedraagen. Het koren, dat zij teelen, is, over het algemeen, ongenoegzaam om de inwooneren te voeden, doch het ontbreekende wierd gewoonlijk door de Noord-Amerikaanen ingevoerd, die hunne wijnen in betaaling namen.

Zij maaken een weinig zijde; maar als men de door-

(*) GLAS zegt dat zij jaarlijks niet minder dan vijftien duizend pijpen wijn en brandewijn uitvoeren, en dat het getal der inwooneren van *Teneriffe*, toen de laatste opneeming geschiedde, niet minder dan zes en negentig duizend zielen was. Wij mogen vrijelijk onderstellen dat 'er een aanmerklijke aanwas van bevolking geweest zij zedert GLAS het eiland bezogt heeft, dat meer dan dertig jaaren geleden is. De wijn, die 'er jaarlijks gedronken wordt, als de gewoone drank van ten minsten honderd duizend menschen zijnde, moet verscheiden duizenden pijpen beloopen. Daar moet eene groote hoeveelheid gebruikt worden om brandewijn te maaken, want om eene pijp brandewijn te maaken, moeten 'er vijf of zes pijpen wijn overgehaald worden. Deeze bijzonderheden wel overwoogen zijnde, zullen elk eenen in staat stellen om te beoordeelen dat het bericht, door den Heer ANDERSON gegeeven, van een jaarlijkse teelt van veertig duizend pijpen wijn, op waarheid gegrond is.

doorzijgſteenen, die in groot aantal van de *Groote Kanarie* gebragt worden, niet mederekent, is de wijn het eenigst aanmerklijk artijkel van vreemden koophandel van *Teneriffe*.

Geen van de raſen van inwooneren, die hier gevonden wierden toen de Spanjaards de *Kanariſche Eilanden* ontdekten, is thans een onderſcheiden volk (*), naardien zij zig door huwelijken met de Spaanſche volkplaasers vermengd hebben, maar hunne afkoomelingen zijn nog kenbaar, als zijnde aanmerklijk lang, grof van gebeente en ſterk. De mannen zijn, over het algemeen, taankleurig, en de vrouwen zijn bleek, en geheel ontbloot van die blos, welke onze Noordſche ſchoonheden eigen is. De Spaanſche gewoonte van zwarte kleederen te draagen is bij haar in zwang; maar de mannen ſchijnen hieromtrent onverſchilliger, en kleeden zig omtrent als de Franſchen. Wij vonden de inwooneren van *Teneriffe* in andere opzigten een ordenelijk en zeer beleefd volk, dat dien zweem van deftigheid nog behouden heeft, welke hunne landslieden van de andere Europiſche natieën onderſcheidt. Schoon wij niet

(*) Het was anders gelegen ten tijde van GLAS, wanneer 'er nog enige geſlachten van de *Guanches* (gelijk zij genoemd worden) op *Teneriffe* waren, onvermengd met de Spanjaarden. Zie GLAS, *Hiſt.* bladz. 240.

niet meenen dat 'er eene groote gelijkheid tusſchen onze zeden en die der Spanjaarden is, is het aanmerkenswaerdig dat OMAI niet dagt dat 'er groot verſchil tusſchen ons ware. Hij zeide flechts dat zij niet zoo vriendlijk ſcheenen als de Engelſchen, en dat zij, in hunne perſoonen, een zweem hadden van zijne landlieden."

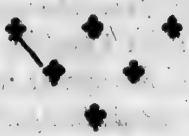

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Teneriffe. *Gevaar, waarin het ſchip bij* Bonavista *geraakt. Het Eiland* Mayo. Port Praya. *Behoedmiddelen tegens den regen en de hitte omtrent de Evennachtslijn. Ligging van de Kust van* Brazilie. *Aankomst aan de* Kaap de Goede Hoop. *Verrigtingen aldaar. Aankomst van* de Ontdekking. *Reis van den Heer* ANDERSON *binnen 's lands. Sterrekundige Waarneemingen. Scheepvaartkundige aanmerkingen over de vaart van* Engeland *naar de* Kaap de Goede Hoop, *met opzigt tot de ſtroomen en de afwijking van de Kompas-naald.*

Ons water en alles wat wij nodig hadden te *Teneriffe* aan boord genoomen hebbende, ligteden wij den vierden Augustus het anker, en vervorderden onze reis met eene fraaie koelte uit het Noord Oosten.

Den tienden, des avonds ten negen uuren (*), zagen

(*) Als een blijk van de oplettendheid van Kapitein COOK en op de krijgstucht en op de gezondheid van zijn ſchips-volk, zal het der moeite wel waerdig zijn hier aantemerken dat uit zijn log-boek blijkt, dat hij het

zagen wij het eiland *Bonavista* in het Zuiden, op weinig meer dan eene mijl afstands, schoon wij dagten dat wij 'er veel verder af waren; maar het bleek dat wij ons bedroogen, want tot twaalf uuren Oostwaarts op loevende, om de blinde klippen te boven te zeilen, die omtrent eene mijl van de zuid oost-punt van het eiland liggen, bevonden wij ons 'er digt op, en loefden maar even de branding te boven. Onze toestand was enige minuuten zeer hachlijk. Ik verkoos niet te peilen, alzoo zulks het gevaar in ons oog zoude vergroot hebben, zonder mogelijkheid van het te verminderen. Ik houde het noordlijk einde van het eiland *Bonavista* te liggen op 16° 17′ Noorder Breedte, en op 22° 59′ Wester Lengte.

Zoo dra wij vrij van de klippen waren, stuurden wij Z. Z W. tot des anderen daags 's morgens met het aanbreeken van den dag en toen loefden wij Westwaarts, om tusschen *Bonavista* en het eiland *Mayo* door te zeilen, met oogmerk om in *Port Praya* naar *de Ontdekking* te zien, alzoo ik Kapitein CLERKE gezegd had dat ik die plaats zoude aandoen, en niet wist hoe ras hij na mij zoude afzeilen. Ten een uur in den agtermiddag za-

gen

het in den tijd tusschen den vierden en tienden Augustus tweemaalen in het gebruik van geschut en klein geweer oefende, en het schip tusschen deks schoon maakte en berookte.

gen wij de klippen, die aan de zuid west-zijde van *Bonavista* liggen, in het Z. O. drie of vier mijlen van ons.

Den volgenden morgen, ten zes uuren, lag het eiland *Mayo* omtrent vijf mijlen in het Z. Z. O. Hier peilden wij en vonden grond op zestig vademen. Te zelfden tijd was de afwijking, door het gemiddelde van verscheiden azimuths, met drie verschillende kompassen genoomen, 9° 32′ West. Ten elf uuren lag eene punt van *Mayo* O. ten N. en de andere Z. O. ten Z. Op deeze plaats vertoonden zig twee rondachtige bergen digt bij deszelfs noord-oostlijk gedeelte; verder op een grooter en hooger berg, en omtrent twee derden van deszelfs lengte een enkele, die spits is. Op den afstand, waarop wij nu dit eiland zagen, die drie of vier Engelsche mijlen was, was 'er geen de minste schijn van groeijing, noch enige afwisseling voor het oog van dat levenloos bruin, dat gemeenlijk heerscht in landen onder de verzengde luchtstreek, die van hout ontbloot zijn.

Hier kan ik niet nalaaten aantemerken dat de Heer NICHELSON in zijne voorreden voor zijne *Verscheidene Aanmerkingen en Waarneemingen, gedaan op eene reis naar de Oost-Indieën*, met 's Konings schip *de Elisabeth*, van 1758 tot 1765, Lond. 1773. zegt dat „men met agt graa„den wester afwijking of meer, het waagen „ kan

„ kan de *Kaap Verdiſche Eilanden* bij nacht of „ bij dag voorbij te zeilen, kunnende verzeekerd „ zijn met die afwijking dat men ten Oosten van „ dezelve is." Zulk eene verzeekering kan van gevaarlijke gevolgen zijn, zoo iemand 'er zig blindling op mogt verlaaten. Wij beproefden ook den ſtroom, en vonden eenen, die Z. W. ten W. liep, iets meer dan eene halve Engelſche mijl in een uur. Wij hadden reden om zulks te verwagten uit het verſchil tuſſchen de lengte, dat het uurwerk opgaf en onze rekening, dat, zedert ons vertrek van *Teneriffe*, eenen graad bedroeg.

Terwijl wij tuſſchen deeze eilanden waren, hadden wij ligte koeltjens, veranderende van het Z. O. naar het O., en enige ſtilten. Dit toont dat de *Kaap Verdiſche Eilanden* of uitgeſtrekt genoeg zijn om den ſtroom van den paſſaat-wind te breeken, of dat zij even buiten den rand van deszelfs ſtroom liggen, in die ruimte, daar de veranderlijke winden, die men vindt als men nabij de linie koomt, beginnen. De eerſte onderſtelling is egter de waarſchijnlijkſte, alzoo DAMPIER den wind hier weſtlijk vond in de maand February, op welken tijd men onderſtelt dat de paſſaat-wind zig verst naar de evennachtlijn uitſtrekt. Het weder was heet en drukkende met enigen

(*) DAMPIER *Voyages Vol. III*, p. 10.

enigen regen, en daar heerschte meest eene dofte witheid in de lucht, die een midden schijnt tusschen mist en wolken. De streeken tusschen de keerkringen hebben, over het algemeen, zelden dien helderen dampkring, die men waarneemt daar veranderlijke winden waaien, en de zon schijnt 'er niet zoo helder. Deeze omstandigheid koomt mij egter voor een voordeel te zijn, want anders zouden de straalen der zon, niet gebrooken wordende, de hitte misschien ondraaglijk maaken. De nachten zijn egter dikwijls helder en stil.

Den dertienden, des morgens ten negen uuren, kwamen wij voor *Port Praya*, aan het eiland *St. Jago*, daar wij twee Nederlandsche Oost-Indische schepen en eene kleine brigantijn ten anker zagen liggen. Alzoo *de Ontdekking* aldaar niet was, en wij weinig water op onze overvaart van *Teneriffe* gebruikt hadden, vond ik niet goed de haven in te loopen, maar stevende Zuidwaarts. Wij namen nu enige hoogten van de zon om den waaren tijd te weeten. De Lengte volgens het uurwerk, daarvan afgeleid, was 23° 48′ West; het klein eiland in de baai lag omtrent drie Engelsche mijlen W. N. W. van ons, dat deszelfs Lengte 23° 51′ zal maaken. Het zelfde uurwerk gaf, op mijne laatste reis, de Lengte 23° 30′ West op, en wij namen eene Breedte waar van 14° 53′ 30″ Noord.

Daags

Daags na wij de *Kaap Verdiſche Eilanden* verlaaten hadden, verlooren wij den Noord-Ooster paſſaat-wind, maar kreegen dien niet, die uit het Z. O. waait, tot den dertigſten, toen wij ons op 2° Noorder Breedte en op 25° Wester Lengte bevonden.

Geduurende deezen tuſſchentijd (*) was de wind meest in de Zuid-Wester ſtreek. Somtijds woei hij fris en met buien, maar meest een labber koeltjen. Het was zelden kalmte en zij duurde niet lang. Tuſſchen 12° en 7° Noorder Breedte was het weder gemeenlijk donker en betrokken, met menigvuldigen regen, die ons gelegenheid gaf genoeg water optevangen om de meeſte van onze ledige water-vaten te vullen.

Deeze regens en het betrokken heet weder, dat

(*) Den agttienden liet ik eene puts met een thermometer zeventig vademen beneden de oppervlakte van de zee zinken, daar zij twee minuuten bleef, en daar verliepen nog drie minuuten om haar weder optehaalen. De kwik ſtond in den thermometer op zes en zestig graaden, daar zij te vooren in de lucht op agt en zeventig graaden en aan de oppervlakte van de zee op negen en zeventig graaden geſtaan had. Het water, dat in de puts opkwam, bevattede, volgens de tafel van CAVENDISH, $\frac{1}{21}$, 7 deelen zout, en dat van de oppervlakte van de zee, $\frac{1}{19}$, 4. Naardien dit laatſte opgeſchept wierd na eene hevige regen-vlaag, is het mogelijk dat het daar door ligter was. COOKS *Log-boek.*

dat dezelve verzelt, veroorzaaken maar al te dikwijls ziekten op deeze vaart; men heeft 'er ten minſten alle kwaade gevolgen van te wagten, en de Kapiteins van ſchepen kunnen niet genoeg op hunne hoede zijn, door de lucht tuſſchen deks met vuur en rook te zuiveren en het volk te noodzaaken hunne klederen, zoo dikwijls 'er gelegenheid toe is, te droogen. Deeze voorzorgen wierden aanhoudend in acht genoomen op *de Reſolutie* en op *de Ontdekking* (*) en voorzeeker niet zonder vrugt, want wij hadden nu minder zieken dan op mijne voorige reizen. Wij hadden egter de onaangenaamheid van het ſchip zeer lek te vinden overal boven water. Het heet en drukkend weder, dat wij gehad hadden, had de naaden, die in het eerst ſlegt gekalfaat waren geweest, zoo geopend, dat het regenwater 'er door ſtoof. Daar was naauwlijks een man, die droog in zijne kooi kon

(*) De bijzonderheden ſtaan in zijn log-boek vermeld. Den veertienden Augustus wierd 'er een vuur ontſtooken in de pomp, om het ſchip beneden te luchten. Den vijftienden wierden de voorraad-zeilen op het dek gelucht, en een vuur ontſtooken om de zeilen-kamer te luchten. Den zeventienden wierd tuſſchen deks ſchoon gemaakt en gerookt, en de brood-kamer met vuur gezuiverd. Den een en twintigſten wierd 'er tuſſchen deks ſchoon gemaakt en gerookt, en den twee en twintigſten wierden de kooien van het volk op het dek uitgeſpreid om te luchten.

kon liggen, en de officiers in de konſtapels-kamer wierden alle uit hunne hutten gejaagd door het water, dat door de zijden van het ſchip kwam. De zeilen in de zeilen-kamer wierden nat, en, voor het weder geſchikt was om die te droogen, waren veele zeer beſchadigd en daar moest veel doek en tijd verſpild worden om dezelve enigermaate bekwaam te maaken om te dienen. Dezelfde gebreken op mijne voorgaande reis in mijne zeilenkamers ondervonden hebbende, had ik zulks aan de Opzigters van de werf te kennen gegeeven, die op zig genoomen hadden daarvoor te zorgen, maar ik kon niet zien dat 'er iets gedaan was om deeze klagten voortekoomen. Om deeze gebreken te verhelpen wierden de kalfateraars aan het werk gezet zoo dra wij in fraai vast weder kwamen, om de dekken en de zijden van het ſchip van binnen te kalfaaten, want ik wilde hen niet over boord waagen terwijl wij in zee waren.

Den eerſten September paſſeerden wij de linie op 27° 38′ Wester Lengte (*), met eene fraaie koel-

(*) De agtermiddag wierd, gelijk uit het dagregister van den Heer ANDERSON blijkt, beſteed met de oude belagchelijke plegtigheid van degeene, die de linie nooit gepaſſeerd waren, te doopen. Schoon Kapitein COOK de gewoonte niet affchafte, kwam hem dezelve te beuzelachtig voor, om 'er in zijn dag-verhaal, of zelfs in zijn log-

koelte uit het Z. O. ten Z., en, ondanks mijne vrees van op de kust van *Brazilie* te vervallen, als ik naar het Z. W. hield, hield ik het ſchip eene volle ſtreek van den wind. Ik bevond egter dat mijne vrees ongegrond was; want, toen wij die kust naderden, kreegen wij den wind meer en meer oostlijk, zoo dat wij, toen wij op 10° Zuider Breedte waren, eene zuid-oostlijke koers konden ſtuuren.

Den

boek melding van te maaken. PERNETTY, de ſchrijver van BOUGAINVILLES *Reize naar de Falklands-Eilanden*, in 1763 en 1764 dagt 'er anders over, want zijn verhaal van de viering van dit kinderachtig feest aan boord van zijn ſchip, beſlaat zeventien bladzijden, en is het onderwerp van een geheel hoofdſtuk, onder den tijtel van *Bapteme de la Ligne*.

Het is der moeite waerdig zijne inleiding tot de beſchrijving van dezelve overteſchrijven: *C'eſt un uſage qui ne remonte pas plus haut que ce célébre voyage de* GAMA *qui a fourni à* CAMOENS *le ſujet de la Luſiade. L'idée qu'on ne ſauroit être un bon marin ſans avoir traverſé l'Equateur, l'ennui inſéparable d'une longue navigation, un certain eſprit républicain, qui regne dans toutes les petites ſociétés, peut-être toutes ces cauſes réunies ont pu donner naiſſance à ces eſpèces de Saturnales. Quoiqu'il en ſoit, elles furent adoptées en un inſtant par toutes les nations, & les hommes les plus éclairés furent obligés de ſe ſoumettre à une coutume, dont ils reconnoiſſoient l'abſurdité. Hiſtoire d'un Voyage aux Iſles Malouines, pages* 107, 108.

Den agtſten waren wij op 8° 57′ Zuider Breedte, dat een weinig zuidwaarts van *Kaap St. Augustyn*, op de kust van *Brazilie* was. Onze Lengte, uit een zeer groot aantal waarneemingen op de maan afgeleid, was 34° 16′ W. en volgens het uurwerk 34° 47′. De eerſte is 1° 43′ en de laatſte 2° 14′ weſtlijker dan het eiland *Fernando de Noronha*, welks ligging op mijne laatſte reis vrij naauwkeurig bepaald is. (*) Hieruit beſloot ik dat wij nu niet verder van het vaste land konden zijn dan ten hoogſten twintig of dertig mijlen, en misſchien niet veel minder, alzoo wij geen grond peilden, noch andere tekenen van land hadden. Doctor HALLEY zegt ons egter in zijne reis, door den Heer DALRYMPLE uitgegeeven (†), dat „ hij niet meer dan hon„ derd twee Engelſche mijlen afſtand op de mid„ daglijn rekende van het eiland (*Fernando de* „ *Noronha*) tot de kust van *Brazilie*," en ſchijnt te denken dat „ ſtroomen de eenigſte oor„ zaak niet konden zijn dat hij zoo weinig be„ vond." Maar ik denk eer dat hij zig bedrogen heeft, en dat de ſtroomen hem verre ten Weſten van zijne voorgenoomen koers gedreven hebben. Dit wierd enigermaate bevestigd door onze

(*) Zie COOKS Reizen, I Deel bladz. 23.
(†) Bladz. 11.

ze eigen waarneemingen, want wij hadden drie of vier dagen voor den agtſten bevonden dat de ſtroom Westwaarts liep, en hij was geduurende de laatſte vier en twintig uuren ſterk Noordwaarts geſtrekt, alzoo wij een verſchil van negen en twintig Engelſche mijlen tusſchen onze waargenoomen Breedte en onze rekening bevonden. Over het geheel zal ik, tot 'er betere ſterrekundige waarneemingen op de Oost-kust van *Brazilie* aan land gedaan zijn, beſluiten dat derzelver Lengte 35½° of ten hoogſten 36° West is.

Wij vervolgden onze koers zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten tot den zesden October, Toen op 35° 15′ Zuider Breedte en op 7° 45′ Wester Lengte zijnde, kreegen wij ligte zugtjens en ſtilten beurtelings drie dagen agter elkanderen. Wij hadden enige dagen te vooren albatrosſen, pintados en andere onweêrs-vogelen gezien, en hier zagen wij drie pinguins, die ons aanleiding gaven om te peilen, maar wij vonden geen grond met eene lijn van honderd vijftig vademen. Wij zetteden eene ſloep uit en ſchooten enige vogelen, een van welke een zwarte onweêrs-vogel was, omtrent van de grootte van een' kraai, en, behalven in ſnavel en pooten, zeer veel naar dien vogel gelijkende. Hij had enige weinige witte vederen onder aan de keel en de onderſte zijden van de ſlag-pennen waren aschgraauw; alle de

andere vederen waren gitzwart, gelijk ook de ſnavel en de pooten.

Den agtſten, in den avond, kwam 'er een van die vogelen, welke het Engelsch zeevolk *noddies* (*ſternen*) noemt, in ons want zitten en wierd gevangen. Hij was wat grooter dan een Engelſche merel en ten naasten bij even zoo zwart, uitgezonderd het bovenſte van den kop, dat wit was en 'er uitzag als of het gepoederd ware; de witte vederen ſtonden aan het grondſtuk van den bovenſnavel, en namen trapswijze eene donkerer kleur aan tot omtrent het midden van het bovenſte gedeelte van den hals, daar de witte ſchaduw in het zwart verſmolt, zonder door enige ſtreep verdeeld te zijn. Zijne vingeren waren door een vlies aan malkanderen verbonden, hij had zwarte pooten en eenen zwarten ſnavel, die lang en niet ongelijk aan dien van een wulp was. Men zegt dat deeze vogelen nooit verre van land vliegen. Wij kenden geen land digter bij de plaats daar wij ons bevonden dan *Gough's* of *Richmond Eiland*, van welk wij niet minder konden af zijn dan honderd mijlen. Maar men moet aanmerken dat de Atlantiſche Oceaan ten Zuiden van deeze breedte weinig bevaaren is, zoo dat 'er meer eilanden kunnen zijn dan men weet.

Wij zagen dikwerf in den nacht die lichtende zee-dieren, van welke ik in mijne voorige reizen

heb gewag gemaakt en die ik beſchreven heb. (*) Sommige ſcheenen aanmerklijk grooter dan alle andere, die ik ooit gezien had, en ſomtijds waren zij zoo talrijk, dat 'er op hetzelfde tijdſtip honderden van dezelve zigtbaar waren.

Deeze kalmte wierd opgevolgd door eene friſſe koelte uit het N. W., die twee dagen duurde. Toen hadden wij weder veranderlijke luchtjens vier en twintig uuren lang, wanneer de N. W. wind wederkwam en zoo ſterk woei, dat wij den zeventienden de *Kaap de Goede Hoop* in het gezigt kreegen, en den volgenden dag in de *Tafel-Baai* ten anker kwamen in vier vademen water, met de kerk Z. W. $\frac{1}{4}$ Z. en de *Groene Punt* N. W. $\frac{1}{4}$ W. van ons.

Zoo dra wij het gewoon bezoek van den havenmeester en den heelmeester ontvangen hadden, zond ik eenen officier naar den Baron VAN PLETTENBERG den Gouverneur, en groetede, bij zijne terugkomst, het kasteel met dertien ſchooten, die met even zoo veele ſchooten beantwoord wierden.

Wij vonden in de baai twee Franſche Oost-Indiſche ſchepen, het een uit- en het ander t'huis vaarende. Twee of drie dagen voor onze aankomst was een ander t'huis vaarend ſchip van die na-

(*) Ziet I Deel bladz. 23. en IV Deel bladz. 22 en 244.

natie van zijn anker gedreven en agter in de baai geſtrand, daar het verging. Het volk wierd gered; maar het grootst gedeelte van de lading ondergong hetzelfde lot als het ſchip of (dat op hetzelfde uitkwam) wierd door de inwooneren geplonderd en geſtoolen, of uit het ſchip, of toen het op ſtrand gedreven wierd. Zoodanig was het bericht, dat de Franſche Officiers mij gaven, en de Hollanders zelve konden het niet ontkennen; maar, om zig te ontſchuldigen van eene misdaad, die alle beſchaafde natieën tot ſchande ſtrekt, tragteden zij alle de blaam op den Franſchen Kapitein te werpen, omdat hij niet bij tijds eene wagt gevraagd had.

Zoo dra wij gegroet hadden, voer ik naar land, van enige mijner officieren verzeld, en gong mijne opwagting maaken bij den Gouverneur, den Directeur, den Fiskaal en den Bevelhebber over de troepen. Deeze heeren ontvongen mij met de grootſte beleefdheid, en de Gouverneur in het bijzonder beloofde mij alle gerief, dat de plaats konde opleveren. Ik kreeg ook verlof van hem om onze werktuigen optezetten, daar mij best zoude dunken, om tenten opteſlaan voor de zeilen-maakers en kuipers, en om ons vee aan land te brengen, om bij onze legerplaats te graazen. Voor ik naar boord keerde, zorgde ik dat 'er dagelijks nieuwbakken brood, versch vleesch en

groenten voor het ſchips volk aan boord zoude gebragt worden.

Den twee en twintigſten zetteden wij de tenten en de werktuigen op, en begonnen alles wat ik aan land nodig had uit het ſchip te zenden. Dit kon niet vroeger geſchieden, alzoo de burgerij der ſtad bezig was op, of nabij de plaats, die wij beſlaan zouden, te exerceeren.

Den volgenden dag begonnen wij gelijke hoogten van de zon waartenemen, om den gang van het uurwerk te beproeven, of, dat hetzelfde is, om te zien of deszelfs gang veranderd ware. Deeze waarneemingen wierden dagelijks vervolgd, zoo dikwijls het weder het toeliet, tot de tijd van ons vertrek naderde. Maar alvorens waren de kalfateraars aan het werk gezet om het ſchip te kalefaaten, en ik was met de Heeren BRANDT en CHIRON overeengekoomen, dat zij beiden de ſchepen van het nodige proviand zouden voorzien. Men had ook, onmiddelijk na mijne aankomst, bij bakkers het bakken van zoo veel brood beſteld als ik dagt nodig te hebben. Naar maate deeze verſchillende artijkelen, voor *de Reſolutie* beſtemd, gereed gemaakt wierden, wierden zij aan boord gebragt.

Den zes en twintigſten vertrok het Fransch ſchip naar Europa en wij zonden met hetzelve brieven naar Engeland. Den volgenden dag an-

ker-

kerde het Oost-Indisch schip *de Hampshire*, koomende van *Bencoolen*, in de baai en groetede ons met dertien schooten, die wij met elf schooten beantwoordden.

Daar viel niets merkwaerdigs voor tot den een en dertigsten des avonds, wanneer het zeer sterk begon te waaien uit het Z. O., dat drie dagen lang aanhield, geduurende welken tijd 'er geene gemeenschap tusschen het schip en den wal was. *De Resolutie* was het eenigste schip in de baai, dat den storm uitstond zonder dat de ankers doorgingen. Wij gevoelden deszelfs uitwerking even sterk aan land. Onze tenten en schouwplaats wierden aan flarden gescheurd, en ons sterrekundig quadrant was bijna onherstelbaar beschadigd geworden. Den derden November bedaarde de storm en den volgenden dag ging ieder weder aan zijn werk.

Den zesden zeilde het Oost-Indisch schip *de Hampshire* af naar Engeland; ik zond met hetzelve eenen zieke naar huis, welken Kapitein TRIMBLE de goedheid had aan boord te neemen. Naderhand speet het mij dat ik van deeze gelegenheid geen gebruik hadde gemaakt om nog twee of drie andere van mijn volk, die verschillende kwaalen hadden, wegtezenden; maar thans was 'er enige hoop dat hunne gezondheid zoude hersteld worden.

In den morgen van den tienden kwam *de Ontdek-*

dekking in de baai aan. Kapitein CLERKE berichtte mij dat hij den eersten Augustus van *Plymouth* gezeild was, en dat hij eene week eerder bij ons zoude geweest zijn, zoo de laatste storm hem niet van de kust gejaagd hadde. Hij was over het geheel zeven dagen langer onder weg geweest op zijne reis van Engeland tot hier dan wij. Hij had het ongeluk gehad eenen van zijne zeesoldaaten te verliezen, die over boord gevallen was; maar anders was 'er geene sterfte onder zijn volk geweest en zij waren nu alle fris en gezond.

Naardien Kapitein CLERKE mij berichtte dat zijn schip nodig had gekalefaat te worden, zond ik hem, om geen' tijd te verliezen, om dat gebrek te herstellen, den volgenden dag alle mijne werklieden toe, die dit werk aan boord van *de Resolutie* reeds volkoomen verrigt hadden. Ik verleende dien Kapitein alle andere hulp om het voorzien van zijn schip van proviand en water te bespoedigen, hebbende hem last gegeeven zóo veel van die beiden artijkelen aan boord te te neemen als hij voeglijk stouwen konde. Ik bevond nu dat de bakkers het brood, dat ik voor *de Ontdekking* besteld had, niet gebakken hadden. Zij gaven voor dat zij geen meel hadden, maar de waarheid was dat zij twijfelden of het schip koomen zoude, en niet wilden beginnen voor zij het in de baai ten anker zagen.

Ik heb reeds gezegd dat wij ons vee aan land ge-

gebragt hadden. De ſtier en twee koeijen met haare kalveren lieten wij graazen met enig ander vee; maar men raadde mij onze ſchaapen, zestien in getal, digt bij onze tenten te houden, daar zij alle nachten ingeſloten wierden. In den nacht tusſchen den dertienden en veertienden kwamen 'er enige honden in, dreeven hen uit het park, beeten 'er vier dood, en joegen de andere her- en derwaarts. Zes kreegen wij den volgenden dag weder; maar onder die, welke wij misten, waren de twee rammen en twee van de fraaiſte ooien uit de gantſche kudde. Naardien de Baron VAN PLETTENBERG buiten was, deed ik mijne aanklagte aan den Directeur den Heer HEMMY en aan den Fiskaal. Beiden deeze heeren beloofden mij dat zij hun best zouden doen om de verloren ſchaapen weder te krijgen. Wij weeten dat de Hollanders zig beroemen dat de politie aan de Kaap zoo naauwkeurig wordt waargenoomen, dat het voor eenen ſlaaf, met alle zijne list en kennis van het land, naauwlijks mogelijk is te ontſnappen, en egter ontdooken mijne ſchaapen alle de waakzaamheid van de bedienden en het volk van den Fiskaal. Na veel moeite en kosten egter, en door het gebruiken van enige van de gemeenſte en laagſte ſchurken van de plaats (die, om de woorden van dengeenen, die mij hen aan de hand gaf, te gebruiken, voor eene ducaton hunnen meester de keel af zouden ſnijden, zijn huis bo-

ven

ven zijn hoofd verbranden en hem met zijn gantſche huisgezin onder de puinhoopen begraaven) bekwam ik alle terug, uitgezonderd twee ooien. Van deeze kon ik nooit iets meer verneemen, en ik gaf alle onderzoek naar dezelve op, toen men mij zeide dat ik, de twee rammen wedergekregen hebbende, moest rekenen dat ik 'er zeer wel af kwam. Een van dezelve was egter zoo ſterk door de honden gehavend, dat 'er reden was om te vreezen dat hij 'er nooit van zoude herſtellen.

De Heer HEMMY bood mij zeer beleefdlijk aan dit verlies te vergoeden, met mij eenen Spaanſchen ram te geeven van degeene, welke hij van *Liſſabon* had laaten koomen; maar ik ſloeg deeze aanbieding af, overtuigd zijnde dat het even zoo wel aan mijn oogmerk voldoen zoude enige van de Kaapſche rammen met mij te neemen: de uitkomst toonde dat ik mij bedroog: Deeze heer had enige moeite aangewend om Europiſche ſchaapen aan de Kaap in te voeren; maar zijne poogingen zijn, gelijk hij mij verhaalde, te leur geſteld door de koppigheid van het land-volk, dat hun eigen ras van ſchaapen in grooter achting houdt om hunne zwaare ſtaerten, van welke het ſomtijds meer geld maakt dan van het geheele ſchaap, (*) en het denkt dat de wol van de Euro-

(*) Het aanmerklijkſte aan de Kaapſche ſchaapen is de lengte en dikte van hunne ſtaerten, die van vijftien tot twin-

ropiſche ſchaapen dit gebrek geenzints vergoedt. Ja ik heb enige verſtandige mannen alhier dezelfde aanmerking hooren maaken, en zij ſchijnt grond te hebben, want, al wilde men eens toegeeven dat de Europiſche ſchaapen alhier wol zouden voortbrengen van dezelfde hoedanigheid als in Europa, dat de ondervinding geleerd heeft het geval niet te zijn, hebben de Hollanders aan de Kaap egter geene werklieden genoeg, om zelfs maar ſlechts hun eigen laken te weeven. Het is zeeker dat, zoo hier geene ſlaaven wierden ingevoerd, deeze volkplanting dunner bevolkt zouden zijn dan enig ander bewoond gedeelte van de aarde.

Ter-

twintig ponden weegen. Het vet is zoo ongelachtig niet als dat van de Europiſche ſchaapen, en de armen gebruiken het in plaats van boter. KOLBE *Beſchrijving van de Kaap de Goede Hoop* II. *Deel.* DE LA CAILLE, die alles bij KOLBE verkeerd vindt, zegt dat de zwaarte van de ſtaerten van de Kaapſche ſchaapen niet meer is dan vijf of zes ponden. *Voyage* DE LA CAILLE *pag.* 343. Zoo men op de berichten, aan Kapitein COOK gegeeven, kan vertrouwen, zal het bewijzen dat, in dit opzigt ten minſten, KOLBE te onrechte van vergrooting beſchuldigd wordt. (*)

(*) VAILLANT getuigt dat die ſtaerten niet meer weegen dan vier of vijf ponden; een, die een' ſtaert van negen en een half ponden had, wierd als iets wonders aangemerkt.

VERTAALER.

Terwijl de ſchepen gereed gemaakt wierden om onze reis voort te zetten, deeden enige onzer officieren een togtjen, om het nabuurig land te bezien. De Heer ANDERSON, mijn heelmeeſter, die van dat gezelſchap was, gaf mij het volgend verhaal van hunnen togt. (*)

„ Den zestienden, in den voormiddag, vertrok ik met vijf andere in een' wagen, om het land te bezien. Wij trokken de groote vlakte over, die ten Oosten van de ſtad ligt, die geheel uit wit zand beſtaat, gelijk het zand, dat gemeenlijk op ſtranden gevonden wordt, en alleen heide en andere kleine planten van verſcheidenerleie ſoort voortbrengt. Ten vijf uuren in den agtermiddag trokken wij voorbij eene groote boerenwooning met enige koren-velden en vrij aanmerklijke wijngaarden, agter de vlakte, aan den voet van enige laage heuvelen gelegen, daar de grond waer-

(*) In de *Philoſ. Tranſact. Vol.* LXVI. *pag.* 268—319. is eene *Beſchrijving van drie Reizen van de Kaap-ſtad in het zuidlijk gedeelte van Afrika, in de jaaren* 1772, 1773 en 1774, door FR. MASSON, die uit Engeland derwaarts was gezonden om nieuwe planten te ontdekken, voor de verbetering van den koninglijken kruid-tuin te *Kew*. In dit verhaal is veel merkwaerdigs. De Heer DE PAGES, die in het jaar 1773 aan de *Kaap* was, deelt enige aanmerkingen mede omtrent den ſtaat dier volkplanting, gelijk ook de bijzonderheden van zijne reis van *Baai-Fals* naar de *Kaap-ſtad*. *Voyage vers le Pole du Sud*, *p.* 17—32.

waerdig wordt bebouwd te worden. Tusschen zes en zeven uuren kwamen wij aan *Stellenbosch*, de aanzienlijkste volkplanting na die van de *Kaap*.

Het dorp bestaat uit niet meer dan dertig huizen en ligt aan den voet van de keten hooge bergen, meer dan twintig Engelsche mijlen ten Oosten van de *Kaap-stad*. De huizen zijn net, en een riviertjen, dat 'er voorbij stroomt, en de schaduw van enige zwaare eiken, geplant toen men zig aldaar eerst nederzettede, maaken dat men het een fraai landschap kan noemen in dit woest land. Daar zijn enige wijngaarden en boomgaarden om het dorp, die door hun bloeiend voorkoomen schijnen te bewijzen dat de grond uitmuntend is, schoon zij misschien veel aan de luchtstreek verschuldigd zijn, naardien de lucht hier eene ongemeene zagtheid heeft.

Den volgenden dag besteedde ik met omtrent *Stellenbosch* naar planten en insekten te zoeken, maar met weinig vrugt. In dit jaargetijde zijn hier weinige planten in bloei en insekten zijn 'er schaarsch. Ik bezag de aarde op verschillende plaatsen en vond dezelve te bestaan uit geelachtige klei, met een groot deel zand vermengd. De zijden van de laage heuvelen, die zig bruin vertoonen, schijnen uit eene soort van mergel-steen te bestaan.

Wij verlieten *Stellenbosch* den volgenden morgen en kwamen weldra aan het huis, dat wij sa-

tardag voorbij getrokken waren, welks eigenaar, de Heer CLOETE, ons den avond te vooren had laaten nodigen om hem een bezoek te geeven. Deeze man onthaalde ons met de grootſte gaſtvrijheid en op eene geheel andere wijze dan wij verwagt hadden. Hij ontvong ons met muzijk, en daar ſpeelde een troep muzijkanten terwijl wij aan tafel zaten, dat, de plaats in aanmerking genoomen, voor pragtig kan gehouden worden. Hij liet ons zijne wijnkelders, boomgaarden en wijngaarden zien, welk alles mij, moet ik bekennen, deed wenſchen te weeten hoe dit nijverig volk zulk eenen overvloed hebbe kunnen ſcheppen op eene plaats, daar, geloof ik, geene andere Europiſche natie ooit zoude ondernoomen hebben zig ter neder te zetten.

In den agtermiddag trokken wij het land in, en toogen voorbij enige plantagieën, onder welke eene zeer aanmerklijk ſcheen en aangelegd was in eene ſmaak, enigzins verſchillende van alle andere, die wij gezien hadden. In den avond kwamen wij aan eene hoeve, die de eerſte is in de bebouwde ſtreek, *de Paerl* genaamd. Wij hadden tegelijk een gezigt van *Drakenſtein*, de derde volkplanting in dit land, die langs den voet van het hoog gebergte, van hetwelk ik reeds melding gemaakt heb, ligt, en die verſcheiden hoeven of plantagieën bevat, welke niet zeer uitgeſtrekt zijn.

Ik gong den negentienden, in den voormiddag, planten en inſekten zoeken, die ik bijna zoo ſchaarsch vond als te *Stellenbosch*; maar ik vond meer hoesters en klein geboomte, die natuurlijk meer in de valeien groeijen dan in enige ſtreek van het land, die ik tot nog toe gezien had.

In den agtermiddag gongen wij eenen ſteen van eene aanmerklijke grootte zien, die bij de inwoneren de *Toren van Babylon* of de *Paerl-Diamant* genoemd wordt. (*) Hij ligt of ſtaat op den

(*) In de *Philoſ. Tranſact. Vol.* LXVIII. *Part.* I, *pag.* 102. vindt men eenen brief van den Heer ANDERSON aan J. PRINGLE, waarin hij deezen aanmerklijken ſteen beſchrijft. Dat bericht, van de *Kaap* gezonden, en de Koninglijke Maatſchappij voorgeleezen, is veetal hetzelfde met hetgeen hier wordt gegeeven, maar eenigzins omſtandiger. Hij verhaalt dat hij denzelven gong zien op verzoek van den Heer MASSON, die waarſchijnlijk geene gelegenheid gehad had om dien zelf genoeg te onderzoeken. In het verhaal van zijne reizen, hier boven opgegeeven, zegt hij alleenlijk: „ daar zijn twee groote vaste rotſen op „ den *Paerl-berg*, die elke, denkt hij, aan haar voetſtuk „ meer dan eene Engelſche mijl in omtrek hebben, en meer „ dan twee honderd voeten hoog zijn. Derzelver opper„ vlakten zijn ten naasten bij glad, zonder berſten of ſpleeten, alzoo zij eene ſoort van graniet zijn, verſchillende „ van die, waar uit de nabuurige bergen beſtaan."

De Heer ANDERSON zond bij zijnen brief een ſtukjen van de rots; de Heer HAMILTON ondervoogt het, en was van gedagten dat „ dit zonderling groot ſtuk graniet, allerwaarſchijnlijkst is opgeworpen door eene vuurbraaking, of eene

den top van enige laage heuvelen, aan welker voet onze hoeve lag, en ſchoon de weg naar denzelven noch zeer ſteil, noch zeer hobbelig is, hadden wij egter anderhalf uur werk om bij denzelven te koomen. Hij is langwerpig van gedaante, rond van boven, en hij ligt ten naaſten bij zuid en noord. De oost- en west-zijde zijn ſteil en bijna loodregt. Het zuidlijk eind is ook ſteil en aldaar is hij het hoogst, en loopt zagtlijk naar het noorder gedeelte af, langs welk wij op den top klommen en van waar wij een uitgeſtrekt gezigt over het gantſche land hadden.

De omtrek van deeze rots moet, denk ik, ten minſten eene halve Engelſche mijl zijn, alzoo wij omtrent een half uur werk hadden om dezelve rond te gaan, als wij 'er het nodige af rekenen voor de ſlegtheid van den weg en enige ophouding. Aan haar hoogſte gedeelte, dat het zuideind

„ andere diergelijke oorzaak." Zie zijnen brief aan J. PRINGLE agter dien van ANDERSON in de *Philoſ. Trans.* (*).

(*) Hoe men van eenen half verweerden graniet-blok zoo veel opheffs maaken, en in het eind nog zoo weinig voldoenende zeggen konne is ligt te verklaaren, als men weet, hoe verre men in Engeland voor weinige jaaren in de bergkunde en mijnſtof-kunde ten agteren was. Aan voortbrengſelen van brandende bergen zou veelligt de Ridder HAMILTON op de plaats zelve niet gedagt hebben, hoe veel hij andere overtal met volkaanen te doen heeft.

eind is, ſchijnt zij, als men haar met een bekend voorwerp wil vergelijken, den koepel van de St. Paulus Kerk te Londen te evenaaren. Zij is eene onafgebrooken klomp ſteen, als men enige ſpleeten of indrukzelen, niet meer dan drie of vier voeten diep, en een' ader, die 'er bij het noordlijk eind dwarsch door loopt, uitzondert. Zij beſtaat uit die ſoort van ſteen, die bij de Mijnſtofkundigen *Saxum conglutinatum* genoemd wordt, en voornamelijk uit ſtukken grove kwarts en glimmer beſtaat, die door een kleiachtig cement aan elkanderen wordt gehouden. Maar de ader, die er door loopt, ſchoon van dezelfde ſtoffen, is veel vaster. Deeze ader is niet boven een' voet breed of dik, en derzelver oppervlakte is in kleine vierkanten of langwerpige ſtukken geſneden, ſchuinsch geſchikt, die haar doen gelijken naar de overblijfzelen van een werk van konst. (*) Maar ik kon niet zien of zij diep in den grooten ſteen inloope, dan of zij alleen oppervlakkig ware. In het afklimmen vonden wij aan deszelfs voet eene zeer rijke zwarte aarde en aan de zijden van de heuvelen enige boomen van eene aanmerklijke grootte, die op die plaats wild opgeſchoten en eene ſoort van *olea*, of olijfboom zijn. (†)

In

(*) Denklijk Feldspath, dat de waarneemer niet kende.

(†) Het is zonderling dat noch KOLBEN, noch LA

In den morgen van den twintigſten vertrokken wij van de *Paerl*en, eenen anderen weg volgende dan dien wij gekoomen waren, trokken wij door een land, dat geheel onbebouwd was, tot wij aan de *Tijger-bergen* kwamen, wanneer 'er enige tamelijke koren-velden zig vertoonden. Op den middag hielden wij ſtil in eene diepte, om ons te ververſchen; maar, terwijl wij hier rond liepen, wierden wij geplaagd van eene groote menigte muskiten of zand-vliegen, die de eerſte waren, welke wij in het land zagen. In den agtermiddag gongen wij weder op weg, en kwamen in den avond aan de *Kaap-ſtad*, vermoeid van het ſchokken van den wagen."

Den drie en twintigſten haalden wij de werktuigen, en het timmerwerk aan boord. Volgens het gemiddelde van verſcheiden uitkomſten van gelijke

CAILLE den *Toren van Babylen* eene bijzondere beſchrijving waerdig geoordeeld hebben. De eerſte ſpreekt 'er alleenlijk van als van eenen *hoogen berg*; de laatſte vergenoegt zig met te zeggen, dat het een *zeer laag bergje* is. Wij zijn den Heer ANDERSON zeer verplicht voor zijne zeer naauwkeurige beſchrijving van deeze aanmerkelijke rots, die overeenkoomt met die van SONNERAT, die in het jaar 1781 aan de *Kaap de Goede Hoop* was; hij zegt: „ De *Paerl-berg* verdient waargenoomen te worden; hij „ is een van de hoogſte in den omtrek van de *Kaap*; hij „ beſtaat uit een enkel ſtuk graniet, dat op verſcheiden „ plaatſen geſpleten is."

ke hoogten van de zon, met den ſterrekundigen quadrant genoomen, bevonden wij dat het ſterrekundig uurwerk op den ſterre-tijd 1′ 8″,368 elken dag verloor. De ſlinger wierd van dezelfde lengte als te *Greenwich* gehouden, daar het uurwerk 4″ 's daags op den ſterre-tijd verloor.

Het uurwerk wierd door het gemiddelde van de uitkomſten van vijftien dagen waarneemens bevonden elken dag 2″,261 op den middelbaaren tijd te verliezen, dat 1″,052 meer is dan te *Greenwich*, en den een en twintigſten, op den middag, was het 1ᵘ 20′ 57″,66 op den middelbaaren tijd agter. Hiervan moeten 6′ 48″,956 afgetrokken worden voor hetgeen het den elfden Juny te *Greenwich* agter was, en deszelfs dagelijkſchen gang zederd dien tijd; hetgeen 'er dan overſchiet, namelijk 1ᵘ 14′ 88″,704, of 18° 32′ 10″ zal de Lengte van de *Kaap-ſtad* volgens het uurwerk zijn. Derzelver waare Lengte, gelijk die door MASON en DIXON bevonden is, is 18° 25′ 15″. Alzoo onze waarneemingen omtrent eene halve Engelſche mijl ten Oosten van de hunne gedaan zijn, is de miswijzing van het uurwerk in Lengte niet meer dan 8′ 25″. Hieruit konden wij met reden beſluiten dat het de geheele reis van Engeland wel gegaan had en dat de Lengte, die hier opgaf, misſchien nader bij de waarheid zal zijn dan enige andere.

Dit, toegeſtaan zijnde, zal mij grootendeels

in ſtaat ſtellen om de rigting en ſterkte der ſtroomen, die wij op deeze reis van Engeland herwaarts ontmoeteden, te vinden; want, als wij de breedte en lengte van onze rekening met die, welke onze waarneemingen en het uurwerk ons opgaven, vergelijken, zullen wij, van tijd tot tijd, de dwaaling van onze rekening zeer naauwkeurig hebben, laat de oorzaak zijn welke zij wil; dan, alzoo 'er alle mogelijke zorgvuldigheid gebruikt was in het ophaalen en houden van het log, en 'er zoo veel als nodig was gerekend was voor het afvallen van het ſchip, het deinen van de zee, en alle zulke omſtandigheden, kan ik deeze misrekeningen, die wij hadden, niet toeſchrijven dan aan ſtroomen, doch bijzonderlijker, als de misrekeningen, verſcheiden dagen agter elkanderen, naar denzelfden kant waren.

Wanneer men daarentegens het ſchip den eenen dag verder dan de rekening, en den anderen dag ten agteren van de rekening vindt, hebben wij reden om te denken dat zulke misrekeningen aan toevallige oorzaaken en niet aan ſtroomen zijn toeteſchrijven. Dit ſchijnt het geval geweest te zijn op onze vaart van Engeland naar *Teneriffe*. Doch van toen wij dit eiland verlieten tot den vijfdienden Augustus, wanneer wij op 12° Noorder Breedte en op 24° Wester Lengte waren, was het ſchip 1° 20' Lengte ten Westen van onze rekening gedreven. Op deeze plaats namen de

ſtroo-

men eenen ſtrijdigen loop en liepen naar het O. Z. O. met eene ſnelheid van twaalf of veertien Engelſche mijlen elken dag, of in elke vier en twintig uuren, tot wij op 5° Noorder Breedte en op 20° Wester Lengte kwamen, het oostlijkſte daar wij geweest zijn naar wij de *Kaap Verdiſche Eilanden* verlaaten hadden, tot wij zuidwaarts kwamen; want hier wierd de wind zuidlijk en wij wendden en ſtevenden westwaarts, terwijl wij in twee of drie dagen niet vinden konden dat onze rekening door de ſtroomen niet uitkwam, zoo dat ik giste dat wij toen tusſchen dien ſtroom waren, die gemeenlijk, zoo niet altijd, oostwaarts naar de kust van *Guinea* loopt en dien, welke westwaarts naar de kust van *Brazilie* ſtreke.

Deeze westlijke ſtroom was niet ſterk tot wij op 2° Noord en op 25° West kwamen. Van deeze plaats tot 3° Zuid en 30° West wierd het ſchip, in vier dagen, honderd vijftien Engelſche mijlen in de ſtreek van Z. W. ten W. buiten onze rekening gedreven, eene misrekening veel te groot om eene andere oorzaak te hebben dan eenen ſterken ſtroom, naar die ſtreek loopende. En deszelfs kragt hield hier nog niet op; maar de loop was naderhand meer westlijk en ten Noorden van het Westen, en op de hoogte van *Kaap Auguſtyn* Noord, gelijk ik reeds gezegd heb. Maar deeze noordlijke ſtroom had geen' plaats op twin-

tig of dertig zee-mijlen ten Zuiden van die Kaap, noch enige andere, voor zoo veel ik beſpeuren konde, op het overig gedeelte van de reis. Het klein verſchil, dat wij naderhand vonden tusſchen onze rekening en onze waarneemingen, kan zeer wel plaats hebben zonder ſtroomen, gelijk op de Tafel van onze koers zal blijken.

In mijne laatſte reisbeſchrijving heb ik aangemerkt dat de ſtroomen, welke men op deeze vaart ontmoet, elkanderen gemeenlijk opweegen. (*) Dit gebeurde toen, omdat wij de linie 20° meer Oostwaarts paſſeerden dan wij nu deeden, zoo dat wij gevolglijk langer onder den invloed van den oostlijken ſtroom waren, die den westlijken vergoedde. En dit zal, gis ik, gemeenlijk het geval zijn, als men de linie 10° of 15° ten Oosten van de middaglijn van *St. Jago* paſſeert.

Uit deeze aanmerkingen zal ik het volgend beſluit trekken: dat men, na de *Kaap Verdiſche Eilanden* voorbij te zijn, als men niet boven 4° of 5° Oostlijk ſteevent, en de linie in, of ten Westen van de middaglijn van *St. Jago* paſſeert, vermogten moet zijn ſchip 3° of 4° ten Westen van zijne rekening te vinden, als men op de Zuider Breedte van 10° koomt. Wanneer men, aan den anderen kant, veel oostwaarts houdt, en de linie 15°

(*) Zie IV Deel, bladz. 21.

15° of 20° ten Oosten van *St. Jago* passeert, zal men zoo veel ten Oosten van zijne rekening zijn, en hoe meer men naar het Oosten houdt, hoe grooter de misrekening zal wezen, gelijk ondervonden is door enige Oost-Indische schepen, welker volk zig digt aan de kust van *Angola* bevondt, wanneer zij 'er meer dan twee honderd mijlen meenden vandaan te zijn.

Gedurende onze geheele reis van Engeland verzuimden wij geene enkele gelegenheid om met alle de oplettendheid en naauwkeurigheid, welke de omstandigheden toelieten, de afwijking van het kompas waartenemen, welke ik in eene Tafel heb opgegeeven met de Breedte en Lengte van het schip op den tijd der waarneeming. Alzoo men op de Lengte kan staat maaken tot op een vierde of halven graad op zijn hoogst, zal deeze Tafel van nut zijn voor de zee-vaarers, die hunne rekening door de afwijking verbeteren. Zij zal den Heer DUN ook in staat stellen om zijne nieuwe Kaart van de afwijking te verbeteren, iets dat zeer nodig is.

Het koomt mij vreemd voor dat de voorstanders van de afwijking niet met elkanderen overeenstemmen. De een (de Heer NICHOLSON) zegt ons, gelijk ik reeds heb aangemerkt, „ dat „ men, met 8° Wester afwijking of meer, het veilig kan waagen, bij nacht of bij dag, de *Kaap*

„ *Ver-*

„ *Verdiſche Eilanden* voorbij te zeilen, alzoo „ men wel verzeekerd kan zijn dat men, als men „ die afwijking heeft, ten Oosten van dezelve „ is." Een ander (de Heer DUN) plaatst op zijne Kaart deeze afwijking op negentig mijlen ten Westen van die eilanden. Zulk eene ſtrijdigheid als deeze is een ſterk bewijs van de onzeekerheid van beider opgaven. Ik twijfel egter niet of de eerſte heeft waarlijk hier, zoo wel als op andere plaatſen, de afwijking gevonden, die hij opgeeft. Maar hij moest in aanmerking genoomen hebben dat op zee, ja zelfs te land, de uitkomst van zelfs de naauwkeurigſte waarneemingen niet altijd dezelfde is. Verſchillende kompaſſen zullen verſchillende afwijkingen opgeeven. Ja zelfs zal hetzelfde kompas twee graaden van zigzelf verſchillen, zonder dat men in ſtaat is de oorzaak te ontdekken, veel minder dezelve wegteneemen.

Al die zig verbeeldt de afwijking tot op een graad na te kunnen vinden, zal zig dikwerf ten ſterkſten bedrogen vinden; want, behalven de onvolmaaktheid, die 'er in het maakzel van het werktuig of in de kragt van de naald kan zijn, is het zeeker dat de beweeging van het ſchip, of de aantrekking van het ijzer-werk, of eene andere oorzaak, die nog niet ontdekt is, dikwijls veel grooter dwaalingen dan deeze kan veroorzaaken.

ken. Dat de afwijking kan gevonden worden met eene naauwkeurigheid, die meer dan genoegzaam is om den loop van het ſchip te bepaalen, kan men toegeeven, maar dat zij zoo naauwkeurig kan gevonden worden dat men 'er de Lengte binnen eenen graad of zestig Engelſche mijlen door kan vinden, moet ik volſtrektlijk ontkennen.

VIÉR.

VIERDE HOOFDSTUK.

De twee ſchepen vertrekken van de Kaap de Goede Hoop. Prins Edwards Eilanden *ontwaard. Derzelver voorkoomen.* Van Kerguelens Land *bezogt. Aankomst in* Kersmis Haven. *Voorvallende omſtandigheden. Beſchrijving van die haven.*

Na het ongeluk, onzen ſchaapen bejegend, kan men wel begrijpen dat ik degeene, die mij nog overſchooten, niet lang aan land vertrouwde, maar dezelve, benevens het ander vee, zoo ſpoedig mogelijk aan boord nam. Ik vermeerderde ook mijn vee door het koopen van twee jonge ſtieren, twee vaerſen, twee jonge hengſten, twee merrieën, twee rammen, verſcheiden ooien en geiten en enige konijnen en hoenderen. Alle deeze waren voor *Nieuw-Zeeland*, *Otahiti* en de nabuurige eilanden beſtemd, of voor andere plaatſen, die wij op onze reis mogten ontmoeten, en daar enige kans zoude zijn dat het planten van enige derzelve der nakoomlingſchap nuttig zoude kunnen wezen.

Omtrent het laatst van November hadden de kalfateraars hun werk aan boord van *de Ontdekking* voltooid, en zij had al haar proviand en wa-

ter

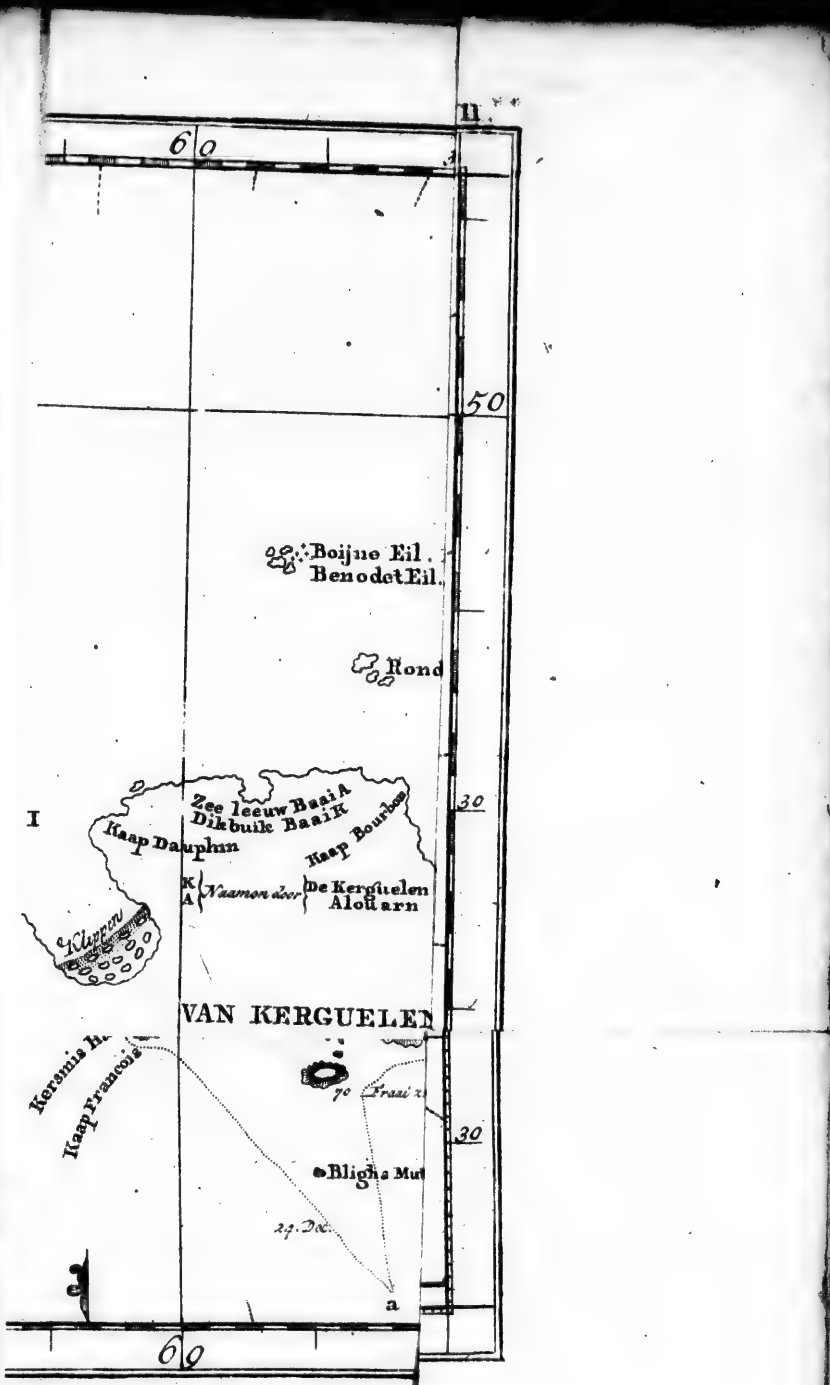
11
60
50
Boijne Eil.
Benodet Eil.
Rond
I
Zee leeuw Baai A
Dikbuik Baai K
Kaap Dauphin
Kaap Bourbon
K
A
Naamen der
De Kerguelen
Alouarn
Klippen
VAN KERGUELEN
Kerguelens H.
Kaap Francois
70
30
Bligh's Mut
24. Dec.
a
60

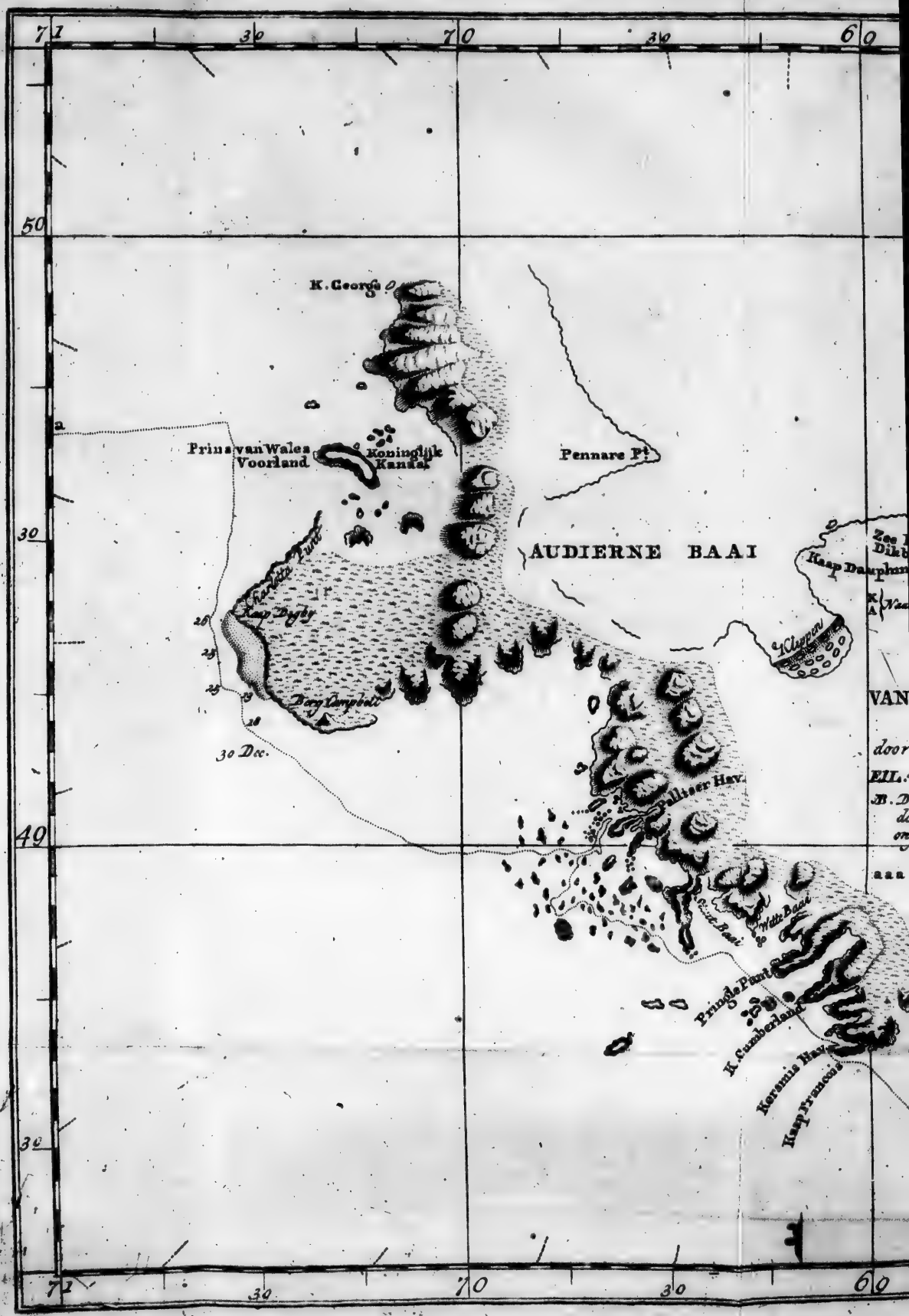
71
30
70
30
60
50
K. George 0
Prins van Wales Voorland
Koninglijk Kanaal
Pennare Pt
AUDIERNE BAAI
Kaap Dauphin
Kaap Digby
Berg Lempelt
30 Dec.
Pillisser Hav.
Witte Baai
Pringle Punt
K. Cumberland
Keromia Hav.
Kaap Francois
49
30
71
30
70
30
60

60 30 68 30

50

Boijne Eil. K
Benodet Eil. A.

Eenzaam Eil.

Rond Eil.

30

AAI

Zee Ieeuw Baai A
Dikbuik Baai K
Kaap Dauphin
Kaap Bourbon
K A Vrouwen Eil.
De Kerguelen Aloë arn
Kleppen

Fortuin Eil.
Groot gras land

VAN KERGUELENS
LAND
door COOK genaamd
EIL. van VERWOESTING

B. De geschaduwde kust is door de Engelschen waargenomen; de ongeschaduwde door de Franschen in Feb. 1772.

a a a Koers van de Resolutie en Ontdekking in Dec. 1776

Kaap Louis

49

Hav.

Witte Baai

Kingsland Point

K. Sumberland

Kersmis Hav.

Kaap Francois

70 Graswaart land

Bligh's Muts

24. Dec.

EILANDEN door den H.r Marion du Fresne ontdekt in 1772 door COOK in 1776.
PRINS EDUARDS EILANDEN genaamd.

46° 53' Z.B.
37. 56. O.L.

46° 49' Z.B.
38. 8. O.L.

Zee-

Meulen

30

60 30 68 30

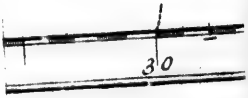
30

ter binnen. Van het eerſte hadden beiden de ſchepen eenen voorraad voor twee jaren en meer, en wij hadden, ons voorzien van alles wat wij konden bedenken tot zulk eene reis nodig te zijn en dat aan de *Kaap* te krijgen was, alzoo wij niet wisten wanneer of waar wij zouden aankinden, daar wij dit zouden kunnen bek[illegible]men.

Na dat ik Kapitein C[illegible] een afſchrift van mijne *Inſtructie* gegeeven had en eenen last hoe zig te gedraagen in geval van ſcheiding, begaven wij ons den dertigſten in den morgen aan boord. Des agtermiddags ten vijf uuren reesd 'er een koeltjen op uit het Z. O. met hetwelk wij het anker ligtedden en de baai uit zeilden. Ten negen uuren wierd het ſtil en wij ankerden tuſſchen *Pinguin-Eiland* en den Ooſter wal, daar wij tot den anderen daags 's morgens ten drie uuren bleeven liggen. Toen ligtedden wij het anker weder en liepen met een ligt zuider koeltjen in zee, maar geraakten niet vrij van het land voor den derden des morgens, wanneer wij, met eene friſſe koelte uit het W. N. W., Zuid-Ooſtwaarts ſtuurden om meer in deeze winden te koomen.

Den vijfden wierp een onverwagte ruk-wind de kruis-ſteng van *de Reſolutie* van boven neder. Alzoo wij 'er nog eenen hadden om denzelven te vervangen, gevoelden wij dit verlies niet, vooral naardien het een ſlegt ſtuk hout was, dat

reeds

reeds dikwijls gedreigd had te breeken. Den zesden, in den avond, wanneer wij op 39° 14′ Zuider Breedte en op 23° 56′ Ooster Lengte waren, voeren wij door verſcheiden kleine plekken waters, dat roodachtig van kleur was. Wij puteden 'er iets van en vonden 'er eene menigte van kleine diertjens in, welke zig voor het microscoop als kreeften van eene roodachtige tint vertoonden.

Wij vervolgden onze koers zuid-oostwaarts met eene zeer ſterke koelte uit het Westen, gevolgd van eene hemel-hooge zee, die het ſchip geweldig deed ſlingeren en dansſen, en ons veel moeite gaf om het vee, dat wij aan boord hadden, te behouden. Ondanks alle onze zorgen ſtierven verſcheiden geiten, bijzonderlijk de bokken, gelijk ook enige ſchaapen. Dit ongeluk was grootendeels toeteſchrijven aan de koude, die wij nu zeer gevoelig begonnen te ondervinden.

Den twaalfden, op den middag, zagen wij land, dat zig van Z. O. ten Z. tot Z. O. ten O. uitſtrekte. Nader bijkoomende, bevonden wij dat het twee eilanden waren. Het zuidlijkst, dat ook het grootst is, oordeelde ik omtrent vijftien mijlen in omtrek groot te zijn, en op 46° 53′ Zuider Breedte en op 37° 46′ Ooster Lengte te liggen; het noordlijkst heeft omtrent negen mijlen in

om-

omtrek en ligt op 46° 40′ Zuider Breedte en op 38° 8′ Ooster Lengte. De afſtand van het een tot het ander is omtrent vijf mijlen.

Wij voeren dit kanaal door, op eenen even grooten afſtand van beiden de eilanden, en konden, met hulp van onze beste kijkers, op geen van beiden boom of ſtruik ontdekken. Zij ſcheenen eene rotsachtige en ſteile kust te hebben, en, uitgezonderd in het zuid-oostlijk gedeelte, daar het land wat laag en plat is, eene oppervlakte, beſtaande uit dorre bergen, die tot eene aanmerklijke hoogte oprijzen, en welker toppen en zijden met ſneeuw bedekt waren, die op veele plaatſen zeer diep ſcheen te liggen. Op het zuid-oostlijk gedeelte lag eene veel grooter menigte dan op andere deelen van het eiland, hetgeen waarſchijnlijk daaraan was toe te ſchrijven, dat de zon korter tijd op dezelve ſcheen dan op de noordlijke en noord-westlijke deelen. Daar de grond niet onder de ſneeuw verborgen was, onderſtelden wij, naar de verſchillende tinten, die hij vertoonde, dat dezelve met mos bedekt ware, of misſchien met zulk grof gras als op ſommige plaatſen op de *Falklands-Eilanden* gevonden wordt. Aan de noord-zijde van elk deezer eilanden is eene afzonderlijk ſtaande rots; die bij het zuidlijk eiland is van gedaante als een toren en ſcheen op enigen afſtand van de kust te ſtaan. Terwijl wij voorbij voeren, zagen wij eene menigte zee-wier, en de

kleur van het water gaf te kennen dat 'er grond te peilen zoude zijn; maar daar was geen ſchijn van eene kreek dan bij de zoo evengenoemde rots, doch zij was zoo klein, dat zij geene goede ankerplaats beloofde.

Deeze twee eilanden, gelijk ook vier andere, die tusſchen 9° en 12° Lengte meer Oostwaarts, en omtrent op dezelfde Breedte liggen, zijn, gelijk ik in mijne voorgaande reis gezegd heb, (*) ontdekt door Kapitein MARION DU FRESNE en CROZET, Franſche zee-reizigers, in de maand January 1772, op hunne reis met twee ſchepen van de *Kaap de Goede Hoop* naar de *Philippynſche Eilanden*. Alzoo zij op de Franſche Kaart van het zuidlijk halfrond, die Kapitein CROZET mij in het jaar 1772 mededeelde, (†) geene naamen hebben, zal ik de twee, die wij nu

(*) COOKS *Reizen* VII. Deel bladz. 243. Deeze eilanden worden aldaar gezegd op agt en veertig graaden Zuid te leggen, dat is twee graaden zuidlijker dan hier blijkt derzelver waare ligging te wezen.

(†) Zie COOKS *Reizen* VII. Deel bladz. 244. Doctor FORSTER geeft in zijne *Waarneemingen over de aardrijkskunde enz., verzameld op zijne reize, bladz.* 28. deeze beſchrijving van de kaart, die toen door den Heer CROZET wierd medegedeeld: „ dat zij wierd uitgegeeven „ onder beſcherming van den Hertog DE CROY, door „ ROBERT DE VAUGONDY." Kapitein COOK zegt dat zij is uitgegeeven in het jaar 1773.

nu zagen, onderſcheiden, met den naam van *Prins Eduards Eilanden*, naar 's Konings vierden zoon, en de andere vier met de naamen van *Marion*- en *Crozets*-*Eilanden*, ter gedagtenis van derzelver ontdekkers.

Wij hadden nu meest ſterken wind van tusſchen het Noorden en het Westen, en vrij ſlegt weder, niet beter dan wij in Engeland gemeenlijk in het hartjen van den winter hebben, ſchoon het nu in dit waereld-deel in het midden van den zomer was. Hierdoor egter niet afgeſchrikt, legde ik, na wij *Prins Eduards Eilanden* verlaaten hadden, onze koers zoo aan, dat wij ten Zuiden van de andere zeilden, opdat wij op de Breedte zouden koomen van het land, dat door den Heer DE KERGUELEN ontdekt is.

Ik had den Ridder DE BORDA, dien ik, gelijk ik reeds gezegd heb, te *Teneriffe* vond, verzogt dat, zoo hem iets bekend ware van het eiland, door den Heer DE KERGUELEN tusſchen de *Kaap de Goede Hoop* en *Nieuw Holland* ontdekt, hij zoo vriendlijk wilde zijn van mij zulks mede te deelen; waarop hij mij, even voor wij de Baai van *Santa Cruz* verlieten, het volgend bericht van hetzelve zond: „ dat de ſtuurman van „ de *Bousſole*, die de reis met den Heer DE KER„ GUELEN gedaan had, hem de Lengte en „ Breedte van een eilandjen opgegeeven had, dat „ de Heer DE KERGUELEN het *Eiland van*

„ *Bijeenkomst* (*l'Iſle du Rendez-vous*) ge-
„ naamd had, en dat niet verre van het groot
„ eiland ligt, dat hij zag. De Breedte van het
„ eilandjen, volgens zeven waarneemingen, was
„ 48° 26′ Zuid; de Lengte was, volgens ze-
„ ven waarneemingen van den afſtand van de
„ zon en maan 64° 57′ ten Oosten van *Parys*."
Het ſpeet mij zeer dat ik niet vroeger geweeten hadd' dat 'er aan boord van het fregat, dat aan *Teneriffe* lag, een officier was, die bij den Heer DE KERGUELEN gevaaren had, en bijzonderlijk de ſtuurman, omdat ik van hem misſchien omtrent dit land meer belangrijke narichten zoude hebben kunnen bekoomen, dan de ligging alleen, van welke ik te vooren niet geheel onkundig was. (*)

Naar-

(*) Naardien Kapitein COOK alhier, gelijk in dit en het volgend hoofdſtuk verhaald wordt, op eene kust was, die nieuwling door de Franſchen was ontdekt, moest het ongeswijfeld een voorwerp van zijne oplettendheid zijn, de voetſtappen van de oorſpronglijke ontdekkers nategaan. Doch noch zijne uitſteekende bekwaamheid in zijn beroep, noch zijne naarſtigheid in deszelfs betrachting kon hem met mogelijkheid in ſtaat ſtellen om dit met eenen goeden uitſlag te doen, zonder tegelijk een volledig en echt narieht te hebben van alles wat hier omtrent door zijne voorgangers in de ontdekking gedaan was. Doch dat hij zoo gelukkig niet was van genoegzaam onderrigt te wezen, zal uit de volgende feiten blijken, welke de Leezer verzogt wordt met

Alzoo ik in mijne *Inſtructie* last had dit land opteneemen, om 'er eene goede haven te ont-

met aandacht te leezen, voor hij het verhaal deezer reize vervolgt.

Hoe weinig 'er met enige juistheid bekend was omtrent de ontdekkingen van KERGUELEN, toen Kapitein COOK in het jaar 1776 vertrok, kan afgenoomen worden uit de volgende woorden van zijne *Inſtructie*: „ Gij moet naar „ enige eilanden zoeken, welke men zegt dat kortling ge„ leden door de Franſchen gezien zijn op agt en veertig „ graaden Zuider Breedte, en in de middaglijn van *Mauri„ tius*." Dit was de geheele inhoud van het zeer onbepaald en onvolkoomen naricht dat COOK zelf ontvangen had van den Baron VAN PLETTENBERG aan de *Kaap de Goede Hoop*, in de maand November 1772, (zie zijne reize IV. Deel bladz. 23.) in het begin van welk jaar de eerſte reis van KERGUELEN plaats gehad had.

De Kapitein hoorde, op zijne t'huis reize, in Maart 1775, ten tweede maale iets van deeze Franſche ontdekking aan de *Kaap*, daar hij den Heer CROZET ontmoette, die hem zeer beleefdlijk eene Kaart van het zuider halfrond mededeelde, waarop niet alleen zijne eigen ontdekkingen, maar ook die van Kapitein KERGUELEN getekend waren. (Zie VII. Deel bladz. 243.) Doch de weinige onderrigting, welke die kaart kon geeven, was noodwendig bepaald tot hetgeen men op de eerſte reis ontdekt had, naardien de kaart, van welke hier geſprooken wordt, in Frankrijk in het jaar 1773 is uitgegeeven, dat is, voor 'er met mogelijkheid bericht konde gekoomen zijn uit het zuider halfrond, van den uitſlag van KERGUELENS tweede bezoek aan dit nieuw land, hetwelk wij nu weeten dat op het eind van dat zelfde jaar geſchiedde.

ontdekken, gong ik daar naar zoeken, en den zestienden, wanneer wij op 48° 45′ Breedte en op 52°

Het eenigst naricht van deeze laatere ontdekkingen (zoo dat naricht kan genoemd worden, hetwelk geene bijzondere onderrigting geeft,) dat Kapitein COOK van den Heer CROZET ontving, was: „ dat 'er eene laater reis door de „ Franschen ondernoomen was, onder bevel van Kapitein „ KERGUELEN, die zeer tot schande van dien bevelheb„ ber was uitgevallen. (Zie VII Deel, bladz. 246.)

Dat CROZET onzen schrijver niet had medegedeeld, en dat wij, uit eene menigte omstandigheden, zeker weten dat hij nooit van een' anderen kant gehoord had, zou hij gelegenheid gehad hebben aan *Teneriffe* te vernemen, doch het kwam hem niet ter ooren. Hij betuigt zijn' spijt, dat hij *niet vroeger gewaeten had dat 'er aan boord van het fregat een Officier was, die bij* KERGUELEN *gevaaren had, omdat hij van hem misschien belangrijker narichten omtrent dit land zoude hebben kunnen bekoomen dan deszelfs ligging alleen.* En indedaad, zoo hij met dien Officier gesprooken hadd', zou hij *belangrijker* narichten hebben kunnen bekoomen dan hij vermoedde; hij zoude hebben kunnen verneemen dat KERGUELEN dit land wezenlijk ten tweede maale bezogt had, en dat het klein eiland, welks naam en ligging hij toen van den Ridder DE BORDA ontvong, eene ontdekking van deeze tweede reis was. Dan, maardien het bericht, hem, gelijk de Leezer ziet, gegeeven wierd zonder dag-tekening of enige andere bijzondere omstandigheid, verliet hij *Teneriffe*, en kwam aan de kust van *Kerguelens land*, met de volkoomen overtuiging dat het te vooren maar eenmaal bezogt was. En zelfs met opzigt tot het ontdekte op de eerste reis, had hij niets om zig naar te rigten dan de zeer

kari-

52° Ooster Lengte waren, zagen wij pinguins en duikers, en rots-wier, in zee drijvende. Wij bleeven

karige bijzonderheden, die hem door den Baron VAN PLETTENBERG en den Heer CROZET waren medegedeeld.

De zaak is dat de Franschen, om de eene of andere reden, die voorzeeker niet gegrond is op het gewigt van de ontdekking van KERGUELEN, zeer schoorvoetende geweest zijn om een volkoomen en duidlijk bericht van dezelve te geeven. Daar is zoodanig een bericht niet openbaar gemaakt bij het leven van Kapitein COOK: Ja zelfs na de terugkomst van het schip in 1780, was de persoon, die zeer verplichtend zijnen bijstand leende om een overzigt van de vroegere waarneemingen der Franschen te geeven, en dezelve in dezelfde kaart met die van onzen schrijver te begrijpen, schoon zijne aanhoudende naarstigheid in het opspeuren van geographische kennis alleen konne geëvenaard worden door zijne gewilligheid om dezelve mede te deelen, naar het schijnt, niet in staat geweest om enige andere bouwstoffen tot dat einde te verzamelen, dan dewelke het kenmerk van de ontdekkingen op de eerste reis draagen, en deeze zelve was hij aan eene ongedrukte tekening verschuldigd.

Doch deeze sluier van onnodige geheimhouding is eindelijk opgeligt. KERGUELEN zelf heeft onlangs het dagregister van zijne verrigtingen op de twee reizen in de jaaren 1772 en 1773 in het licht gegeeven, en heeft 'er eene kaart van de kusten van dit land bijgevoegd, zoo verre hij dezelve op beiden de reizen onderzogt had. De Heer DEPAGES heeft ons, omtrent den zelfden tijd, een ander verhaal van de tweede reis geschonken, dat in

ven dagelijks meer of min van dezelve ontmoeten, terwijl wij oostwaarts ftevenden, en den een en twintigſten, op 48° 27′ Zuider Breedte en 65° Ooster Lengte, zagen wij eenen grooten zeehond. Wij hadden nu veel mistig weder, en alzoo wij elk uur het land meenden te zullen ontwaaren, wierd onze vaart en verveelende en gevaarlijk.

Ein-

ſommige opzigten volkoomener is dan dat van KERGUELEN, op wiens ſchip hij toen als officier diende.

Uit deeze bronnen van echte narichten worden wij in ſtaat geſteld alle nodige bouwſtoffen te putten, om te verbeteren hetgeen verkeerd is, en op te helderen hetgeen anders in dit gedeelte van COOKS dagverhaal duister zoude gebleven zijn. Wij zullen gelegenheid vinden dit te doen in aantekeningen op die plaatſen, en deeze verveelende, doch, zoo wij hoopen, niet nodelooze opgave van feiten beſluiten met eene algemeene aanmerking, die volkoomen doet zien wat onze ſchrijver in zijn nadeel had. Hij heeft dat gedeelte van de kust, op welk de Franſchen in het jaar 1772 geweest waren, niet gezien, en hij wist niet dat zij op een ander gedeelte van de kust geweest waren in 1773, dat het toneel van zijne eigen verrigtingen was. Hetgeen hij dan wist van de voorige reis, gelijk het op de kaart van CROZET was afgeteekend, diende alleen om zijn oordeel te verwarren en te misleiden, en zijne volkoomen onkunde omtrent de laatſte ſtelde het buiten zijne macht om zijne eigen waarneemingen met die van KERGUELEN te vergelijken, ſchoon wij, die beter onderrigt zijn, dit doen kunnen, door de duidlijkſte blijken van overeenkomst nategaan.

Eindelijk, den vier en zwintigsten, ten zes uuren 's morgens, terwijl wij oostwaarts ſtuurden, en de mist wat opklaarde, zagen wij land in het Z. Z. O. (*), dat wij, verder bij kommende, bevonden een eiland van aanzienlijke hoogte en omtrent drie mijlen in omtrek groot te zijn. (†) Kort daarop zagen wij een ander van dezelfde grootte, eene mijl oostwaarts (‡) en tusſchen deeze twee in het Z. O. eenige kleinere. (§) In de ſtreek van Z. ten O. à O. van het

(*) Kapitein COOK was de eerſte ontdekker van deeze eilandjens, die bij hier ontmoette, niet. Het is zeeker dat zij door KERGUELEN op zijne tweede reis in December 1773 gezien zijn. Dezelver ligging met betrekking tot elkanderen, en de kust van het groot land, gelijk die in de nevensgaande Kaart vertoond wordt, heeft eene treffende overeenkomst met de aftekening van dezelve door KERGUELEN, wiens kaart egter in Engeland onbekend was, voor de onze gegraveerd was.

(†) Dit is het eiland, aan hetwelk KERGUELEN den naam van *Crawy* gaf. Hij heeft het niet alleen op zijne kaart gebragt, maar 'er ook een afzonderlijk geſchrift van gegeeven, waar uit blijkt dat het waarlijk van eene *aanzienlijke hoogte* is.

(‡) KERGUELEN noemde dit eiland het *Island Rat land*, naar den naam van zijn ſchip. Daar is ook een gezigt van op de Franſche Kaart.

(§) De waarneemingen van de Franſche en Engelſche zee-vaarers koomen naauwkeurig overeen omtrent de ligging van deeze kleine eilanden.

het ooster eind van het eerste eiland zagen wij een derde hoog eiland. (*) Bij tijden, wanneer de mist opklaarde, hadden wij het gezigt van land over de kleine eilanden, en ik meende 'er naar toe te stuuren tusschen de eilanden door; maar, nader bij koomende, bevond ik dat dit eene gevaarlijke onderneeming zoude zijn, terwijl het weder mistig bleef; want zoo 'er geen doortogt ware geweest, of zoo wij enig onverwagt gevaar mogten ontmoeten, zou het voor ons onmogelijk geweest zijn 'er af te koomen, wijl de wind vlak tegens was en 'er eene hemelhooge zee liep, die op alle de stranden met eene vreeslijke branding brak. Te zelfden tijd een ander eiland in het N. O. ziende, en niet weetende of 'er niet nog meer waren, oordeelde ik het voorzigtig af te loeven en naar helderer weder te wagten, opdat wij niet in eene dikke mist onder onbekende eilanden mogten verdwaald geraaken.

Wij zeilden het laatst genoemde eiland maar even te boven. Het is eene hooge ronde rots, die *Bligh's Cap* (of *Bligh's Muts*) genaamd wierd. Misschien is dit hetzelfde, dat de Heer DE KERGUELEN het *Eiland van Bijeenkomst* (*Isle*

(*) De ligging van KERGUELENS *Isle de Clugny*, gelijk zij op deeze kaart geteekend staat, toont dat het het derde hoog eiland is, dat Kapitein COOK zag.

(*Isle du Rendez-vous*) noemde. (*) Ik weet egter niets dat 'er bij malkander kan koomen dan de vogelen des hemels; want het is voorzeeker ontoeganglijk voor alle andere dieren.

Ten elf uuren begon het weder opteheldren, waarop wij terstond wendden en naar het land ſtuurden. Op den middag hadden wij eene vrij goede waarneeming, die ons in ſtaat ſtelde de Breedte van *Bligh's Mutts*, dat het noordlijkſt eiland is, op 48' 29' Zuider Breedte en op 68° 40' Ooster Lengte te bepaalen. (†) Wij voeren

(*) Dit eiland of deeze klip was het eenigst, alwaar welk Kapitein COOK het minſte maricht te *Tineriffe* ontvangen had, en men kan opmerken met welke ſchranderheid hij het haſpoorde. Dat hij ſlechts als waarſchijnlijk kon opgeeven blijkt uit vergelijking van zijne kaart met die, welke door BOUGAINVILLE onlangs is uitgegeeven, zeeker te zijn; en, al hadde hij hetgeen zijn voorganger in de ontdekking er van zegt, geleezen en ingeſtuireven, zoo hij nauwlijks anders van deszelfs gedaante hebben kunnen ſpreeken. BOUGAINVILLE's woorden zijn: *l'Isle de Reunion, qui n'eſt qu'une roche; nous ſervoit de rendez-vous, et de point de ralliement, & reſſemble à un cap de mire.*

(†) De Franſchen en Engelſchen koomen zeer naauw overeen, (gelijk te verwagten was,) in hunne berigten van de breedte van dit eiland; maar de waarneemingen, waarbij zij de lengte bepaalen, verſchillen aanmerkelijk. De duurtijd op *Tineriffe* maakte deszelfs ſlechts 64° 57' Oost

van

ren, het ten drie uuren voorbij, Z. Z. O. ſtuurende met eene friſſe weſtlijke koelte.

Kort daarop zagen wij het land, van hetwelk wij in den morgen een flaauw gezigt hadden, en ten vier uuren ſtrekte het zig uit van Z. O. ½ O. tot Z. W. ten Z. op den afſtand van omtrent vier Engelſche mijlen. Het ſlinker eind, dat ik voor de noordlijke punt van dit land hield, in de franſche Kaart van het zuider halfrond *Kaap St. Louis* genaamd (*), eindigde in eene ſteile rots van

van Parys, dat omtrent 67° 16′ Oost van Londen is, of 1° 24′ meer Westlijk dan COOKS waarneemingen hetzelve bepaalen. De Heer DE PAGES zegt dat het 66° 47′ Oost van Parys is, dat is, 69° 6′ Oost van Londen, of zes en twintig Engelſche mijlen oostlijker dan het door COOK geplaatst is. KERGUELEN zelf zegt flechts dat het omtrent de 68° Ooster Lengte is.

(*) Wij hebben tot hiertoe flechts die gebreken te verbeteren gehad, die toeteſchrijven waren aan COOKS volkoomene onkunde van KERGUELENS tweede reis in 1773; maar nu moeten wij dwaalingen verbeteren, die zijn toeteſchrijven aan zijne zeer bepaalde kennis van de verrigtingen op de eerſte reis in 1772. Naardien de kaart van het zuider halfrond, zijn eenigſte gids, hem, zoo hij zegt, den naam van *Kaap St. Louis* opgaf als de noordlijkſte punt, die de Franſchen gezien hadden, en zijne eigen waarneemingen hem thans overtuigden dat het groot land zig niet verder noordwaards uitſtrekte dan het ſlinker eind, dat uit voor hem was, oordeelde hij uit deeze onderſtelde gelijkheid van ligging, dat zijne loodregte rots de *Kaap Louis*

van

van eene aanmerklijke hoogte, en het regter (bij welk eene afzonderlijke klip ligt) in eene hooge uit en inloopende punt. (*) Van deeze punt ſcheen de kust kort naar het Zuiden te draaien; want wij konden geen ander land zien ten Westen van de ſtreek, waarin het nu ten onzen opzigte lag, dan de eilanden, welke wij in den morgen gezien hadden, liggende het zuidlijkst van dezelve (†), ten naasten bij westlijk van de punt, op den afſtand van omtrent twee of drie mijlen.

Omtrent het midden van het land ſcheen een in-

van de eerſte ontdekkers moest zijn. Als wij het oog op onze kaart ſlaan, zullen wij bevinden dat *Kaap Louis* op een geheel ander gedeelte van de kust ligt, en als men deeze kaart vergelijkt met die, welke onlangs door KERGUELEN is uitgegeeven, zal het ten duidlijkſte blijken dat de noorder punt, nu door COOK beſchreven, dezelfde is, welke de Franſchen den naam van *Kaap François* gegeeven hebben.

(*) Dit regter eind van de kust, gelijk het zig nu aan COOK vertoonde, ſchijnt te zijn hetgeen op KERGUELENS Kaart *Kaap Aubert* genoemd wordt. Het zal misſchien niet ongepast zijn alhier aantemerken dat de Franſchen de ligging van die geheele kust tuſſchen *Kaap Louis*, en *Kaap François*, van welke zij weinig zagen, in 1772, en die de noord-westzijde van dit land kan genoemd worden, in 1773 konden aftekenen, en enige van derzelver baaien, rivieren en voorgebergten op hunne kaart naamen gegeeven hebben.

(†) KERGUELENS *Iſle de Clugny*.

inloopend kanaal te zijn, naar hetwelk wij ſtuurden; doch hetzelve naderende, vonden wij dat het ſlechts eene bogt in de kust was, waarom wij weder af hielden, om *Kaap St. Louis* om te zeilen. (*) Kort daarop vertoonde zig land omtrent de *Kaap*, in de ſtreek van Z. 53° O. en het ſcheen eene punt te zijn op eenen aanmerklijken afſtand; want het wegwijken van de kust van de *Kaap* was zuidlijker. Wij zagen ook verſcheiden klippen en eilanden ten Oosten van de bovengenoemde ſtreeken, van welke de afgelegenſte omtrent zeven mijlen van de *Kaap* lag, in het Z. 88° O. (†)

Naauwlijks waren wij op de hoogte van de *Kaap* gekoomen of wij namen waar dat de kust, naar het Zuiden, veel uit en inliep en baaien en uitſteekende punten vormde, zoo dat wij nu ſtaat maakten ſpoedig eene goede haven te zullen vinden. Wij waren ook geene Engelſche mijl verder geſtevend of wij ontdekten eene agter de *Kaap*, welke wij begonnen in te laveeren; maar toen wij eenen gang gedaan hadden, werd het ſtil

(*) *Kaap François*, gelijk reeds is aangemerkt.

(†) De waarneemingen van de Franſchen, om *Kaap François*, ſtrooken op eene aanmerkenswaerdige wijze met die van COOK op deeze plaats, en de klippen en eilanden, hier door hem opgenoemd, ſtaan ook op hunne kaart.

N.° XXVIII.

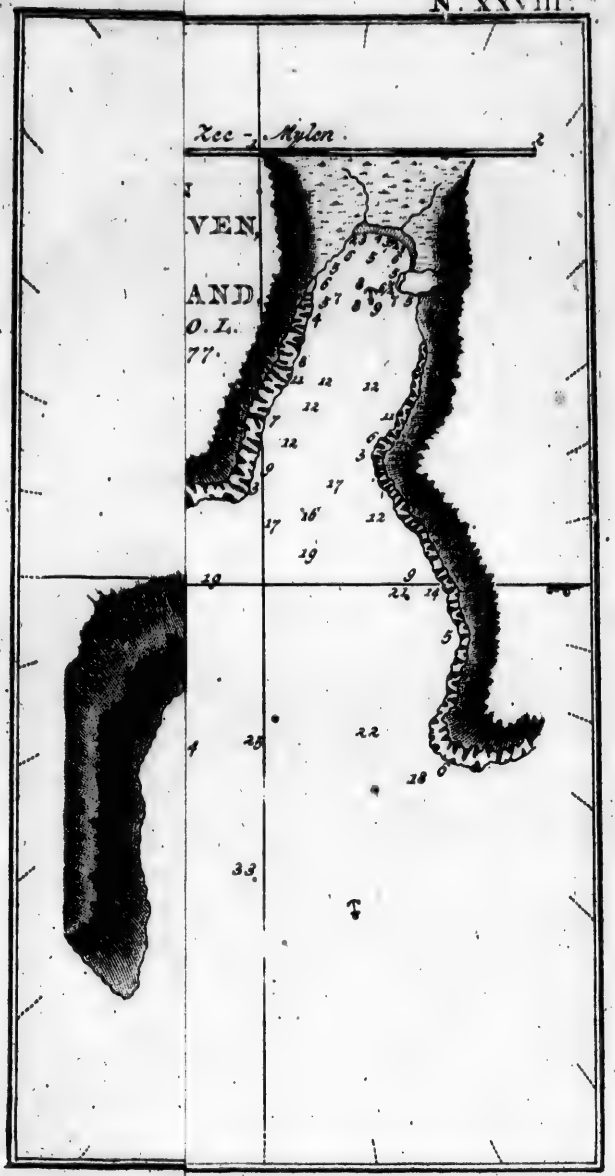

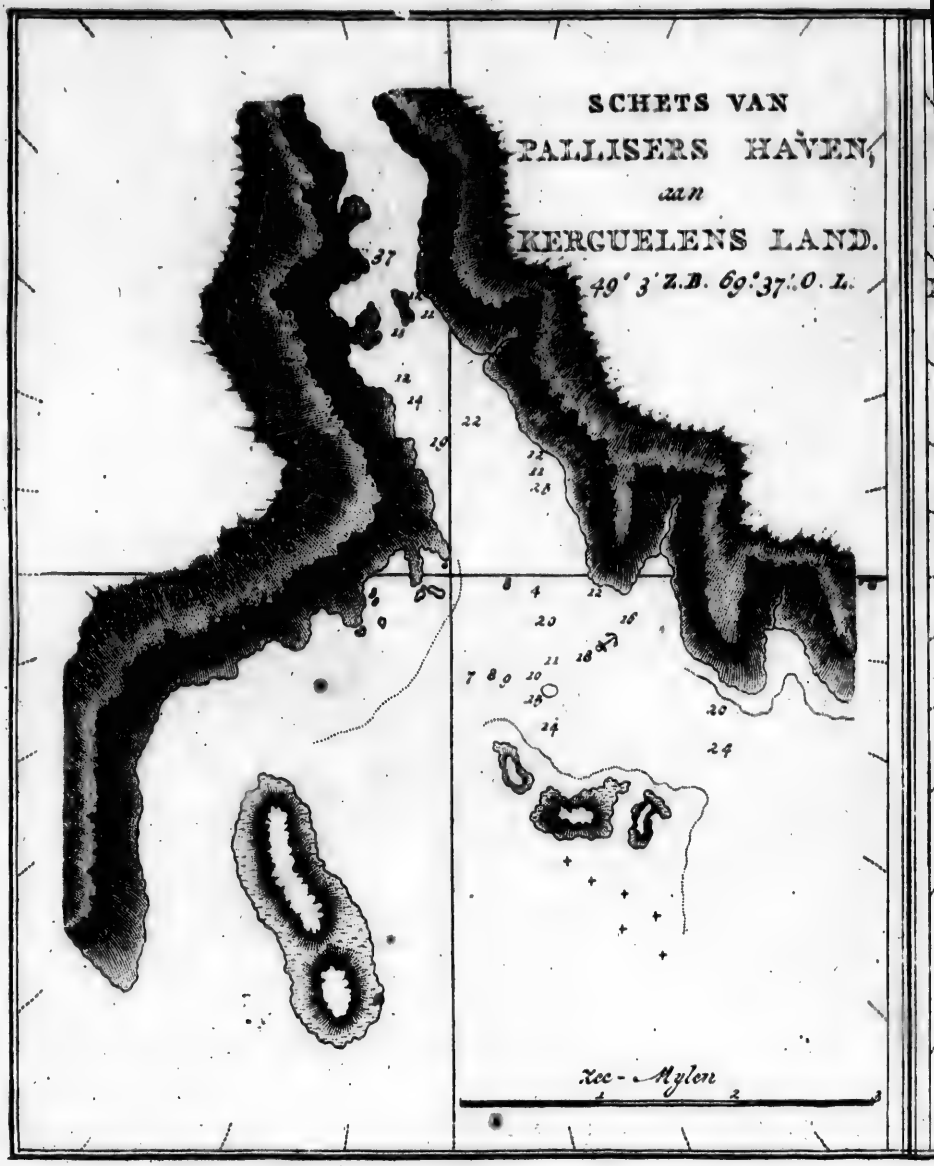
SCHETS VAN
PALLISERS HAVEN,
aan
KERGUELENS LAND.
49° 3' Z.B. 69° 37' O. L.
37
22
20
21
18
7 8 9 10
24
26
Zee-Mylen

S VAN
S HAVEN,
n
ENS LAND.
B. 69° 37' O. L.

KAART VAN
KERSMIS HAVEN,
aan
KERGUELENS LAND.
48° 41' Z. B. 69° 4' O. L.
27° 45' O. afw. 1777.

Zee - Mylen

til en wij ankerden aan den mond in vijf en veertig vademen water, in eenen grond van zwart zand, gelijk *de Ontdekking* kort daarna ook deed. Ik zond onmiddelijk den Stuurman BLIGH in eene sloep om de haven te peilen, die bij zijne wederkomst berichtte dat zij veilig en gemaklijk was, met overal even goeden anker-grond, en grooten overvloed van zoet water, zee-honden, pinguins en andere vogelen op het strand, maar geen stuk hout. Terwijl wij ten anker lagen, namen wij waar dat de vloed uit het Z. O. kwam, en ten minsten twee Engelsche mijlen in een uur stroomde.

Den vijf en twintigsten, 's morgens met den dageraat, ligtedden wij met een zagt koeltjen uit het Westen het anker, en de haven in gewerkt hebbende tot op minder dan een vierde van eene Engelsche mijl van het zandig strand aan het eind, ankerden wij op agt vademen water, in eenen grond van fijn donker zand. *De Ontdekking* geraakte 'er niet in voor twee uuren in den agtermiddag, wanneer Kapitein CLERKE mij berichtede dat het weinig verschild hadd' of hij ware op de zuid punt van de haven gedreven, alzoo zijn anker was doorgegaan voor men tijd gehad hadde het kabel intekorten. Dit had hem genoodzaakt onder zeil te gaan en het anker agter na te sleepen, tot zij gelegenheid hadden om het optewin-

winden, wanneer zij bevonden dat een van dezelfs klauwen was afgebrooken.

Zoo dra wij geankerd waren liet ik alle sloepen uitzetten, het schip met een werp-anker vertuien, en de water-vaten klaar maaken om naar land gezonden te worden. Ondertusschen landde ik om de beste plaats uittekiezen om dezelve te vullen, en om te zien wat het land ons nog meer zonde kunnen opleveren.

Ik vond het strand, om zoo te spreeken, bedekt met pinguins en andere vogelen, en met zeehonden. De laatste waren niet talrijk, maar zoo ongevoelig voor vrees, (hetwelk duidlijk toonde dat zij zulke bezoekers niet gewoon waren) dat wij zoo veele doodden als wij wilden om hunne traan, tot olie voor onze lampen en tot ander gebruik. Versch water was 'er niet minder overvloedig dan vogelen, want elke beek gaf eene breede straal; maar geen enkele boom of heester, noch het minste teken 'er van was 'er te ontdekken, en maar weinige kruiden. Het voorkoomen van het land, terwijl wij de haven inzeilden, had ons met de hoop gevleid dat wij hier iets aanmerklijks groeiende zouden vinden, alzoo de zijden van verscheiden bergen van een levendig groen waren. Doch nu bevond ik dat dit veroorzaakt wierd door eene enkele plant, die, benevens de andere natuurlijke

voort-

voortbrengzelen, op eene andere plaats zal beſchreven worden. Voor ik naar mijn ſchip terugkeerde, beklom ik de eerſte rei rotſen, die als eene ſoort van amphitheater boven elkanderen oprijzen. Ik hoopte daar een gezigt van het land te zullen krijgen; maar, voor ik den top bereikte, kwam 'er eene zoo dikke mist op, dat ik naauwlijks mijnen weg naar beneden kon vinden. In den avond trokken wij den zegen agter in de haven, maar vongen ſlechts een half dozijn kleine viſſchen. Wij ſlaagden des anderen daags niet beter, wanneer wij het met den hoek beproefden, zoo dat de eenigſte verſche levensmiddelen, die wij alhier konden bekoomen, in vogelen beſtonden, van welke 'er een onuitputbaare voorraad was.

De morgen van den zes en twintigſten was mistig met regen. Wij gongen egter aan het werk om onze water-vaten te vullen en gras voor ons vee te ſnijden, waarvan wij enige kleine plekjens agter aan de haven vonden. De regen deed alle de riviertjens zoo zeer opzwellen, dat de zijden van de heuvelen, aan de haven, met een kleed van water ſcheenen bedekt te zijn; want de regen liep in de gaten en ſpleeten van de rotſen, waaruit de heuvelen van binnen beſtonden, en ſtortede in ontzagchelijke ſtroomen langs derzelver zijden af.

Naardien het volk de twee laatſte dagen hard gewerkt, en bijna alle de water-vaten gevuld had, hetwelk geſchiedde uit eene beek aan den ſlinker hoek van het ſtrand, liet ik hen den zeven en twintigſten rustdag houden, om kersmis te vieren. Veele van hun namen deeze vrijheid waar om aan land te gaan en deeden togtjens het land in naar verſchillende oorden, maar zij vonden het ten uiterſten dor en woest. In den avond bragt een hunner mij eene flesch, die hij met ijzerdraad aan eene uitſteekende klip aan de Noordzijde van de haven vastgemaakt had gevonden. Daar was een ſtuk parkement in, waarop het volgende geſchreven ſtond:

Ludovico XV. *Galliarum rege & d. de Boynes regi a Secretis ad res maritimas annis* 1772 & 1773.

Uit dit opſchrift blijkt duidlijk dat wij de eerſte Europeanen niet waren, die deeze haven bezogt hadden Ik onderſtelde dat het hier gelaaten ware door den Heer DE BOISGUEHENNEU, die den dertienden February 1772 albier aan land gong, denzelfden dag toen de Heer DE KERGUELEN dit land ontdekte, gelijk blijkt uit

uit eene aantekening op de Franſche Kaart van het zuider halfrond, in het volgend jaar uitgegeeven. (*)

Als

(*) Natuurlijk zal men hier vraagen; hoe kon de Heer DE BOISGUEHENNEU in het begin van 1772 alhier een opſchrift laaten, dat eene daad van het volgend jaar gedenkt? COOKS wijze van zig hier uit te drukken toont duidlijk dat hij deeze onderſtelling deed uit gebrek aan narichten om eene andere te doen. Hij had geen denkbeeld dat de Franſchen dit land tweemaalen bezogt hadden, en hetgeen hij zag tragtende overeen te brengen met het welnige, dat hij van hunnen togt gehoord had, verwart hij eene verrigting, die wij nu weeten dat tot de tweede reis behoort, met eene diergelijke, welke op de Kaart vermeld staat, en die in een ander jaar en op eene andere plaats is voorgevallen.

De baai, waarin de Heer DE BOISGUEHENNEU landde, is aan de west-kust van dit land, verre ten zuiden van *Kaap Louis*, en niet verre van een ander hoog zuidlijker voorgebergte, *Kaap Bourbon* genaamd, aan welk gedeelte van de kust onze ſchepen niet geweest zijn. Deszelfs ligging is op onze Kaart getekend, en men vindt een gezigt van de *Zeeleeuw-Baai* (want zoo noemde haar de Heer DE BOISGUEHENNEU) met de diepten, in het werk van DE KERGUELEN.

Maar zoo dit parkement niet door DE BOISGUEHENNEU alhier gelaaten is, door wien en wanneer was het dan hier gelaaten? Dit leeren wij zeer voldoende uit de tweede reize van DE KERGUELEN, door hem en DE PAGES uitgegeeven, die ons de volgende bijzonderheden aanbiedt.

„ Dat zij den veertienden December 1773 aan de west-

Als eene gedagtenis dat wij in deeze haven geweest waren, ſchreef ik op de andere zijde van het parkement:

Naves

kust van dit land aankwamen, dat zij noord-oostwaarts ſtuurende, op den zestienden *Iſle de Reunion* en de andere kleine eilandjens ontdekten, dat zij op den zevenlentden voor het groot land waren, (hetwelk zij zeeker wisten aan dat, hetwelk zij op den veertienden gezien hadden, vast te zijn,) en voor eene hooge punt van dat land, door hen *Kaap François* genoemd, dat de kust voorbij deeze kaap eene zuid-oostlijke ſtrekking nam, en dat zij agter dezelve eene baai vonden, door hen de *Vogel-baai* genoemd, naar den naam van hun fregat; dat zij dezelve tragteden in te zeilen, maar dat zij daarin verhinderd wierden door tegenwind en ſtorm, die hen van de kust oostwaarts dreeven; maar dat de Heer DE ROSNEVET, Kapitein van het fregat *de Vogel*, eindelijk op den zesden January in ſtaat was eene ſloep in die baai aan wal te zenden, onder bevel van den Heer DE ROCHEGUDE, eenen van zijne Officieren, die in naam van den Koning van Frankryk met alle de vereischte formaliteiten van de baai en het geheele land bezit nam."

Hier vinden wij een onlochenbaar getuigenis van den oorſprong van dit parkement, dat denklijk eene van de *vereischte formaliteiten* was. En ſchoon hij niet voor den zesden January 1774 landde, was DE KERGUELEN egter op den veertienden December 1773 aan de kust gekoomen, en den zeventienden van die maand voor deeze baai geweest, zoo dat hij met waarheid het jaartal 1773 als den tijd der ontdekking konde zetten.

Wij behoeven ſleehts het oog op de Kaarten van DE KER-

Naves Reſolution
et Diſcovery
de Rege Magnæ Britanniæ
Decembris 1776.

Ik

KERGUELEN en COOK te ſlaan, om te zien dat de *Vogel-baai* en de haven, daar het fransch opſchrift gevonden wierd, eene en dezelfde plaats is. Doch behalven deeze overeenkomst in de ligging in het algemeen, volgt hetzelfde nog beſlisſender uit eene andere omſtandigheid, wel waerdig om alhier aangehaald te worden. De Franſchen zoo wel als de Engelſche reizigers hebben ons eene Kaart van dié haven gegeeven; en die de onze, in dit deel ingelascht, met die in de reizen van DE PAGES en DE KERGUELEN vergelijkt, zal 'er eene overeenkomst in vinden, die alleen kan veroorzaakt zijn door het getrouw aftekenen van eene zelfde plaats; ja tot de diepte van het water is overal dezelfde.

Bij deeze bijzonderheden, welke het dagverhaal van onzen ſchrijver genoegzaam opheldéren, zal ik alleen voegen dat de afſtand van onze haven van die, daar BOISGUEHENNEU in het jaar 1772 landde, veertig zee-mijlen is. Hier voor hebben wij het getuigenis van DE KERGUELEN: „ *Monſieur* DE BOISGUEHENNEU (zegt hij) *deſcendit le* 13. *de Fevrier* 1772 *dans une baie qu'il nomme Baie du Lion marin, & prit poſſeſſion de cette terre au nom du Roi; il n'y vit aucune trace d'habitans. Monſieur* DE ROCHEGUDE, *en* 1774, *a deſcendu dans une autre baie, que nous avons nommé Baie de l'Oiſeau, & cette ſeconde rade eſt à quarante lieues de la premiére. Il en a également pris poſſeſſion & il n'y trouva également aucune trace d'habitans. Voiage* DE KERGUELEN *pag.* 9.

Ik ſtak het vervolgens weder in de flesch, en deed 'er een zilver twee ſtuivers ſtuk van 1772 bij, en, de opening van de flesch met een ſtuk lood bedekt hebbende, plaatſte ik dezelve des anderen daags in eene hoop ſteenen, die wij tot dat einde opgerigt hadden op eene kleine hoogte aan de Noord-zijde op het ſtrand van de haven, digt bij de plaats, daar wij haar het eerst gevonden hadden, daar zij niet kan misſen Europeaanen, welke bij geval of met opzet in deeze haven koomen, in het oog te vallen. Hier liet ik de Engelſche vlag waaien en noemde de plaats *Kersmis-Haven*, omdat wij op kersdag in dezelve gekoomen waren.

Het is de eerſte en zuidlijkſte inham, die men aan de *Z.* O. zijde van *Kaap St. Louis* (*) vindt, die de Noord-zijde van de haven vormt en die ook de noordlijkſte punt van dit land is. De ligging alleen is genoeg om haar van de andere inhammen te onderſcheiden, en, dat haar nog beter doet onderkennen, de zuidlijke punt eindigt in eene hooge klip, die geheel door en door doorboord is, zoo dat hij naar den boog van eene brug gelijkt. Wij hebben op de geheele kust geene andere gezien die naar deeze gelijkt. (†)

In

(*) *Kaap François.*

(†) Zoo 'er nog de minſte twijfel konde overig zijn, of

In de haven is nog een ander onderſcheidend teken, namelijk een enkele ſteen of rots van eene ontzagchelijke grootte, die op den top van eenen berg aan de zuidzijde, digt bij den bodem van de baai, ligt, en over dezelve, aan de noord-zijde, is een andere berg, die veel naar den eerſten gelijkt, maar kleiner is. Agter in de baai is een ſmal ſtrand, daar wij gemeenlijk landden, en agter hetzelve een zagt oploopende grond, boven op welken een groote poel van zoet water is. Het land aan beiden zijden van de baai is hoog en zij loopt twee Engelſche mijlen W. en W. N. W. het land in. Derzelver breedte is van eene en een vierde Engelſche mijl meer dan de helft van haare lengte; en verder op is zij ſlechts eene halve breed. De diepte van het water, die aan den mond vijf en veertig vademen is, verſchilt, dieper naar binnen, van dertig tot vijf en

of de *Vogel-baai* en *Kersmis-haven* dezelfde waren, zou de omſtandigheid van de doorluchtige rots, die haar van eene andere baai naar het zuiden affcheidt, alle twijfeling wegneemen; want de Heer DE PAGES heeft dezelve voor COOK waargenoomen: *L'on vit que la côte de l'Eſt* (zegt hij) *voiſine du Cap François, avoit deux baies; elle étoient ſéparées par une pointe très réconnoiſſable par ſa forme, qui repréſentoit une porte cochere, au travers de laquelle on voioit le jour.* *Voyages de* M. DE PAGES. *Vol.* II. *pag.* 67.

en vier vademen, gelijk op de kaart getekend ſtaat. De ſtranden zijn ſteil, en de grond beſtaat overal uit een fijn donkerkleurig zand, behalven op ſommige plaatſen digt naar land, daar bedden van zee-wier zijn, dat altijd op rotsachtige gronden waſt. De bodem van de haven ligt ſlechts voor twee ſtreeken van het kompas open, en deeze zijn nog door eilanden die voor dezelve liggen, gedekt, zoo dat 'er geen zwaare zee in kan vallen en een ſchip 'er veilig ligt De tekenen aan wal bevestigden dit, want wij vonden digt bij het merk van hoog water gras groeijen, dat een zeeker teken van eene ſtille haven is. (*). Het is hier bij

(*) Zie hier welke beſchrijving de Heer DE PAGES van de haven geeft, waarin de Leezer dezelfde overeenkomst zal opmerken.

Le ſixième l'on mit à terre dans la première-baie à l'Eſt du Cap François & l'on prit poſſeſſion de ces contrées. Ce mouillage conſiſte en une petite rade, qui a environ quatre encablures ou quatre cents toiſes de profondeur ſur un tiers en ſus de largeur. En dedans de cette rade eſt un petit port, dont l'entrée de quatre encablures de largeur, preſente au Sud-Eſt. La ſonde de la petite rade eſt depuis quarante cinq juſqu'à trente braſſes; & celle du port depuis ſeize juſqu'à huit. Le fond des deux eſt de ſable noir & vaſeux. La côte des deux bords eſt haute & a une pente tres rude. Elle eſt couverte de verdure, & il y a une quantité prodigieuſe d'outardes. Le fond du port eſt occupé par un monticule qui laiſſe entre lui & la mer une plage

de

bij volle en nieuwe maan, omtrent ten tien uuren hoog water, en het getij gaat omtrent vier voeten op en neder.

Na dat ik het werk van het opſchrift in orde gebragt had, voer ik met de ſloep de haven rond en ſtapte op verſcheiden plaatſen aan wal, om te zien wat het land opleverde, en bijzonderlijk om naar drijf-hout omtezien; want, alſchoon het land hier geheel van boomen ontbloot was, zou dit op andere plaatſen anders hebben kunnen wezen, en zoo 'er boomen waren, moesten de ſtroomen enige, of ten minſten enige takken in de zee ſpoelen, die dezelve dan wel hier of daar op ſtrand zoude geworpen hebben, gelijk in alle andere landen daar hout is, en in veele daar het niet is; maar ik vond in geheel de haven geen enkel ſtuk.

In den agtermiddag begaf ik mij op *Kaap St. Louis*,

de ſable. Une petite rivière de très bonne eau coule à la mer dans cet endroit, & elle eſt fournie par un lac, qui eſt un peu au loin, au deſſus du monticule. Il y avoit ſur la plage beaucoup de pingouins & de lions marins. Ces deux eſpèces d'animaux ne fuyoient pas & l'on augura que le païs n'etoit point habité; la terre rapportoit de l'herbe large, noire & bien nourrie, qui n'avoit cependant que cinq pouces ou plus de hauteur. L'on ne vit aucun arbre, ni ſigne d'habitation. Voyage de Monſieur DE PAGES, *Tom.* II. *pag* 69, 70.

Louis (*), verzeld van den Heer KING, mijnen tweeden Luitenant. Ik hoopte van deeze hoogte een gezigt van de zee-kust en van de eilanden, die op dezelve liggen, te zullen hebben; maar toen ik 'er op kwam, vond ik alle afgelegen voorwerpen beneden mij in eene dikke mist verborgen. Het land op hetzelfde vlak of dat hooger was, was zigtbaar genoeg en scheen ten uitersten kaal en woest, uitgezonderd enige bergen naar het Zuiden, die met sneeuw bedekt waren.

Toen ik aan boord kwam, vond ik de groote sloep reeds binnen boord geheist, de touwen los gemaakt en het schip gereed om zee te kiezen, maar ons vertrek wierd nog uitgesteld tot des anderen daags 's morgens ten vijf uuren, wanneer wij het anker ligteden.

(*) *Kaap François.*

VIJF-

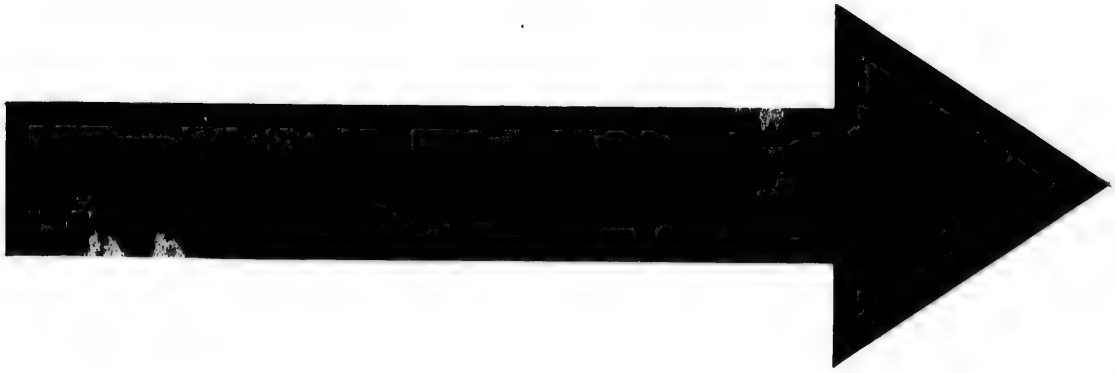

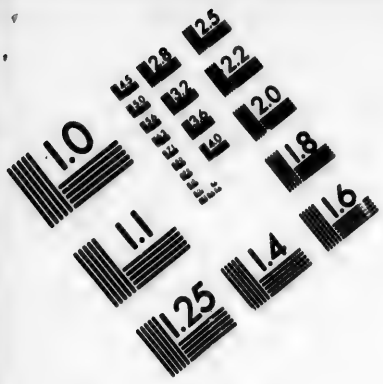

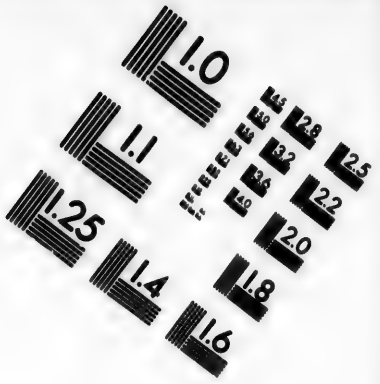

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

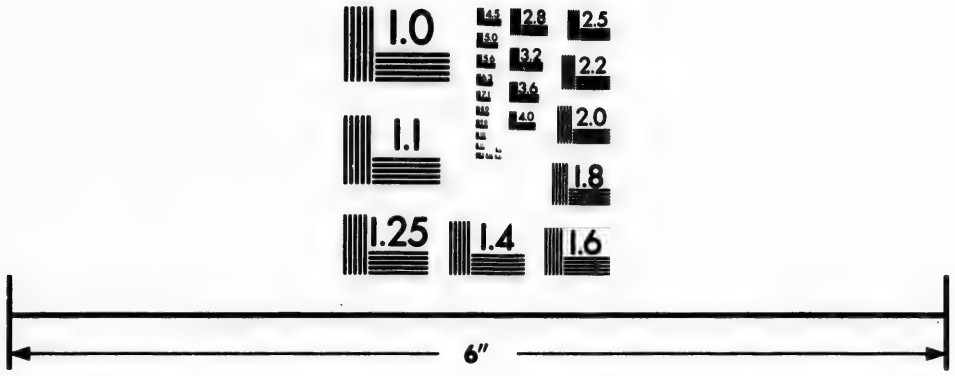

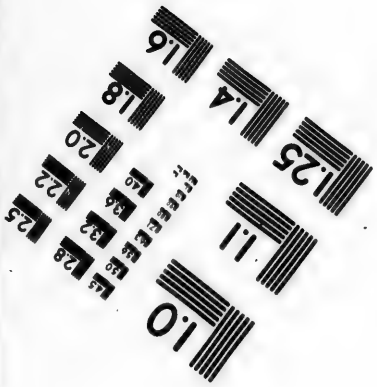

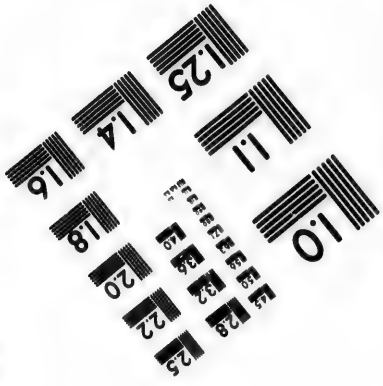

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.8
3.2
3.6
2.5
2.2
2.0
1.8
1.1
1.0

GEZIGT VAN KERSMIS HAVEN, AAN

HAVEN, AAN KERGUELENS LAND.

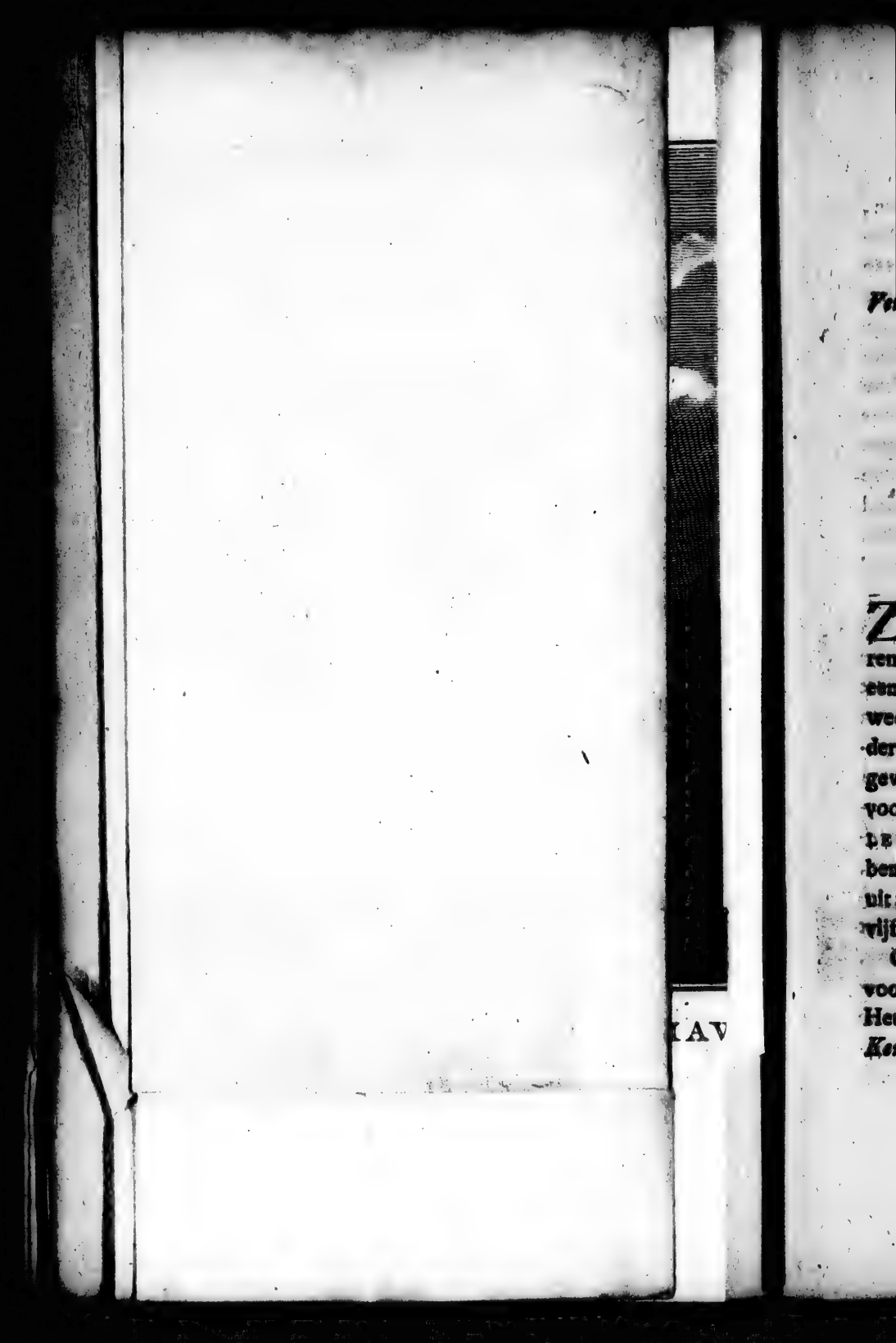

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek uit de Kersmis-Haven. *Vaart langs de kust om haare ligging en uitgeſtrektheid te ontdekken. Verſcheiden Voorgebergten en Baaien en een Schier-eiland beſchreven en genoemd. Gevaar van Banken. Eene Haven en een Kanaal ontdekt. Waarneemingen van den Heer* ANDERSON *over de natuurlijke voortbrengzelen, dieren, grond enz. van* KERGUELENS *Land.*

Zoo dra de ſchepen uit de *Kersmis-Haven* waren, ſtuurden wij *Z. O.* ¼ *Z.* langs de kust, met eene fraaie koelte uit het N. N. W. en helder weder. Dit was des te gelukkiger, alzoo het zedert eenigen tijd dagelijks meer of minder mistig geweest was, en het aanhouden van die mist ons voorneemen van de ontdekking van KERGUELEN verder uittebreiden zoude verhinderd hebben. Wij wierpen aanhoudend het diep-lood uit; maar peilden zelden grond met eene lijn van vijftig of zestig vademen.

Omtrent zeven of agt uuren waren wij voor een voorgebergte, dat ik *Kaap Cumberland* noemde. Het ligt anderhalve mijl van de zuid-punt van *Kersmis-Haven*, in de ſtreek van *Z. O.* ¼ *Z.*

Tus-

Tusschen beiden is eene baai met twee armen, welke beiden eene goede schuilplaats voor schepen scheenen opteleveren. Op de hoogte van *Kaap-Cumberland* is een klein, maar vrij hoog eiland, op welks top eene rots ligt, gelijkende naar een schildwagt-huis, hetgeen ons het eiland met dien naam deed benoemen. Twee Engelsche mijlen meer oostwaarts ligt een groep van kleine eilandjens en klippen, met afgebrooken grond tusschen beiden; wij zeilden tusschen dezelve en *Schildwagthuis-Eiland* door, daar het kanaal eene volle Engelsche mijl breed, en meer dan veertig vademen diep was; want wij vonden geen' grond met eene lijn van die lengte.

Dit kanaal doorgevaaren zijnde, ontdekten wij aan de zuidzijde van *Kaap-Cumberland* eene baai, die drie mijlen westwaarts in liep. Zij wordt gevormd ten Noorden door deeze kaap en ten Zuiden door een voorgebergte, dat ik *Pringle-Punt* noemde, naar mijnen goeden vriend den Heer J. PRINGLE, Voorzitter van het Koninglijk Genootschap. Deeze baai wierd *Cumberland-Baai* genoemd, en zij scheen van de zee, die de noord-west kust van dit land bespoelt, afgescheiden door eene smalle strook lands. Het voorkoomen begunstigde ten minsten deeze gissing.

Ten Zuiden van *Pringle-Punt* loopt de kust in eene vijfde baai, van welke deeze punt de noordlijke hoek is, en van dezelve tot den zuidlij-

lijken hoek zijn omtrent vier Engelſche mijlen in de rigting van Z. Z. O. $\frac{1}{4}$ O. In deeze baai, die den naam van de *Witte-Baai* kreeg, ter oorzaake van enige witte plekken land of klippen in het diepst van dezelve, zijn verſcheiden kleiner baaien of kreeken, die voor alle winden beſchut ſcheenen te zijn. Op de hoogte van den zuidlijken hoek liggen verſcheiden klippen, die haare punten boven water ſteeken, en waarſchijnlijk nog veele andere onder water.

Dus verre was onze vaart in eene rigting evenwijdig aan de kust geweest, en niet meer dan twee Engelſche mijlen van dezelve af. Onze verrekijkers waren aanhoudend op hetzelve gerigt, en wij konden gemaklijk zien dat, behalven de bodems van de baaien en kreeken, die meest in zandige ſtranden eindigden, de ſtranden klipachtig waren, en op ſommige plaatſen van vogelen krielden; maar het land had hetzelfde kaal en dor aanzien als in de nabuurſchap van *Kersmis-Haven*.

Wij hadden het land, dat zig op de hoogte van *Kaap St. Louis* (*) het eerst vertoond had, aan bakboord gehouden in het Z. 58° O., denkende dat het een eiland ware en dat wij tusſchen hetzelve en het groot land eenen doortogt zouden vinden; maar thans ontdekten wij dat wij ons hierin

(*) *Kaap Franſois.*

hierin bedroogen hadden, en bevonden dat het een schier-eiland was, door eene laage land-engte aan de kust gehecht. De baai, die door dit schier-eiland gevormd wierd, noemde ik *Stuit-Baai* (*Repulse Bay*); een tak van dezelve scheen een goed eind naar binnen 's lands te loopen naar het Z. Z. W. Wij verlieten dezelve, en stuurden naar de noordlijke punt van het schier-eiland, die wij *Howes Voorland* noemden, ter eere van den Admiraal Lord HOWE.

Toen wij nabij dezelve kwamen, zagen wij enige klippen en branding omtrent het noordwestlijk gedeelte, en anderhalve mijl ten oosten van dezelve twee eilanden, die in het eerst zig maar als een enkel eiland vertoonden. Ik stuurde tusschen dezelve en het voorland door (*) en was op den middag in het midden van het kanaal. Onze Breedte was op dien tijd bij waarneming

48°

(*) Schoon KERGUELEN het in het jaar 1773 niet waagde dit gedeelte van de kust opteneemen, koomt het verslag van DE PAGES van dezelve wel met dat van COOK overeen. *Du dix septième au vingt & troisième l'on ne prit d'autre connoissance que celle de la figure de la côte, qui courant d'abord au Sud-Est, & revenant ensuite au Nord-Est, formoit un grand golfe. Il étoit occupé par des brisans & des rochers, il avoit aussi une isle basse & assez étendue, & l'on usa d'une bien salutaire précaution pour ne pas s'affaler dans ce golfe.* DE PAGES, *Tom.* II. *pag.* 67.

48° 51′ Zuid, en wij hadden van *Kaap St. Louis* (*) tot hier zes en twintig mijlen Oostlijke Lengte afgelegd.

Van deeze plaats lag het verst uitsteekend land naar het Zuiden Z. O.; maar de kust week van het *Voorland* meer zuidwaarts weg. De eilanden voor *Kersnis-Haven* lagen in het Noorden; en de noordpunt van het *Voorland* drie Engelsche mijlen in het N. 60° W. Het land van dit *Schier-Eiland* of *Voorland* is van eene tamelijke hoogte en van eene heuvelachtige en rotsachtige zelfstandigheid. De kust is laag met rotsachtige punten uitsteekende, tusschen welke kleine inhammen zijn met zandige stranden, welke thans meest met zee-vogelen bedekt waren; wij zagen 'er ook enige zee-kalveren op.

Zoo dra wij vrij waren van de voorgemelde klippen en eilanden, gaf ik bevel Z. O. ten Z. langs de kust te stuuren. Maar voor dit bevel ter uitvoer kon gebragt worden, zagen wij de gantsche zee voor ons met groote bedden rots-wier bestrooid, hetwelk wij wisten dat op den grond vast was en op klipachtige banken groeide. Ik had dikwijls eene groote diepte op zulke banken gevonden, en ik had even dikwijls klippen gevonden, die hunne toppen tot omtrent de oppervlak-

te

(*) *Kaap François.*

te van het water opſtaken. Het is dan ook altijd gevaarlijk over dezelve heen te zeilen zonder die wel gepeild te hebben, maar voornamelijk als 'er geene branding van de zee is; die het gevaar te kennen geeft. Dit was thans het geval, want de zee was zoo effen als een vijver; wij trageden dezelve dan te ontwijken, en door de kronkelende kanaalen te ſtuuren, door welke zij geſcheiden wierden. Wij wierpen aanhoudend het dieplood; maar peilden nergens grond met eene lijn van zestig vademen. Deeze omſtandigheid vergrootede het gevaar, alzoo wij niet konden ankeren, hoe noodzaaklijk het ook mogt zijn. Na dat wij meer dan een uur op deeze wijze voortgevaaren waren, ontdekten wij eene blinde klip, even met de oppervlakte van de zee gelijk: zij lag N. O. ¼ O. drie of vier Engelſche mijlen van ons, en in het midden van een van deeze groote wier-bedden. Dit was eene genoegzaame waarſchuuwing om ons alle voorzorg te doen gebruiken om 'er niet op te geraaken.

Wij waren nu dwarsch voor den mond van eene groote baai, die omtrent agt Engelſche mijlen zuidwaarts van *Howes-Voorland* ligt. In en voor den mond van deeze baai liggen verſcheiden laage eilanden, klippen en zee-wier-bedden. Maar daar ſcheenen tusſchen dezelve kronkelende kanaalen te loopen. Na nog een half uur voort te zijn gevaaren, waren wij zoo onder deeze banken

ken verward, dat ik besloot oostwaarts op te loeven, als het waarschijnlijkst middel om ons uit het gevaar, dat ons dreigde, te redden; doch wel verre van aan dit oogmerk te voldoen, bragt zulks ons in nog grooter gevaar. Ik vond het dan volstrekt nodig de schepen, zoo het mogelijk ware, voor den nacht, op eene veilige plaats te leggen, vooral naardien het weder nu dampig was en wij voor mist vreesden. Enige inloopende kanaalen ten zuid-westen van ons ziende, beval ik Kapitein CLERKE, alzoo *de Ontdekking* minder diep gong dan *de Resolutie*, den wal te naderen, dat dan ook geschiedde.

Terwijl wij naar land zeilden, was het onmogelijk te vermijden dat wij over de randen van enige der banken voeren, op welke wij van tien tot twintig vademen water vonden, en zoo dra wij 'er over waren, peilden wij geen' grond met eene lijn van vijftig vademen. Na enige gangen gedaan te hebben, om eene spitse punt te boven te koomen, die van een eiland aan lij uitstak, deed Kapitein CLERKE sein dat hij eene haven ontdekt had, in welke wij, ten vijf uuren, op vijftien vademen water ten anker kwamen, in eenen grond van fijn donkerkleurig zand, omtrent drie vierde van eene Engelsche mijl van land, terwijl de noordpunt van de haven eene Engelsche mijl N. ten O. ½ O. van ons af lag, en de kleine el-

landjens in den mond, binnen welken wij ankerden, zig van O. tot Z. O. uitstrekten.

Nauwlijks waren de schepen in veiligheid gebragt of het begon zeer sterk te waaien, zoo dat wij zeildoeken vonden onze hramsens te strijken. Het weder bleef egter goed, en, alzoo de wind de mist, die over de bergen had gehangen, verdreef, was het ook vrij helder. Zoo dra wij dan ten anker lagen, liet ik twee sloepen uitzetten, met eene van welke ik den Heer BELLOW, den stuurman, afzond om het bovenst gedeelte van de haven op te neemen en naar hout te zien, want van het schip konden wij geene kruik bespeuren. Ik verzogt ook Kapitein CLERKE zijnen stuurman te zenden om het kanaal te peilen, dat aan de zuid-zijde van de kleine eilandjens was, tusschen dezelve en een vrij groot eiland, dat bij den zuidlijken hoek van de haven ligt. Deeze bevelen gegeeven hebbende, vertrok ik zelf, in mijne andere sloep, vergezeld van den Heer COOK, mijnen eersten Luitenant, en den Heer BAYLY, en landde op den noordlijken hoek, om te zien wat ik van daar zouden kunnen ontdekken.

Van den hoogsten berg over de punt hadden wij een vrij goed gezigt van de zee-kust tot *Hawes Voorland*. Zij loopt veel uit en in, en daar scheenen verscheiden rotsachtige punten van uitestecken, met inhammen en kreeken van ongelijke

lijke wijdte. Eene van de laatste, van welke ik het einde niet zien kon, was van die, waarin de schepen ten anker lagen, afgescheiden door de punt, waarop wij stonden. Daar lag eene groote menigte kleine eilanden, klippen en branding overal langs de kust, zoo wel ten Zuiden als ten Noorden, en ik zag geen beter kanaal om uit de haven te geraaken dan dat, waardoor wij waren binnen gekoomen.

Terwijl de Heer BAYLY en ik deeze waarnemingen deeden, ging de Heer OORE den berg om, en kwam bij ons langs eenen anderen weg, aan de plaats, daar ik de sloepen had bevoolen op ons te wagten. Wij vonden niets dat ons in onzen weg verhinderde dan steile diepten, want het land was, zoo mogelijk, nog dorrer en woester dan omtrent *Kerstmis-Haven*. En egter, zoo 'er de minste vrugtbaarheid in enig gedeelte van dit land is, moesten wij die hier gevonden hebben, daar het volkoomen gedekt is voor de zuidlijke en westlijke winden. Ik bespeurde met spijt dat 'er noch voedzel noch bedekking voor enig vee was, en dat, zoo ik 'er vee aan land liet, hetzelve onvermijdlijk zoude moeten omkoomen. In de kleine kreek, daar de sloep naar ons wagtte (die ik *Pinguin-Kreek* noemde, omdat het strand van deeze vogelen bedekt was) is een fraai rivieretjen van zoet water, daar men gemaklijk bij kan koomen. Daar waren ook enige groote zee-

kalveren, kormorans, en enige eenden, en de Heer BAYLY zag met een zwenk, eenen kleinen land-vogel; maar hij vloog tusschen de rotsen en wij verlooren hem uit het gezigt. Omtrent ten negen uuren kwamen wij weder aan boord.

Kort daarop keerde de Heer BLIGH terug en berichtte dat hij de haven vier Engelsche mijlen in geweest was, en, naar zijne gissing, niet verre van den bodem. Hij vond dat zij in de streek van W. Z. W. inliep, en dat zij, een weinig boven de schepen, niet meer dan eene Engelsche mijl breed was, maar dat zij naar den bodem versmalde. De diepte was zeer ongelijk, van zeven en dertig tot tien vademen, en, uitgezonderd onder de bedden zee-wier, die op veele plaatsen zig van den wal tot halver weg het kanaal uitstrekten, was de grond fijn zand. Hij landde aan wederzijde en bevond het land overal dor en rotsachtig, zonder het minste teken van boom of struik en in 't geheel met zeer weinig groente. De pinguins en andere zee-vogelen en zee-kalveren bezetteden een gedeelte van de kust, maar egter niet in zoo groote getalen als aan *Kersmis-Haven*.

Geene aanmoediging vindende om onze nasporingen verder voorttezetten, en den volgenden morgen weêr en wind dienende, ligtede ik het anker en liep in zee. Deeze haven noemde

ik

ik *Palliſer Haven*, ter eere van mijnen waerdigen vriend Admiraal HUGH PALLISER. Zij ligt op 49° 3′ Zuider Breedte en op 69° 37′ Ooſter Lengte, en vijf mijlen van *Howes-Voorland*, in de ſtreek van *Z.* 25° O. In en buiten den mond liggen verſcheiden eilanden, klippen en brandingen, welke men op de hier bij gevoegde kaart van de kust en ſchets van de haven kan naarzien. Wij voeren in en uit tusſchen dezelve en de noordlijke kaap, maar ik twijfel niet of daar zullen nog andere kanaalen zijn.

Terwijl wij *Palliſer-Haven* uit voeren, ontdekten wij eenen ronden berg, als een ſuikerbrood, in de ſtreek van *Z.* 72° O. omtrent negen mijlen van ons. Hij had het voorkoomen van een eiland, op enigen afſtand van de kust liggende; maar wij vonden naderhand dat hij op het groot land lag. In zee loopende, moeſten wij door de kronkelende kanaalen tusſchen de banken door ſtuuren; wij waagden het egter over enige henen te zeilen, op welke wij nooit minder vonden dan dertien vademen en dikwijls peilden wij geen grond met vier en twintig, zoo dat, ware het niet geweest door het zee-wier, dat op alle dezelve groeide, zij niet ontdekt zouden geworden zijn.

Toen wij drie of vier mijlen van de kust waren, vonden wij eene open zee en ſtuurden O. tot negen uuren, wanneer de *Suiker-brood-*

Berg, dien ik den Berg *Campbell* noemde, O. lag en een klein eiland, dat ten N. van denzelven ligt, Z. Z. O. op den afſtand van vier mijlen. Nu ſtuurde ik zuidlijker, om het land weder te naderen. Op den middag was de breedte volgens de tweemaalen genoomen hoogte, 49° 8′ Z. en wij hadden tagtig Engelſche mijlen Ooſter Lengte afgelegd van *Kaap St. Louis.* (*) De Berg *Campbell* lag Z. 47° W. omtrent vier mijlen van ons; eene laage punt, agter welke geen land te zien was, lag Z. Z. O. omtrent twintig Engelſche mijlen van ons, en wij waren omtrent twee mijlen van land.

Het land is alhier laag en effen. (†) Naardien de bergen omtrent vijf mijlen van de laage punt eindigden, is 'er eene groote uitgeſtrektheid laag land ſoverig, waarop de Berg *Campbell* ligt, omtrent vier Engelſche mijlen van den voet van het gebergte, en eene van de zee-kust. Dit gebergte is zeer hoog, gelijk ook de meeſte bin-

(*) *Kaap François.*

(†) Dit gedeelte van de kust ſchijnt hetzelfde te zijn, dat de Franſchen den vijfden Januarij 1774 zagen. De Heer DE PAGES ſpreekt 'er dus van: *Nous reconnumes une nouvelle côte etendue de toute vue dans l'Est & dans le Ouest. Les terres de cette côte étoient moins élevées, que celles que nous avions vues jusques ici: elles étoient auſſi d'un aſpect moins rude.* DE PAGES, *Tom.* II. *pag.* 68.

bl[illegible]mlandſche. Zij ſcheenen uit kaale rotſen te beſtaan, welker toppen met ſneeuw gekroond waren. De valeien zagen 'er niet beter uit. Werwaarts wij onze verrekijkers rigteden, daar was niets te zien dan onvrugtbaarheid.

Wij hadden naauwlijks geëindigd op den middag de ſtrekkingen te neemen, of wij zagen laag land te voorſchijn koomen, omtrent de 200 genoemde laage punt, in de ſtrekking van Z. Z. O. en agt Engelſche mijlen agter dezelve. Deeze nieuwe punt bleek het oostlijk eind van dit land te zijn en wierd *Kaap Digby* genoemd. Het ligt op 49° 23′ Zuider Breedte en op 70° 34′ Ooster Lengte.

Tusſchen *Howes-Voorland* en *Kaap Digby* vormt de kust (behalven de verſcheiden kleinere baaien en havenen) eene groote baai, die zig verſcheiden mijlen naar het Z. W. uitſtrekt, daar zij zig ſcheen te verliezen in verſcheiden armen, welke tusſchen het gebergte inliepen. Zij is over en over met eene ontzagchelijke menigte zeewier bedekt, dat dezelfde ſoort van wier is, welk de Heer BANKS met den naam van *fucus giganteus* heeft onderſcheiden. (*) Sommig van dit wier is van eene ontzagchelijke lengte, ſchoon de ſteel niet veel dikker is dan eens menſchen duim.

(*) Zie I Deel, bladz. 65.

duim. Ik heb gezegd dat wij, op ſommige van de banken, waarop het groeit, geen' grond peilden met eene lijn van vier en zwintig vademen. Het moet 'er dan ook dieper geweest zijn. Naardien nu dit wier niet in eene loodregte rigting groeit, maar met den grond eenen zeer ſcherpen hoek maakt en veel van hetzelve naderhand zig veele vademen verre op de oppervlakte van de zee uitſtrekt, heb ik reden om te zeggen dat ſommig van hetzelve tot de lengte van meer dan zestig vademen opgroeit.

Ten een uur (zedert den middag twee mijlen in een *Z.* O. ½ O. koers voortgevaaren zijnde) peilden wij, en vonden agttien vademen water en eenen grond van fijn zand. Aan de Noord-zijde van *Kaap Digby* eene kleine bogt aan de kust ziende, ſtuurden wij derwaarts.

Ik was voorneemens aldaar te ankeren, zoo ik bevond dat het veilig geſchieden konde, en op de Kaap te landen, om te zien wat het laag land daar agter voortbragte. Na eene mijl naar land geſtuurd te hebben, peilden wij weder en vonden dertien vademen; onmiddelijk daarop zagen wij eene bank regt voor ons, die zig van land naar zee ſcheen uittestrekken, van hetwelk wij omtrent twee Engelſche mijlen af waren. Deeze ontdekking noodzaakte ons eene mijl O. ten *Z.* op te loeven, daar onze diepte tot vijf en twintig vademen toenam. Toen ſtuurden wij langs

den

wal en bleeven dezelfde diepte behouden, over eenen grond van fijn zand tot dat *Kaap Digby* twee mijlen W. van ons lag, wanneer wij zes en twintig vademen water vonden.

Hierna peilden wij geen' grond, fchoon wij zulks verfcheiden reizen beproefden; maar het fchip, fterken gang hebbende, liep de lijn uit voor het lood den grond kon bereiken. Dus te leur gefteld wordende in mijne oogmerken zoo van te ankeren als van te landen, wilde ik geen zeil minderen, maar zeilde voort, om voor den nacht zoo veel van de kust te zien als mogelijk was. Zij loopt van *Kaap Digby* ten naasten bij Z. W. ten Z. omtrent vier of vijf mijlen, of tot eene laage punt, aan welke ik, ter eere van Haare Majesteit, den naam gaf van *Charlotta-Punt*; zij is de zuidlijkfte van de laage kust.

Zes mijlen van *Kaap Digby* in de ftreek van Z. Z. W. ½ W. is eene vrij hooge uitfteekende punt, die *Prins van Wales Voorland* genoemd wierd, en zes mijlen verder, in dezelfde ftreek, en op 49° 54′ Zuider Breedte en 70° 13′ Oofter Lengte, is de zuidlijkfte punt van de geheele kust, welke ik bij den naam van *Kaap George* onderfcheidde, ter eere van Zijne Majesteit.

Tusfchen *Charlotta-Punt* en *Prins van Wales Voorland*, daar het land naar het Zuid-Westen weder heuvelachtig begon te worden, is een diep inloopend kanaal, dat het *Koninglijk Ka-*

naal genoemd wierd. Het loopt westwaarts in, digt aan den voet van het gebergte, dat het ten Z. W. begrenst, gelijk het voorgemeld laag land ten N. doet. Daar liggen eilanden in den mond, en andere hooger op, zoo verre wij zien konden. Toen wij verder zuidwaarts kwamen, zagen wij aan de Z. W. zijde van *Prins Wales Voorland* een ander kanaal, dat in het *Koninglijk Kanaal* liep, en toen bleek het dat het *Voorland* de oostlijke punt was van een groot eiland, dat in deszelfs mond lag. Daar zijn verscheiden kleine eilandjens in dat kanaal, en een omtrent eene mijl ten Zuiden van *Prins Wales Voorland*.

Al het land aan de Z. W. zijde van het *Koninglijk Kanaal* tot *Kaap George* toe bestaat uit hooge bergen, die regt uit zee, agter elkanderen, tot eene aanmerklijke hoogte oprijzen. De meeste van derzelver toppen waren met sneeuw gekroond, en zij scheenen van de kaalste en dorste, die wij nog gezien hadden. Wij konden niet het minste spoor van boom of struik gewaar worden, noch binnens lands, noch op de kust, en ik meen het wel te mogen waagen te zeggen dat het land in het geheel geene voortbrengt. Het laag land omtrent *Kaap Digby* geleek, wanneer wij het door onze kijkers beschouwden, naar het overige van het laag land, dat wij te vooren gezien hadden, dat is, het scheen deels kaal, deels met groen gras bedekt, waarvan op zij-

zijne plaats eene beſchrijving zal gegeeven worden. De kust is met zandig ſtrand bezoomd, waarop veele pinguins en andere zee-vogelen waren, en een onzelbaar aantal kormorans vloog aanhoudend om de ſchepen, terwijl wij voorz zeilden.

Begeerig zijnde tot *Kaap George* te koomen, om verzeekerd te zijn of zij al dan niet de zuidlijkſte hoek van het geheele land waare, bleef ik zuidwaarts ſtuuren, onder alle de zeilen, die wij voeren konden, tot ten half agt uuren, wanneer ik, geene kans ziende om mijn oogmerk te bereiken, alzoo de wind nu naar het W. Z. W. was geloopen, juist de ſtreek, welke wij henen moesten, het wenden van den wind waarnam en mij van de kust verwijderde.

Op deezen tijd lag *Kaap George* omtrent zeven mijlen Z. 53° W. Een klein eiland, dat op de hoogte van de punt van de *Kaap* lag, was het eenigſte land, dat wij ten zuiden van hetzelve konden zien, en wij wierden nog verder bevestigd dat 'er niet meer in die ſtreek was door een zuid-wester zee, die wij vonden, zoodra wij de Kaap in die ſtreek kreegen.

Maar wij hebben een nog ſterker bewijs dat dit land zig niet verre, zoo al iets, ten zuiden van *Kaap George* kan uitſtrekken, en dat is Kapitein FURNEAUX koers in February, 1773, na zijne ſcheiding van mij op mijne laatſte reis. Zijn log-

boek

boek ligt thans voor mij, en ik vind 'er in dat hij de middag-lijn van dit land ſlechts zeventien mijlen ten zuiden van *Kaap George* paſſeerde, een afſtand, op welken zij bij helder weder zeer wel kan gezien worden. Het ſchijnt helder geweest te zijn, toen Kapitein FURNEAUX 'er voorbij voer; want zijn log-boek maakt geen gewag van mist of dampig weder; het zegt ons, integendeel, uitdruklijk dat zij, op die hoogte, in ſtaat waren aan boord waarneemingen op de Breedte en Lengte te doen, zoo dat, indien dat land zig verder zuidlijk uitſtrekt van *Kaap George*, het naauwlijks mogelijk zou geweest zijn dat hij het zoude voorbij gevaaren zijn, zonder het te ontwaaren.

Uit deeze omſtandigheden kunnen wij, op zeer weinige mijlen na, bepaalen welke Breedte dit land beſlaat, die niet veel boven eene en een vierde graad zal wezen. Wat deszelfs uitgeſtrektheid van het Ooſten naar het Westen belangt, deeze blijft nog onbeſlist. Wij weeten ſlechts dat het zig niet tot de middellijn van 65° naar het Westen kan uitſtrekken, omdat ik 'er, in het jaar 1773 onder die middellijn te vergeefsch naar gezogt heb. (*)

De

(*) Zoo men op de ontdekkingen der Franſchen, gelijk die op Kapitein COOKS kaart ſtaan getekend, en nog meer op de kaart van hunne eigen ontdekkers, kan ſtaat maaken, ſtrekt dit land zig niet westwaarts uit tot de middag

lij

De Franſche ontdekkers dagten met eenige reden dat *Kaap St. Louis* de verſt uitſteekende punt van het zuidlijk vast land ware. (*) De Engelſchen hebben zedert bewezen dat zulk een vast land niet beſtaat, en dat dit land een eiland van eene kleine uitgeſtrektheid is (†), dat ik, om deszelfs groote

lijn van 68°, alzoo *Kaap Louis*, die als de weſtlijkſte punt wordt opgegeeven, door hen ten oosten van die middaglijn geplaatst wordt.

(*) De gedagte dat *Kaap Louis* deeze uitſteekende punt van een zuidlijk vast land zij, moet weldra verdwenen zijn, alzoo *Kaap Frangois*, binnen het jaar daarna, door denzelfden ontdekker wiard bevonden een derde van een' graad verder Noordwaarts aan hetzelfde land te liggen. Doch zoo DE KERGUELEN dit in het eerst dagt, zijn wij egter verzeekerd dat hij thans anders denkt. Dit blijkt uit de volgende duidlijke verklaaring van zijne gedagten, die wel verdient uit zijn laatst uitgegeeven werk uitgeſchreven te worden, alzoo zij zijne opregtheid zoo wel als de bekwaamheid van Kapitein COOK eer aandoet. „ *La terre, que j'ai découverte,* (zegt hij) *eſt certainement une Isle, puisque le célébre Capitaine* COOK *a paſſé au ſud, lors de ſon premier voyage, ſans rien rencontrer. Je juge même que cette Isle n'eſt pas bien grande. Il y a auſſi apparence, d'après le voyage de Monſieur* COOK, *que toute cette étendue de mers Méridionales eſt ſemée d'isles ou de rochers, mais qu'il n'y a ni continent ni grande terre,*" KERGUELEN p. 92.

(†) Uit de voorgaande noot blijkt dat KERGUELEN met COOK hierin overeenſtemt. Hij zegt ons egter dat hij

te onvrugtbaarheid, zeer voeglijk het *Eiland van Verwoesting* noemen zoude; zoo ik het niet nalieve om den Heer DE KERGUELEN niet van de eer te berooven van het zijnen naam te laaten dragen. (*)

De

hij reden heeft om te gelooven dat het omtrent twee honderd mijlen omtreks heeft, en dat hij omtrent tagtig mijlen van de kust houde. *ibid.*

(*) Sommige van de eigen landgenooten van den Heer DE KERGUELEN schijnen meer geneigd te zijn om hem van deeze eer te berooven dan wij. Het is zeer opmerkelijk dat de Heer DE PAGES niet eens den naam van zijnen bevelhebber noeme. En schoon hij de verschillende Fransche zee-vaarders, die het zuider halfrond doorkruist hebben, opnoemt, van BOUVET tot CROZET, neemt hij een diep stilzwijgen in acht omtrent DE KERGUELEN, wiens eerste reis, op welke de ontdekking van dit aanmerkelijk stuk lands gedaan is, buiten het gezigt gehouden word, als of zij nimmer hadde plaats gehad. Ja, niet te vreden zijnde met te weigeren het regt van eenen anderen te erkennen, eigent hij het bijna geheel zig-zelven toe. Want op eene Waereld-kaart, in zijn boek ingelascht, leest men op de plaats, daar het nieuw land getekend staat, *Iles nouvelles Australes vues par Monsieur* DE PAGES *en* 1774. Hij kon zig nauwlijks in sterkere woorden uitgedrukt hebben, zoo hij hadde willen doen gelooven dat hij het bestuur over de ontdekking gehad had; en egter weeten wij dat hij slechts luitenant was aan boord van een van de drie schepen, die onder bevel van DE KERGUELEN stonden, en dat de ontdekking reeds op eene voorige reis gedaan was, ondernoomen terwijl hij op zijne reis rondom de waereld was.

Men

de PUNT *met de* PO

LENS LAND.

het Prins van Wales

W. Z. W. 3 M. afstand.

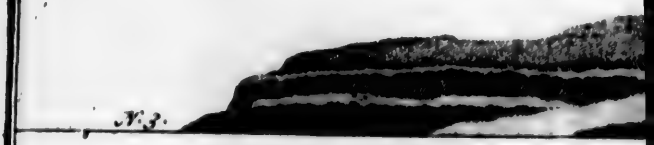

Gezigt

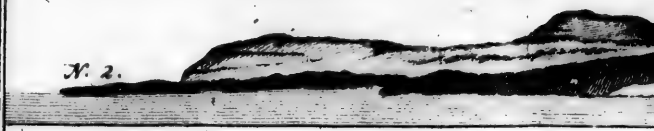

Drie Gezigten van
op KERGUE

Gezigt van de punt met de Poort in he

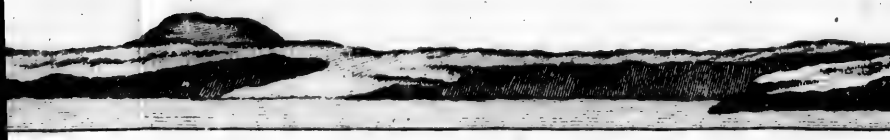

Gezigt van KERGUELENS LAND

Gezigt van KERGUELENS LAND, als

De Heer ANDERSON, mijn heelmeester, die, gelijk ik reeds gezegd heb, zig ook in de Natuurlijke Historie geoefend had, verloor geene gelegenheid, geduurende den korten tijd, dien wij in *Kersmis-Haven* lagen, van het land overal te doorzoeken. Hij deelde mij naderhand de waarneemingen mede, welke hij op deszelfs natuurlijke voortbrengzelen gedaan had, welke ik alhier in zijne eigen woorden zal inlasschen.

„Misschien is 'er geene plaats tot hier toe in de beiden halfronden, onder dezelfde breedte, ontdekt, die een zoo schraal veld voor den natuurkundige oplevert als dit dor land. De groente, welke zig vertoont, als men op een weinig afstands van land is, zou iemand vleien met de verwagting van enig gras te zullen ontmoeten; maar hierin vonden wij ons zeer bedrogen; want bij het landen zagen wij dat deeze levendige kleur alleen veroorzaakt wierd door eene enkele kleine plant, niet ongelijk aan enige soorten van steenbreek, die in groote uitspreidende bosen groeit tot

Men kan ondertusschen niet nalaaten aantemerken dat DE KERGUELEN bijzonder ongelukkig geweest is dat hij zoo weinig gedaan heeft om hetgeen hij begonnen had te eindigen. Hij heeft wel een nieuw land ontdekt, maar, op twee togten naar hetzelve, kon hij niet eens ten anker koomen op deszelfs kust. Kapitein COOK hebben wij gezien dat minder moeijelijkheden ontmoetede, of gelukkiger was in dezelve te boven te koomen.

tot eene aanmerklijke hoogte de bergen op. Zij vormt eene oppervlakte van een vrij breed zaamenweefzel, en groeit op eene foort van verrot moer, waarin men, op elken ſtap, een voet of twee nederzinkt. Dit moer zou, gedroogd zijnde, in geval van nood, voor brandſtof kunnen dienen; en is het eenigſte dat wij hier vonden, dat met mogelijkheid tot dat gebruik zoude kunnen gebezigd worden.

Daar is nog eene andere plant, die vrij overvloedig in de moerasſige laagten verſpreid is, welke tot omtrent twee voeten hoogte groeit en niet ongelijk is aan eene kleine kool, als zij in het zaad geſchoten is. Rondom den wortel ſtaan veele, groote en geronde bladeren, die aan het grondſtuk ſmaller zijn en in eene kleine punt eindigen. Die aan de ſtengels zijn veel kleiner, langwerpig en puntig. De ſtengels, die dikwijls drie of vier in getal zijn, rijzen alle afzonderlijk uit den wortel, en loopen in lange rolronde koppen uit, uit kleine bloemen beſtaande. Zij heeft niet alleen het voorkoomen, maar ook de waterige ſcherpe ſmaak van de planten, die tegens den ſcheurbuik gebruikt worden, en verſchilt egter zeer duidlijk van dat geheele geſlacht, zoo dat wij dezelve als een voortbrengzel, deeze plaats bijzonder eigen, beſchouwden. Wij aten haar dikwijls raauw, en vonden de ſmaak omtrent als het lepelſblad van *Nieuw-Zeeland*. Maar zij

ſcheen

ſcheen eene ſterke ſmaak te krijgen, als zij gekookt wierd, hetgeen ſommige van ons volk egter niet achteden, die het met ſmaak aten. Zoo zij in onze moes-tuinen konde ingevoerd worden, zou zij, naar alle waarſchijnlijkheid, zoo zeer door aankweeking verbeteren, dat zij eene uitmuntende moes-groente zoude worden. Thans was het zaad niet rijp genoeg om bewaard en mede naar Engeland gevoerd te worden, om 'er eene proef van te neemen.

Wij vonden nog twee andere kleine planten digt bij de beeken en op moerasſige plaatſen, die als ſalade gegeeten wierden; de eene geleek naar tuin-kers en was zeer ſterk, en de andere was zeer zagt van ſmaak. Deeze laatſte, ſchoon ſlechts klein, is op zigzelve eene merkwaerdigheid, hebbende niet alleen planten met manlijke en vrouwlijke bloemen, maar ook nog eene derde ſoort met hermaphroditen-bloemen.

Op enige weinige kleine plaatſen aan de oevers van de haven groeit veel grof gras, dat wij voor het vee afmaaiden en dan nog eene kleinere ſoort, die zeldzaamer is, en op den platten grond eene ſoort van ganzen-gras of kleef-kruid (*) en eene andere kleine plant, die 'er veel naar gelijkt. In kort, de geheele planten-lijst bevat niet meer dan

(*) Eene ſoort van Walſtro (*Galium*).

VERTAALER.

den zeshen of agtien soorten, enige soorten van mos en eene fraaije soort van schurft-mos (*Lichen*) medegerekend, die op de klippen groeit, en hooger opschiet dan de andere gewassen. Ook is 'er geen de minste schijn van een struik in het geheele land.

De Natuur is wat milder geweest in het land van dieren te voorzien, schoon zij, streng gesprooken, geene inwooners van de plaats zijn, naardien het alle zee-dieren zijn, die het land, over het algemeen, slechts gebruiken, om jongen te werpen en om te rusten. De aanmerklijkste zijn de zee-honden of (gelijk wij gewoon waren hen te noemen) zee-beeren, want zij waren van de soort, welke men den zee-beer (*Phoca ursina*) noemt. Deeze kwamen aan land om te rusten, of om jongen te werpen; maar zij waren niet talrijk, dat niet te verwonderen is, alzoo het bekend is dat deeze dieren zig liever op afgezonderde klippen en op kleine eilanden langs de kusten dan in baaien of kreeken onthouden. Zij waren op deezen tijd aan het ruien, en zoo mak, dat wij 'er zoo veele van doodden als wij wilden. Andere viervoetige dieren, hetzij zee- of landdieren, zagen wij 'er niet, maar wel een groot aantal vogelen, als eenden, onweersvogelen, albatrossen, kormorans, meeuwen en zee-zwaluwen.

De eenden zijn omtrent van de grootte van eene

eene groote of kleine taling, maar verſchillen enigzins in kleur van beiden. Zij waren vrij menigvuldig langs de bergen en zelfs laager, en wij doodden 'er een aanmerkelijk aantal van, die goed waren en geenen den minſten vischachtigen ſmaak hadden. Wij hadden enige van dezelfde ſoort, op onze laatſte reis, aan het eiland *Georgia* ontmoet.

De kaapſche onweêrsvogel of pintado, de kleine blaauwe, die altijd op zee gezien wordt, en de kleine zwarte, of *Moeder Careys-Kuikens* zijn hier niet in groot aantal; maar wij vonden een nest van den eerſten met een ei 'er in omtrent van de grootte van een hoender-ei, en den tweeden vonden wij, ſchoon ſchaarsch, in enige holen, die naar konijnen-holen geleeken. (*)

Eene andere ſoort, die de grootſte van alle de onweêrsvogelen is, en die door de Engelſche zeelieden *Moeder Careys-Gans* genoemd wordt, is 'er in grooter aantal, en zoo mak, dat wij hen in het eerst met ſtokken op het ſtrand dood ſloegen. Zij zijn niet kleiner dan een albatros en zijn vleeſcheetende vogelen, wijl zij op de doode krengen van zee-kalveren, of vogelen, die in zee ge-

(*) Diergelijke holen, welke den onweêrsvogelen tot wooningen dienen, vond men, op COOKS voorgaande reize, in menigte in de *Donkere Baai*, in *Nieuw-Zeeland*. G. FORSTER.

geworpen wierden, aasden. Hunne kleur is donker bruin met groenachtigen snavel en pooten; zij zijn ongetwijfeld dezelfde vogelen, die door de Spanjaarden *Quebrantahuesſos* genoemd worden, welker kop in de Reize van PERNETTY naar de *Falklands-Eilanden* Pl. VIII, Fig. 3 verbeeld staat.

Van de albatrosſen vonden wij geene aan land dan den graauwen, die gemeenlijk op hooge zuidlijke breedten op zee gevonden wordt. Eens zag ik eenen van deeze in de spleet van eene klip zitten, maar zij vloogen veel over de haven, en de gemeene grootere soort, zoo wel als de kleiner met eenen zwarten kop wierden verder in zee gevonden.

Pinguins zijn hier verre de gemeenſte vogelen; zij zijn van drie ſoorten. De eerſte of grootſte heb ik te vooren aan het eiland *Georgia* gezien. (*) BOUGAINVILLE maakt 'er ook gewag van, (†) maar zij ſchijnt niet zoo eenzaam te leeven als hij zegt, want wij zagen 'er groote troepen van bij elkanderen. De kop is zwart, het bovenſte van het lijf lood-kleur en het onderſte van het lijf wit met zwarte pooten. Zij heeft twee breede fraaie geele ſtreepen, die aan de

(*) PENNANT'S *Patagoniſche Pinguin.* Ziet zijne *Genera of Birds Tab.* XIV, *p.* 66.

(†) *Voyage autour du monde*, p. 65.

de zijden van den kop beginnen, en, ter wederzijde van den hals nederdaalende, boven de borst in een loopen. De ſnavel is gedeeltelijk roodachtig en langer dan bij de andere ſoorten.

De tweede ſoort van pinguin is naauwlijks half zoo groot als de eerſte. Het bovenſte gedeelte van het lijf is zwartachtig graauw, met eene witte vlek boven op den kop, die ter wederzijde breeder wordt. De ſnavel en pooten zijn geelachtig. De Heer SONNERAT heeft van deeze en de voorgaande ſoort eene zeer naauwkeurige beſchrijving en afbeelding gegeeven. (*)

De derde ſoort van pinguin, die wij hier vonden, had niemand van ons ooit gezien. Haare lengte is vier en twintig, en haare dikte twintig duimen. Het bovenſte gedeelte van het lijf en den hals zijn zwart; het overige is wit, uitgezonderd het bovenſte van den kop, waarop eene fraaje geele naar agteren gebogen halve maan ſtaat, die aan elke zijde in lange en zagte vederen eindigt, die zij als twee kuiven kan opzetten. (†)

De

(*) *Voyage à la Nouvelle Guinée*, *p.* 181, 182, *Tab.* CXIII, CXV.

(†) Deeze ſoort is even min onbekend als de voorige ſoorten; men vindt die alle drie in FORSTERS *Hiſtoria Aptenodytæ* in de *Nov. Comm. Cotting. Vol.* III. *pag.* 121. *ſeqq.* Die, waarvan hier de eerſte melding gemaakt wordt

De twee eerſte ſoorten vonden wij bij elkanderen op het ſtrand, daar de groote zig bij elkaêr hielden en in kleine kudden onder de andere liepen, die talrijker waren en ſomtijds tot vrij hoog op het hangen van de bergen gezien wierden. De derde ſoort hield zig altijd bij elkanderen afgezonderd, maar in groot aantal op de buiten-ſtranden voor de haven. Zij waren thans aan het broeden, en zij legden op de kaale ſteenen maar een wit ei, grooter dan een eenden-ei. Alle drie de ſoorten van pinguins waren zoo mak, dat wij 'er zoo veele als wij wilden met de handen konden grijpen.

De kormorans, die hier gevonden worden, zijn van twee ſoorten; de kleine kormoran of water-raaf (*) en eene andere die van boven zwart is met eenen witten buik, dezelfde die op *Nieuw-Zeeland*, het *Vuurland* en aan het Eiland *Georgia* gevonden wordt. (†)

Wij vonden hier ook den gemeenen zeemeeuw, de groote en kleine zee-zwaluwe en de Egmont-haven-hen, welke laatſte mak en talrijk waren. Daar is hier nog eene andere ſoort van wit-

heet aldaar *Aptenodytes patachonica Tab.* II, de tweede *A. Papua*, *T.* III, en de derde *A. Chryſocome T.* I.
G. FORSTER.

(*) *Pelecanus Graculus.*
(†) *Pelecanus pica* FORST.

witten vogel, van welke gantſche vl[illegible] en over de baai omvloogen, en die zeer zenderling is. Het grondſtuk van zijnen ſnavel is met eene hoornachtige korst bedekt. Hij is grooter dan eene duif, met den ſnavel zwart en witte pooten als die van een wulp. Sommige van ons volk vonden dat hij zoo goed ſmaakte als een eend. (*)

Eens trokken wij den zegen; maar wij vongen maar enige weinige visſchen van de grootte van kleine ſchelvisſchen, maar geheel verſchillende van alle, die wij kenden. De bek is langwerpig; de kop is met enige ſterke doornen gewapend; de ſtraalen van de agter-vin zijn lang en zeer ſterk; de buik is dik en het lijf zonder ſchubben. (†) De eenigſte ſchulp-visſchen zijn enige weinige klip-klevers en mosſelen, en tusſchen de ſteenen vonden wij enige kleine zee-ſterren en zee-anemonen.

De bergen zijn van eene maatige hoogte, agter

(*) Ook deezen vogel hebben wij reeds op de *Nieuw-Jaars-Eilanden* bij *Staaten-Land* aangetroffen, afgetekend en beſchreven. De Heer PENNANT noemt hem, in zijne *Genera of Birds*, *ſheath-bill*, (*ſcheede ſnavel*) omdat hij den ſnavel in eene hoornachtige ſcheede draagt.

G. FORSTER.

(†) Naar deeze beſchrijving is het moeijelijk te raaden, tot welk geſlacht deeze nieuwe visch behoore.

G. FORSTER.

ter waren veele van derzelver toppen thans met ſneeuw bedekt, ſchoon het jaargetijde alhier met het ons in de maand Juny overeenkwam. Op ſommige ziet men groote hoopen ſteenen, onregelmatiglijk aan derzelver voeten of op de zijden opgehoopt. De zijden van andere, die aan de zee ſteile klippen vormen, zijn van boven tot onderen geſpleten en ſchijnen gereed om af te vallen, terwijl 'er ſteenen van ontzaggelijke grootte in de ſpleeten liggen. Sommige waren van gedagten dat de vorst de oorzaak van deeze ſpleeten ware, dat ik niet zal betwisten; doch ik weet niet hoe deeze en andere verſchijnzelen anders zouden kunnen veroorzaakt worden dan door aardbeevingen of diergelijke zwaare ſchokken.

Het ſchijnt dat het hier bijna altijd regent, niet alleen uit de blijken dat 'er zwaare ſtroomen naar beneden geſtort zijn, maar uit de geſteldheid van het land, dat, zelfs op de bergen bijna een enkel moeras is, daar de grond op elken ſtap inzakt.

De rotſen of grondſlagen van de bergen beſtaan hoofdzaaklijk uit eenen donker blaauwen en zeer harden ſteen, met kleine deeltjens glimmer of kwarts doormengd. Deeze ſteen ſchijnt een van de algemeenſte voortbrengzelen van de Natuur te zijn, alzoo zij in *Zweden*, *Schotland*, op de *Kanariſche-Eilanden*, op de *Kaap de Goede Hoop* en alhier geheele bergen vormt. Andere zeer groote rotſen beſtaan uit eenen bruinachtigen

brokkeligen ſteen, en een, die zwarter is, en aan afzonderlijke ſtukken gevonden wordt, heeft ſtukken van grove kwarts in zig. Daar wordt ook een roode, dof geele, en purpere zand-ſteen in kleine ſtukken gevonden, en vrij groote klompen half doorſchijnende kwarts, en veelzijdige, onregelmaatige, in de langte geſtreepte pyramidale krijſtallen. Men vindt enige kleine ſtukken van de gemeene ſoort in de beeken, die door wrijving rond afgeſlepen zijn; maar geene, die zoo hard zijn, dat zij den vijl weêrſtaan. Geen van de andere ſteenen wierden ook door ſterk water aangedaan, of door den zeilſteen aangetrokken. Wij zagen 'er niets dat den minſten ſchijn van erts of metaal had."

ZESDE HOOFDSTUK.

Vaart van Kerguelens Land *tot* Van Diemens Land. *Aankomst in de* Avontuur-Baai. *Voorvallen aldaar. Onderhandelingen met de Inboorlingen. Hunne perſoonen en kledij beſchreven. Hun gedrag. Tafel van de Lengte en Breedte. Afwijking van de Kompas-naald. Waarneemingen van den Heer* ANDERSON *over de natuurlijke voortbrengzelen des lands, over de inwooneren en hunne taal.*

Kerguelens Land verlaatende, ſtuurde ik O. ten N., voorneemens zijnde, overeenkomſtig mijne Inſtructie naar *Nieuw-Zeeland* te zeilen, om water en hout in te neemen en hooi voor het vee te maaken. Deszelfs aantal was thans reeds aanmerklijk verminderd. Twee jonge ſtieren, eene van de vaerzen, twee rammen en verſcheiden geiten waren geſtorven, terwijl wij bezig waren deeze woeſte kust opteneemen.

Den een en dertigſten, in den morgen, zijnde daags na wij de ruimte gekoozen hadden, deeden wij verſcheiden waarneemingen op de zon en maan. Derzelver uitkomst gaf 72° 33′ 36″ Ooſter Lengte. Het uurwerk wees op deeze plaats

72°

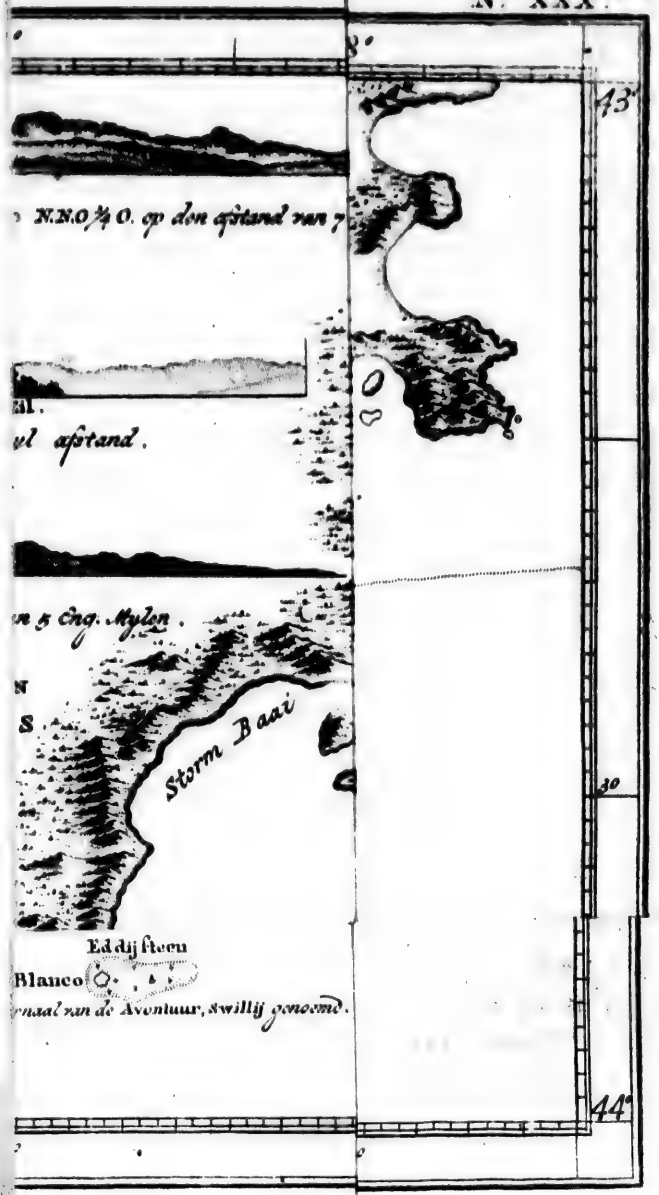
43°
N.N.O ¼ O. op den afstand van 7
vl afstand.
n 5 Eng. Mylen.
N
S
Storm Baai
30
Eddij steen
Blanco
rnaal van de Avontuur, zwillij genoemd.
44°

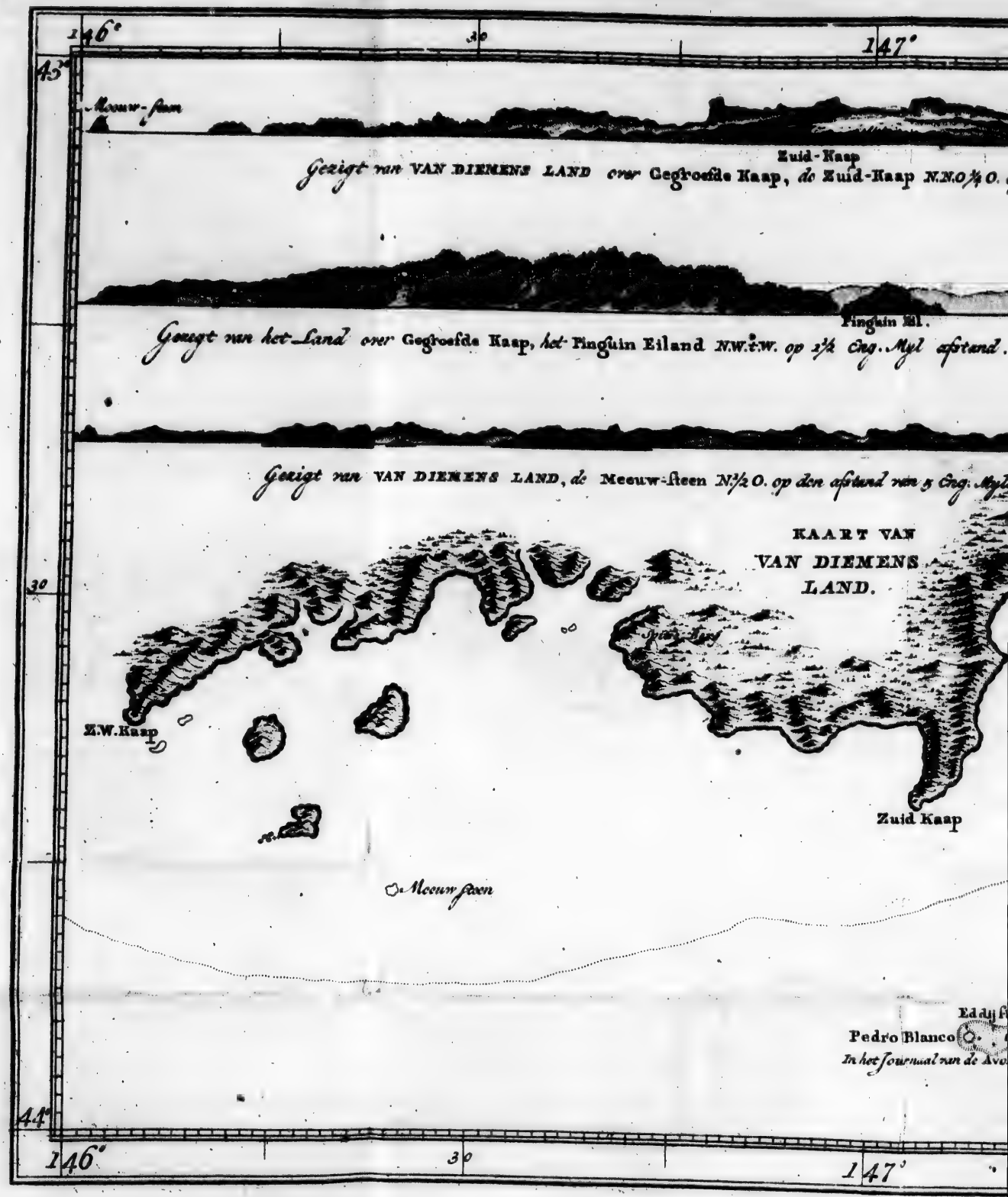
146°
30
147°
45°
Meeuw-steen
Zuid-Kaap
Gezigt van VAN DIEMENS LAND over Gegroefde Kaap, de Zuid-Kaap N.N.O.¼ O.
Pinguin Eil.
Gezigt van het Land over Gegroefde Kaap, het Pinguin Eiland N.W.t.W. op 2½ Eng. Myl afstand.
Gezigt van VAN DIEMENS LAND, de Meeuw-steen N.½ O. op den afstand van 5 Eng. Myl
KAART VAN
VAN DIEMENS
LAND.
30
Spits Berg
N.W. Kaap
Zuid Kaap
Meeuw steen
Eddystone
Pedro Blanco
In het journaal van de Avo
44°
146°
30
147°

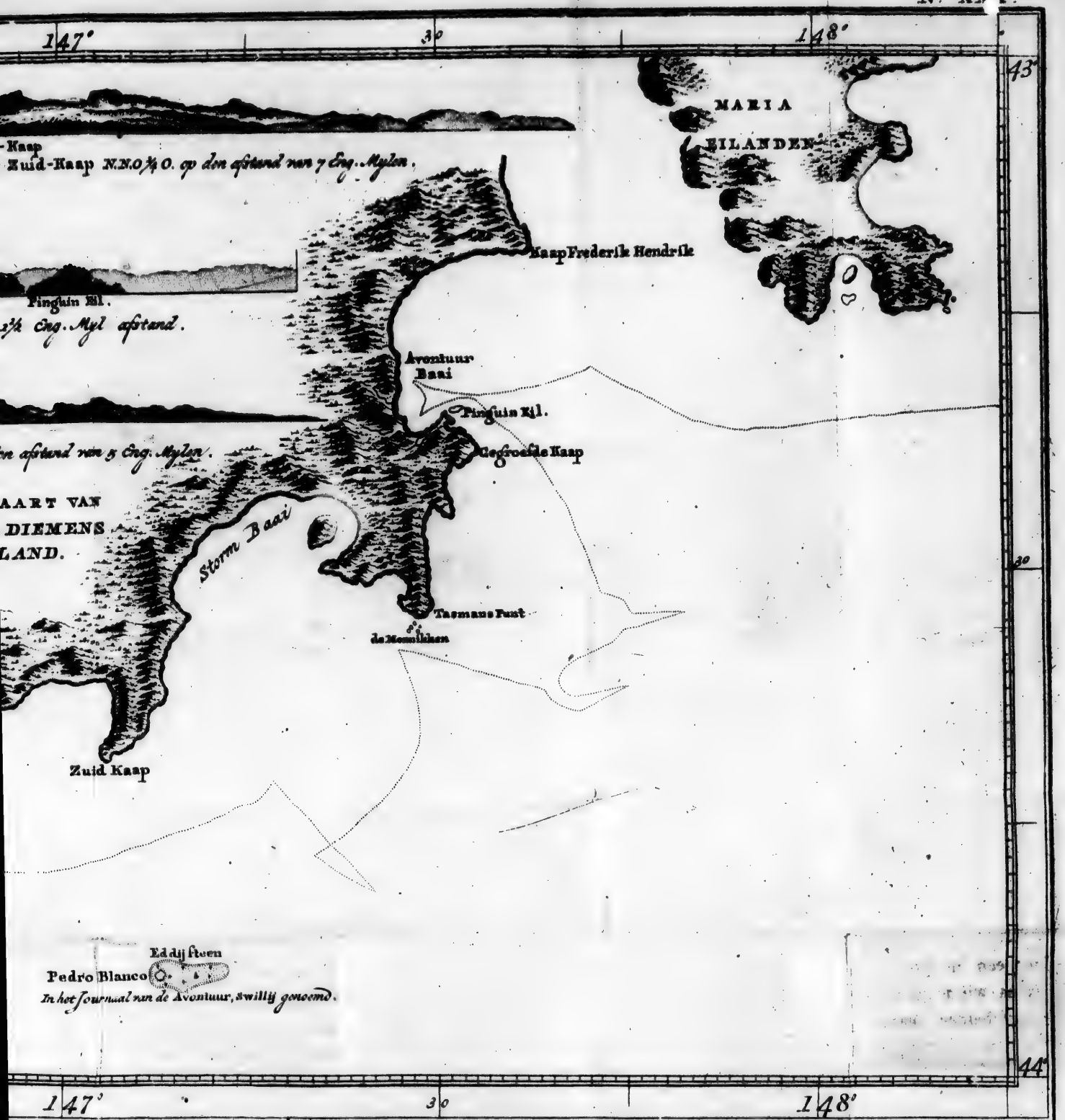
147°
30
148°
43
MARIA
EILANDEN
-Kaap
Zuid-Kaap N.N.O¼O. op den afstand van 7 Eng. Mylen.
Kaap Frederik Hendrik
Pinguin Eil.
2¾ Eng. Myl afstand.
Avontuur
Baai
Pinguin Eil.
en afstand van 5 Eng. Mylen.
Gegroefde Kaap
AART VAN
DIEMENS
LAND.
Storm Baai
Tasmans Punt
de Mannikken
Zuid Kaap
20
Eddij steen
Pedro Blanco
In het Journaal van de Avontuur, zwillij genoemd.
44
147°
30
148°

72° 38′ 15″. Deeze waarneemingen waren des te nuttiger, omdat wij 'er zedert enigen tijd geene hadden kunnen doen, en zij dienden thans om ons zeeker te doen zijn dat 'er geene miswijzing van belang in het uurwerk was ingeslopen.

Op den eersten January 1777, wanneer wij op 48° 41′ Zuider Breedte, en op 76° 50′ Ooster Lengte waren, bevonden wij de afwijking van de kompas-naald 30° 39′ West, en den volgenden dag, op 48° 22′ Breedte en 80° 22′ Lengte, was zij 30° 47′ 18″ West. Deese was de grootste afwijking, die wij in deezen overtogt vonden; want daarna begon zij afteneemen, doch zoo langzaam, dat zij, op den derden in den avond, op 48° 16′ Breedte en 85° Lengte, 29° 38′ West was.

Dus verre hadden wij frisse koelten uit het W. en Z. W. gehad, en vrij helder weder; maar nu liep de wind naar het Noorden, daar hij agt dagen bleef staan, vergezeld van eene dikke mist. Gedurende deeze tijd liepen wij omtrent drie honderd mijlen in de duisterheid voort. Nu en dan helderde het wel wat op, zoo dat wij de zon te zien kreegen, maar dit gebeurde zeer zelden, en was altijd van korten duur. Den zevenden zettede ik eene sloep uit, en zond Kapitein CLERKE een' last, waarin ik de *Avontuur-Baai* aan *Van Diemens Land* als de plaats onzer bijeenkomst, in geval van scheiding, voor wij in de mid-

middag-lijn van dat land gekoomen waren, beſtemde; maar wij waren zoo gelukkig, in al dit mistig weder, door het dikwijls doen van ſeinſchooten, ſchoon wij elkanderen zelden zagen, elkaêr niet te verliezen.

Den twaalfden, wanneer wij op 48° 40′ Zuider Breedte en op 110° 26′ Ooſter Lengte waren, liep de Noorden-wind op eene kalmte uit, die, enige uuren daarna, van eenen Zuiden-wind gevolgd wierd. Deeze bleef, met regen, vier en twintig uuren aanhouden, wanneer hij opſtak, naar het W. en N. W. liep, en fraai helder weder aanbragt.

Wij vervolgden onze koers oostwaarts, zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten tot den negentienden des morgens ten vier uuren, wanneer eensklaps door een rukwind (ſchoon *de Ontdekking* geene ſchade kreeg) onze voor-ſteng over boord ſloeg en de groote bram-ſteng mede nam. Dit hield ons enigzints op, alzoo wij den gantſchen dag moeſten beſteeden om de ſtukken wegteruimen en eenen anderen ſteng optezetten; het eerſte wierd ter uitvoer gebragt zonder enig ander verlies dan enige vademen dun touw. Geen groote bram-ſteng in voorraad aan boord hebbende, wierd de voor-ſteng gereed gemaakt, om inmiddels terſtond daarvoor te dienen.

De wind bleef westlijk, woei eene friſſe koelte, en was verzeld van helder weder, zoo dat 'er naauw-

maauwlijks een dag omging dat wij niet in ſtaat waren waarneemingen te doen om de Lengte en de afwijking van het kompas te bepaalen. De laatſte nam zoo zeer af dat zij, op 44° 18′ Zuider Breedte en 138° 2′ Ooſter Lengte niet meer dan 5° 34′ 18″ West was, en op den twee en twintigſten, op 43° 27′ Breedte en 141° 50′ Lengte was zij 1° 24′ 15″ Oost, zoo dat wij de linie gepaſſeerd waren daar de kompas-naald geene afwijking had.

Den vier en twintigſten, des morgens ten drie uuren, ontwaarden wij de kust van *Van Diemens Land* in het N. ¼ W. Ten vier uuren lag de Zuid-West Kaap N. N. W. ¼ W. en de *Meeuwen-ſteen* N. O. ten O. drie mijlen van ons. Daar liggen hier verſcheiden eilanden en hooge klippen langs de kust verſpreid, van welke de *Meeuwen-ſteen* de zuidlijkſte is. Hij is eene ronde hooge klip, vier of vijf mijlen van de *Zuid-West Kaap* in de ſtreek van Z. 55° O.

Op den middag was onze Breedte 43° 47′ Zuid, en onze Lengte 147° Oost; en de ſtrekking van de landen rondom ons als volgt. Een hooge berg met eenen ronden top lag N. 17° W.; de *Zuid-West Kaap* N. 74° W.; de *Meeuwen-ſteen* W. ¼ N. *Swilly-Eiland* of *Klip* Z. 49° O.; en de Zuid-Oost- of Zuid-Kaap N. 40° O. omtrent drie mijlen van ons. Het land tuſſchen de Zuid-West en Zuid-Kaapen is afgebrooken en heuvel-

velachtig, de kust slingerende, met uitsteekende punten; maar wij waren te diep in zee om te kunnen oordeelen of de baaien, die door deeze punten gevormd wierden, tegen de zee-winden gedekt waren. De baai, die de grootste en diepste scheen, ligt ten westen van den bovengenoemden hoogen berg. De afwijking van de kompasnaald was hier 5° 15' Oost.

Ten zes uuren in den agtermiddag peilden wij en vonden zestig vademen water, op eenen grond van gebrooken koraal en schulpen. De *Zuid-Kaap* lag toen N. 75° W. twee of drie mijlen van ons. *Tasmans Kaap* N. O. en *Swilly-rots* Z. ten W. ½ W. Omtrent eene mijl ten Ooften van *Swilly* is nog eene andere hooge klip, van welke Kapitein FURNEAUX geene melding maakt. Ik noemde die de *Eddy-steen*, om derzelver gelijkenis naar dien vuur-toren. De Natuur schijnt hier deeze twee klippen geplaatst te hebben tot hetzelfde oogmerk als waarvoor de vuur-toren *Eddy-stone* door de menschen gebouwd is, namelijk om de reizigers te waarschuuwen voor de gevaaren, die hen omringen; want zij zijn de zigtbaare toppen van eene rei blinde klippen, op welke de zee op veele plaatsen zeer sterk brande. Zij zijn wit van de mist van zee-vogelen, zoo dat zij op een' afstand kunnen gezien worden, zelfs in den nacht. Aan de N. O. zijde van *Storm-Baai*, die tusschen de *Zuid-Kaap* en *Tas-*

Tasmans-Kaap ligt, zijn enige bogten, of kreeken, die voor de zee-winden gedekt ſcheenen, en ik ben van gedagten dat, als die kust wierd onderzogt, men 'er enige goede havens zoude vinden.

Kort na dat wij het land in het gezigt hadden gekregen, verlieten ons de weſtlijke winden, en wierden vervangen door veranderlijke ligte zugtjens en kalmte tusſchen beiden tot den zes en twintigſten op den middag, wanneer 'er een koeltjen opkwam en aanwakkerde uit het Z. O., dat mij in ſtaat ſtelde mijn voorneemen, dat ik, na behoorlijke overweeging, genoomen had van de *Avontuur-Baai* aan te doen, daar ik kon verwagten voorraad van hout en gras voor het vee te zullen vinden, ter uitvoer te brengen, want thans bevond ik dat wij groot gebrek aan deeze beiden artijkelen zouden gehad hebben, zoo ik tot onze aankomst aan *Nieuw-Zeeland* gewagt hadde. Wij ſtuurden dan naar de baai, en ankerden 'er ten vier uuren na den middag in, op twaalf vademen water, in eenen grond van zand en klei. *Pinguin-Eiland*, dat digt bij de Oost-punt van de baai ligt, ſtrekte N. 84° O.; de zuidlijkſte punt van *Marias-Eilanden* ſtrekte N. 76° ½ O. en Kaap *Fredrik Hendrik*, of de Noord-punt van de baai ſtrekte N. 33° O. Onze affland van den naasten wal was omtrent drie vierde van een Engelſche mijl.

Zoo

Zoo dra wij ten anker lagen, liet ik ſloepen uitzetten. In eene van dezelve voer ik zelf om de gemaklijkſte plaats te zoeken om ons van de nodigſte behoeften te voorzien, en Kapitein CLERKE, voer met zijne ſloep af om denzelfden dienst te verrigten. Hout en water vonden wij in overvloed en op vrij gemaklijke plaatſen, bijzonderlijk het eerſte; maar gras, dat wij meest nodig hadden, was ſchaarsch en vrij grof. De noodzaaklijkheid noodzaakte ons egter te neemen wat wij krijgen konden.

Des anderen daags 's morgens vroeg zond ik luitenant KING naar de oost-zijde van de baai, met twee ploegen, de eene om hout te kappen, en de andere om gras te ſnijden, onder bedekking van de zee-ſoldaaten, welke ik raadzaam oordeelde aan wal te zetten als eene wagt; want ſchoon zig nog geen van de inboorlingen vertoond had, konden wij egter niet twijfelen of daar waren 'er in den omtrek, alzoo wij telkens rook hadden zien opgaan, zedert wij de kust genaderd waren, en wij thans zelfs niet verre van ons in het bosch enigen rook zagen. Ik zond de groote ſloep ook om water uit, en bezogt daarna zelf alle de ploegen. In den avond trokken wij den zegen agter in de baai, en vongen, in eene trek, eene menigte visch; wij zouden nog veel meer visch gehad hebben, zoo het net niet gebrooken ware, toen wij het aan land ſleepten; de meeſte waren

van de ſoort, die bij de zee-lieden bekend is met den naam van olyphant-visch. Hierop begaf zig ieder weder naar boord met het hout, en het gras, dat wij opgedaan hadden, ten einde gereed te zijn om in zee te loopen, zoo dra de wind ons zoude dienen.

Dit des anderen daags 's morgens nog niet gebeurende, wierd het volk weder aan land gezonden tot hetzelfde oogmerk als den voorigen dag. Ik zond ook den timmerman met een gedeelte van zijn volk, om enige ſparren, tot gebruik voor het ſchip, te kappen, en zond den Heer ROBERTS, eenen van de ſtuurlieden, met eene kleine ſloep, om de baai opteneemen.

In den agtermiddag wierden wij, ter plaatſe, daar wij bezig waren hout te kappen, aangenaam verraſcht met een bezoek van enige inboorlingen, beſtaande uit agt mannen en eenen jongen. Zij kwamen uit de bosſchen naar ons toe, zonder enige blijken van vrees te verraaden, of liever met het grootſte vertrouwen; want geen van hun had wapenen, uitgezonderd eenen, die eenen ſtok, omtrent twee voeten lang en aan het een eind ſpits, in de hand had.

Zij liepen moeder naakt en droegen geene verſierzelen, tenzij wij enige breede beprikkingen of regte en kromme ſtreepen op verſchillende deelen van hun lighaam voor verſierzelen hou-

den, of als een blijk van hunne zugt tot opſchik willen beſchouwen.

Zij waren van eene gewoone grootte, maar wat rank. Hun vel was zwart, gelijk ook hun hair, dat zoo wollig was als dat van de Guineaſche Negers; maar zij hadden geene dikke lippen, noch platte neuzen; hunne trekken waren integendeel verre van onaangenaam. Zij hadden vrij goede oogen, en hunne tanden waren vrij gelijk, maar zeer vuil. De meeſte hadden hun hair en hunnen baard met eene roode zalf beſmeerd, en ſommige hadden hunne aangezigten ook met deszelfde ſtof beſchilderd.

Zij ontvongen de geſchenken, die wij hun deeden, zonder het minſte blijk van genoegen. Toen wij hun enig brood overreikten en zij vernamen dat het om te eeten was, gaven zij het terſtond terug, of ſmeeten het weg, zonder het zelfs te proeven. Zij weigerden ook enigen olyphantvisch, zoo raauw als gekookt, dat wij hun booden. Maar toen wij hun enige vogelen aanbooden, gaven zij die niet terug, en deeden ons gemaklijk begrijpen dat zij zeer veel van zulk voedzel hielden. Ik had twee biggen aan land gebragt, met oogmerk om dezelve in de boſchen te lauten. Zoo dra deeze binnen hun bereik kwamen, greepen zij hen, als honden, bij de ooren, en wilden die onmiddelijk wegſleepen, met geen an-

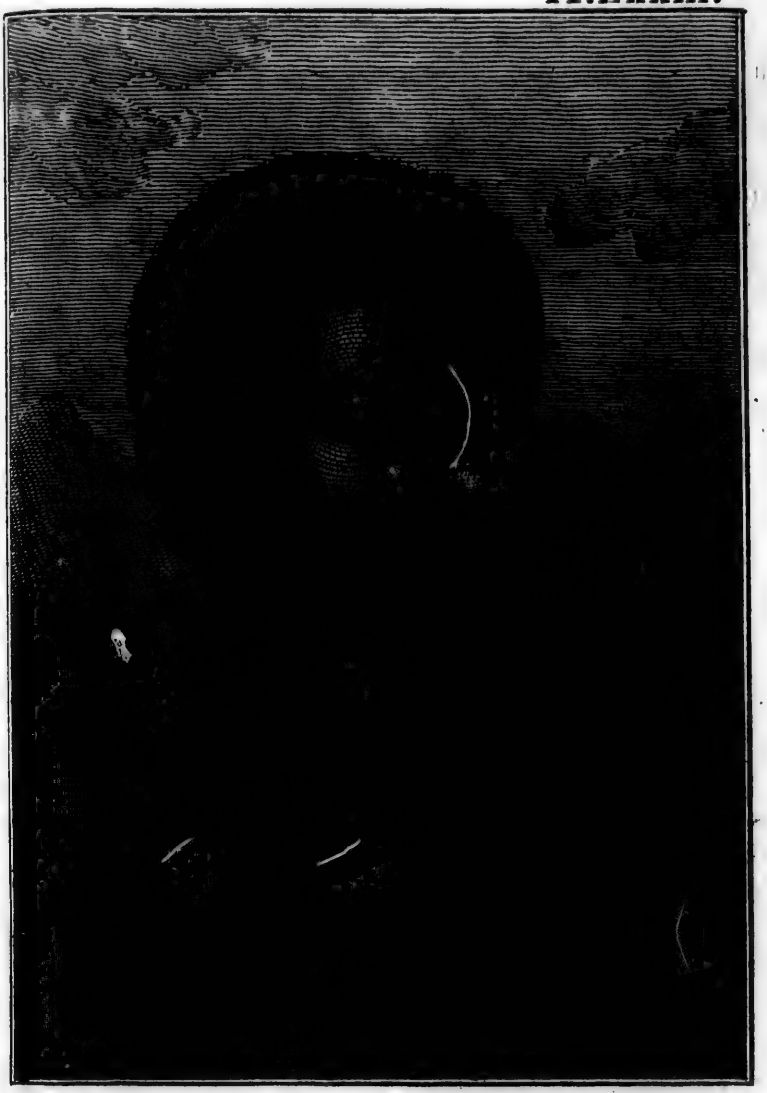

MAN VAN VAN DIEMENS LAND.

ander voorneemen, gelijk wij konden beſpeuren, dan om haar te dooden.

Begeerig zijnde het gebruik te weeten van den ſtok, welken een van onze bezoekers in zijne hand hield, deed ik hun tekenen mij zulks te toonen, hetwelk mij zoo verre gelukte dat een hunner een ſtuk hout als een doel opzettede en naar hetzelve wierp van den affland van omtrent vijf roeden. Maar wij hadden weinig reden om zijne behendigheid te prijzen, want, na het herhaalde reizen beproefd te hebben, wierp hij nog zeer verre mis. OMAI, die hun wilde toonen hoe veel beter onze wapenen waren dan de hunne, ſchoot 'er met zijn' ſnaphaan naar, hetwelk hen zoo zeer verſchrikte, dat zij, ondanks al wat wij doen of zeggen konden, terſtond de bosſchen in liepen. Een hunner was zoo verſchrikt, dat hij eene bijl en twee meſſen, die wij hem gegeeven hadden, liet vallen. Zij gongen egter naar de plaats, daar enig volk van *de Ontdekking* bezig was met water in hunne ſloep te laaden. De officier van die ploeg, niet weetende dat zij ons zulk een vriendlijk bezoek gegeeven hadden, noch wat hun oogmerk ware, deed eene ſnaphaan-ſchoot in de lucht, dat hen met de grootſte overhaaſting de vlugt deed neemen.

Dus eindigde onze eerſte bijeenkomst met de inboorlingen. Toen zij weg waren, en ik be-

greep dat hunne vrees hen wel zoude beletten ons zoo digt te naderen, dat zij zouden kunnen zien wat 'er omging, beval ik de twee biggen, zijnde een beer en eene zog, omtrent eene Engelſche mijl in de bosſchen agter in de baai, te brengen; ik liet hen daar aan eene zoet-water-beek. Ik was eerst voorneemens geweest eenen jongen ſtier en eene koe, en enige ſchaapen en geiten, als een geſchenk aan *Van Diemens Land* alhier agter te laaten; doch ik zag weldra geheel van dit voorneemen af, uit overtuiging dat de inboorlingen, die niet in ſtaat waren om mijne inzigten om hun land te verbeteren te begrijpen, dezelve zouden dooden. Zoo zij de biggen vinden, zal dit ongetwijfeld hun lot zijn; dan naardien dit ras van dieren ſchielijk wild wordt, en zig gaerne in het digst van de bosſchen ophoudt, is het zeer waarſchijnlijk dat zij in het leven zullen blijven; voor het ander vee zouden wij eene open plaats hebben moeten verkiezen, daar zij met geene mogelijkheid veele dagen zouden hebben kunnen verborgen blijven.

De morgen van den negen en twintigſten zettede zig in met eene dood ſtilte, die den geheelen dag aanhield en ons belettede onder zeil te gaan. Ik zond dan eene partij volk naar de oostlijke punt van de baai, om gras te ſnijden, onderrigt zijnde dat aldaar uitmuntend gras groeide; ik zond eene an-

andere ploeg naar de gewoone plaats om hout te kappen, en ik verzelde haar zelf. Wij hadden in den morgen verſcheiden inboorlingen langs het ſtrand zien zwerven, hetgeen ons deed zien dat zij, ſchoon hun ſchrik hen genoopt had ons daags te vooren zoo eensklaps te verlaaten, egter overtuigd waren dat wij hun geen kwaad wilden doen, en geneigd om de onderhandeling met ons te hervatten. Het was natuurlijk dat ik wenschte daar bij tegenswoordig te zijn.

Wij waren niet lang aan land geweest of omtrent twintig van hun, mannen en jongens, kwamen bij ons, zonder het minſte teken van vrees of wantrouwen te toonen. Onder dit gezelſchap was 'er een, die in het oog liep wegens zijne mismaaktheid, en die niet meer uitſtak door zijn bogchel op den rug dan door de koddigheid van zijne gebaerden en de ſchijnbaare grappigheid van zijne redenen, die hij, naar wij gisten, met veel ijver tot ons vermaak ten toon ſpreidde. Maar, ongelukkiglijk, konden wij hem niet verſtaan, alzoo de taal, die hier geſprooken wierd, voor ons ten eenmaal onverſtaanbaar was. Zij ſcheen mij toe te verſchillen van die, welke door de inwooneren van de noordlijker deelen van dit land, die ik op mijne eerſte reis ontmoet had, geſprooken wierd, dat niet te verwonderen is, alzoo die, welke wij nu zagen, en die, welke wij toen bezogten, in veele andere opzigten van elkande-

ren afwijken; (*) zij ſcheenen ook zulke ellendige menſchen niet te zijn als de inboorlingen, wel-

(*) Het treffendst verſchil ſchijnt plaats te hebben in den aart van hun hair; de inboorlingen, welke Kapitein COOK in 1769 aan de *Endeavour-Rivier* ontmoetede, hadden, gelijk hij zegt, van natuur lang zwart hair, ſchoon het bij allen gekort was. Het is, over het algemeen, fluik, maar ſomtijds is 'er weinig krul in; zij zagen geenen, die het niet verward en morsſig had; hunne baarden waren van dezelfde kleur als hun hair, en digt en zwaar. COOKS *Reizen* III *Deel bladz.* 234.

Het zal misſchien nodig zijn hier, op het gezag van Kapitein KING, te zeggen dat Kapitein COOK volſtrekt niet wilde bekennen dat het hair van de inboorlingen, welke men nu in de *Aventuur-Baai* ontmoetede, wollig was, zig verbeeldende dat zijn volk, dat zulks het eerst had waargenoomen, zig bedrogen hadd' door dat het met vet en rooden oker beſmeerd was. Doch Kapitein KING haalde hem naderhand over om het hair van de kleine jongens naauwkeurig natezien, dat algemeen, zoo wel als dat der vrouwen, zonder deeze vuiligheid was, en toen bekende hij overtuigd te zijn dat het natuurlijk wollig was. Misſchien kunnen wij het voor mogelijk houden dat hij door deeze zelfde omſtandigheid bedrogen ware geweest, toen hij zig in de *Endeavour-Rivier* bevond, alzoo hij uitdrukkelijk zegt dat zij geenen zagen, die het niet verward en morsſig had.

Aantekening van den Schrijver.

Deeze Aanmerking is zeer gewigtig voor de menschkunde. Zij geeft ons de oplosſing van de in den text voorkoomende uitdrukking dat het hair van deeze Nieuw-Hollanders zoo wollig was als dat der Guineeſche Negers.

Ka-

welke DAMPIER zegt op deeze westlijke kust gezien te hebben. (*)

Enz.

Kapitein COOK heeft zig van deeze uitdrukking niet los en onbedagt bedient, maar hij heeft eerst willen overtuigd zijn dat de zaak werklijk zoo was. De onveranderlijke liefde tot de waarheid van den grooten man, die zijne meening terstond liet vaaren, zoo dra hij met zeekerheid inzag dat zij een vooroordeel was, dat op oogige, veelligt niet zoo naauwkeurige, waarneemingen steunde, schijnt hier in haar vol licht. Doch dit is het nog niet al. De zwarte kleur en het kroes hair zijn, volgens deeze naauwkeurige bezigtiging, zonder enigen twijfel, eigendomlijke kenmerken van het ras van menschen, dat *Nieuw-Holland* bewoont, en wel zulke kenmerken, die nog drie en veertig graaden Breedte aan de andere zijde van den Aequator onveranderd blijven. Tot hier toe kende men deeze eigenschappen slechts aan de Afrikaansche Negeren; hier ziet men dezelve bij een volk, dat in het maakzel zijner ledenmaaten en de overige tekenen van onderscheiding niet de minste verwantschap met de Afrikaanen verraadt. Dit meenen wij te moeten herinneren, opdat niet de een of ander wijsgeer in zijn' leuningstoel, die eerst zijne stelling kunstmaatig ontwerpt, en dan 'er de Natuur naar wringt, of den waarneemer van blindheid beschuldigt, eene volkplanting van Negers naar *Nieuw-Holland* laat verhuizen.

Aantekening van G. FORSTER.

(*) En egter hebben DAMPIERS Nieuw-Hollanders op de west-kust eene treffende gelijkenis met die van Kapitein COOK op *Van Diemens Land* in veele aanmerklijke opzigten als 1. in het gemeenzaam worden met vreemdelingen. 2. In hunne persoonen, als zijnde regt van lijf en

Enige van het volk, dat thans bij ons was, droegen los om den hals drie of vier ſlingers van dun touw, van het vel van het een of ander dier gemaakt, en andere hadden eene ſmalle ſtrook van een kanguroo vel om hunne enkelen gebonden. Ik gaf elk eenen van hun eene ſnoer glazen koraalen en eene penning, welke het mij voorkwam dat zij met enig genoegen aannamen. Zij ſcheenen geene waarde te hechten aan ijzer of ijzer gereedſchap. Zij waren even onkundig van het gebruik van visch-hoeken, als wij 'er over mogen oordeelen naar de wijze, waarop zij enige van de onze aanzagen, welke wij hun toonden.

Men kan egter niet onderſtellen dat het mogelijk

rank, zwart van vel, en met zwart, kort, gekroesd hair, gelijk de Negers van Guinea, met wijde monden. 3. In hunnen ellendigen toeſtand, hebbende noch huizen, noch kleederen, noch werktuigen om groote visſchen te vangen, zig voedende met gebraaden mosſelen, kok-haanen en zee-ſlakken, geene aard-vrugten hebbende, tot wapenen eenen regten ſtok aan het eind geſcherpt en gehard, gebruikende enz.

De voornaamſte eigenſchappen van de ellendige menſchen van DAMPIER zijn. 1. Dat hunne oog-leden altijd half geſloten zijn, om 'er de vliegen uittehouden, die aldaar buitengemeen laſtig waren. 2. Dat zij de twee voor-tanden van de opper-kaak misten en geene banden hadden. Zie DAMPIERS *Reize* I Deel. Daar ſchijnt geene reden te zijn om te onderſtellen dat DAMPIER zig bedrogen hebbe in hetgeen hij zag.

lijk zij dat een volk, hetwelk eene zee-kust bewoont, en dat geen gedeelte van hun onderhoud van de voortbrengzelen van den grond trekt, niet bekend zoude zijn met de eene of andere wijze van visch te vangen, schoon wij geenen hunner aan deeze bezigheid zagen, en ook geene kano of vaartuig bespeurden, waarin zij op het water konden gaan. Schoon zij den visch, dien wij hun aanbooden, volstrekt weigerden, was het egter baarblijklijk dat schulpvisschen ten minsten een gedeelte van hun voedzel uitmaakten, uit de veele hoopen mossel-schelpen, die wij hier en daar langs de kanten en rondom enige verlaaten wooningen agter in de baai zagen liggen. Deeze wooningen waren kleine afdakken of hutjens, van staaken gebouwd en met boom-bast gedekt. Wij konden ook duidlijke blijken zien dat zij somtijds hun verblijf in stammen van groote boomen namen, die door het vuur, waarschijnlijk tot dit oogmerk, uitgehold waren. In, of bij alle deeze wooningen, en overal daar een hoop schulpen lag, zag men blijken dat 'er vuur gebrand had, een ontwijfelbaar bewijs dat zij hun voedzel niet raauw aten.

Na dat ik mij een uur lang bij de hout-hakkers en de inboorlingen had opgehouden, verliet ik hen, naardien ik nu vrij gerust kon zijn dat de laatste de eerste niet moeijen zouden, en voer over naar de gras-snijders op de Oost-punt van de baai en

bevond dat zij een fraai vak met gras gevonden hadden. De ſloepen hebbende zien laaden, verliet ik deeze bende en keerde naar boord, om het middagmaal te houden, daar kort daarop de Luitenant KING ook aankwam.

De Heer KING verhaalde mij dat 'er, na dat ik even van land geſtooken was, verſcheiden vrouwen en kinderen gekoomen waren, die door enige mannen, welke haar verzelden, tot hem gebragt wierden. Hij deelde onder haar alle geſchenken uit van de beuzelingen, die hij bij zig had. Deeze vrouwen droegen een kanguroo vel, in den ſtaat zoo als het van het dier gekoomen was, over de ſchouderen en om den middel vastgebonden; doch deszelfs eenigst gebruik ſcheen te zijn haare kinderen te ondersteunen, als zij die op den rug draagen, want het bedekte die deelen niet, welke de meeſte volkeren verbergen, en zij waren in alle andere opzigten even zoo naakt als de mannen en even zwart, terwijl haare ligtaamen even zoo met lidtekenen getekend waren. Doch hierin verſchilden zij van de mannen dat, ſchoon haar hair van dezelfde kleur en hoedanigheid was, enige van haar het hoofd volkoomen kaal geſchoren hadden; bij andere was deese bewerking flechts aan eene zijde vertigt, terwijl de overige de kruin van haare hoofden glad kaal geſchoren droegen, met een kring van hair in de rondte, omtrent als de kruinen

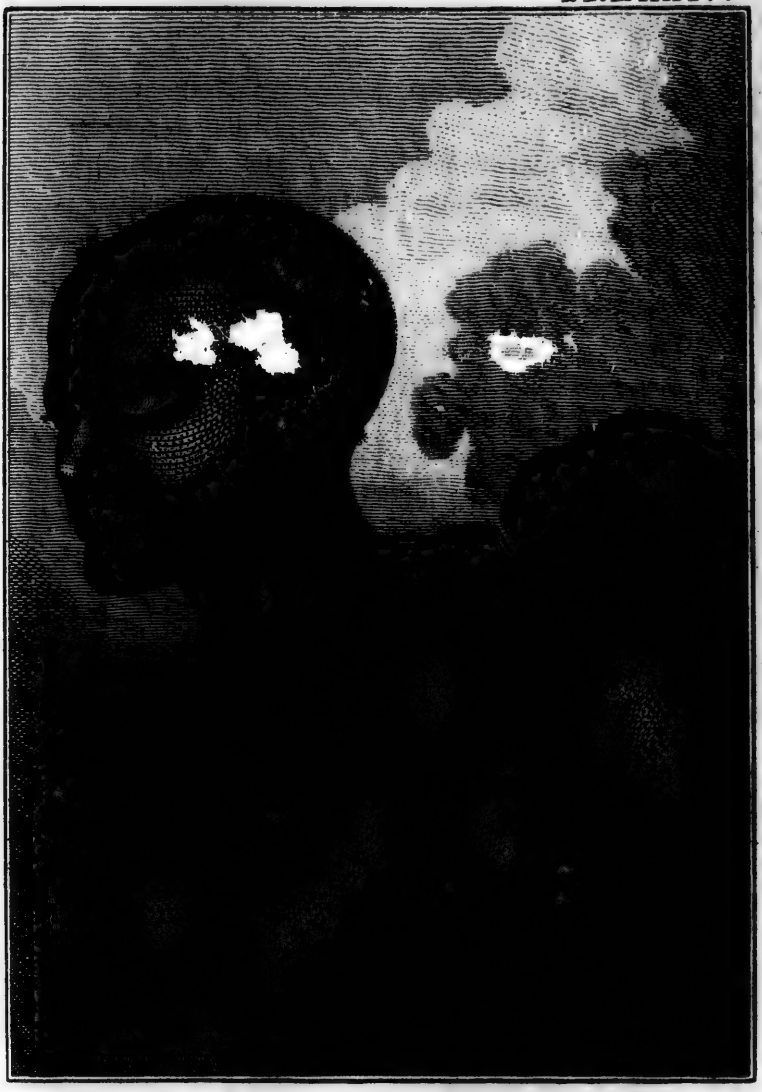

VROUW VAN VAN DIEMENS LAND.

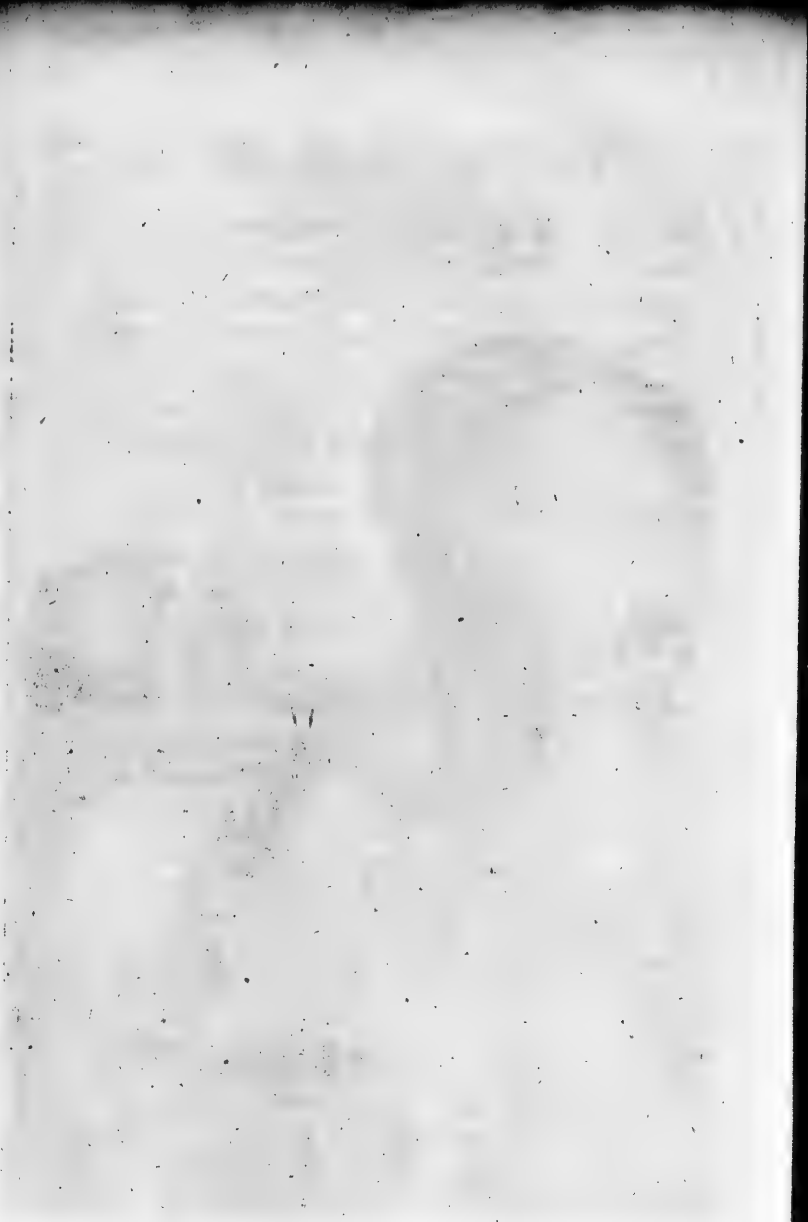

nen van de Roomsch Katholijke geestelijken. (*) Veele der hinderen hadden fraaie trekken en kwamen ons lief voor; doch van de vrouwen, voornamelijk die in jaaren gevorderd waren, moesten wij een ongunstiger oordeel vellen. Men verhaalde mij egter dat eenige van de officiers van *de Ontdekking* haar aangezigt hadden, en dat zij haar veele geschenken hadden aangeboden, die met groote verachting waren afgewezen; of zulks geschiedde uit een gevoel van deugd, of uit vrees van hunne mannen te zullen mishagen, wil ik niet beslissen. Dat deeze lieftooningen den laat-

(*) Kapitein COOK's bericht van de inboorlingen van *Van Diemens Land* bewijst ongetwijfeld dat zij, gelijk hij zegt, in veele opzigten van de inboorlingen van de noordlijker landen van de Oost-kust van *Nieuw-Holland*, die hij op zijne eerste reis ontmoette, verschillen. Het schijnt egter zeer opmerkelijk dat de eenigste vrouw, welke zijn volk in *Botanie-Baai* zag, haar hair kort afgesneden droeg, terwijl de man, die bij haar was, gezegd wordt dik hoofd-hair en eenen langen ruigen baard gehad te hebben.

Zouden wel de inboorlingen van *Van Diemens Land* naauwkeuriger kunnen beschreven worden dan door te zeggen dat het hoofd-hair van de mannen dik is, en hunne baarden lang en ruig zijn, en dat het hair van de vrouwen kort is afgesneden? Zoo verre noordwaarts als *Botanie-Baai* schijnen de inboorlingen van de Oost-kust van *Nieuw-Holland* in dit opzigt naar die van *Van Diemens Land* te gelijken.

ſten niet zeer aangenaam waren is zeeker; want een man van jaaren gebood, zoo dra hij het merkte, alle de vrouwen en kinderen heen te gaan, waaraan zij gehoorzaamden, ſchoon ſommige een weinig tegenzin lieten blijken.

Dit gedrag van Europeanen omtrent de vrouwen van de Wilden is ten hoogſten te laaken, alzoo zulks eene jaloezij bij haare mannen verwekt, die gevolgen kan hebben, welke noodlottig kunnen zijn voor den uitſlag van de gemeene onderneeming en voor het geheel gezelſchap reizigers, zonder de oogmerken van bijzondere perſoonen te bevorderen, of hen in ſtaat te ſtellen het doel van hunne wenſchen te bereiken. Ik geloof dat men algemeen onder onbeſchaafde volkeren gevonden heeft dat, daar de vrouwen gemaklijk te genaaken zijn, de mannen de eerſte zijn om haar vreemdelingen aantebieden, en dat, daar dit het geval niet is, het lokaas van geſchenken, of de gelegenheid van alleen met haar te zijn waarſchijnlijk de verlangde uitwerking niet zal hebben. Deeze aanmerking zal, ben ik zeeker, doorgaan overal in de Zuid-zee, daar ik geweest ben. Waarom zal men dan zoo dwaas zijn om zijne eigen veiligheid en die van alle zijne reisgenooten te waagen, om een genot natejaagen, dat men waarſchijnlijk niet zal verkrijgen?

In den agtermiddag begaf ik mij wederom naar de gras-ſnijders om hen in hun werk voorttezetten;

ten; ik vond hen op *Pinguin-Eiland*, daar zij eenen overvloedigen ooגst van uitmuntend gras gevonden hadden. Wij werkten ſterk door tot zonne-ondergang, en begaven ons toen wederom naar boord, wel voldaan met de hoeveelheid, die wij verzameld hadden, en welke wij oordeelden toereikende te zullen zijn tot wij aan *Nieuw-Zeeland* zouden aankoomen.

Geduurende ons verblijf alhier hadden wij of ſtilte of ligte zugtjens uit het Ooſten. Wij hadden dan weinig of geen' tijd verzuimd met hier in te loopen; want als ik zee gehouden hadd', zouden wij geene twintig mijlen verder op onze reis gevorderd geweest zijn. En, hoe kort ons verblijf alhier ook ware, heeft het mij egter in ſtaat geſteld iets te voegen bij de onvolkoomen kennis, welke men tot hier toe van dit gedeelte van de waereld bekoomen had.

Van Diemens Land is te vooren twee maalen bezogt geweest. Het is aldus genoemd door TASMAN, die het in November 1642 ontdekte. Van dien tijd af heeft geen Europiſche Zee-reiziger 'er geweest tot Kapitein FURNEAUX het in Maart 1773 aandeed. Ik behoef naauwlijks te zeggen dat het de zuidlijkſte punt van *Nieuw-Holland* is, dat, zoo het den naam van vast land niet verdient, egter verre het grootſte eiland van den aardbol is.

Het

Het land is meest vrij hoog, met heuvelen en dalen afgewisseld, en overal van eene groenachtige tint. Het is wel met hout bezet, en, als men naar het voorkoomen mag oordeelen en naar hetgeen wij in *Avontuur Baai* vonden, is het niet slecht van water voorzien. Wij vonden overvloed van hetzelve op drie of vier plaatsen in deeze baai. Het beste, of dat het best gelegen is voor schepen, welke deeze plaats aandoen, is een riviertjen, dat, gelijk verscheiden andere, in een plas stroomt, welke agter het strand in het diepst van de baai ligt. Daar vermengt het zig met het zee-water, zoo dat het boven deeze plas moet geschept worden, dat zonder veel moeite geschieden kan. Brand-hout is 'er op verscheiden plaatsen gemaklijk te krijgen.

De eenigste wind, voor welken deeze baai bloot ligt, is de Noord-Ooſten wind; doch alzoo die wind van *Marias-Eilanden* koomt waaien, kan hij geene zwaare zee aanbrengen, en dus kan deeze reede, over het geheel, als zeer veilig beschouwd worden. De grond is 'er zuiver, en de ankers houden 'er zeer wel in, en de diepvan twaalf tot vijf en vier vademen. Doch de Kaart zal beter denkbeeld geeven van alles wat men omtrent de *Avontuur-Baai* nodig heeft te weeten dan alle beschrijving.

De schets door Kapitein FURNEAUX van *Van Die-*

Diemans Land gegeeven, in mijne voorige reis ingevoegd (*) koomt mij voor zonder gebreken van aanbelang te zijn, uitgezonderd wat *Marias-Eilanden* betreft, die geheel anders liggen dan zij aldaar geplaatst worden. Welk mijn denkbeeld van dezelve zij, zal men kunnen zien in de schets van die kust, die alhier wordt ingelascht, en welke ik niet geef als de vrugt van een naauwkeuriger, maar alleen als van een tweede onderzoek. De Lengte is bepaald door een groot aantal waarneemingen op de maan, welke wij gedaan hadden voor wij het land in het gezigt kreegen, terwijl wij in het gezigt van hetzelve waren, en na wij het verlaaten hadden, en op de *Avontuur-Baai* en de voornaamste punten overgebragt door den tijd-wijzer. Het volgend tafeltjen zal met een opslag van het oog de Lengte en Breedte doen zien.

	Zuider Breedte.			Ooster Lengte.		
Avontuur - Baai. .	43°	21′	30	147°	25′	0″
Tasmans - Kaap. .	43	33	0	147	28	0
Zuid - Kaap. . .	43	42	0	146	56	0
Zuid - West - Kaap.	43	37	0	146	7	0
Swilly - Eiland. .	43	55	0	147	6	0

in de *Avontuur - Baai.*

Afwijking van het kompas. . 5° 15′ Oost.
Duiking van het zuid-eind van de naald. 70° 15′

Wij

(*) IV Deel, bladz. 168. Kaart No. XV.

Wij hadden den negen en twintigſten, zijnde twee dagen voor laatſte kwartier maan, ten negen uuren 's morgens hoog water. Het water gong toen agttien duimen regt op, en daar was geen ſchijn dat het ooit meer dan twee en een halve voeten ware gerezen. Deeze zijn alle de aantekeningen, die voor de ſcheepvaart van dienst kunnen zijn, welke mijn kort verblijf alhier mij in ſtaat geſteld heeft te bewaaren met opzigt tot *Van Diemens Land.*

De Heer ANDERSON, mijn heelmeeſter, beſteedde met zijnen gewoonen ijver de weinige dagen, die wij in de *Avontuur-Baai* vertoefden, met het land opteneemen. Zijn bericht van deszelfs natuurlijke voortbrengzelen, welk hij mij mededeelde, zal mijn ſtilzwijgen omtrent dezelve meer dan vergoeden; enige van zijne aanmerkingen over de inwooneren zullen aanvullen hetgeen ik overgeſlaagen, of onvolkoomen opgegeeven mag hebben, en zijne woorden-lijst van de taal, ſchoon kort, zal der aandagt wel waerdig gerekend worden door degeene, die bouwſtoffen willen vergaderen om de oorſprong der volkeren naterſpeuren. Ik zal alleenlijk vooraf laaten gaan dat de lange regte bosch-boomen, welke de Heer ANDERSON in het volgend bericht beſchrijft, van eene andere ſoort zijn dan die, welke op de noordlijker deelen van die kust gevonden worden. Het hout is zeer lang en digt van kor-

korrel, zeer taai, goed voor ſparren, roei-ſpaanen en veel ander gebruik, en zou, bij gelegenheid, goede maſten maaken (misſchien de beſte die 'er zouden weezen), zoo men middel konde vinden om het ligter te maaken.

„ Agter in de *Avontuur-Baai* is een fraai zandig ſtrand, dat geheel gevormd ſchijnt door de zand-deeltjens, welke door de zee van eenen zeer fijnen zand-ſteen, die op veele plaatſen de kanten bezoomt, en uit welke *Gegroefde-Kaap*, in de nabuurſchap, naar haar uiterlijk voorkoomen, ſchijnt te beſtaan, zijn afgeſpoeld. Dit ſtrand is omtrent twee Engelſche mijlen lang, en is uitmuntend geſchikt om den zegen te trekken, hetgeen het volk van beiden de ſchepen meermalen met eenen goeden uitſlag deed. Agter hetzelve is eene vlakte of platte grond, met een zout of liever brak meir, in de lengte langs het ſtrand loopende, uit welk wij met hengels veele witachtige brasſems en enige kleine forellen vongen. De andere deelen van het land om de baai zijn geheel heuvelachtig, en deeze en de vlakte zijn een doorgaand boſch van zeer hooge dunne boomen, bijna ondoordringbaar door ſtruiken, varenkruid, en omgevallen boomen, uitgezonderd aan de zijde van ſommige der heuvelen, daar de boomen maar dun gezaaid zijn, en daar alleenlijk grof gras tuſſchen beiden ſtaat.

Ten Noorden van de baai is laag land, ver-

der ſtrekkende dan het oog bereiken kan, dat ſlechts op enige plaatſen met hout bedekt is; maar wij hadden geene gelegenheid om te onderzoeken in welk opzigt het van het heuvelachtig land verſchilde. De grond op het plat land is of zandig, of beſtaat uit eene geele mulle aarde, en op ſommige plaatſen uit roodachtige klei. Hetzelfde vindt men op het onderſte gedeelte van de heuvelen, maar verder op, bijzonderlijk daar weinige boomen ſtaan, is het van eene graauwe taaie zelfſtandigheid en naar allen ſchijn zeer mager.

In de valeien tuſſchen de heuvelen loopt het water van derzelver zijden af, en vormt ten laatſten, op ſommige plaatſen, kleine beekjens, wel groot genoeg om ons van water te voorzien, maar geenzints zoo groot als men zoude verwagten in zulk een groot land, bijzonderlijk alzoo het heuvelachtig en wel met hout bezet is. Over het geheel heeft het veele tekenen van natuurlijk een zeer droog land te zijn, en het zou misſchien, zonder deszelfs boschrijkheid, met Afrika, omtrent de *Kaap de Goede Hoop* kunnen vergeleken worden, ſchoon dat 10° verder Noordwaarts ligt, eerder dan met *Nieuw Zeeland*, aan de andere zijde, op dezelfde breedte, daar men alle valeien, hoe klein, van eenen aanmerklijken waterſtroom voorzien vindt. De warmte ſchijnt 'er ook groot te zijn, want de thermometer ſtond op 64, 70 en eens, op 74 graaden. Wij merkten

op

op dat de vogelen zelden een uur of twee dood waren, of zij waren geheel bedekt met kleine maaden, dat ik liefst aan de groote warmte zoude toeschrijven, alzoo ik geene reden had om te onderstellen dat 'er eene bijzondere geschiktheid in de luchtstreek zij om zelfstandigheden schielijk tot rotting te doen overgaan.

Wij hebben 'er geene mijnstoffelijke ligchaamen, noch enigerhanden steenen dan het reeds opgenoemd wit zand waargenoomen.

Onder de gewassen hebben wij 'er geen een kunnen vinden, dat het minste voedzel voor den mensch zoude kunnen verschaffen.

De bosch-boomen zijn alle van eenerleie soort, groeien tot eene groote hoogte op, zijn in het gemeen zeer regt, en geeven maar weinige takken uit tot aan den top. De bast is wit, dat hen op eenen afstand doet voorkoomen als of zij geschild waren; hij is ook dik, en somtijds zitten 'er stukken van eene roodachtige doorschijnende gom of harst in, die eene zaamentrekkende smaak heeft. De bladeren van deezen boom zijn lang, smal en puntig, en hij draagt bossen kleine witte bloemen, welker kelken thans in menigte rondom op den grond verspreid lagen met eene andere soort, die in gedaante enigzins naar dezelve geleeken, maar veel grooter waren, hetwelk met waarschijnlijkheid doet gissen dat 'er tweeërleie soorten van deezen boom zijn. De bast van de

kleinere takken, de vrugten en bladeren hebben eene aangenaame bijtende smaak, en eene specerijachtige reuk, niet kwalijk naar pepermunt gelijkende, en in zijnen aart heeft hij enige overeenkomst met de mijrten der kruidkundigen (*).

De gemeenste boom na deeze is een kleine boom omtrent tien voeten hoog, die veele takken heeft, met smalle bladeren, en eene groote geele rolronde bloem, slechts uit een groot aantal draadjens bestaande, die, afgevallen zijnde, eene vrugt overlaaten als een pijn appel. Beden deeze boomen zijn in Europa onbekend.

Het kreupelhout bestaat meest uit eenen beester, die enigzins naar eene mijrte gelijkt, en die de *leptospermum scoparium*, in Doctor FORSTERS *Char. Gen. Plant.* opgenoemd, schijnt te zijn, en op sommige plaatsen uit eenen anderen, die wat kleiner en eene nieuwe soort van de *Melaleuca* van LINNAEUS is (†).

On-

(*) Hoogstwaarschijnlijk is hij eene verscheidenheid van de *Melaleuca Leucadendra* van LINNEUS, of eene met dezelve zeer na overeenkoomende soort van dat geslacht. Deeze zelfde boom groeit menigvuldig in *Nieuw-Caledonia*. Uit zijne bladeren distilleert men op de Oost-Indische Eilanden de bekende Cajeputi-olie.

G. FORSTER.

(†) De *Letospermum scoparium* is de Nieuw-Zeelandsche thee-struik, welke de Heer ANDERSON vermoedelijk niet zal bedoeld hebben, maar eer de *Letosp. virgatum*,

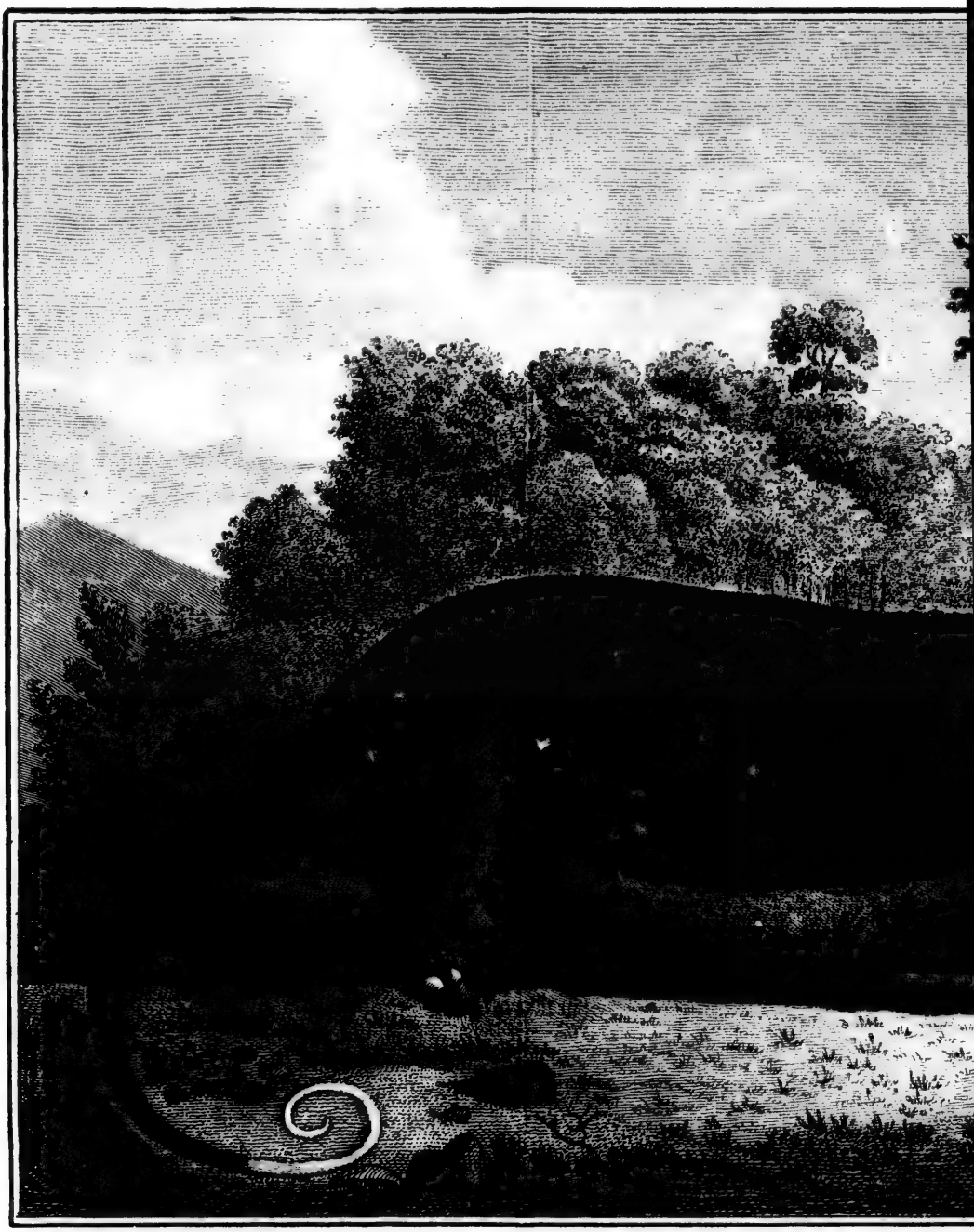

OPOSSUM VAN VAN D

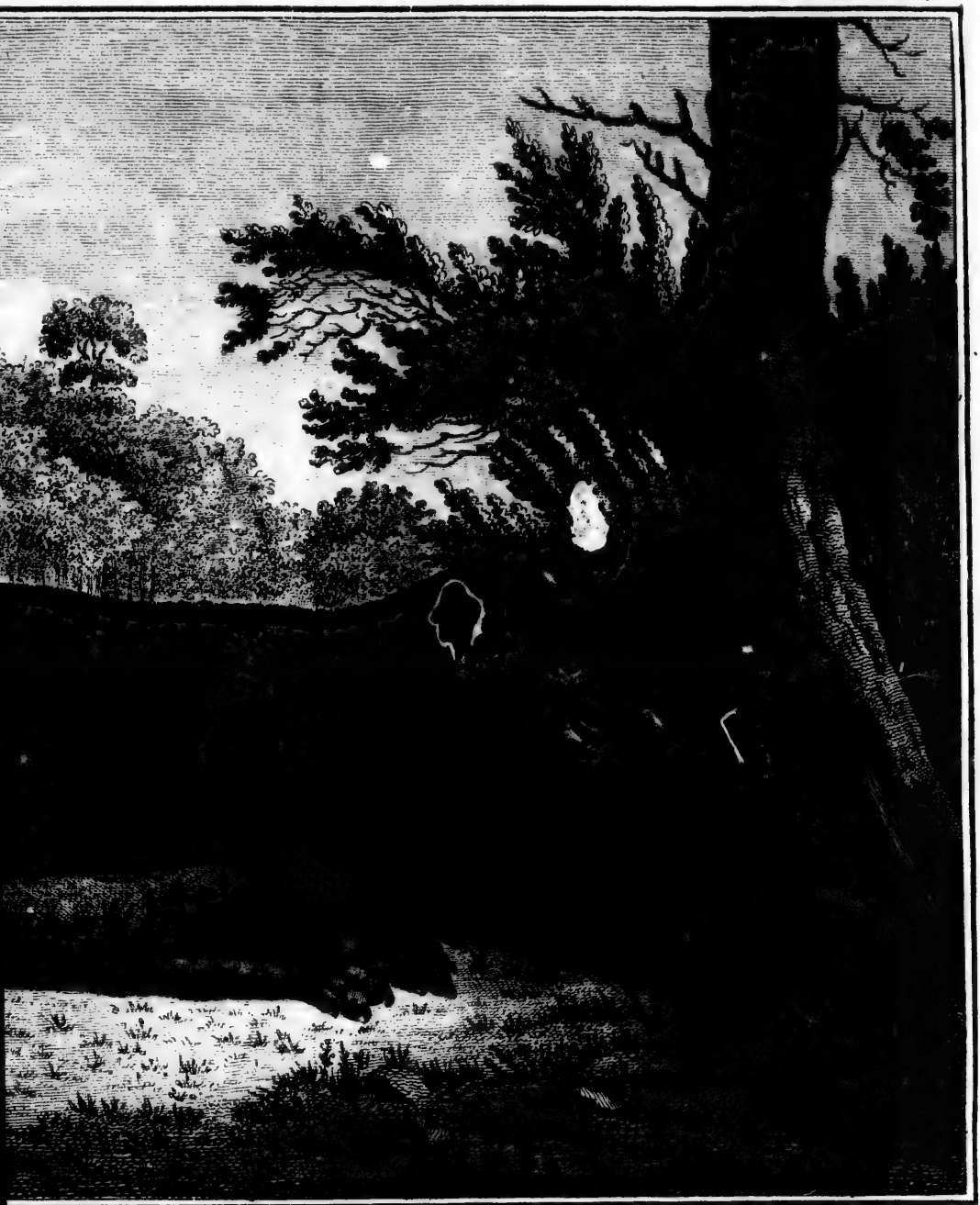

N VAN DIEMENS LAND.

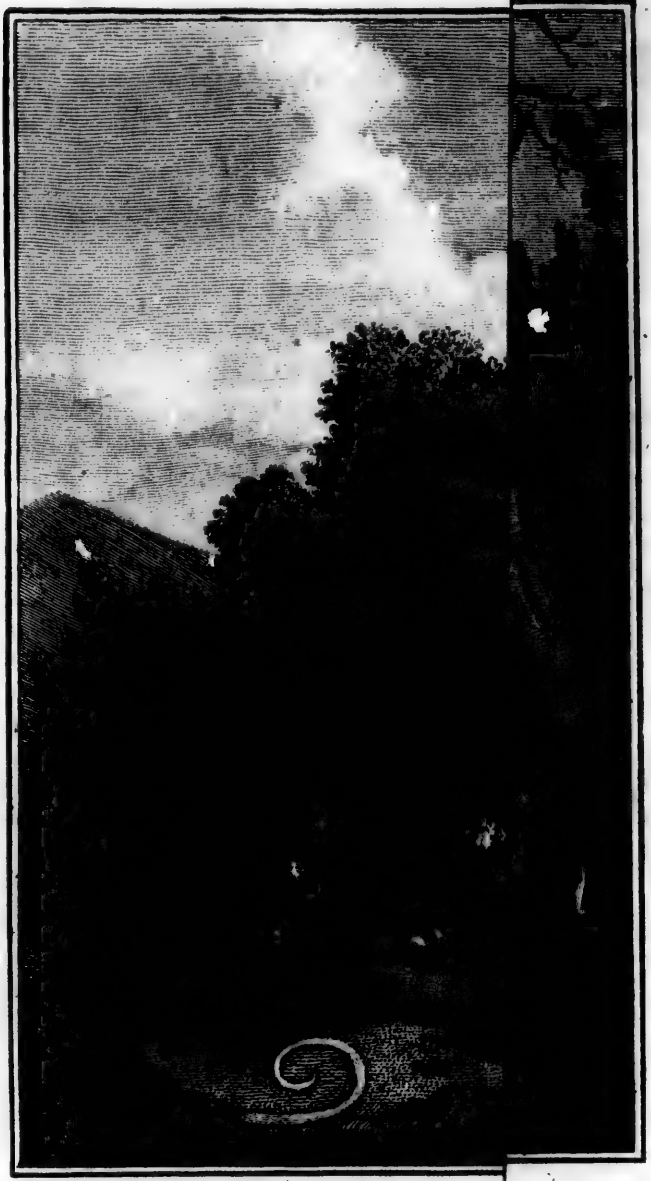

OPO

Onder de andere planten, die geenzints talrijk zijn is eene ſoort van zwaardekruid (*gladiolus*) biezen, klokjens, zee-venkel, eene kleine ſoort van wilde zuuring, kruisbloem, immerſchoon (*Graschalium*) en Jobs-traanen, met enige weinige andere, deeze plaats bijzonder eigen. Daar zijn verſcheiden ſoorten van varen, als boom-varen, miltkruid, wijfjens-varen, en enige moſſen; maar de ſoorten zijn of gemeen, of worden ten minſten in ſommige andere landen gevonden, bijzonderlijk in *Nieuw-Zeeland*.

Het eenigst viervoetig dier dat wij vongen was eene ſoort van Oposſum of Buidelrot omtrent tweemaal zoo groot als een groote rot, waarſchijnlijk het mannetjen van die ſoort, welke aan de *Endeavour-Rivier* gevonden is, en van welke in mijne eerſte reis wordt gewag gemaakt. (*) Hij is van eene donkere kleur van boven, met eene bruine of roestkleurige tint en van onderen witachtig. Omtrent een derde van den ſtaert naar de punt is wit en van onderen kaal; hij hangt zig waarſchijnlijk met denzelven aan de takken der boo-

tum, dien wij in Nieuw-Caledonie, een diergelijk land, aantroffen. Beiden deeze planten behooren tot het geſlacht der *Melaleuca* van LINNEUS. Zie G. FORSTER, *Prodrom. Florae Inſ. Ocean. Auſtr.*

G. FORSTER.

(*) III. Deel, bladz. 225.

boomen op, alzoo hij de boomen beklimt, en hij heeft van beziën. De afbeelding, door den heer WEBBER vervaardigd, zal 'er een beter denkbeeld van geeven dan alle beschrijving. De Kanguroo, die verder Noordwaarts in *Nieuw-Holland* gevonden wordt, en in dezelfde reis beschreven en afgebeeld is (*) woont ongetwijfeld ook alhier, alzoo de inboorlingen, die wij ontmoeteden, stukken van de vellen van deeze dieren hadden; wij zagen, in de bosschen wandelende, meer dan eens, schoon slechts met een zwenk, dieren uit de struiken loopen, die, naar hunne grootte, geene andere zijn konden. Het schijnt ook dat zij 'er in aanmerklijk aantal zijn naar de mist, die wij bijna overal zagen liggen, en naar de enge padjens, die zij door het kreupelhout gemaakt hadden.

Daar zijn verscheiden soorten van vogelen, maar alle zoo schaarsch en schuuw, dat het klaar is dat zij door de inboorlingen moeten vervolgd worden, die 'er mogelijk veel van hun onderhoud aan vinden. De voornaamste in de bosschen zijn groote bruine havikken of arenden, kraaien, ten naasten bij als die in Engeland, geelachtige papegaaien en groote duiven. Daar zijn ook drie of vier kleine vogeltjens, een van welke van het lijsteren-geslacht is, en nog een klein, met eene

(*) III. Deel, bladz. 151, Pl. XX.

eenen vrij langen ſtaert, die een gedeelte van den hals en nek van eene allerfraaiſte hemelsblaauwe kleur heeft, waarom wij het *Motacilla Cyanea* noemden. Op het ſtrand waren verſcheiden gemeene en zee-meeuwen, enige weinige zwarte oester-vangers, of zee-zakſters, en eene fraaie plevier van eene ſteen-kleur met eene zwarte vlak op den kop. Omtrent het meir agter het ſtrand zagen wij enige wilde eenden, en op de hoogſte bladerlooze boomen aan het ſtrand kwamen gewoonlijk enige kormorans zitten.

Wij zagen in de boſchen enige fraaie groote zwartachtige ſlangen, en wij doodden eene groote, tot hier toe onbekende, hagedis, vijftien duimen lang en *rond* in de rondte, ſierlijk met zwart en geel gewolkt, behalven nog eene zwarte ſoort, van boven van eene bruine goud-kleur en van onderen roestkleurig.

De zee levert eenen veel grooteren overvloed, en ten minſten zoo groot eene verſcheidenheid als het land. Van deeze is de olyphant-visch of *Pejegallo*, van welken in FREZIERS Reize gewag gemaakt wordt, (*) de talrijkſte; ſchoon zij zoo goed niet zijn als veele andere viſchen, zijn zij egter een zeer ſmaaklijk eeten. Daar wierden ook verſcheiden groote roggen, en kleine iedere wambuizen gevangen, met enige kleine witte braas-

(*) T. II, p. 211, 12mo., Pl. XVII.

brassems, die harder en beter waren dan die, welke in het meir gevangen wierden. Wij vongen ook enige tongen en bothen, twee soorten van zee-haanen, eene van welke eene nieuwe soort was, enige kleine geviakte harders, en zeer onverwagt het vischjen met eenen zilveren band aan de zijden, door HASSELQUIST *atherina hepsetus* genaamd. (*)

Maar daar was nog een visch, na den olyphantvisch de talrijkste en nog beter dan deeze, welken niemand van ons zig herinnerde immer gezien te hebben. Hij heeft iets van de natuur beiden van een ronden en van een' platvisch; hij heeft de oogen zeer digt bij elkanderen geplaatst; het voorst gedeelte van het lighaam is zeer plat of nedergedrukt, en het overige is rond. Hij is van eene bruinachtige zand-kleur met roestkleurige vlakken van boven, en witachtig van onderen; uit de menigte slijk, waarmede hij altijd bedekt was, te oordeelen, zou hij, op de wijze der plat-

(*) *Reize naar Palestina.* — Vermoedelijk bedriegt zig de schrijver in deeze soort. *A. Hepsetus* is, zoo veel ik weet, geen bewooner van de Zuid-zee, doch wel BROWNS *Menidia*, welken LINNEUS met eenen visch uit Carolina, die zig in de rivieren aldaar ophoudt, heeft verwisseld. Buiten dien vonden wij eene nieuwe soort *Atherina lacunosa F.* in *Nieuw Caledonia*.

G. FORSTER.

platvisschen, zig op den grond schijnen te onthouden.

Op de klippen is overvloed van mosselen en enige andere kleine schulp-visschen. Daar zijn ook veele zee-sterren, enige kleine pateilen, en eene groote menigte sponsen, van welke eene soort, die door de zee op strand word geworpen, maar die niet zeer gemeen is, een zeer teder zaamenweefsel heeft, en eene andere is de hertshoorn-spons (*spongia dichotoma*).

Wij vonden verscheiden fraaie meduss hoofden op het strand, gelijk ook de stinkende *laplysia* of zee-haas (*) die, gelijk enige schrijvers zeggen, de eigenschap heeft van door de scherpheid van zijn sap het hair aftebijten; maar deeze soort ontbrak deeze eigenschap.

Van Insecten, schoon niet talrijk, was hier egter eene aanmerklijke verscheidenheid. Onder dezelve waren springhaanen, kapellen, en verscheiden soorten van fraai gevlekte motjens. Daar zijn twee soorten van juffers, bremsen, kameel-vliegen (†), verscheiden soorten van spinnen, en

eni-

(*) Hier word denklijk die bedoeld, welke wij de zee long noemen.

VERTAALER.

(†) Dus hebben ANDERSON en FORSTER: *An musca Chameleon?* (de Kameleon-vlieg?).

VERTAALER.

enige ſcorpioenen; maar de laatſte zijn vrij zeldzaam. Het laſtigſt, ſchoon niet talrijk, geſlacht van inſekten was dat der muskiten, en eene groote zwarte mier, welker beet eene bijna ondraaglijke pijn veroorzaakt geduurende den korten tijd, dien zij duurt. De muskiten vergoeden ook hun klein aantal door de ſcherpte van hunnen ſenijnigen ſnuit.

De inwooners, die wij hier ontmoeteden, hadden weinig van dat fier of wild voorkoomen, dat menſchen in hunnen toeſtand gemeenlijk vertoonen; maar ſcheenen integendeel zagtzinnig en vrolijk, zonder agterhoudendheid of naijver jegens vreemdelingen. Dit kan egter daarvandaan koomen dat zij weinig te verliezen, of voor weinig te zorgen hebben.

Ten opzigte van hunne perſoonlijke werkzaamheid of hun vernuft kunnen wij niet veel zeggen. De eerſte ſchijnen zij niet in eenen aanmerklijken graad te bezitten, en wat het laatſte belangt, bezitten zij, naar allen ſchijn, zelfs nog minder dan de half-bezielde bewooners van het *Vuur-land*, die geen vernuft genoeg hebben om zig klederen te maaken, ten einde zig tegens de geſtrengheid van hunne luchtſtreek te beſchutten, ſchoon hun de ſtoffen daartoe niet ontbreeken. De kleine ſtok, ruuw gepunt, welken een hunner in zijne hand droeg, was het eenigſte, dat wij zagen, dat enigen werktuiglijken arbeid vereischte, als wij niet ſpreeken

van

van het vastmaaken van ſtukken van het vel van den Kanguroo aan de voeten van ſommige, die met riemen gebonden waren, ſchoon wij niet konden te weeten koomen of zij als ſchoeizels gebruikt wierden dan alleenlijk om enig zeer te bedekken. Men moet egter bekennen dat zij meesters zijn van eene uitvinding om hunne lighaamen en armen met lijnen van verſchillende lengte en in verſchillende rigtingen te bekerven, die hoog boven het vel uitſteeken, zoo dat het moeijelijk is te raaden op welke wijze zij hunne perſoonen aldus bordquren. Hunne koelheid op het zien van menſchen, zoo verſchillende van hun, en dingen, die wij verzeekerd zijn dat hun vreemd waren, de onverſchilligheid, waarmede zij onze geſchenken ontvongen, en hunne algemeene onoplettendheid waren genoegzaame bewijzen dat zij geene ſcherpzinnigheid van verſtand bezaten.

Hunne kleur is dof zwart, en niet zoo donker als die van de Afrikaanſche Negers. Het ſchijnt ook dat zij ſomtijds hunne zwarte kleur nog verdonkeren, door hunne lighaamen te beſmeeren, alzoo 'er op ſchoone dingen, als wit papier, als zij het behandelden, eene ſmet bleef. Hun hair is egter volmaakt gekroesd, en het is verwerd of in kleine klonters verdeeld, als dat van de Hottentotten, door het gebruik van de eene of andere ſoort van vet, met roode verw of oker gemengd, dat zij in grooten overvloed op hunne hoof-

hoofden ſmeeren. Dit gebruik heeft, gelijk men zig zoude mogen verbeelden, de uitwerking niet van hun hair tot het gekroesd zaamenweefzel te maaken, dat wij waarnamen; want het hoofd van een jongen, die nooit ſcheen geſmeerd geweest te zijn, naziende, vond ik dat het hair van denzelfden aart was. Hunne neuzen, ſchoon niet plat, zijn breed en vol. Het onderst gedeelte van het aangezigt ſteekt zeer vooruit, gelijk bij de meeste Indiaanen, die ik gezien heb, zoo dat eene lijn, die men van het voorhoofd zoude naar beneden trekken, een veel grooter deel zoude affnijden dan bij Europeaanen. Hunne oogen zijn van middelbaare grootte met het wit minder helder dan bij ons, en, ſchoon niet aanmerklijk levendig en doordringende, egter zoo, dat zij eene openhartige vrolijke glans over hun geheel gelaat verſpreiden. Hunne tanden zijn breed, maar niet gelijk of wel geplaatst, en, uit den aart of door morsſigheid, niet zoo helder wit als gewoonlijk bij menſchen van eene zwarte kleur. Hunne monden zijn wijd; doch zij ſchijnen het nog meer doordien zij lange baarden draagen, met verw beſmeerd en beplakt, op dezelfde wijze als hun hoofd-hair. In andere opzigten zijn zij wel geëvenredigd, ſchoon hun buik wat vooruitſteekt. Dit zal misſchien koomen van het gebrek van drukking op dat deel, welke weinige natieën niet meer of min bezigen. De geſtalte, waarin zij zig

zig liefst ſtellen, is met de eene zijde voorwaarts te ſtaan, of met het bovenſt gedeelte zagtkens hellende, en met de eene hand dwarsch over den rug den anderen arm vasthoudende, die langs de overhellende zijde nederhangt.

Dat de oude dichters ons van Faunen en Satyrs, die in holle boomen woonen, gezegd hebben is hier bewaarheid. Wij vonden wel bij het ſtrand in de baai enige ellendige gebouwen van ſtaaken, met bast bedekt, die zelfs den naam van hutten niet verdienden; maar zij ſcheenen ſlechts opgerigt te zijn voor korten tijd en veele van hunne grootſte boomen waren tot beter wooningen gemaakt. Deeze waren door vuur uitgehold tot de hoogte van zes of zeven voeten, en dat zij 'er ſomtijds hun verblijf in neemen was waarſchijnlijk uit de haardſteden van klei gemaakt, in het midden geplaatst, om 'er vuur in te ſtooken, rondom welke plaats was voor vier of vijf perſoonen om te zitten. (*) Deeze woonplaatſen zijn ook duurzaam, want zij draagen zorg eene zijde van den boom gaaf te laaten, dat genoegzaam is om hem

(*) TASMAN vondt, toen hij zig in de *baai van Frederik Hendrik*, die naast aan de *Aventuur-baai* ligt, bevond, twee boomen, van welke de een twee vademen, en de andere twee vademen en eene halve dik was, en zestig of vijf en zestig voeten hoog, van den wortel tot de takken. Zie zijne Reize.

hem aan den groei te houden, en wel even weelderig als die boomen, welke zij niet aangerakt hebben.

De bewooners van deeze plaats zijn ongetwijfeld van hetzelfde ras als die van de Noordlijke deelen van *Nieuw-Holland*. Schoon eenige van de omstandigheden, die door DAMPIER zijn opgegeeven betreklijk die, welke hij op de West-kust van dit land ontmoetede, als hun slegt gezigt en het ontbreeken van de voor-tanden, alhier niet gevonden worden, en schoon HAWKESWORTHS nariht van die, welke Kapitein COOK aan de Oost-zijde gevonden heeft, ook toont dat zij in veele opzigten verschillen, ben ik egter, over het geheel, overtuigd dat een zoo verre afstand, eene geheele afscheiding, het verschil van luchtstreek en langheid van tijd dat alle deeze omstandigheden met elkanderen vereenigd, zeg ik, genoeg zijn om reden te geeven van een nog grooter verschil, zoo in hunne persoonen als zeden en gewoonten, dan 'er werklijk plaats heeft tusschen de inboorlingen van *Van Diemens Land*, en die, welke door DAMPIER en in Kapitein COOKS eerste reis beschreven zijn. Dit is zeeker dat de afbeelding van eenen van die, welke in de *Endeavour Rivier* gezien zijn, in SIDNEY PARKENSONS dagverhaal van die reis medegedeeld, zeer veel naar onze bezoekers in de *Avontuur-Baai* gelijkt. Dat 'er niet zoo veel overeenkomst in de taal is wederspreekt mijne stelling niet; want

schoon

ſchoon de overeenkomst in taal van volkeren, die verre van elkanderen woonen, kan aangenoomen worden als een ſterk bewijs dat zij van eenen zelfden ſtam geſproten zijn, is egter het verſchil van taal geenzints een bewijs van het tegendeel. (*) Wij

(*) De ſchrandere ſchrijver van de *Wijsgeerige Naſpeuringen over de Amerikaanen* beſluit de gronden van deeze ſtelling op de volgende voldoende wijze op: „ Het „ is iets verwonderlijks dat de natuurlijke bewoonders van „ Noord-Amerika zoo eene menigte verſchillende taalen „ ſpreeken. Als men deeze taalen tot haare wortel-woor„ den terug brengt, als men haar vereenvoudigt, als men „ 'er de tongvallen en baſterd-ſpraaken, die 'er van afge„ leid zijn, van afſcheidt, koomen 'er altijd vijf of zes „ moeder-taalen uit, die voor elkanderen onverſtaanbaar „ zijn. Men heeft dezelfde zonderlinge omſtandigheid in „ Siberie en Tartarije waargenoomen, daar het aantal taa„ len en tongvallen even menigvuldig is, en niets is ge„ meener dan 'er twee nabuurige horden te zien, die el„ kanderen niet verſtaan. Men vindt dezelfde menigvul„ digheid van tongvallen in alle de provintieën van Zuid„ Amerika" (hij zou 'er ook Afrika hebben kunnen bij voegen). „ Het is zeer waarſchijnlijk dat de wilde le„ venswijs, die de menſchen tot kleine afzonderlijke ben„ den in dikke boſſchen verſpreidt, voornaamlijk deeze „ groote verſcheidenheid van taalen voortbrenge, welker „ getal vermindert, naar maate de maatſchappij, de zwer„ vende wilden verzamelende, eene vereenigde natie van „ dezelve maakt. Dus wordt de rijkſte, of de in woorden „ meest arme taal de heerſchende en verſlindt de andere."

Wij moeten egter eene veel naauwkeuriger kennis hebben van de taalen, die hier en in de Noordlijker deelen van *Nieuw-Holland* gesprooken worden, om te kunnen zeggen dat zij gantschlijk van elkanderen verschillen; ja wij hebben veel grond voor het tegenovergestelde gevoelen; want wij bevonden dat het dier, aan de *Endeavour-Rivier* de *Kanguroo* genaamd, alhier onder denzelfden naam bekend was, en ik behoef niet aantemerken dat men naauwlijks kan onderstellen dat dezelve niet van den eenen tot den anderen zij overgegaan, maar bij toeval aangenoomen door twee natieën, die in taal en afkomst van elkanderen verschilden. Naardien het ook zeer onwaarschijnlijk voorkoomt dat de inwooners van *Van Diemens Land* het gebruik van kanos of zeilende vaartuigen immer zouden verloren hebben, zoo zij aldaar eerst over zee gekoomen waren, moeten wij noodzaaklijk stellen dat zij, zoo wel als de Kanguroo zelf, te land uit de Noordlijker deelen van het land verhuisd zijn. (*) En zoo 'er ent-

(*) Zou 'er wel een eenige schijnbaare grond aanvoorden zijn, waarom de Kanguroo, een dier, dat in *Nieuw-Holland* op luistender wijze t'huis behoort, zig in dit ontzaglijk groot land liever van het Noorden naar het Zuiden dan omgekeerd van het Zuiden naar het Noorden zal verbreid hebben? Maar de Zuid-punt van dat land is verre van ons waereldsdeel gelegen, en wij denken nog overal in

enige kracht in deeze waarneeming is, zal zij, terwijl zij de oorſprong van het volk aanwijst, te gelijk dienen om een ander punt vast te ſtellen, zoo de Kapiteins COOK en FURNEAUX het nog niet beſlist hebben, dat *Nieuw-Holland* nergens geheel door de zee in eilanden geſplitst is, gelijk ſommige gedagt hebben. (*)

Ge-

in de inlandſche natuurlijke voortbrengzelen van andere landen ſlechts overloopers uit hetzelve te zien.

(*) Nieuwe ontdekkingen leeren ons dat de Heer ANDERSON zig in dit denkbeeld bedrogen heeft. Terwijl ik, namelijk, dus verre met deeze vertaaling was gevorderd, vernoemt men in Europa dat de Gouverneur van *Botanie-Baai* J. HUNTER, in het laatst van het jaar 1798, eene ſloep, onder bevel van den tweeden Luitenant FLINDERS en den ſchips-heelmeeſter BASSE, heeft afgezonden om *Van Diemens Land* omtevaaren, en dat zij dit gelukkig hebben ter uitvoer gebragt, en bevonden dat *Van Diemens Land* een geheel op zigzelf beſtaande Eiland is, dat door eene zee-engte van tamelijk groote breedte, vol kleine eilandjens, van *Nieuw Zuid-Wales* geſcheiden is. Van deeze zee-engte, van het Eiland *Van Diemen* en de daar-tegens over liggende zuidlijke kust van *Nieuw-Zuid Wales* heeft FLINDERS eene kaart vervaerdigd, die in Engeland gegraveerd is. Op deeze kaart word de zee-engte de *Basſes-Straat* genoemd. Het ſchijnt egter dat deeze Straat reeds kort te vooren ontdekt zij geworden; want in het jaar 1794 zeilden (volgens de Courant van Madras van de een en twintigſten en agt en twintigſten January 1795) twee ſchepen, de *Hertog van Clarence*, Kapitein HAYES, en de *Hertogin van Clarence*, Kapitein COURT

Gelijk de Nieuw-Hollanders alle van eene zelfde afkomst schijnen te zijn, geloof ik ook niet dat 'er iets bijzonders in hun zij. Zij gelijken op eenen geheimen togt uit, begaven zig regtstreeks naar den geleekte van *Van Diemens Land*, zeilden de zee-engte in, vonden dezelve negen Engelsche zee-mijlen breed en gaven haar den naam van *Pruens-Straat*, ter eere van eenen zekeren PRUEN, Kapitein in dienst van de Engelsche O. I. Maatschappij. Door deeze ontdekkers wordt de straat als negen Engelsche zee-mijlen breed opgegeeven, daar dezelve op de Kaart van MATHEWS meer dan eenen graad, dat is, zevenzig Engelsche zee-mijlen breedte heeft. Die doet vermoeden dat Kapitein MATHEWS slechts in eene kleine Straat aan de Noord-Oostlijke punt van *Van Diemens-Eiland* tusschen Kaap *Pieriland* en *Circle Eiland* geweest zij, die op de Kaart van FLINDERS *Banks-Straat* genoemd wordt, en niet in het groot Kanaal, door BASS bevaaren, dat tusschen de Noordlijkste *Fourneaux Eilanden* en de Zuid-Oostlijkste Kust van *Nieuw-Zuid Wales* door gaat. Hoe na zij onderrigtingen COOK van deeze ontdekking geweest is, blijkt uit het dagverhaal van zijne eerste reis, waarin hij meldt dat hij op den negentienden April 1770, van *Nieuw Zeeland* aan deeze kust koomende, het eerst de punt van *Van Diemens Land* ontdekte, die hij *Hicks-Punt* genoemd heeft, en dat hij ten Zuiden van dezelve, schoon het in die streek zeer helder was, geen land onderwarde, en dat niet kon beslaan of het al dan niet aan *Van Diemens Land* vast ware (III Deel bladz. 4 en 5.) Hier blijkt COOK duidelijkkijk zijn gezigt deeze nu gevondene zee-engte in, zonder het te weeten.

Aanteekening van den Nederduitschen Vertaaler.

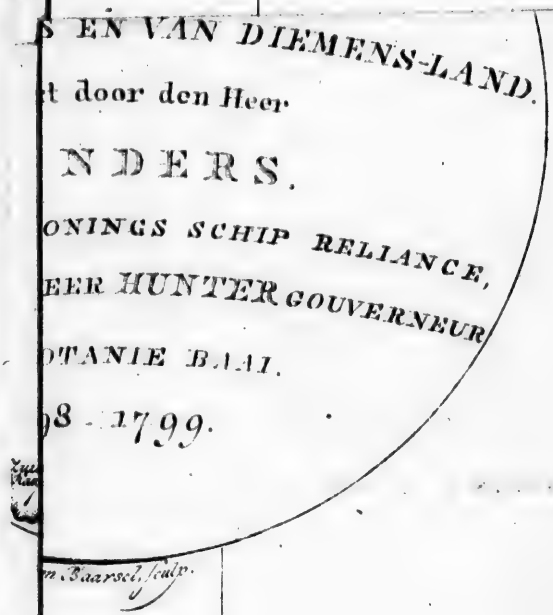
S EN VAN DIEMENS-LAND.
t door den Heer
NDERS.
ONINGS SCHIP RELIANCE,
EER HUNTER GOUVERNEUR
OTANIE BAAI.
98 - 1799.
m Baarsel fculp.

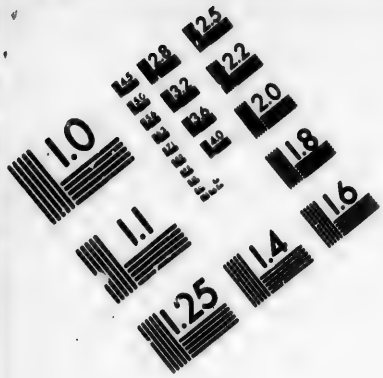

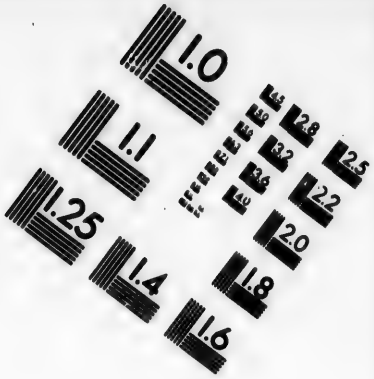

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

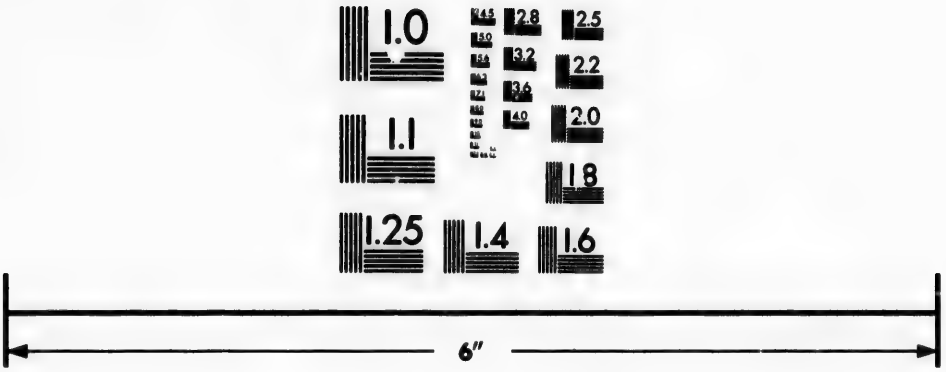

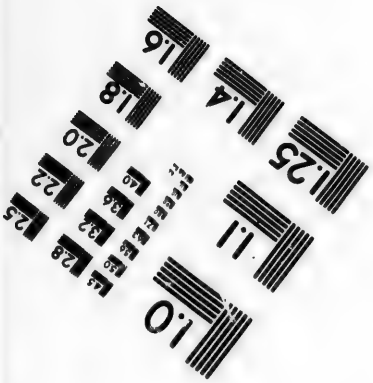

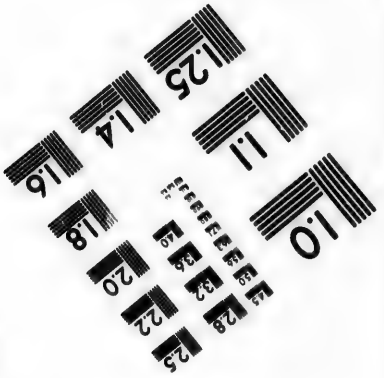

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

145 146 147

37

38

39

40

N I E U W Z U I D

De kaart van Jackson Haven tot de Wolfer Haven heeft de Heer Baillie gevolgt in een sloep van een
visch-vanger. Het geschatte tijd gedeelte is getrokken naar eene schets, die hy er
zeyst van gemaakt heeft. De Kaap, al hetwelk omtrent, volgens de door Kaarten
ondervonden Lengte overlaatet, en als een vast punt genomen zynde, is het lande grond re
uitgetrokken dan in eene voorige kaart, om Wallens Voorgebergte in de Baayen te brengen m
trekking tot Furneaux Eilanden, welke zy schynen te verschillen. Eene rekening by gissing m
noodzaakelyk onnaauwkeurig zyn daar zulk een gissing bestaat als hier, en het is alleen volgens zulk
rekeningen dat zy hier gevlaatet zyn. De Eilanden zyn meer oostelyk, geplaatst door Kapitein
Furneaux; zy zyn hier geplaatst volgens waarneemingen en de Kaart is Dalrymples Kaart
de gegute Vaart tusschen dezelve en de Zuiranen Eilanden

Het begin en eind van eene Maan-ronde, en het Oostelyk end van Schouten Eiland was
waarnomen, op 148° 37' 30" Oosten Longte van den Meridiaan van Greenwich (dat is 148° 2
ten Oosten van den Meridiaan van Parys

Reysen: Van de Schoener de Endeavour de Franeuken in 1796 / Van de Sloep de fortune in 1798, 1799 / Van de Sloep van den Walvisch-vanger door 17. Rose

De gestuurde Reysen — Loop van den Sloep

Anker-plaatsen

Wolfer Bay.

Wallens Voorgeb.

FURN

HUNTERS EILANDEN

BA

148 140 150 37 38 39 40

I D

W A L E S

FURNEAUX EILANDEN

B A N K S S T R A A T

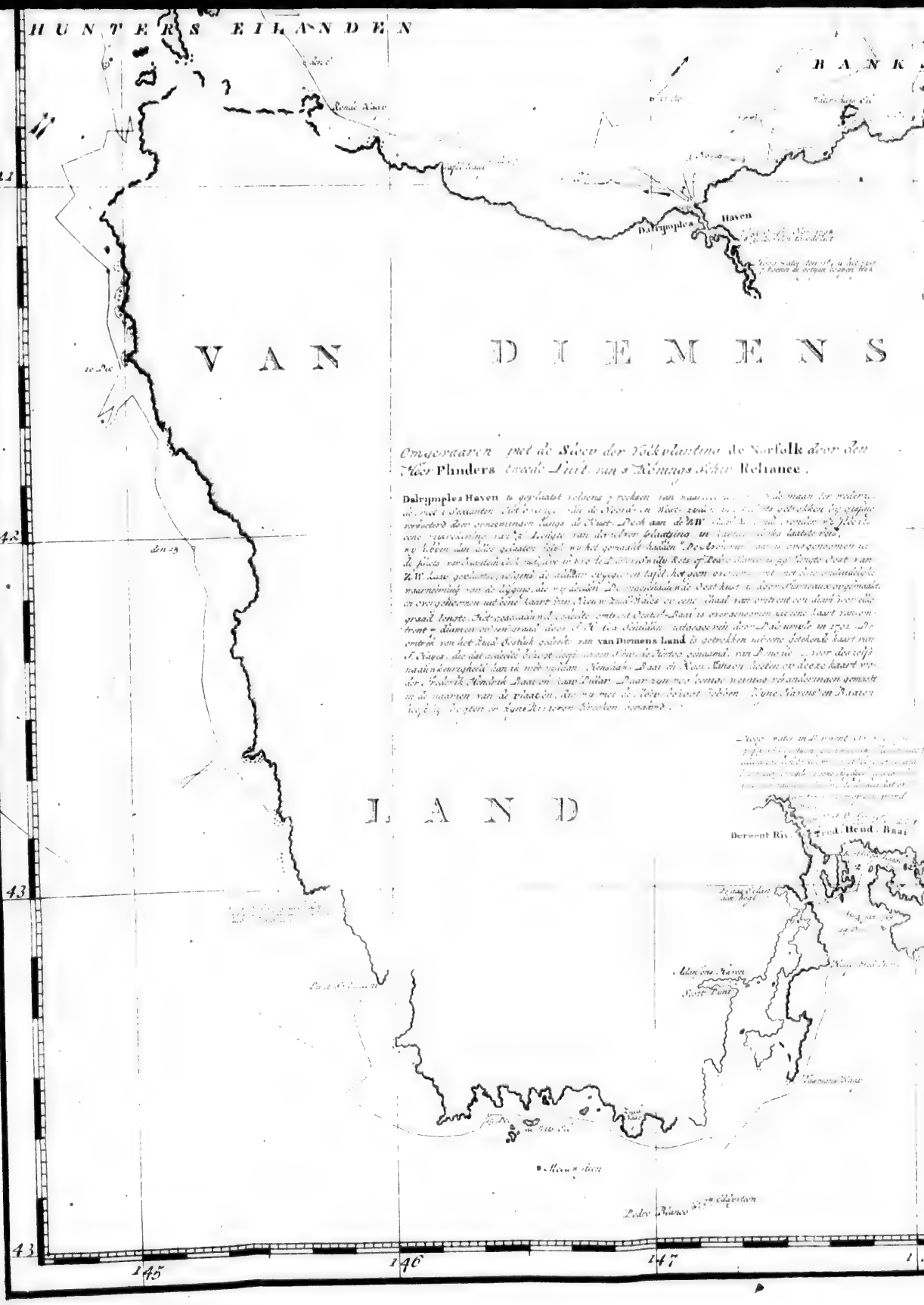
HUNTERS EILANDEN
BANK
Haven
Derwent Riv
VAN
DIEMENS
LAND
41
42
43
43
145
146
147

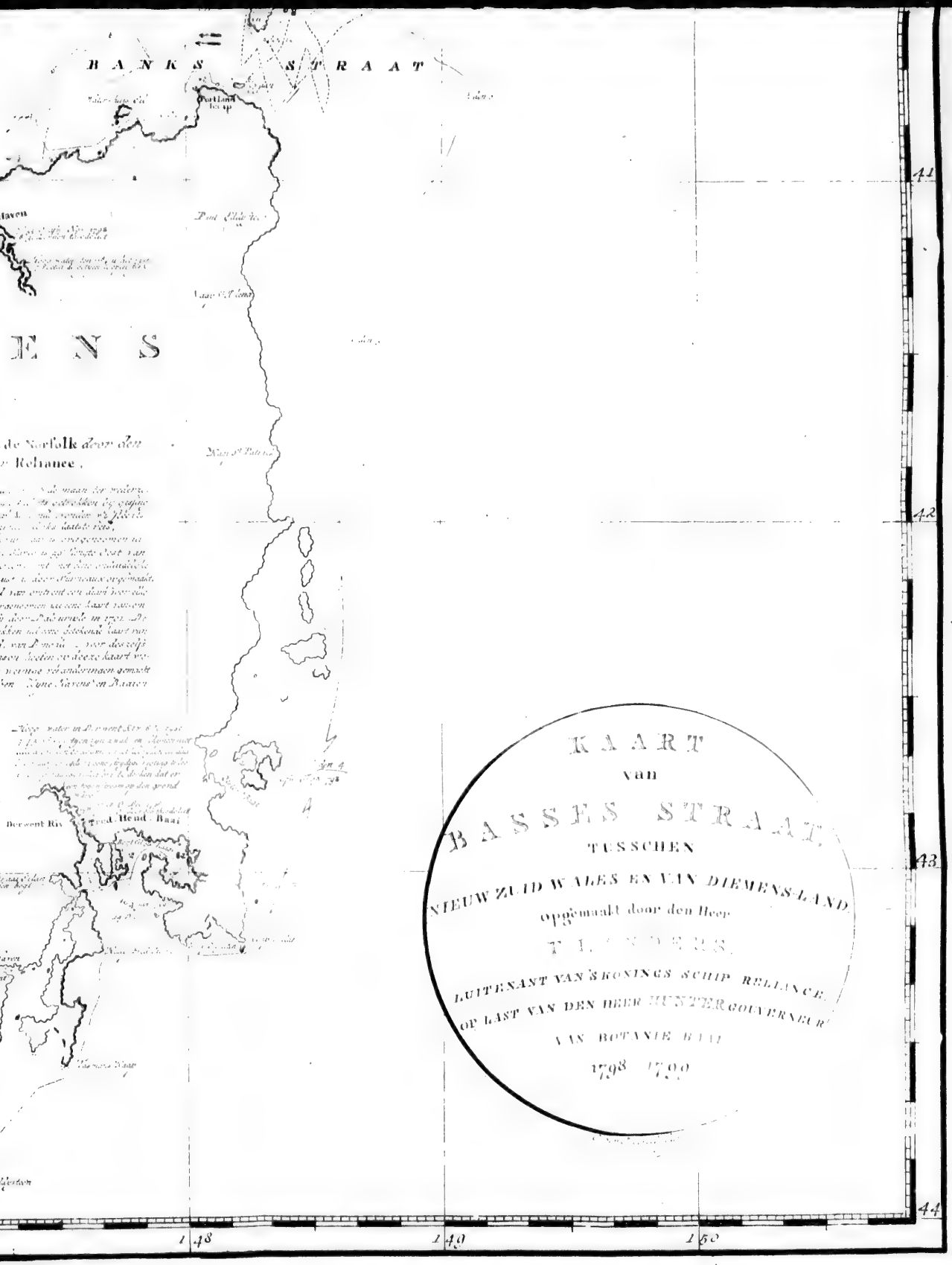

KAART
VAN
BASSES STRAAT
TUSSCHEN
NIEUW ZUID WALES EN VAN DIEMENS-LAND.

opgemaakt door den Heer

T. [illegible]

LUITENANT VAN 'S KONINGS SCHIP RELIANCE,
OP LAST VAN DEN HEER HUNTER GOUVERNEUR
VAN BOTANIE BAAI

1798 1799

ken integendeel naar veele van de inwooneren, welke ik op de eilanden *Tanna* en *Malitcollo* gezien heb. Ja, daar is zelfs enige grond om eene onderſtelling te wagen dat zij oorſpronglijk van dezelfde plaats gekoomen zijn als alle de bewooners van de Zuid-Zee; van ſlechts tien woorden, welke wij van hun konden opzamelen, verſchilt dar, hetwelk *koude* betekent, weinig van dat van *Nieuw-Zeeland* of *Otahiti*; het eerſte is *Mallareede*, het tweede *Mukkareede*, en het derde *Mareede*. (*) Het overige van onze zeer ſchraale woorden-lijst van *Van Diemens Land* is als volgt:

Quaane.	Eene Vrouw.
Everai.	Het Oog.
Muidje.	De Neus.
Kamy.	De Tanden, de Mond, *of* de Tong.
Lauenne.	Een Vogeltjen, dat hier in de boſchen is.
Koygee.	Het Oor.
Noonga.	Verheven lidtekens op het lijf.

Tee-

(*) De thermometer ſtond, gedaurende het verblijf van cook in *Van Diemens Land*, aanhoudend zeer hoog; men verzamelde tien woorden, en een derzelve betekende *koude!* De zaak is mogelijk, maar niet waarſchijnlijk; ongelijk waarſchijnlijker is het, bij de groote verſcheidenheid der overige negen woorden, een misverſtand.

G. FORSTER.

Teegera ... Eten.
Togarago Ik moet gaan, *of* ik zal gaan.

Hunne uitſpraak is niet onaangenaam, maar wat ſchielijk, ſchoon niet meer dan bij andere natieën in de Zuid-Zee; en als wij ſtaat kunnen maaken op de overeenkomst in de taalen als eene draad om ons te geleiden in het ontdekken van de afkomst der natieën, (*) twijfel ik niet of men zal, bij een naarſtig onderzoek en als 'er gelegenheid zal koomen om een genoegzaam aantal woorden naauwkeurig te verzamelen en te vergelijken, bevin-

(*) Wij vinden de denkbeelden van den Heer ANDERSON over dit onderwerp overeenkomſtig met die van den Heer MARSDEN, die heeft aangemerkt dat „ 'er door dit geheel gedeelte van de waereld, van *Madagaskar* tot de verſte ontdekkingen Oostwaarts eene „ algemeene taal heerscht, van welke het Maleitsch een „ tongval is, veel bedorven of verfijnd door een inmengzel van andere taalen. Deeze zeer uitgeſtrekte gelijkheid van taal toont eene gemeene afkomst van de inwooneren; doch de omſtandigheden en voortgang van derzelver ſcheiding zijn met den donkerſten ſluier van duiſterheid omzwagteld". *Hiſtory of Sumatra pag.* 35.

Zie ook zijne leezenswaerdige Verhandeling, voor de Maatſchappij van Oudheidkundigen voorgeleezen, en in haare *Archæologia*, Vol. VI pag. 155 bekend gemaakt, daar zijne gedagten over dit onderwerp breedvoeriger verklaard, en door twee tafelen van overeenkomſtige woorden opgehelderd zijn.

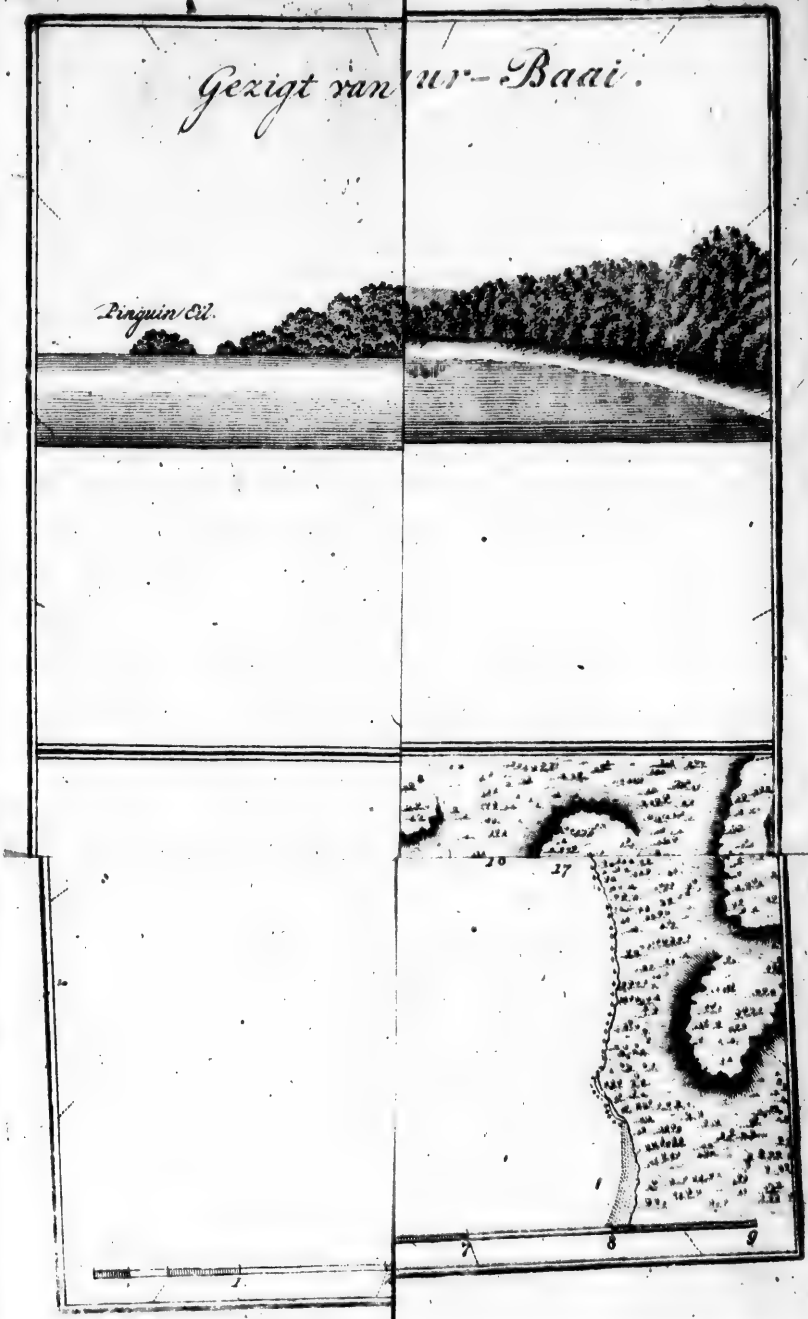
Gezigt van ur-Baai.
Pinguin Eil.
26
27
7
8
9
1

Gezigt van de Zuid-zyde van

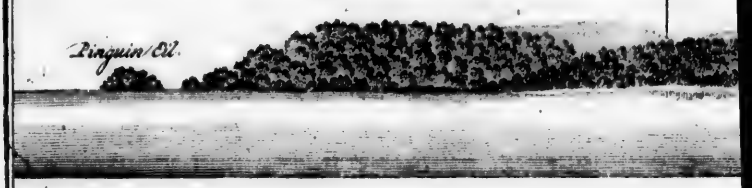

PLAN
VAN DE AVONTU
AAN VAN DIEMEN
op 43° 21. 20". Z.B. en 147° 28. O.L. de

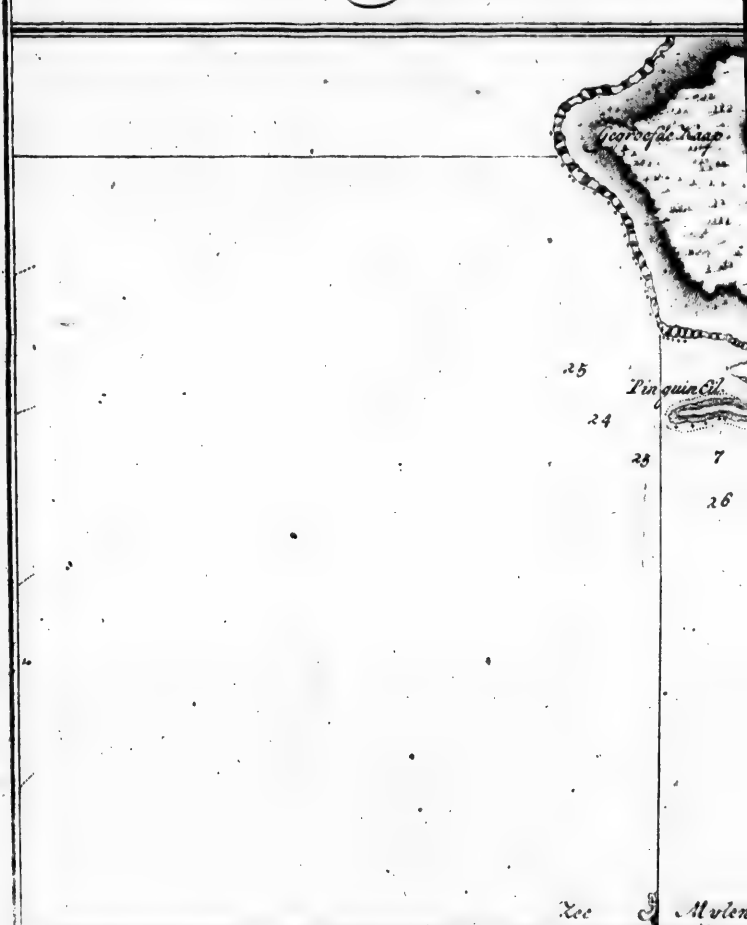

id-zyde van de Avontuur-Baai.

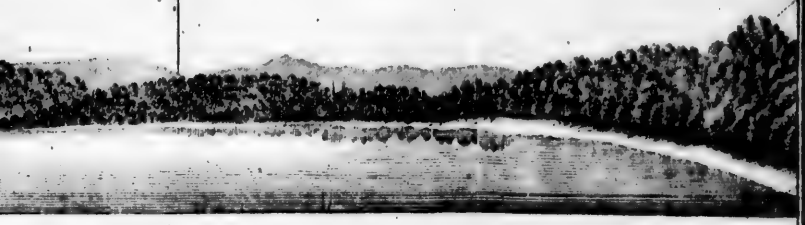

PLAN
DE AVONTUUR-BAAI
N VAN DIEMENS-LAND.

o°. Z.B. en 147° 25'. O.L. de Afrwk. 5° 15' O. 1777.

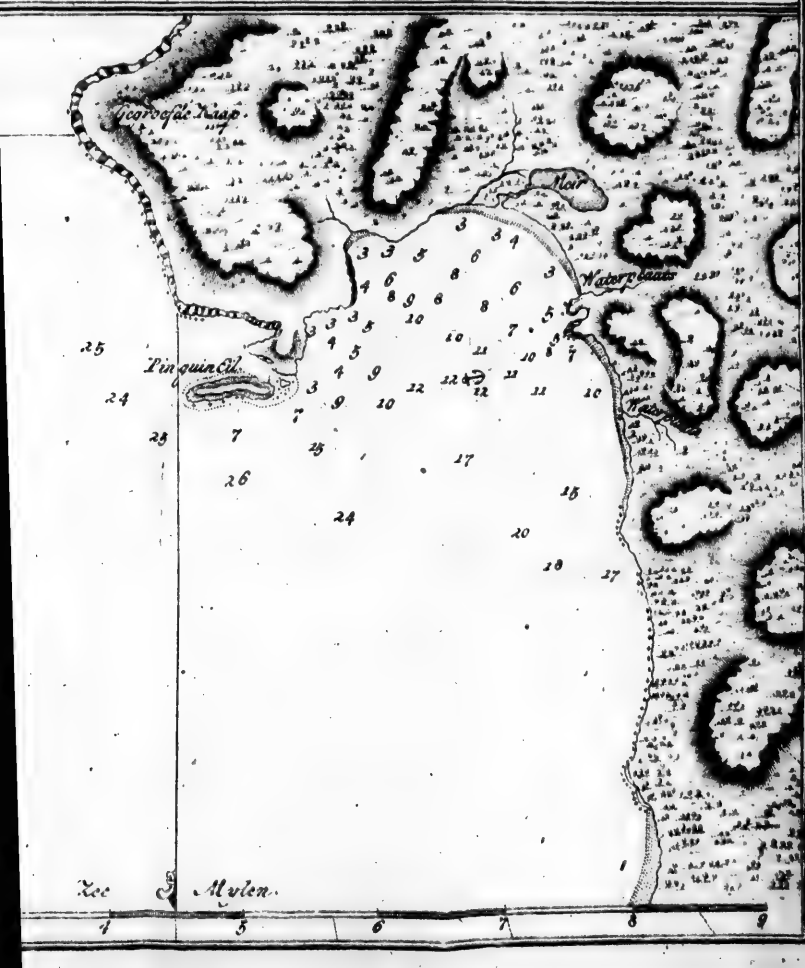

vinden dat alle de volkeren van *Nieuw-Holland* Oostwaarts tot *Paasch-Eiland* van eenen zelfden gemeenen ſtam afkomſtig zijn". (*)

(†) En wel des te zeekerer als men voorneemt deeze zaak te willen bewijzen, of denkt die te moeten bewijzen! Aan een duidlijk beſluit uit onpartijdige waarneemingen ligt alles, daarmede wint de waarheid, zij mogen uitvallen zoo zij willen; maar om zulk een beſluit te verkrijgen moet men de ſtelling, die men als een Q E D onderſchrijven wil, niet reeds gereed medebrengen. De hardnekkigſte tegenſpraak en de onverbidlijkſte geſtrengheid der beoordeeling, maar geene *paralogismen*, geene *petitiones principii* kunnen de waarheid aan den dag brengen.

G. FORSTER.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vaart van Van Diemens Land *tot* Nieuw-Zeeland. *Verrigtingen in* Koningin Charlotta Kanaal. *Onderhandelingen met de inboorlingen. Naricht omtrent het vermoorden van het volk van de sloep van de* Avontuur. *Wie bij die gelegenheid aan het hoofd van de bende was. Twee jonge lieden ſcheepen zig in, om* OMAI *te verzellen. Aanmerkingen over de inwooneren. Sterrekundige en zeevaartkundige Waarneemingen.*

Den dertigſten January, des morgens ten agt uuren, kwam 'er een koeltjen op uit het Westen, waarmede wij het anker ligteden en de *Avontuur-Baai* uitliepen. Kort daarop liep de wind naar het Zuiden, en groeide tot eenen volſlagen ſtorm aan; deszelfs woede bedaarde evenwel in den avond, wanneer de wind naar het Ooſten en Noord-Ooſten draaide.

Deeze ſtorm wierd door den barometer aangewezen, want niet zoo haast begon het te waaien of de kwik in de buis begon te zakken. Deeze wind, die in het begin eerst zeer zwak was, was van nog eene andere aanmerkenswaerdige omſtandig-

digheid verzeld. Hij bragt eenen graad van hitte aan, die bijna onverdraaglijk was. De kwik in den barometer rees, als het ware, eensklaps van 70° tot digt bij 90°. Deeze hitte duurde zoo kort, dat zij met het windjen, dat haar aangebragt had, weder ſcheen weggewaaid te worden, zoo dat ſommige aan boord haar niet eens bemerkt hadden.

Wij vervolgden onze koers Oostwaarts zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten tot in den nacht tusſchen den zesden en zevenden February, wanneer 'er een zee-ſoldaat van *de Ontdekking* over boord viel en niet weder gezien wierd. Dit was het tweede ongeluk van dien aart, dat Kapitein CLERKE zedert zijn vertrek uit Engeland was overgekoomen.

Den tienden, ten vier uuren in den agtermiddag, ontdekten wij het land van *Nieuw-Zeeland*. Het gedeelte, dat wij zagen, bleek *Rots-Punt* te zijn, en lag omtrent agt of negen mijlen Z. O. ten Z. Geduurende deeze vaart van *Van Diemens Land* was de wind, de eerſte vier of vijf dagen, N. O., N., en N. N. W. en woei meest een labber koeltjen. Naderhand liep hij naar het Z. O. en bleef vier en twintig uuren alzoo ſtaan. Toen zettede hij zig in het W. en Z. W., in welke ſtreek hij, met weinig verandering, ſtaan bleef tot wij *Nieuw-Zeeland* bereikten.

Toen wij het land in het gezigt hadden, ſtuurde ik naar *Kaap Vaarwel*, die den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, omtrent vier mijlen Z. ten W. van ons lag. Ten agt uuren lag zij Z W. ten Z. omtrent vijf mijlen van ons, wanneer wij vijf en veertig vademen water en eenen zandigen grond hadden. De kaap omzeilende, peilden wij vijftig vademen en dezelfde ſoort van grond.

Ik ſtuurde nu naar *Stephens-Eiland*, daar wij des avonds ten negen uuren bij kwamen, en den volgenden morgen ten tien uuren ankerden wij op onze oude plaats in *Koningin Charlotta Kanaal*. Geen' tijd willende verliezen, gongen wij reeds des agtermiddags aan het werk, bragten een aantal ledige water-vaten aan land, en begonnen eene plaats opteneemen, daar wij de ſterrekundige werktuigen van de twee ſchepen zouden kunnen opzetten, en tenten voor eene wagt en diegeene van ons volk, welker werk vereischte dat zij aan land bleeven.

Wij hadden nog niet lang ten anker gelegen of daar kwamen verſcheiden kanos, vol inboorlingen aan de ſchepen; doch zeer weinige hunner wilden het waagen aan boord te koomen, dat te meer te verwonderen was, omdat ik bij hen alle zeer wel bekend was. In het bijzonder was 'er een man onder hen, welken ik geduurende den geheelen

len tijd van mijn verblijf, toen ik laatst hier was, bijzonder vriendlijk behandeld had, en egter konden hem thans noch betuigingen van vriendſchap, noch geſchenken overhaalen om aan boord te koomen. Deeze ſchuuwheid was alleen te verklaaren door de onderſtelling dat zij bevreesd waren dat wij hun land andermaal bezogt hadden om den dood van het volk van FURNEAUX te koomen wreeken. OMAI aan boord van mijn ſchip ziende', welken zij zig wel moesten herinneren op de *Avontuur* gezien te hebben, toen de droevige omſtandigheid voorviel, en wiens eerſte aanſpraak, als zij naderden, gemeenlijk over dat onderwerp liep, moesten zij zig ook wel verzeekerd houden dat ik 'er niet onbewust van was. Ik vond het dan nodig alle poogingen te werk te ſtellen om hen van de voortduuring van mijne vriendſchap te verzeekeren, en dat ik hen over die zaak niet zoude ontrusten. Ik weet niet of dit enigen invloed op hen hadde, doch het is zeeker dat zij toen zeer ſchielijk alle bedwang en wantrouwen aflegden.

Den dertienden ſloegen wij twee tenten op, eene voor elk ſchip, op dezelfde plek, daar wij die voorheen opgezet hadden. De ſterrekundige werktuigen wierden te zelfden tijd opgezet, en de Heeren KING en BAYLY gongen aanſtonds aan het werk om den gang van den tijd-

wijzer waarteneemen en andere waarneemingen te doen. De overige ledige water-vaten wierden ook aangebragt, met den kuiper om die te kuipen, en een genoegzaam aantal matroozen, om dezelve te vullen. Twee mannen wierden aan het bierbrouwen gezet, en de timmerman en zijn volk kreegen bevel om hout te kappen; ik zond eene sloep met eene bende volks, onder opzigt van eenen van de stuurlieden, om gras voor ons vee te snijden, en het volk, dat aan boord bleef, wierd gebruikt om het schip te kalfaaten en den voorraad te stouwen. Op deeze wijze waren wij alle nuttig bezig geduurende ons oponthoud. Tot dekking van de ploeg, die aan wal was, gaf ik eene wagt van tien soldaaten, en voorzag alle de werklieden van wapenen, terwijl de Heer KING met twee of drie onder-officieren altijd bij hen bleef. Ik zond geene sloep naar enigen aanmerklijken afstand van de schepen, of zij was wel gewapend en onder het opzigt van officieren, op welken ik staat kon maaken, en die wel met de inboorlingen bekend waren. Geduurende mijne voorige bezoeken aan dit land had ik nimmer zulke voorzorgen gebruikt, en ik geloof vastlijk dat zij thans niet meer noodzaaklijk waren dan toen. Maar na het droevig lot van het volk van de sloep van de *Avontuur* in dit kanaal, en van Kapitein MARION DU FRESNE en sommige

van

van zijn volk, in de *Eilanden-Baai*, was het onmogelijk zig van alle vrees te ontſlaan van een diergelijk lot te zullen ondervinden.

Zoo de inboorlingen enig vermoeden hadden dat wij gekoomen waren om deeze barbaarſche daaden te wreeken, lieten zij het weldra vaaren; want, in den loop van deezen dag, kwam 'er een groot aantal gezinnen van verſchillende plaatſen van de kust, die hun verblijf digt bij ons namen, zoo dat 'er geen plekjen aan de bogt was daar een hut kon opgezet worden, dat zij niet bezetteden, behalven de plaats daar wij ons klein leger hadden opgeſlagen, in welker gerust bezit zij ons lieten; maar zij kwamen de overblijfzelen van enige oude hutten, die daar waren, als bouw-ſtoffen voor hunne nieuw te bouwen wooningen weghaalen.

Het is der moeite waerdig optemerken hoe gemaklijk zij deeze wooningen bouwen. Ik heb 'er meer dan twintig zien ſtaan op eene plek gronds, die, geen uur te vooren, met planten en ſtruiken bezet was. Zij brengen gemeenlijk een gedeelte der bouw-ſtoffen met zig, en het overige vinden zij op den grond, daar zij zig willen nederſlaan. Ik was 'er bij toen verſcheiden inboorlingen landden en een van deeze dorpen bouwden. Zoo dra de kano den wal raakte, ſprongen 'er de mannen uit, en namen terſtond bezit

zit van een ſtuk gronds, door de planten en ſtruiken uittetrekken, of het een of ander ſtuk van het geraamte van eene hut optezetten. Dan keerden zij naar hunne kanos, en bragten hunne wapenen in veiligheid, door dezelve tegens eenen boom te zetten, of die zoo te plaatſen, dat zij dezelve in eenen oogenblik konden grijpen. Ik merkte wel op dat geen hunner deeze voorzorg verzuimde. Terwijl de mannen bezig waren de hutten optezetten, waren de vrouwen niet ledig. Sommige wierden bij de kanos gezet, om 'er zorg voor te draagen, andere pasten op de eetwaaren en het weinig gereedſchap, dat zij bezaten, en de overige liepen drooge takken zoeken, ten einde een vuur te ontſteeken, om hun eeten klaar te maaken. Wat de kinderen betreft, deeze hield ik, met enige van de oude lieden, genoeg bezig met hen naar koraalen te laaten grabbelen, tot mijne zakken ledig waren, wanneer ik hen verliet.

Deeze ligt opgeſlagen hutten zijn volkoomen toereikende om hen te beſchutten tegens den wind en den regen, dat het eenigst is, waartoe zij opgerigt worden. Ik merkte wel op dat gemeenlijk, zoo niet altijd, dezelfde bende of hetzelfde gezin, hoe groot het ook ware, zig bij elkander hield en in gemeenſchap bouwde, zoo dat wij dikwerf een dorp, zoo wel als hunne grooter ſte-

ſteden, in verſchillende diſtricten verdeeld zagen door laage paalwerken, of de eene of andere diergelijke afſchutzelen.

Het voordeel, dat wij genooten van het verblijf van de inboorlingen bij ons was niet gering; want dagelijks, als het weder het toeliet, gingen 'er enige uit viſſchen, en wij bekwamen gemeenlijk bij ruiling een goed deel van hunne vangst. Deeze toevoer en hetgeen onze eigen netten en lijnen ons opleverden was zoo overvloedig, dat wij zelden gebrek aan viſch hadden. Ook ontbrak het ons niet aan andere ververſchingen. Voor het volk van beiden de ſchepen wierden celerij, lepelblad en vleeschnat-koekjens met erweten en meel gekookt, en zij hadden bier van de pijnboom-ſpruiten, voor hunnen drank, zoo dat, indien ſommige van ons volk enige zaaden van den ſcheurbuik hadden opgedaan, zulk eene leefregel dezelve weldra deed verdwijnen; doch de waarheid is dat 'er, toen wij hier aankwamen, ſlechts twee zieken (en wel aan boord van de *Reſoluie*) op beiden de ſchepen op de ziekenlijst ſtonden.

Behalven de inboorlingen, die zig digt bij ons nederzetteden, wierden wij nu en dan bezogt door andere, welker verblijf niet verre van ons af was, en door ſommige, nog verder af woonende. De artijkelen van hunnen handel beſtonden

in

in merkwaerdigheden, visch en vrouwen. De twee eerste hadden altijd goeden afstrek, maar de laatste niet. De matroozen hadden een tegenzin in dit volk gekregen, en waren of onwillig of bevreesd om zig met haar gemeenzaam te maaken, hetgeen ten minsten deeze goede uitwerking had dat ik niet weet dat een van het volk ooit zijne post verliet om naar haare wooningen te gaan.

Gemeenschap met vrouwen staa ik toe, omdat ik het niet kan beletten, maar ik moedig het nooit aan, omdat ik altijd bedugt ben voor de gevolgen. Ik weet wel dat veele van gedagten zijn dat in zulk eene gemeenschap eene van onze beste beveiligingen onder Wilden zij, en misschien zullen diegeene, die of uit noodzaaklijkheid of uit verkeering onder hen moeten blijven woonen, het zoo bevinden. Maar met reizigers en bezoekers voor eenen korten tijd is het gemeenlijk anders gelegen; en, in onzen toestand, verraadt eene gemeenschap met de vrouwen meer mannen dan zij redt. En wat kan men met reden anders verwagten, daar alle hunne inzigten eigenbaatig, zonder de minste achting of verknogtheid, zijn? Mijne ondervinding ten minsten, die vrij uitgestrekt is geweest, heeft mij nog geen enkel voorbeeld van het tegendeel aan de hand gegeeven.

On-

Onder degeene, die ons nu en dan kwamen bezoeken, was een Opperhoofd, KAHOORA genaamd, dat, naar ik vernam, aan het hoofd geweest was van de bende, die FURNEAUXS volk vermoord had, en hij zelf had den Heer ROWE, den bevelvoerenden officier, gedood. Als ik het karakter van KAHOORA moet beoordeelen naar hetgeen ik van verſcheiden van zijne landslieden hoorde, ſcheen hij onder hen meer gevreesd dan bemind te zijn. Niet te vreden zijnde met mij te zeggen dat hij een zeer ſlecht kaerel was, hielden enige hunner zelfs bij mij aan dat ik hem zoude dooden, en ik geloof dat zij niet weinig verwonderd waren dat ik 'er niet naar luiſterde, want, volgens hunne denkbeelden van billijkheid, moest dit geſchied zijn. Doch, zoo ik den raad van alle onze gewaande vrienden hadde willen volgen, moest ik het gantſche volk uitgeroeid hebben; want het volk van elk gehugt of dorp kwam beurtelings bij mij verzoeken van een ander te vernielen. Men zou het voor bijna onmogelijk gehouden hebben dat 'er een zoo treffend bewijs van de verdeeldheid, waarin dit ellendig volk leeft, zoude hebben kunnen voor handen zijn; en egter ben ik zeeker dat ik de meening van degeene, die mij zulke vreemde verzoeken kwamen doen, niet verkeerd verſtaan heb; want OMAI, wiens

taal

taal een tongval van de hunne was, en die al wat zij zeiden volmaakt verſtond, was onze tolk.

Den vijftienden deed ik een togtjen in mijne ſloep om gras te zoeken, en bezogt de *Hippah* of het verſterkt dorp, op de zuid-westlijke punt van *Mohaira*, en de plaatſen, daar onze tuinen op dat eiland aangelegd waren. In het eerſte was geen volk; maar de huizen en het paalwerk waren herbouwd en nu in eenen goeden ſtaat, en daar waren andere duidlijke blijken dat het niet lang geleden bewoond was geweest. Het zou thans onnodig zijn eene omſtandige beſchrijving van deeze *Hippah* te geeven, alzoo ik 'er genoeg van gezegd heb in de beſchrijving van mijne eerſte reize, waarnaar ik den leezer verwijze (*) gelijk ook naar de hier bijgevoegde Plaat, die een gedeelte van het dorp van binnen vertoont, en die 'er een beter denkbeeld van zal geeven dan eene beſchrijving.

Toen de *Avontuur* in het jaar 1773 eerst in *Koningin Charlotta Kanaal* kwam, (†) koos de Heer BAYLY deeze plaats om zijne waarneemingen te doen, en hij en het volk, dat bij hem was, bezaaiden, in hunne ledige uuren, verſcheiden plekken met Engelſche tuin-zaaden; doch daar was nu geen het minſte ſpoor meer van ove-

(*) II Deel bladz. 225.
(†) IV Deel bladz. 177.

overig. Waarſchijnlijk is alles uitgeroeid geworden, om plaats te maaken voor hutten, toen het dorp herbouwd wierd; want in alle de andere tuinen, die toen door kapitein FURNEAUX bezaaid waren, vonden wij, ſchoon zij geheel met het onkruid van het land overgroeid waren, kool, uien, prei, porcelein, radijzen, mostaard enz. en enige aardappelen. Deeze aardappelen, van de Kaap *de Goede Hoop* aangebragt waren, door verandering van grond, zeer verbeterd, en zouden, wel gebouwd wordende, beter zijn dan die men in de meeſte landen teelt. Schoon de Nieuw-Zeelanders deezen wortel zeer gaerne eeten, was het baarblijklijk dat zij de moeite niet genoomen hadden een eenigen te planten, en nog veel minder enige van de andere groenten, die wij aangebragt hadden; en zoo het hier ware om de moeijelijkheid van den grond te ruimen daar aardappelen geſtaan hebben, zou 'er geen een meer overig geweest zijn.

Den zestienden vertrok ik, met het aanbreeken van den dag, met enig volk, in vijf ſloepen, om voeder voor ons vee te haalen. Kapitein CLERKE en verſcheiden officieren, OMAI, en twee van de inboorlingen verzelden mij. Wij voeren omtrent drie mijlen het kanaal op, en landden toen aan de oost-zijde op eene plaats, daar ik te vooren geweest was. Hier ſneeden wij gras genoeg om de twee groote ſloepen vol te laaden.

Toen wij het kanaal weder af voeren, bezogten wij *Graa-Bogt*, het gedenkwaerdig toneel van den moord van FURNEAUX volk. Hier ontmoetede ik mijnen ouden vriend PEDERO, die, toen ik de laatste reis in dit kanaal was, bijna aanhoudend bij mij was geweest, en van welken in mijne reisbeschrijving gewag wordt gemaakt. (*) Hij en een van zijne landslieden ontvongen ons op het strand, met den *patoo* en de speer gewapend. Of deeze wijze van ons te ontvangen een blijk van beleefdheid of van vrees ware, kan ik niet zeggen; maar mij dagt dat zij klaare blijken van de laatste verraaden. Doch zoo zij vrees hadden, wierd dezelve door enige geschenken dra verdreven, zoo dat 'er nog twee of drie van het gezin op het strand kwamen, maar het grootst gedeelte bleef buiten het gezigt.

Terwijl wij op deeze plaats waren, dreef ons de nieuwsgierigheid om naar de omstandigheden, die het droevig lot van onze landgenooten verzeld hadden, te verneemen, en wij gebruikten OMAI daartoe als tolk. PEDERO en de overige inboorlingen, daar tegenswoordig, beantwoordden alle de vraagen, die men hen daaromtrent deed, zonder agterhoudendheid, en als lieden, die

(*) VII. Deel bladz. 83.

die geene ſtraf vreezen voor eene misdaad, waaraan zij niet ſchuldig zijn; want wij wisten reeds dat geen hunner in dit ongelukkig voorval was betrokken geweest. Zij verhaalden ons dan dat, terwijl ons volk zat te eeten, van verſcheiden inboorlingen omringd, ſommige van de laatſte hunnenig brood en visch ontſtutſelden, of weg ſnapten, waarvoor zij ſlagen kreegen. Hierop verſtoord wordende, rees 'er een geſchil; en daar wierden twee Nieuw-Zeelanders door de twee eenigſte ſchooten, die gedaan wierden, dood geſchoten, want voor ons volk tijd had een derde ſchoot te doen, of de geweeren, die afgeſchooten waren, weder te laaden, overvielen hen de inboorlingen, overmanden hen door hun groot aantal en ſloegen hen alle dood. PEDERO en zijne makkers verhaalden ons niet alleen de omſtandigheden van den moord, maar weezen ons zelfs de plek, daar hij gebeurd was. Het is aan den hoek van de kreek aan de regterhand. Zij weezen naar de plaats van de zon, om te kennen te geeven op welk uur van den dag het was voorgevallen, en dan moet het laat in den agtermiddag geweest zijn. Zij toonden ons ook de plaats daar de ſloep gelegen had; naar het ſcheen was deeze omtrent zestig of zeventig roeden van de plaats daar het volk gezeten had. Een hunner, een zwarte knegt van Kapitein FURNEAUX, was in de ſloep gelaaten, om 'er op te paſſen.

Men heeft ons naderhand verhaald dat deeze zwarte de oorzaak van het geſchil geweest was, dat men zelde aldus gebeurd te zijn. Een van de inboorlingen ſiets van de ſloep ſteelende, gaf hem de Neger eenen zwaaren ſlag met een ſtok. De inboorlingen hoorden van verre het geſchreeuw van deezen man, en, denkende dat hij dood geſlaagen wierd, begonnen zij daadlijk den aanval op ons volk, dat, voor zij tijd hadden om de ſloep te bereiken, of om zig tegens het onverwagt dreigend gevaar te wapenen, de ſlagtoffers van de woede van hunne wilde aanvallers geworden waren.

Het eerſte van deeze verhaalen wierd bevestigd door het getuigenis van veele der inboorlingen, met welke wij op verſchillende tijden ſpraken, en die, naar ik geloof, geen belang konden hebben om ons te bedriegen. De tweede wijze van het voorval te verhaalen ſteunt op het gezag van den jongen Nieuw-Zeelander, die verkoos zijn land te verlaaten en met ons mededegaan, die bij gevolg geen inzigt konde hebben met de waarheid te verbloemen. Naardien alle daarin overeenkoomen dat het geſchil ontſtond terwijl het volk aan het eeten zat, is het zeer waarſchijnlijk dat beiden de berichten waar zijn, alzoo zij volkoomen overeenſtemmen; want men kan zeer natuurlijk onderſtellen dat, terwijl enige van de inwoo-

ners

ners den man, dien men in de ſloep gelaaten had, beſtalen, andere dezelfde vrijheden namen omtrent den eigendom van degeene, die aan land waren.

Dit zij dan zoo het wil, alle koomen daarin overeen dat het geſchil eerst ontſtond door enige dieſtallen, op welke de inboorlingen betrapt wierden. Alle koomen ook daarin overeen dat 'er geen voorbedagt plan was om bloed te vergieten, en dat, zoo men zig niet ongelukkiglijk te ras gevoelig getoond had over deeze dieverijen, 'er geen kwaad zoude gebeurd zijn; want KAHOORAS grootſte vijanden, die het ernſtigst zijn ondergang verzogten, bekenden evenwel dat hij geen oogmerk had gehad om twist te zoeken, vele minder om volk te dooden, tot het gevegt daadlijk begonnen was. Het ſchijnt ook dat de rampzalige ſlagtoffers niet in het minst bedugt waren voor zulk een lot, anders zouden zij het niet gewaagd hebben op eenen zoo grooten afſtand van hunne ſloep te gaan zitten eeten, onder volk dat zoo aanſtonds hunne moordenaars ſtond te worden. Wat 'er van de ſloep geworden zij heb ik nooit kunnen verneemen. Sommige zeiden dat zij aan ſtukken geſlagen en verbrand was; andere vertelden dat zij door eene bende vreemdelingen weggevoerd was, doch werwaarts wisten zij niet.

Wij bleeven hier tot den avond, wanneer wij de overige ſloepen met gras, celerij, lepelblad en andere planten geladen hebbende, naar het ſchip keerden. Wij hadden PEDERO overgehaald om zijne kano in het water te ſtooten en ons te vezellen; doch naauwlijks waren wij van land geſtooken of het begon ſterk te waaien uit het Noord-Westen, dat hem noodzaakte terug te keeren. Wij zelve voeren voort, maar niet dan met groote moeite bereikten wij de ſchepen, daar enige van de ſloepen niet aankwamen voor een uur na middernacht, en gelukkig dat zij toen aan boord waren, want het begon eenen volſlaagen ſtorm te waaien met zwaaren regen, zoo dat 'er dien dag geen werk verrigt kon worden. In den avond ſtilde de wind, liep oostlijk, en bragt goed weder.

Den volgenden dag hervatteden wij ons werk; de inboorlingen waagden het uit viſchen te gaan, en PEDERO kwam met zijn gantſche gezin zijn verblijf digt bij ons neemen. De eigenlijke naam van dat opperhoofd is MATAHOUAH, zijn andere naam wierd hem op mijne voorige reis door enige van mijn volk gegeeven, dat ik tot heden niet wist. Hij was egter bij zijne landlieden onder beiden naamen even wel bekend.

Den twintigſten in den voormiddag, hadden wij weder een ſtorm uit het N. W.; ſchoon deeze zoo lang niet duurde als de voorige, waren de

val

val-winden van de bergen egter veel heviger, zoo dat wij genoodzaakt waren alle de ſtengen en raas te ſtrijken, en zelfs met deeze voorzorgen ſtonden wij denzelven bezwaarlijk uit. Deeze ſtormen zijn hier menigvuldig en ſomtijds hevig en ongemaklijk. De nabuurige bergen, die op deezen tijd altoos met dampen belaaden zijn, vermeerderen niet alleen de kracht van den wind, maar veranderen zijne rigting zoodanig, dat 'er geene twee vlaagen elkanderen uit eene ſtreek volgen, en hoe nader men bij land is, hoe meer derzelver uitwerkingen gevoeld worden.

Den volgenden dag wierden wij bezogt van eene bende of een gezin, beſtaande uit omtrent dertig perſoonen, mannen, vrouwen en kinderen, die van boven uit het kanaal kwamen. Ik had hen te vooren nooit gezien. De naam van het opperhoofd was TOMATONGEAUOORANUC, een man van omtrent vijf en veertig jaaren van een openhartig en genoeglijk voorkoomen. Ook waren de overige van zijne bende, over het algemeen, nog de fraaiſte menſchen van het Nieuw-Zeelandsch geſlacht, die ik gezien had.

Thans hadden meer dan twee derden van de bewooners van het kanaal zig omtrent ons ter neder gezet. Daar kwamen dagelijks zeer veele van hun aan de ſchepen en aan de legerplaats; maar de laatſte wierd weldra verre het meest be-

zogt, terwijl ons volk bezig was zeekalverentraan te kooken. Geen Groenlander was ooit meer op traan verzot dan onze vrienden alhier ſcheenen te zijn. Zij aten zelfs het ſchuim van de ketels en het grond-ſop uit de vaten met ſmaak; maar een weinig enkele ſtinkende traan was een keurig geregt, dat zoo zeer begeerd wierd, dat ik moet onderſtellen dat zij het zelden kunnen genieten.

Zoo veel hooi en gras als wij voor het vee tot onze aankomst aan *Otahiti* meenden nodig te hebben, aan boord gebragt, en genoegzaamen voorraad van hout en water voor beiden de ſchepen opgedaan hebbende, ſtreeken wij den drie en twintigſten onze tenten en haalden alles van wal; den volgenden morgen ligteden wij het anker en zeilden de bogt uit; dan naardien de wind niet zeer goed was en wij bevonden dat de eb af zoude zijn voor wij uit het kanaal konden koomen, wierpen wij weder het anker voorbij het eiland *Motuara*, om eene gunſtiger gelegenheid afte wagten om de Straat intezeilen.

Terwijl wij bezig waren de touwen los te maaken en onder zeil te gaan, kwamen TOMATONGÆADOORANUC en MATAHOUAH benevens veele andere van de inboorlingen afſcheid van ons neemen, of liever zij kwamen om te zien of zij nog enige geſchenken van ons zouden kunnen krijgen, voor wij hen verlieten. Deeze twee op-

opperhoofden verzogten mij enige geiten en varkens. Ik ſchonk MATAHOUAH dan twee geiten, namelijk eenen bok en eene geit, die met jongen was, en aan TOMATONGEAUOORANUC twee varkens, namelijk eenen beer en eene zog. Zij beloofden mij dezelve niet te zullen dooden, ſchoon ik moet bekennen dat ik hier niet veel ſtaat op maakte. Zij verhaalden mij dat de dieren, welke Kapitein FURNEAUX hier aan land gezet had, en die kort daarop in handen van de inboorlingen waren gevallen, alle dood waren; maar ik kon niets verneemen van die, welke ik op mijne voorige reis in de *West-Baai* en in *Menſchen-eeters-Bogt* gelaaten had. Alle de inboorlingen, welke ik ſprak, zeiden egter eenpaarig dat 'er thans wilde hoenderen in de bosſchen agter *Schips-Bogt* gevonden wierden, en ik vernam naderhand van de twee jongelingen, die met ons medevoeren, dat TIRATOU, een bemind opperhoofd onder hen, veele haanen en hennen bezat, en eene van de zoggen.

Toen ik deeze reis alhier aankwam, was mijn vast voorneemen niet alleen geiten en varkens, maar ook ſchaapen en eenen jongen ſtier met twee vaerſen alhier aan wal te laaten, zoo ik een opperhoofd konde vinden, die macht genoeg had om dezelve te beſchermen en te houden, of eene plaats, daar het mogelijk zoude zijn dat zij verborgen bleeven voor degeene, die dezelve in

hunne onkunde zouden tragten te dooden; maar ik vond noch het een, noch de andere. TIRATOU was afwezig, en TRINGOBOOHEE, dien ik op mijne voorige reis ontmoet had, (*) en die als toen een perſoon van veel aanzien ſcheen, was, omtrent vijf maanden geleden, met zeventien perſoonen van zijnen ſtam, dood geſlaagen, en ik kon niet verneemen dat er thans een ſtam in onze nabuurſchap was, ſterk genoeg in getal om de overige van hunne landslieden in toom te houden. Deeze dieren te geeven aan inboorlingen, welke die macht niet hadden, zou niet aan mijn oogmerk beantwoord hebben; want in een land als dit, daar niemands eigendom veilig is, zouden zij weldra een prooi van verſchillende partijen geworden, en of geſcheiden, of gedood zijn, maar zeer waarſchijnlijk beiden. Dit was zoo klaar uit hetgeen wij zedert onze aankomst gezien hadden, dat ik beſloten had hier geen dier agter te laaten, tot MATAHOUAH en de andere opperhoofden mij om de varkens en geiten vroegen. Alzoo ik die miſſen konde, liet ik hen volgen, op goed geluk af. Ik heb op onderſcheiden tijden in *Nieuw-Zeeland* niet minder dan tien of twaalf varkens gelaaten, behalven die door Kapitein FURNEAUX aan land gezet zijn.

Het

(*) VII. Deel. bladz. 82.

Het zou dan ook wat vreemd zijn zoo dit ras hier niet vermenigvuldigde en in ſtand bleeve, of in het wild, of in eenen tammen ſtaat, of in beiden.

Wij hadden niet lang bij *Motuara* ten anker gelegen, of 'er kwamen drie of vier kanos, vol inboorlingen, naar ons toe van de zuid-oost zijde van het kanaal, en daar ontſtond een ſterke mangeling met hun voor de merkwaerdigheden van deeze plaats. In eene van deeze kanos was KAHOORA, dien ik reeds gezegd heb dat aan het hoofd van de bende geweest was, die het volk van de ſloep van de *Avontuur* vermoord had. Deeze was de derde reis dat hij ons bezogt, zonder het minſte blijk van vrees te verraden. Toen hij aankwam, was ik aan land, maar kwam aan boord zoo als hij verrrok. OMAI, die met mij mede geweest was, wees hem mij terſtond, en verzogt mij hem dood te ſchieten. Hiermede niet voldaan, ſprak hij KAHOORA zelf aan, en dreigde hem den dood, zoo hij ooit weder onderſtond bij ons te koomen.

De Nieuw-Zeelander achtte dit dreigen zoo luttel, dat hij reeds des anderen daags 's morgens wederkwam met zijn gantſche gezin, mannen, wijven en kinderen, tot twintig en meer in getal. OMAI was de eerſte, die mij kwam zeggen dat hij aan het ſchip was, en vroeg of hij hem aan boord zoude laaten koomen. Ik antwoordde ja,

waar-

waarop hij het opperhoofd in de kajuit bragt, zeggende: *Daar is* KAHOORA, *ſlaa hem nu dood!* Doch, als of hij zijne voorige bedreigingen vergeeten hadd', of bevreesd ware dat ik hem zoude beveelen dezelve ter uitvoer te brengen, gong hij terſtond de kajuit uit. Hij keerde egter kort daarop terug, en, het opperhoofd onbeſchadigd ziende ſtaan, berispte hij mij zeer ernſtiglijk, zeggende: *Waarom doodt gij hem nu niet? Gij hebt mij gezegd dat, als iemand in Engeland eenen anderen ombrengt, hij opgehangen wordt. Deeze man nu heeft 'er tien vermoord en egter wilt gij 'er hem niet voor dooden, ſchoon veele zijner landslieden het verlangen en het ook zeer goed zoude zijn.* Naardien OMAIS redenen, ſchoon ſterk genoeg, mij niet konden overhaalen, verzogt ik hem het opperhoofd te vraagen waarom hij Kapitein FURNEAUX had omgebragt? Op deeze vraag legde KAHOORA zijne armen over elkanderen, liet zijn hoofd hangen, en zag als iemand, die in eenen ſtrik gevangen is, en ik geloof vast dat hij onmiddelijk den dood verwagtede; maar niet zoo haast was hij verzeekerd dat hij geen nood had, of hij wierd vrolijk. Hij ſcheen egter niet gezind antwoord te geeven op de vraag, die hem gedaan was, tot ik een- en andermaal mijne belofte, dat hem geen leed geſchieden zoude, herhaald had. Toen waagde hij het

het ons te zeggen dat een van zijn volk eene ſteenen bijl te koop gebragt hebbende, de man, welken zij wierd te koop geveild, die had aangenoomen, en haar niet had willen wedergeeven noch iets voor dezelve had willen afſtaan, en dat de eigenaar van de bijl het brood in betaaling had weggenoomen, waarop het gevegt ontſtaan was.

Het overige van KAHOORAS verhaal van deeze ongelukkige zaak verſchilde zeer weinig van hetgeen wij te vooren vernoomen hadden van zijne andere landslieden. Hij verhaalde hoe hij geduurende het gevegt ter naauwernood den dood ontſnapt was; want men had met een geweer op hem aangelegd en hij was de ſchoot ontweken door zig agter de ſloep te verſchuilen, terwijl een ander man, die nevens hem ſtond, wierd dood geſchoten. Zoo dra dat geweer gelost was, had hij oogenbliklijk zijne kans waargenoomen om den Heer ROWE, die het bevel over de bende voerde, aantevallen die zig met zijn ſabel (met welken hij KAHOORA in den arm gekwetst had) had verdedigd tot hij door de menigte overmand wierd.

De Heer BURNEY, die den volgenden dag door Kapitein FURNEAUX met gewapende manſchap afgezonden wierd, om naar het volk, dat hij miste, te zoeken, liet, toen hij de afgrijslijke bewijzen van hun ijslijk lot ontdekte, verſcheiden maalen vuuren onder de troepen volks, die nog

op

op die plaats verzameld waren, en waarſchijnlijk in het verfoeilijk feest deelden. (*) Natuurlijk had men onderſteld dat hij niet te vergeefsch hadde laaten vuuren, en dat dus enige van de moordenaars en verſlinders van onze ongelukkige landgenooten hunne ſtraf van onze billijke gramſchap ontvangen hadden. Deeze zaak egter onderzoekende niet alleen bij KAHOORA, maar ook bij andere, die gelegenheid hadden het te weeten, bleek het dat deeze onze onderſtelling ongegrond was, en dat geen van de ſchooten, door des Heeren BURNEYS volk gedaan, geraakt had, zoo dat niemand hunner gedood of gekwetst was geworden.

Het was baarblijklijk dat de meeſte inboorlingen, welke wij zedert onze aankomst ontmoet hadden, weetende dat ik volkoomen bekend was met de hiſtorie van deezen moord, verwagt hadden dat ik dien zoude gewrooken hebben door den dood van KAHOORA, en veele ſcheenen dat niet alleen te wenſchen, maar betuigden hunne verwondering dat ik zulks niet deed. Alzoo dit hem niet onbekend konde zijn, had ik reden om mij te verwonderen dat hij zig zoo dikwijls in mijne handen ſtelde. Toen hij ons bezogt, terwijl de ſchepen in de bogt lagen, mag hij,

(*) VII Deel bladz. 226. *en volgg.*

hij, vertrouwende op het aantal zijner vrienden, die hem verzelden, zigzelven veilig gewaand h[illegible] ben; doch zijne twee laatste bezoeken had hij ons gegeeven in zulke omſtandigheden, dat hij niet langer hier op konde vertrouwen. Wij lagen toen ten anker in den mond van het kanaal en op enigen afſtand van land, zoodat hij geene hulp van daar konde verwagten, noch zig konde vleijen te zullen kunnen ontſnappen, zoo ik hem hadde willen aanhouden. En egter, na dat zijne eerſte vrees, op het doen van ondervraagingen opgevat, over was, was hij zoo verre van enige ongerustheid te gevoelen, dat hij, een afbeeldzel van eenen van zijne landslieden in de kajuit ziende hangen, verlangde insgelijks uitgeſchilderd te worden, en gong zitten tot de Heer WEBBER hem had afgetekend, zonder de minſte onverduldigheid te laaten blijken. Ik moet bekennen dat ik zijne kloekmoedigheid bewonderde, en het was mij niet weinig aangenaam te zien welk een ſterk vertrouwen hij in mij had; want hij ſtelde alle zijne veiligheid in de verklaaringen, welke ik onveranderlijk gedaan had aan degeenen, die zijnen dood wilden, dat ik altijd de vriend van hun alle geweest was, en die ook zoude blijven, tenzij zij mij reden gaven om anders te handelen; dat wat hunne onmenschlijke behandeling van ons volk betrof, ik 'er niet meer aan denken zoude, alzoo de zaak reeds lang geleden gebeurd

was

was en toen ik 'er niet tegenswoordig was; maar dat, zoo zij immer eenen tweeden aanval van dien aart deeden, zij verzeekerd konden zijn al het gewigt van mijne gramschap te zullen ondervinden.

Reeds eenigen tijd voor wij aan *Nieuw-Zeeland* gekoomen waren, had OMAI zijn verlangen te kennen gegeeven om eenen der inboorlingen met zig naar zijn land te neemen. Wij waren 'er niet lang geweest of hij kreeg gelegenheid om zijne begeerte hierin voldaan te krijgen; want een jongman van omtrent zeventien of agttien jaaren, TAWEIHAROOA genaamd, bood zig aan om hem te verzellen en nam zijn verblijf aan boord. Ik sloeg hier in het eerst weinig acht op, denkende dat hij ons verlaaten zoude, als wij op ons vertrek stonden; en na dat hij zoo veel van OMAI zoude afgetroggeld hebben als hij konde. Doch eindelijk bevindende dat hij volstandig bij zijn besluit van met ons te gaan bleef volharden, en vernoomen hebbende dat hij de eenigste zoon van een overleden opperhoofd was, en dat zijne moeder, die nog leefde, alhier zeer geacht was, was ik bedugt dat OMAI hem en zijne vrienden misleid had door hun de hoop te geeven dat hij terug zoude gezonden worden. Ik liet hun dan allen bekend maaken dat, zoo de jongman met ons ging, hij nooit terug zoude keeren; doch dit scheen geen' indruk te maaken. In den agtermiddag voor wij de bogt uitzeilden, kwam TIRATOUTOU, zij-

zijne moeder, aan boord om haar laatſte geſchenk van OMAI te ontvangen. Denzelfden avond ſcheidden zij en TAWEIHAROOA van elkanderen, met alle de blijken van tedere liefde, die men tusſchen eene moeder en een kind, die elkanderen nooit weder zouden zien, zoude verwagten. Maar zij zeide dat zij nu niet meer zoude ſchreien; zij hield ook haar woord; want, toen zij den volgenden morgen wederkwam, om haar laatſte afſcheid van hem te neemen, bleef zij den geheelen tijd, dien zij aan boord doorbragt, zeer vrolijk, en gong heen zonder enige aandoening te laaten blijken.

Opdat TAWEIHAROOA weg mogt gezonden worden op eene wijze overeenkomſtig zijne geboorte, moest 'er nog een ander jongman medegaan als zijn bediende, en met dit inzigt bleef hij, naar wij dagten, aan boord tot wij op het punt waren van te vertrekken, wanneer zijne vrienden hem weder mede naar land namen. Zijne plaats wierd egter den volgenden morgen vervuld door eenen anderen, zijnde een jongen van omtrent negen of tien jaaren, KAKOA genaamd. Hij wierd mij voorgeſteld door zijnen vader, die, geloof ik, met veel minder onverſchilligheid van zijnen hond zoude geſcheiden zijn. Het weinigjen klederen, dat de jongen aan had, nam hij hem af, en liet hem zoo naakt als hij geboren was. Te vergeefsch ſtelde ik dat volk de onwaarſchijn-

lijkheid of liever de onmogelijkheid voor dat deeze jonge lieden immer zouden terug keeren. Niemand, zelfs geene hunner naastbeſtaanden ſcheenen zig hun toekomſtig lot te bekreunen, en naardien dit zoo was, en ik wel overtuigd was dat de jongens 'er niet bij verliezen zouden, zoo zij van land verwisſelden, gaf ik te gereeder mijne bewilliging dat zij zouden medevaaren.

Uit mijne eigen waarneemingen en uit de berichten van TAWEIHAROOA en andere, koomt het mij voor dat de Nieuw-Zeelanders in eene geſtadige vrees moeten leeven van door elkanderen vernield te worden, naardien 'er weinige van hunne benden zijn, die niet denken door andere benden verongelijkt te wezen, en zij loeren geſtadig op de gelegenheid om zig te wreeken. Misſchien is ook het verlangen naar een goed maal daartoe geene geringe aanſpooring. Men heeft mij gezegd dat 'er ſomtijds jaaren verloopen, eer zig eene gunſtige gelegenheid opdoet, en dat de zoon eene beledigíng, die den vader aangedaan is, nooit zal vergeeten. Als zij hunne afgrijslijke voorneemens willen ter uitvoer brengen, bekruipen zij hunne tegenpartij in den nacht, en, vinden zij hen niet op hunne hoede (dat egter, geloof ik, zelden het geval is) dan dooden zij hen alle zonder onderſcheid, en ſpaaren zelfs de vrouwen of kinderen niet. Als de moord volbragt is, vergasten zij zig tot verzadigens toe op de plaats zel-

zelve, of zij neemen zoo veele van de doode lighaamen mede als zij kunnen, en eeten die t'huis op, met eene beestachtigheid, te afgrijselijk om te verhaalen. Worden zij ontdekt voor zij hun bloeddorstig voorneemen kunnen ter uitvoer brengen, dan sluipen zij gemeenlijk weder weg, en worden somtijds door de andere partij, op hunne beurt, vervolgd en aangetast. Kwartier te geeven of gevangenen te maaken koomt in hunne krijgswet niet te pas, zoo dat de overwonnene hun leven alleen door de vlugt kunnen redden. Deeze aanhoudende staat van oorlog en deeze vernielende wijze van denzelven te voeren maakt den Nieuw-Zeelander zoo gewoon om altoos wel toe te zien, dat men hem naauwlijks ooit, hetzij bij dag, hetzij bij nacht, zal aantreffen dat hij niet op zijne hoede is. En niemand kan ook indedaad krachtiger beweegreden hebben om waakzaam te wezen, naardien het behoud en van lighaam en van ziel 'er van afhangt; want, volgens hun geloofs-stelzel, is de ziel van iemand, wiens vleesch door den vijand is opgegeeten tot een eeuwig vuur gedoemd, terwijl de zielen van degeene, welker lijken aan hun, die hen gedood hebben, ontrukt zijn, zoo wel als de zielen van alle, die eenen natuurlijken dood gestorven zijn, naar de wooningen der Goden opvaaren. Ik vroeg hen of zij de lijken ook opaten van hunne vrienden, die in den strijd gebleven waren, maar welker lighaamen uit

de handen der vijanden wierden gered? zij ſcheenen verwonderd over deeze vraag, die zij ontkennende beantwoordden, terwijl zij zelfs enig afgrijzen op dat denkbeeld toonden. Hunne gewoone wijze van over hunne dooden te beſchikken is derzelver lighaamen in aarde te leggen; maar als zij meer geſneuvelde vijanden hebben dan zij op kunnen eeten, werpen zij dezelve in zee.

Zij hebben niets dat naar *morais* of andere plaatſen van openbaaren godsdienst gelijkt, en nooit vergaderen zij met dit oogmerk; maar zij hebben priesters, die alleen de Goden in het gebed aanſpreeken voor den voorſpoed van hunne tijdlijke zaaken, als daar zijn eene onderneeming tegens eene vijandlijke bende, eene visſcherij, of diergelijke.

Welke ook de beginzelen van hunnen godsdienst mogen zijn, die ons nog geheel onbekend zijn, deszelfs lesſen worden hun van de jeugd af aan zeer ſterk ingeboezemd. Hiervan zag ik een aanmerklijk voorbeeld in den jongen, die eerst beſtemd was om TAWEIHAROOA te verzellen. Hij onthield zig het grootst gedeelte van den dag van te eeten, omdat zijn hair afgeſneden was, ſchoon men alles aanwendde wat mogelijk was om hem overtehaalen om van zijn voorneemen aftezien, en ſchoon men hem zogt te verleiden met de aanbieding van zulke kost, als men wist dat hij liefst at. Hij zeide dat, zoo hij dien dag iets

at

at, de *Eatooa* hem zoude dooden. Tegens den avond kreeg egter de vordering der natuur de overhand boven de voorſchriften van zijnen godsdienst, en hij at, maar weinig. Ik had te vooren reeds dikwijls gegist dat zij enige bijgeloovige denkbeelden omtrent hun hair hadden, alzoo ik dikwijls geheele lokken bij enige van hunne wooningen aan de takken der boomen gebonden gezien had; maar welke deeze denkbeelden waren had ik nooit kunnen gewaar worden.

Ondanks den verdeelden en vijandlijken ſtaat, waarin de Nieuw-Zeelanders leeven, worden egter reizende vreemdelingen, die met geene kwaade oogmerken bij hen koomen, wel ontvangen en geduurende hun verblijf wel onthaald, welk zij egter verwagten dat niet langer zal duuren dan genoegzaam is om de zaaken te verrigten, waarom zij koomen. Dus wordt de koophandel in *poenammoo* of groene talk door het geheel noordlijk eiland gedreven; want zij zeggen ons dat 'er niets van dien ſteen gevonden wordt dan op eene plaats, die deszelfs naam draagt, ergens boven in *Koningin Charlotta Kanaal* en niet meer dan ten hoogſten eene of twee dag reizen van de plaats, daar onze ſchepen lagen. Het ſpeet mij zeer dat ik geen' tijd had om eens naar die plaats te gaan, alzoo men ons honderd fabelachtige hiſtorieën omtrent deezen ſteen verhaalde, geene van welke enige waarſchijnlijkheid had van waar te zijn,

ſchoon ſommige van hunne verſtandigſte lieden ons dezelve wilden doen gelooven. Eene van deeze vertellingen beſtaat daarin dat deeze ſteen eerst een visch is, welken zij met eene ſpeer in het water harpoenen, aan een touw binden en naar land ſleepen, waaraan zij hem vast maaken, waarop hij in ſteen verandert. Alzoo zij alle overeenſtemmen dat hij uit een groot meir, of eene verzameling van water wordt opgevischt, is het waarſchijnlijkst dat hij van de bergen koomt, en door de afvallende ſtroomen in het water wordt nedergelegd. Dit meir wordt bij de inwooneren *Tavai Poenammoo* genaamd, dat is, het water van de groene talk, en het is alleen het omliggend land, en niet het geheel Zuidlijk eiland van *Nieuw-Zeeland* dat bij hen onder dien naam bekend is, welke 'er op mijne kaart aan is gegeeven. (*)

De veelwijverij is bij dit volk in zwang, en het is niet ongewoon dat een man twee of drie vrouwen heeft. De vrouwen zijn in eenen zeer vroegen ouderdom huwbaar, en het zou ſchijnen dat eene ongetrouwde in eenen verlaaten ſtaat zij; zij kan bezwaarlijk haar onderhoud vinden; zij is ten minſten grootendeels zonder beſchermer, ſchoon zij aanhoudend eenen machtigen nodig heeft.

De Nieuw-Zeelanders ſchijnen volkoomen te vreden te zijn met de geringe maate van kundigheden

(*) Zie II Deel, Kaart No. 6.

heden, die zij bezitten, zonder die in het minst te willen vermeerderen. Ook zijn zij niet merklijk nieuwsgierig, noch in hunne waarneemingen, noch in hunne vraagen. Nieuwe voorwerpen treffen hen niet met zulk eene verwondering als men natuurlijk zoude verwagten; ja, zij houden hunne aandacht zelfs nergens eenen oogenblik op gevestigd. OMAI, die zeer in hunne gunst ſtond, kon, wel is waar, ſomtijds eenen kring rondom zig verzamelen, maar zij ſcheenen naar zijne redenen te luisteren als lieden, die niet verſtonden en ook niet wenschten te verſtaan dat zij van hem hoorden.

Op eenen dag dat wij TAWEIHAROOA vroegen hoe veele ſchepen, gelijk de onze, ooit in *Koningin Charlotte's Kanaal* of in de nabuurſchap gekoomen waren, begon hij met ons verſlag te geeven van een, dat ons volſtrekt onbekend was. Dat ſchip, zeide hij, was in eene haven aan de Noord-West kust van *Teerawitte* geweest, enige weinige jaaren voor ik in het kanaal gekoomen was met het ſchip de *Endeavour*, dat de Nieuw-Zeelanders met den naam van Tupias ſchip onderſcheiden. In het eerst dagt ik dat hij zig in den tijd en de plaats bedroog, en dat het ſchip, waarvan hij ſprak, of dat van den Heer SURVILLE zoude geweest zijn, welke men zegt dat in hetzelfde jaar toen ik daar met de *Endeavour* was, de Noord-Oost kust van

Eaheinomauwe heeft aangedaan, of anders dat van den Heer MARION DE FRESNE, die enige jaaren laater in de *Eilanden Baai* op dezelfde kust geweest is. Maar hij verzeekerde mij dat hij zig niet bedroog noch in den tijd, noch omtrent de plaats, daar het ſchip was aangeland, en dat dit omtrent *Koningin Charlotta Kanaal* en *Teerawitte* algemeen bekend was. Hij zeide dat de kapitein van hetzelve, geduurende zijn verblijf alhier, met eene vrouw van het land geleefd had, en dat zij eenen zoon bij hem gekregen had, die nog in leven en omtrent van den ouderdom van KOKOA was, die, ſchoon toen nog niet geboren, evenwel van de zaak ſcheen onderrigt te zijn. Wij verſtonden ook van TAWEIHAROOA dat dit ſchip het eerst de venus-ziekte onder de Nieuw-Zeelanders had aangebragt. (*) Ik hoop dat de vol-

(*) Toen ik in het IV Deel, bladz. 318, mijne gedagten tegens het gevoelen van den Heer FORSTER dat de Venus-kwaal in *Nieuw-Zeeland* t'huis behoort, en niet door Europeanen aan het volk van dat land is medegedeeld, ter nederſchreef, had ik mij deeze derde reize van COOK nog niet eigen kunnen maaken, en was mij deeze bijzonderheid nog onbekend. — Mijne gisſing is dan niet ongegrond geweest; het zijn de Europeanen die de venus-kwaal op Nieuw Zeeland hebben overgebragt, en wel vroeger dan ik hadde kunnen berekenen, alzoo het, naar den jongen, die van eenerleie jaaren met KOKOA was, in of omtrent het jaar 1767 moet geweest zijn, terwijl de twijfeling, welke de Heer COOK zig laat ontval-

len

volgende Europiſche bezoekers hun aandeel niet mogen hebben aan de ſchuld van eene zoo vreeslijke nagedagtenis van zig aan dit ongelukkig ras van menſchen agter te laaten. De ziekte is hier nu maar al te gemeen, ſchoon zij dezelve niet veel ſchijnen te tellen, zeggende dat derzelver uitwerkingen thans op verre na zoo verderflijk niet zijn als bij derzelver eerſte verſchijning. De eenigſte geneeswijze, waarvan zij, voor zoo verre ik weet, gebruik maaken, is den lijder eene ſoort van warm bad te laaten gebruiken, dat zij maaken door den ſtoom van zekere groene kruiden, die zij op heete ſteenen leggen.

Het ſpeet mij zeer dat wij niets van het ſchip gehoord hadden terwijl wij in het Kanaal waren, alzoo wij, door middel van OMAI, van

len omtrent de volgende reizigers, doet zien dat hij hen verdagt houdt, en niet zonder reden, gelijk ik in de aangehaalde noot uit de reisbeſchrijving, door DU CLESMEUR beſchreven, getoond heb. Zie daar dan de eerſte bronnen van het leven door de Europeanen voor eeuwen lang vergiftigd bij een geheel ras van menſchen, dat misſchien dit eenigst voordeel boven onze beſchaafde maatſchappijen had van vrij te zijn van deeze droevige beſmettlijke ziekte, die bij hen nog verderflijker moet zijn, en met geene mogelijkheid door hunne ſtoom-baden uitgeroeid kan worden. Het is zonderling dat de Heer FORSTER bij deeze plaats in zijne Hoogduitſche Vertaaling een diep ſtilzwijgen bewaart.

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

van ooggetuigen een volkoomen en naauwkeurig verſlag van hetzelve zouden hebben kunnen bekoomen; want TAWEIHAROOAS bericht was alleen volgens hetgeen men hem gezegd had, en daarom voor veele misvattingen vatbaar. Ik heb egter geenen den minſten twijfel of men kan zoo verre op zijn getuigenis betrouwen dat men geloove dat 'er waarlijk een ſchip te *Teerawitte* geweest was voor mijne aankomst in de *Endeavour*, alzoo zulks overeenkoomt met hetgeen ik voorheen gehoord had; want in het laatst van 1773, de tweede reis dat ik op mijnen laatſten togt *Nieuw-Zeeland* aandeed, wanneer wij na onze ſcheiding geduuriglijk naar de *Avontuur* vernamen, zeiden ons enige van de inboorlingen dat 'er een ſchip in eene haven op de kust van *Teerawitte* geweest was; maar op dien tijd dagten wij dat wij hen verkeerd moesten verſtaan hebben, en wij ſloegen dat bericht in den wind.

De aankomst van dit onbekende ſchip is bij de Nieuw-Zeelanders nog door andere gedagtenistekenen bekend dan de ongelukkige, van welke ik zoo even heb geſprooken. TAWEIHAROOA zeide ons dat hun land aan hetzelve het geſchenk verſchuldigd was van een dier, dat men had agter gelaaten. Doch alzoo hij het zelf niet gezien had, kon men volgens de beſchrijving, die hij 'er van gaf, geen denkbeeld maaken van welk geſlacht het wezen mogt.

Wij

Wij kreegen nog een ander naricht van hem, dat hij ons naauwkeuriger mededeelde, ſchoon het niet door onze eigen waarneemingen bevestigd is, namelijk dat 'er ſlangen en hagediſen van eene ontzagchelijke groote gevonden worden. Hij beſchreef de laatſte als agt voeten lang en zoo dik als een 's menſchen lighaam. Hij zeide dat zij ſomtijds menſchen grijpen en v[illegible] dat zij onder den grond nestelen en dat zij gedood worden door vuur aan de openingen van hunne holen te maaken. Wij konden ons in het dier niet bedriegen; want hij trok, met eigen hand, eene zeer goede afbeelding van eene hagedis op een ſtuk papier, gelijk ook van eene ſlang, om ons te toonen wat hij meende. (*)

Schoon 'er in de beſchrijvingen van mijne twee voorige reizen reeds veel gezegd is over dit land en deszelfs bewooneren, zullen egter de aanmerkingen van den Heer ANDERSON, als dienende om

(*) De grootte van deeze hagediſen zoude doen denken dat het krokodillen moesten wezen, doch de krokodillen maaken geene holen in den grond, ſchoon zij in ſommige landen in ſpelonken gaan leggen: zou men dan niet kunnen hoopen alhier misſchien het leevend origineel te zullen vinden van die dieren van dit geſlacht, welker kaakenbeenderen men bij Maastricht en elders in den grond gevonden heeft?

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

om onze voorige berichten te bevestigen of te verbeteren, niet overtollig zijn. Hij was drie maalen met mij in *Koningin Charlotta Kanaal* geweest geduurende mijne laatste reize, en dat hij, na dit vierde bezoek, goed vond opteschrijven, mag wel beschouwd worden als de vrugt van genoegzaame waarneeming. De leezer zal het in het volgende hoofdstuk vinden, en ik heb 'er niet meer bijtevoegen, voor ik *Nieuw-Zeeland* verlaat, dan enige opgaaf van de sterre- en zeevaartkundige waarneemingen, die wij geduurende ons verblijf aldaar gemaakt hebben.

De Lengte van onze sterreschouwplaats in *Schips Bogt*, door middel van 103 reeksen waarneemingen; elke reeks van zes of meer waargenoomen afstanden .	174°	25′	15″ O.
Naar het uurwerk, volgens den gang van *Greenwich* was zij .	175	26	30
Naar hetzelfde volgens den gang aan de *Kaap*	174	56	12
Afwijking van het kompas, zijnde de gemiddelde van zes naalden, aan boord waargenoomen .	12	40	0 O.
Volgens dezelfde naalden aan land	13	53	0
Duiking van de Zuid-pool, aan land waargenoomen . . .	63	42	0

Volgens het gemiddelde van de uitkomsten van elf

elf dagen waarneemens was de tijd-wijzer, den twee en twintigſten February, op den middag, 11" 50′ 37″,396 agter den middelbaaren tijd, en men bevond dat zij 2",913 daags op den middelbaaren tijd verachterde. Naar deezen gang zal de Lengte berekend worden tot 'er zig eene andere gelegenheid opdoet om deszelfs gang op nieuw te berekenen. De ſterrekundige klok met dezelfde lengte van den ſlinger als te *Greenwich* wierd bevonden op den ſterrekundigen tijd 40",239 daags te verachteren.

Het zal niet ongepast zijn hier bij te voegen dat de Lengte volgens waarneemingen op de maan als boven ſlechts 6′ 45″ verſchilt van die, welke op mijne laatſte reis door den Heer WALES is opgegeeven, zijnde de zijne zoo veel Westlijker, of 174° 18′ 30″.

De Breedte van *Schips Bogt* is 41° 6′ 0″, gelijk die door den Heer WALES bevonden is.

✦ ✦
✦

AGT-

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aanmerkingen van den Heer ANDERSON *over het land omtrent* Koningin Charlotte Kanaal. *De grond, luchtſtreek, het water, de winden; de Boomen en Kruiden; de Vogelen, Viſchen en andere Dieren; De Inwooneren; hunne Perſoonen, hunne Kledij, Verſierzelen, Wooningen, Vaartuigen, Voedzel en Kookerij, hunne Konſten en hunne Wapenen; Hunne wreedheid tegens gevangenen, hunne Gewoonten en Taal.*

„ Het land in den omtrek van *Koningin Charlotta Kanaal* is overal ongemeen bergachtig, onmiddelijk uit de zee tot groote bergen met ſtompe kruinen oprijzende. Aan de zijden der bergen ziet men op aanmerklijke afſtanden valeien of liever kleine laagten, die naar de zee in kleine bogten eindigen, welke van een keizelachtig of zandig ſtrand omringd zijn, agter welk kleine vlakten liggen; waarop de inboorlingen gemeenlijk hunne hutten bouwen, terwijl zij aldaar ook hunne vaartuigen op het ſtrand haalen. Deeze ligging is des te gerieflijker, omdat zig in elke bogt eene beek van zeer goed water (waarin enige kleine forellen zwemmen) in de zee ontlast.

De

De grondſtukken van deeze bergen beſtaan, ten minſten naar den kant van het ſtrand, uit eenen broozen geelachtigen zand-ſteen, die eene blaauwachtige tint aanneemt daar hij door de zee beſpoeld wordt. Hij loopt, op ſommige plaatſen, in horizontaale, en op andere in ſchuinſche laagen, zijnde menigmaal op kleine afſtanden afgebrooken door dunne aderen van grof kwarts, die gemeenlijk denzelfden loop volgen, ſchoon zij hem ſomtijds doorſnijden. De aarde, door welke hij bedekt is, is ook geelachtig van kleur, niet ongelijk aan mergel, en is gemeenlijk van eenen voet of twee, of meerder dikte.

De hoedanigheid van deezen grond blijkt best uit den weelderigen groei van deszelfs voortbrengzelen; want de bergen zijn (uitgezonderd enige weinige naar den kant van de zee, die met kleiner ſtruiken bedekt zijn) een doorgaand bosch van hooge boomen, met eene kracht groeiende, die bijna boven alle verbeelding gaat, en die een pragtig gezigt opleveren voor hun, die behaagen ſcheppen in de groote en ſchoone werken der Natuur.

De aangenaame getemperdheid der lucht brengt zonder twijfel veel toe tot deeze ongemeene kracht van groeijing; want op deezen tijd, die met onze maand Augustus overeenkwam, was het weder nooit onaangenaam warm, en de thermometer rees niet hooger dan tot 66°. De winter ſchijnt

'er

'er ook niet koud te zijn; want in Juny van het jaar 1773, die met onze maand December overeenkoomt, daalde de kwik in den thermometer nooit langer dan 48°, en de boomen behielden hun groen als in den zomer, zoo dat ik geloof dat zij nooit hunne bladeren verliezen dan wanneer dezelve door de jonge bladeren in de lente afgestooten worden.

Het weder is 'er, over het algemeen, goed, maar wat winderig met zwaaren regen, die egter nooit langer dan eenen dag aanhoudt, en die nooit bovenmaatig schijnt te zijn, want daar zijn geene spooren van afvallende stroomen op de bergen, gelijk in veele andere landen, en de beeken moeten, naar derzelver kanaalen te oordeelen, nooit bovenmaatig zwellen. Ik heb de vier reizen dat ik hier geweest ben waargenoomen dat de winden uit het Z. O. gemeenlijk maatig zijn, maar met betrokken lucht, of regen, verzeld. De Z. W. winden waaien 'er zeer sterk en zijn ook van regen verzeld, maar zelden duuren zij lang. De N. W. winden zijn de meest heerschende, en zijn, schoon dikwijls vrij sterk, bijna altijd van mooi weder verzeld. In kort, zoo dit land niet zoo bargachtig was, zou het een van de fraaiste landen van den aardbol zijn; doch dit zou hetzelve, als de bosschen uitgeroeid waren, minder geschikt maaken tot weiden dan vlak land, en nog minder tot bouw-landen, alzoo zij niet zouden kunnen geploegd worden.

De

De groote boomen, die de bergen bedekken, zijn hoofdzaaklijk van tweeërleie soorten. De eene, die tot de grootte van onze hoogste dennenboomen opgroeit, heeft ook in wasdom veel overeenkomst met de boomen van dat geslacht, maar de bladeren en de kleine bezieën aan de punten gelijken meer naar den ypenboom. (*) Het was van de bladeren van deezen boom dat wij ons bier brouwden, hetwelk geschiedde door dezelve sterk aftekooken, en dat afkookzel met suiker of stroop te laaten gisten. Deeze drank was, als hij wel bereid was, naar het oordeel van alle, die hem kenden, weinig minder in hoedanigheid dan het Amerikaansch spruiten-bier. De andere soort is niet ongelijk aan een ahorn, en groeit dikwijls tot eene aanzienlijke hoogte; maar zij diende ons alleen voor brandhout, alzoo het hout van beiden de soorten te zwaar wierd bevonden voor masten, raas en ander diergelijk rond-hout.

Daar is eene grooter verscheidenheid van boomen op de kleine vlakke gronden agter de stranden. Onder deeze zijn 'er twee, die eene soort van pruim draagen van de grootte van kwetsen, de eene geel, *Karraca* genoemd, en de andere zwart, *maitao* heetende, doch geene van beide

(*) Hij behoort tot een eigen geslacht. *Dacrydium cupressinum*, SOLAND.

G. FORSTER.

beiden aangenaam van smaak, schoon de inboorlingen beiden aten, en ons volk ook. Die van de eerste soort groeijen op kleine boomen, die altijd aan de zee staan, doch de andere wassen op andere boomen, meer boschwaarts in, die wij dikwijls tot brandhout omverre kapten.

Op de hoogten, die in zee uitsteeken, groeit eene soort van *Philadelphus*, gelijk ook een boom, die bloemen draagt, naar die van de mijrte gelijkende, met rondachtige gestippelde bladeren van eene onaangenaame reuk. De bladeren van den *Philadelphus* dronken wij als thee, en bevonden dat zij eene aangenaame smaak en reuk hadden, en dat zij de plants van de Chinesche thee zeer wel konden vervullen. (*)

Onder de planten, die ons van dienst waren, kon ook de wilde celerij gerekend worden, die in bijna alle bogten in overvloed wast, vooral als de inboorlingen zig 'er te vooren opgehouden hebben, en eene, welke wij lepelblad noemden, schoon gantsch verschillende van de plant, die wij

(*) Ziet de afbeelding van eenen tak van deezen boom in het IV Deel, Pl. XXVI*. Hij behoort egter niet tot den *Philadelphus*, maar tot een eigen geslacht, dat thans in het stelzel van LINNEUS den naam van *Melaleuca* verkregen heeft. Hij is de *Melaleuca scoparia* van mijne *Comment. de plant. esculent. insular. oceani australis pag.* 78. en *Prodrom. Florulae Austr. No.* 210.

G. FORSTER.

wijs in Europa dien naam geeven. (*) Deeze is egter veel beter dan de onze tot gemeen gebruik, en kan gekend worden aan haare getande bladeren en haare kleine bosſen witte bloemen: Beiden deeze ſoorten wierden alle morgen gekookt met tarwenmeel en vleesch-nat-koekjens, tot ontbijt voor het volk, gelijk ook onder hunne erweten ſop voor het middagmaal. Somtijds wierden zij als ſalade gegeeten, of als groenten klaar gemaakt; zij zijn goed op alle deeze wijzen en maakten met den visch, van welken wij altijd wel voorzien waren, eene ververſching, die misſchien niet behoeſde te wijken voor het beste dat men op die plaatſen vindt, welke bij de zee-reizigers beroemd zijn wegens haaren overvloed van dierlijk en plantaartig voedzel.

Onder de bekende planten, die hier te vinden waren, behoorden gemeene en ruuwe winde, nacht-ſchade en netelen, die beiden tot de hoogte van kleine boomen opgroeijen. (†) eene heeſterachtige eeren-prijs (*Veronica*), die aan alle ſtranden gevonden wordt, varkens-

dis-

(*) Zij is de *Lepidium oleraceum*, *Comm. de plant. eſcul. No.* 38. en *Prodrom. Florul. No.* 248.

G. FORSTER.

(†) Alle deeze planten zijn nieuwe ſoorten.

G. FORSTER.

distelen, klim, (*) soorten van banilje, wederick, wolfsmelk, ojevaars-bek, biezen, riet van verschillende soorten, vlas, wond-kruid, Amerikaansche nacht-schade, lidgras, braambezieën, nogen-troost en kruiskruid; maar de soorten van alle deeze kruiden zijn verschillende van die wij in Europa hebben. Daar is ook boom-varen (*Polypodium*), mikkruid, en omtrent twintig andere verschillende soorten van varens; deeze plaats geheel bijzonder eigen, benevens verscheiden soorten van mossen, die of zeldzaam, of alleen hier te vinden zijn, behalven nog een groot aantal andere planten, welker gebruik nog niet bekend is, en welker beschrijving alleen in kruidkundige boeken zoude passen.

Onder deeze is 'er egter eene, die een bijzonder gewag verdient, alzoo de inboorlingen 'er hunne klederen van maaken, en zij een fraai zijdeachtig vlas voortbrengt, dat het voorkoo-

voor-

(*) *Virgins bower*, dat de maagde-palm zou schijnen te zijn, doch de Heer FORSTER vertaalt het door *Waldgeben*, dat, volgens HOUTTUIN, de *Clematis vitalba* is. Zie Nat. Hist. II Deel IX Stuk, bladz. 204. In de Fransche Vertaaling zijn de naamen der gewassen veeltijds of onvertaald, of verkeerd genoemd.

VERTAALER.

men heeft van al ons vlas te overtreffen, en dat waarſchijnlijk ten minſten even ſterk is. (*) Het groeit overal digt bij zee, en op ſommige plaatſen vrij hoog de bergen op, in bosſen, met bladeren, naar die van riet gelijkende, en draagt op eenen langen ſtengel geelachtige bloemen, die gevolgd worden door eene lange rondachtige peul, met zeer dunne, blinkende, zwarte zaaden gevuld. Daar wordt eene ſoort van lange peper in grooten overvloed gevonden, (†) maar zij heeft weinig van de ſpecerijachtige geur, die de waerde der ſpecerijen uitmaakt; daar is ook een boom, die op een' afſtand veel naar eenen palmboom gelijkt, en die vrij menigvuldig in de bosſchen ſtaat, maar als men 'er digt bij koomt, blijkt het ras dat hij niet onder de palmboomen behoort. (‡) Ik moet ook opmerken dat wij, alzoo het grootst gedeelte van de boomen en planten thans hunne bloemen hadden laaten vallen, beſpeurden dat zij gemeenlijk van de bezieën-draagende waren, van welke

(*) *Phormium tenax* afgebeeld IV Deel Pl. XXIII*.
VERTAALER.

(†) *Piper excelſum.*

(‡) Daar zijn in *Nieuw Zeeland* waare Kool-palmen *Areca ſapida. Comm. de pl. Eſc.* No. 35, en Draakenboomen *Dracæna auſtralis* en *D. indiviſa*, die zeer nabij met de palmboomen vermaagſchapt zijn.
G. FORSTER.

ke ik, benevens andere zaaden, omtrent dertig verſchillende ſoorten heb medegebragt. Onder deeze is 'er eene, die eene roode bezie draagt, en veel naar *de Supple-Jack* gelijkt; hij groeit onder de boomen en loopt van den eenen naar den anderen, zoo dat hij de bosſchen bijna ontoeganglijk maakt. (*)

De vogelen, van welke hier ook eene tamelijke menigte gevonden wordt, zijn, even als de voortbrengſelen van het planten-rijk, deeze plaats bijna geheel bijzonder eigen. En ſchoon het moeijelijk is hen te volgen, door de menigte van het kreupelhout en de klimmende planten, die het reizen alleen tot vermaak bijzonder vermoeiende maaken, kan egter iemand, die zig op eene zelfde plaats blijft ophouden, 'er op eenen dag zoo veele ſchieten als voor zes of agt anderen genoeg is. De voornaamſte ſoorten zijn groote bruine parkieten met witte of graauwachtige koppen, groene papegaaien met rood voor den kop, groote bosch-duiven, van boven bruin en op den buik wit, het overige groen, en de ſnavel en pooten rood, twee ſoorten van koekkoeken, eene zoo groot als onze gemeene, van eene bruin-

(*) Een *ſupple-jack* is een in Engeland zeer in zwang zijnde wandel-ſtok van eene zeer buigzaame ſlinger-plant. De hier bedoelde Nieuw-Zeelandſche plant is mijn *Smilax ripogonum. Prodrom. Flor. Auſter.* No. 372.

G. FORSTER.

bruine kleur met zwart gevlakt, de andere niet grooter dan eene musch, van boven van eene ſchitterende groene tint en van onderen ſierlijk geſchakeerd met golven van goud, groen, bruin en wit. Deeze zijn beiden ſchaarsch; maar daar zijn verſcheiden andere, welke 'er in grootere menigte gevonden worden, waaronder eene zwart van kleur met eene groene tint aanmerklijk is door eene bos van witte gekrulde vederen, die haar onder aan de keel hangt, en die bij ons volk de *Poy-vogel* genoemd wierd. (*) Eene andere ſoort, wat kleiner, is zwart, met zwarte rug en vleugelen, en twee kleine lellen onder den wortel van den ſnavel. Deeze noemden wij den kleinen baardvogel, om hem van eenen anderen te onderſcheiden, dien wij den grooten baardvogel noemden, die van de grootte van eene gemeene duif was, en insgelijks twee groote

(*) De afbeelding van deezen vogel is te vinden IV Deel Pl. XXV*. Hij heeft zijnen naam naar deeze bos vederen, die naar de witte bloemen gelijken, welke de Otahitiſche vrouwen in de ooren draagen en die aldaar *Poowa* genoemd worden. (*)

(*) Deeze naam moet niet van *Poowa* maar van *Poi*, eene glazen korrel, afgeleid worden. Ook heeten die bloemen niet *Poowa*, maar *Pua*, dat wel verdient onderſcheiden te worden, wijl *Poowa* ook wel een Otahitisch woord, maar van geheel andere betekenis is.

G. FORSTER.

te geele en purperen lellen aan den wortel van den ſnavel had. Hij is zwart of liever blaauw, en gelijkt den anderen, niet dan in naam; want de ſnavel is dik, kort en krom, en heeft, over het geheel genoomen, een ongemeen voorkoomen. In menigte vindt men 'er ook eenen dik-bek van de grootte van een' lijster van eene bruine kleur met eenen roodachtigen ſtaert, gelijk ook eenen kleinen groenachtigen vogel, die alhier bijna de eenigſte is, welke zingt, maar die alleen genoeg is om de bosſchen te vervullen met een muzijk, die niet alleen aangenaam is, maar zoo afgewisſeld, dat men, als de kleine zanger nabij is, zou denken dat hij door honderd verſchillende ſoorten van vogelen omringd was. Na deeze omſtandigheid noemden wij hem den ſpot-vogel (*Mocking bird*). (*) Daar zijn ook drie of vier ſoorten van kleiner vogelen, een van welke, in gedaante en makheid, naauwkeurig naar ons roodborstjen gelijkt, maar zwart is daar deeze bruin, is en wit daar de onze rood is. Een ander verſchilt maar weinig van deezen, behalven dat

(*) Deezen vogel is dan wederom de naam van eenen anderen gegeeven! heeft men nog niet geleerd welke verwarring daaruit ſpruit, en behoorde men, een dier voor het eerst benoemende, niet zorg te draagen het een' naam te geeven die het van alle andere onderſcheidt?

VERTAALER.

dat hij kleiner is, en eene derde ſoort heeft eenen langen ſtaert, dien hij, als hij nadert, als een waaier uitſpreidt, terwijl hij een ſjilpend geluid maakt, als hij gaat zitten. Men ziet 'er ook ysvogelen, ſchoon zij zeldzaam zijn; zij zijn omtrent van de grootte van onze Engelſche, maar niet zoo fraai van pluimaadjen.

Omtrent de klippen ziet men zwarte zee-aakſters met roode ſnavels, en gekuifde loodkleurige kormorans met kleine zwarte vlekken op de vleugelen en ſchouderen, en voor het overige van boven fluweel-zwart, met groen getint. Wij ſchooten deeze beiden dikwijls, gelijk ook eene gemeener ſoort van kormorans, zwart van boven en wit van onderen, die hunne nesten op de boomen maakten, op welke ſomtijds een dozijn of meer tegelijk zitten. Daar zijn ook enige zee-meeuwen aan het ſtrand, gelijk ook enige blaauwe reigers, en ſomtijds, ſchoon zeer zelden, wilde eenden, ook eene kleine zand-kleurige plevier en enige zand-leeuwrikken, en in het kanaal zwemmen dikwijls kleine pinguins, van boven zwart en van onderen wit van kleur, en menigte van kleine zwarte duikers. Wij doodden ook twee of drie rallen van eene bruine of geelachtige kleur, met zwart gevlakt, die omtrent de kleine beekjens aazen en bijna zoo groot zijn als een gemeen hoen. Wij zagen geen ander gevogelte als nu en dan eene ſnip, die wij

ſchooten en die zeer weinig van de Europiſche verſchilt.

De voornaamſte visſchen, die wij met den zegen vongen, waren harders en olyphant-visch, met enige weinige tongen en bothen (*); maar die, van welke de inboorlingen ons meest voorzagen, beſtonden in eene ſoort van zee-braasſem van eene zilver-kleur met eene zwarte vlek op den nek, groote zee-paalingen en nog een' visch, die veel naar een' braasſem geleek, maar zoo groot, dat hij vijf, zes, of zeven ponden woog; hij is zwart, en heeft dikke lippen; hij wordt bij de inboorlingen *Mogge* genoemd. Met den angel vongen wij voornamelijk eenen zwartachtigen visch van de grootte van een ſchelvisch, dien de matroozen *Kolen-visch* noemden, maar die egter veel verſchilde van dien, welke in Europa onder denzelfden naam bekend is, en nog eenen anderen van dezelfde grootte van eene roodachtige kleur, hebbende een baardjen, dien wij *nacht-loopers* noemden, omdat wij de meeste in den nacht vongen. Somtijds vongen wij eene ſoort van kleinen zalm, knorhaanen, en roggen, en de inwooners bragten nu en dan ſtokvisſchen, paracutas, eene kleine ſoort van makreelen, pa-

pe-

(*) *Flounders*, die FORSTER, geloof ik, verkeerd voor ſchollen neemt.

VERTAALER.

pegasi-visschen en lederen-wambuizen, of beenvischen, behalven noch eenen anderen visch, die zeer zeldzaam is, omtrent van gedaante als een dolphijn, van eene zwarte kleur, met sterke beenachtige kaaken, en de agtervin, en de buik-vin zeer lang. Alle deeze soorten van visschen, behalven de laatste, dien wij niet proefden, zijn uitmuntende om te eeten; maar de *mogge*, de kleine zalmen en de koolen-visschen zijn de beste van alle.

De klippen zijn overvloedig voorzien van eene menigte van uitmuntende schulp-visschen, van welke eene soort, die niet zeer gemeen is, meer dan een' voet lengte heeft. Daar zijn ook kokhaanen op de smalle stranden in het zand begraaven, en op sommige plaatsen oesters, die wel zeer klein, maar egter goed van smaak zijn. Van andere schulp-visschen zijn 'er tien of twaalf soorten, als alikruiken (*periwinkles*), wulken en enige zeer fraaije zee-ooren, (*) gelijk ook eene andere soort, welke aan het wier groeit, met

(*) Deeze zee-ooren zijn indedaad van het fraaist groen-goudachtig paerlemoer, met eenen heerlijken purperen weêrschijn, en vertoonen, gepolijst zijnde, den glans van eenen paauwen staert; zij zijn een sieraad van onze verzamelingen van conchylieën. Daar zijn nog andere gevonden, waarvan de Schrijver geen gewag maakt, waaronder de Nieuw-Zeelandsche Zonnehoorn uitmunt.

VERTAALER.

met enige andere, als zee-egelen, zee-ſterren, van welke verſcheidene dit land bijzonder eigen zijn. De inboorlingen bragten ons ook ſomtijds zeer ſchoone kreeften, die zoo groot als onze grootſte zee-kreeften waren, en zee-katten, (*ſepiæ*) die zij zelve aten.

Inſekten zijn 'er hier zeer weinige. Wij zagen ſlechts twee ſoorten van draaken-vliegen, enige kapellen, kleine ſpringhaanen, verſcheiden ſoorten van ſpinnen, enige kleine zwarte mieren en veele ſchorpioen-vliegen, van welker gepiep de bosſchen weêrgalmen. De eenigſte ſchadelijke is de zand-vlieg, die hier zeer talrijk is en bijna zoo laſtig als de muskiten; want wij vonden hier geene kruipende dieren dan twee of drie ſoorten van kleine onſchadelijke hagedisſen. (*)

Het is merkwaerdig dat 'er in dit uitgeſtrekt land zelfs geene ſpooren van viervoetige dieren te vinden zijn, behalven ſlechts enige weinige rotten, en eene ſoort van vos-hond, die bij de inboorlingen een huis-dier is. (†)

Daar zijn ook geene meldingwaerdige mineraalen

(*) De Heer ANDERSON maakt in afzonderlijke aantekeningen gewag van het zeer groot dier van het hagedisſen geſlacht, door de twee jongens beſchreven, na zij het eiland verlaaten hadden.

(†) Daar is ook eene ſoort van Vledermuizen.

G. FORSTER.

len dan een groene jaspis of ſerpentijn-ſteen, van welken de Nieuw-Zeelanders hun gereedſchap, of hunne verſierzelen maaken. Deeze wordt bij hen voor zeer kostbaar gehouden, en zij hebben bijgeloovige denkbeelden omtrent deszelfs oorſprong, die wij niet volkoomen konden begrijpen. Het is egter zeeker dat bij, waar bij dan ook mag gevonden worden, dat, naar hun zeggen, in het kanaal van eene groote rivier verre naar het zuiden is, in dunne laagen in den grond ligt, of misſchien in losſe ſtukken, als onze vuur-ſteenen, want de randen van de ſtukken, die niet afgehakt zijn, zijn, gelijk deeze, met eene witachtige korst bedekt. Wij kogten een ſtuk van deeze ſoort, omtrent agttien duimen lang, een voet breed, en omtrent twee duimen dik, dat nog maar een ſtuk van eene grooter klomp ſcheen te wezen. (†)

De inboorlingen gaan de gewoone geſtalte der Europeaanen niet te boven, en zijn, over het algemeen, niet zoo wel gemaakt, bijzonderlijk van ledenmaaten. Dit koomt misſchien daarvandaan dat

(†) *Nieuw-Zeeland* is nog niet mineralogisch onderzogt, want uit enige weinige waarneemingen aan het ſtrand kan men den inhoud van dat ontzagchelijk groot gebergte niet beoordeelen. Den Nieren-ſteen noemt de ſchrijver dan jaspis, dan ſerpentijn-ſteen.

G. FORSTER.

dat zij meest op hunne hurken zitten, en dat zij, door de heuvelachtigheid van hun land, belet worden die soort van beweeging te neemen, die het lighaam regt en wel geëvenredigd maakt. Daar zijn egter hierin verscheiden uitzonderingen, en sommige munten uit in grofheid van beenderen en spieren; doch ik heb weinige gezien, die zwaarlijvig waren.

Hunne kleur is verschillende van vrij donker zwart tot geelachtig of olijfkleur, en hunne wezenstrekken verschillen insgelijks, terwijl sommige naar Europeanen gelijken; maar hunne aangezigten zijn, over het algemeen, rond, hunne lippen groot, gelijk ook hunne neuzen aan het eind, schoon de eerste niet ongemeen dik, noch de laatste plat zijn. Ik herinner mij egter niet eenen enkelen waaren arends-neus onder hen gezien te hebben. Hunne tanden zijn gemeenlijk breed, wit, en wel geplaatst, en hunne oogen groot en door de gewoonte zeer beweeglijk. Hun hair is zwart, sluik en sterk, gemeenlijk van agteren kort afgesneden, en het overige op de kruin van het hoofd zaamengebonden; maar sommige hebben het krullend, of bruin van kleur. De jonge lieden hebben gemeenlijk een vrijmoedig en openhartig voorkoomen, maar veele volwasene zien 'er ernstig uit, en somtijds wantrouwend en agterhoudende, vooral als zij vreemdelingen zijn. De vrouwen

zijn,

zijn, over het algemeen, kleiner dan de mannen, maar zij hebben weinige bijzondere bekoorlijkheden, hetzij in gedaante of in trekken.

Beiden de kunnen kleeden zig eveneens; hunne kledij beſtaat in een langwerpig kleed, omtrent vijf voeten lang, en vier voeten breed, van het zijdeächtig vlas gemaakt, van welk ik reeds geſprooken heb. Dit ſchijnt hunne voornaamſte en konſtigſte fabriek te zijn; het wordt geknoopt; zij verſieren hun werk dikwijls met ſtrikken van honden-vellen, of ſchakeeren het aan de hoeken met patroonen. Zij haalen twee hoeken van dit kleed over hunne ſchouderen, en maaken het met het ander gedeelte, dat het lighaam bedekt, op de borst vast, en het wordt op den buik met eenen gordel, van matten gemaakt, vastgehecht. Somtijds bedekken zij het met groote vogelen-vederen (die in het ſtuk doek ſchijnen ingeweeven te worden, als het gemaakt wordt) of met honden-vellen, en dezulken alleen hebben wij als een opperkleed zien draagen. Over dit kleed draagen veele matten, die van de ſchouderen tot aan de hielen reiken. Maar het gemeenſte opperkleed is de bovengenoemde bies-plant, ſlegt bereid, die zij aan een lang koord vast maaken, over hunnen ſchouder werpen, en aan alle zijden laaten nederhangen tot het midden van de dijen. Als zij met dit kleed nederzitten, hetzij in hunne vaartuigen

of

of op den grond, zou het moeijelijk zijn hen van groote graauwe ſteenen te onderſcheiden, zoo hunne zwarte hoofden, die uit hunnen mantel uitſteeken, geene aanleiding gaven om hen naauwkeuriger te bezien.

Zij ſteeken, tot verſierzelen, vederen in hun hair, of kammen van been, of hout, met paerlmoer of het binnenſte vel van een blad verſierd. En in de ooren, zoo van mannen als van vrouwen, welke doorboord, of liever open geſpleten zijn, hangen kleine ſtukjens jaspis, lapjens doek, of glazen koraalen, als zij die krijgen kunnen. Enige hebben het middenſchot van den neus ook van onderen doorboord, maar wij zagen hen 'er geen verſierzel in draagen, ſchoon een man 'er een takjen door ſtak, om ons te toonen dat het ſomtijds daartoe diende. Zij draagen lange baarden, maar hebben die gaerne geſchoren.

Sommige van dit volk zijn in hun aangezigt met aardige krul-lijnen en andere figuuren van eene zwarte of donker blaauwe kleur beprikt, doch het is twijfelachtig of dit tot ſieraad moete dienen, dan of 'er een teken van bijzondere onderſcheiding mede bedoeld worde; de vrouwen, die dus getekend zijn, zijn alleen beprikt op haare lippen, of een klein plekjen op haare kinnen. Beiden de kunnen beſmeeren dikwijls haare aangezigten en hoofden met eene roode verw, die

uit

RP VA

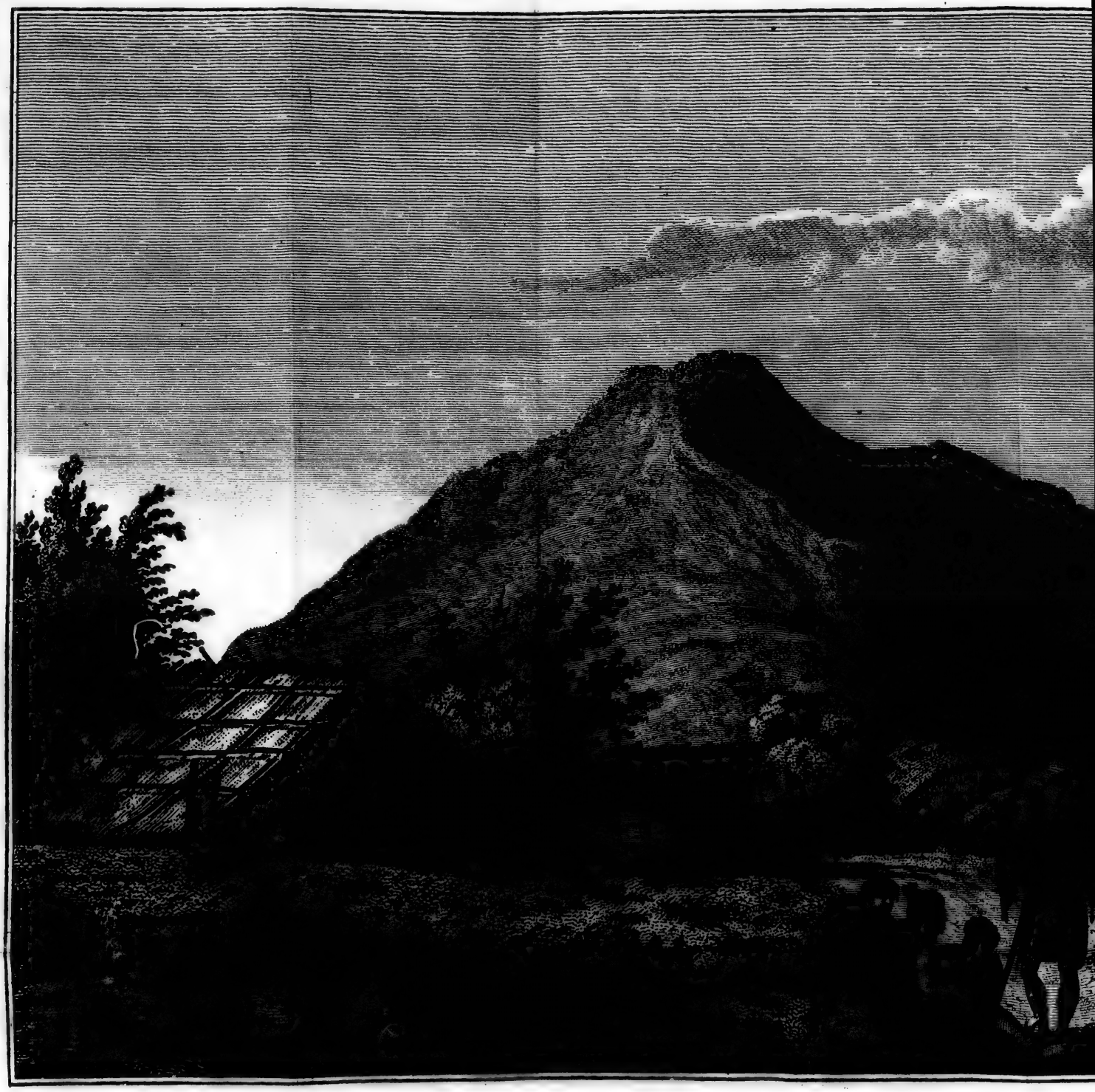

GEZIGT IN EEN VERSCHANST DORP

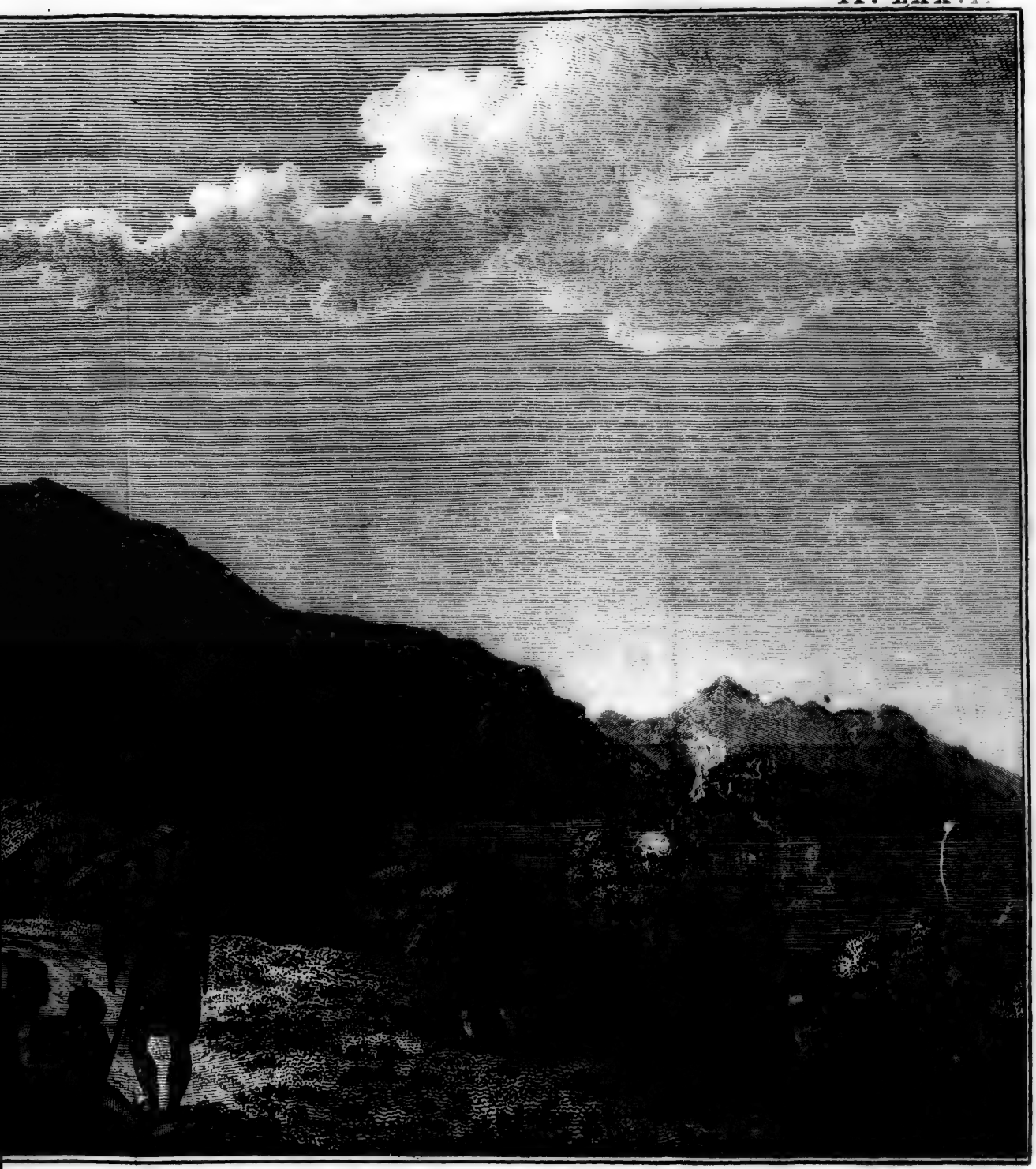

ST DORP VAN NIEUW-ZEELAND.

SCHANST DOI

uit eene ijzerachtige oker met vet gemengd ſchijnt te beſtaan, en ſomtijds draagen de vrouwen hals-ſieraadjen van haaien-tanden, of boſſen lange koraalen, die van de dije-beenderen van kleine vogeltjens, of van eene bijzonderd ſchulp ſchijnen gemaakt te zijn. Enige weinige hebben ook kleine driehoekige ſchortjens, met de vederen van papegaaien, of ſtukjens paerl-moêr verſierd, en voorzien van eene dubbele of drie dubbele rei koordjens, om dezelve om den middel vasttemaaken. Ik heb ſomtijds mutſen gezien, die van de vederen van vogelen gemaakt waren, welke als verſierzelen kunnen aangemerkt worden, want het is hunne gewoonte niet iets op het hoofd te draagen.

Zij woonen aan de kleine bogten, die ik hier boven beſchreven heb, in benden van veertig of vijftig, of meer, en ſomtijds ook in enkele gezinnen, daar zij hunne hutten naast malkanderen bouwen, die, over het algemeen, ellendige verblijf-plaatſen zijn. De beste van alle, die ik gezien heb, was omtrent dertig voeten lang, vijftien voeten breed en zes hoog, op dezelfde wijze als onze boeren-ſchuuren gebouwd. De binnenzijde was ſterk en regelmaatig gemaakt van ſtaaken aan de zijden, groote en kleiner, die beurtelings geplaatst waren, wel vastgemaakt door middel van teenen, en rood en zwart geſchilderd. De balk van den nok was zwaar, en de groote

rieten-ſparren, waaruit het dak van binnen beſtond, waren zeer gelijk nevens elkanderen gelegd. Aan het een eind was een klein vierkant gat, waar door men 'er in kroop, en digt bij hetzelve nog een ander veel kleiner gat, naar gedagten om doortogt aan den rook te geeven, alzoo 'er geen andere ſchoorſteen te zien was. Deeze hut moet egter beſchouwd worden als eene van de beste, en als het verblijf van eenen voornaamen perſoon, want het grootſte gedeelte is niet half zoo groot, en zelden hooger dan vier voeten; zij zijn ook ſlegt gebouwd, ſchoon zij tegens regen en wind beſtand zijn.

Men ziet in deeze wooningen geen ander huisraad dan enige weinige kleine mandjens of zakken, waarin zij hunne visch-hoeken en andere beuzelingen bergen; zij gaan in het midden zitten om een klein vuur, daar zij waarſchijnlijk ook ſlaapen, zonder enig ander dekzel dan hetgeen zij over dag draagen, of misſchien zonder hetzelve, alzoo zulke kleine vertrekken, ſchoon door weinige menſchen bewoond, zeer warm moeten wezen.

Zij leeven meest van de visch-vangst en gebruiken daartoe verſchillende ſoorten van netten of houten visch-hoeken, met been gepunt, maar zoo wonderlijk gemaakt, dat een vreemdeling zig niet kan begrijpen hoe zij tot dat oogmerk kun-

kunnen dienen. Het ſchijnt ook dat zij hunne wooningen van de eene plek naar de andere verplaatſen, als de visch ſchaarsch wordt, of om andere redenen; want wij vonden thans op verſchillende plaatſen huizen ſtaan, daar 'er geene geſtaan hadden, toen wij hier op onze laatſte reis waren, en deeze waren zelfs ook reeds verlaaten.

Hunne vaartuigen zijn wel gebouwd van planken op elkanderen gevoegd, en met ſterke teenen vastgemaakt, waarmede zij ook eene lange ſmalle ſtrook van buiten op de naaden binden, om het lekken voortekoomen. Sommige zijn vijftig voeten lang en zoo breed, dat zij zonder uitlegger kunnen vaaren; maar de kleine hebben 'er gemeenlijk eenen, en dikwijls verbinden zij twee te ſaamen door dwars-planken, die wij dan eene dubbele kano noemden. Zij kunnen van vijf tot dertig menſchen voeren, ja zelfs meer, en zij zijn dikwijls voorzien van eenen grooten ſteven, ſchrander uitgehakt, en geſchilderd, met eene figuur op de punt, die eenen man moet verbeelden, wiens aangezigt van gramſchap grijnst. Hunne roei-ſpaanen zijn omtrent vier of vijf voeten lang, ſmal en puntig, door middel van welke het vaartuig, als zij op de maat roeijen, vrij ſnel voorwaarts gaat. Hun zeil, dat zij zelden gebruiken, is van eene mat gemaakt, van eene drie-

hoekige gedaante, met het breedſte eind van boven.

De eenigſte wijze, waarop zij hunne visch klaar maaken, is braaden of bakken, want de konst van kooken is hun volkoomen onbekend. Op deeze wijze maaken zij ook den wortel en een gedeelte van den ſtengel van een varen-kruid, in een groot gat, dat zij daartoe graaven, en dat hun tot een oven dient, gereed. Als hij gaar is, ſplijten zij dien, en vinden binnen in denzelven eene goede ſmeerige zelfſtandigheid, als gekookte ſago, maar vaster. Zij gebruiken ook eenen anderen kleinen varen-wortel, die hun voor brood ſchijnt te dienen, alzoo zij dien droogen en met zig draagen, met veel gedroogden visch, als zij met hunne gezinnen verhuizen, of verre van hun huis trekken. Deezen ſlaan zij met een' ſtok, tot hij vrij murw wordt, wanneer zij hem kaauwen en het harde vezelachtige gedeelte uitſpuuwen; het ander gedeelte heeft eene zoete meelachtige ſmaak, die gantsch niet onaangenaam is. (*).

Als zij zig op zee niet durven waagen, of zulks verkiezen eeten zij, in plaats van visch mos-

(*) Het eerstgenoemde Varen-kruid is het *Polypodium medullare*, en het laatſte het *Polypodium dichotomum*. Het *Comm. de pl. eſculent. Oc. Auſtr.* No. 48, 49.

G. FORSTER.

mosſelen en zee-ooren, van welke groote hoopen ſchulpen bij hunne huizen liggen; ook vinden zij, ſchoon zelden, middel om rallen, pinguins en kormorans te dooden, die hun eene afwisſeling van ſpijs bezorgen. Zij fokken ook zeer veele van de honden, van welke hier boven geſprooken is, tot ſpijs aan, maar deeze kunnen niet beſchouwd worden als een voornaam artijkel van hun voedzel, waaruit wij mogen beſluiten dat zij, alzoo 'er geen het minſte teken van landbouw is, hun onderhoud voornamelijk uit de zee haalen, die ook indedaad zeer veel voor hun oplevert.

Hunne wijze van eeten ſtrookt wel met de morsſigheid van hunne perſoonen, die dikwijls ſtinken naar het vet, waarmede zij beſmeerd zijn, terwijl zij hunne klederen nooit wasſchen. Wij hebben hen het ongedierte zien opeeten, van welk hunne hoofden rijklijk voorzien zijn.

Zij waren ook gewoon met de grootſte gulzigheid eene groote hoeveelheid ſtinkende traan of zee-honden-vet, dat wij aan de tenten ſmolten, en dat wij bijna twee maanden bewaard hadden, te drinken, en aan boord waren zij niet te vreden met de lampen te ledigen, maar zij zwolgen ook het katoen en de brandende pit even gulzig naar binnen. Het is aanmerkenswaerdig dat, ſchoon de bewooners van *Van Diemens Land* het ſlechts zeer ſchraal hebben, zij egter ons

brood niet wilden proeven, alhoewel zij het om zagen eeten, terwijl dit volk het gretig verslond, al was het vermolmd en verrot; doch dit moet niet toegeschreven worden aan enig gebrek in hunne zintuigen, want ik heb hen dingen zien wegwerpen, welke wij eeten, met baarblijklijke walging, als zij maar aan dezelve gerooken hadden.

Zij liggen zoo veel schranderheid, zoo in uitvinding als uitvoering, aan den dag als enige onbeschaafde natie onder diergelijke omstandigheden; want, zonder het gebruik van enig metaal gereedschap, maaken zij alles wat zij tot het bekoomen van de middelen van bestaan nodig hebben, gelijk ook klederen, en wapenen, met eene zekere netheid, sterkte en geschiktheid tot het oogmerk, waartoe zij moeten dienen. Hun voornaamste werktuig is omtrent op de wijze van onze bijlen gevormd, en, gelijk ook de beitel en guts, van den groenen serpentijn-steen of jaspis (*) gemaakt, van welken ik reeds gesprooken heb, schoon zij somtijds ook van eenen zwarten, gladden en zeer harden steen vervaerdigd zijn; (†) maar daar zij in uitmunten is hunne snijkonst, die men op de geringste dingen vindt, en in het bijzonder zijn de stevens van hunne

(*) Nieren-steen. G. FORSTER.
(†) Basalt. G. FORSTER.

ze vaartuigen somtijds zoodanig met snij-werk versierd, dat het niet alleen veel tekening vertoont, maar ook tot een blijk verstrekt van hunne groote arbeidzaamheid en geduld in de uitvoering. Het koord, dat zij tot visch-lijnen gebruiken, evenaart, in sterkte en gelijkheid, het ons, en hunne netten zijn geenzints minder van hoedanigheid dan de onze. Doch dat hun het meeste werk van allen moet kosten, is het maaken van het gereedschap, waarvan wij zoo even gesproken hebben; want de steen is zeer hard, en de eenigste wijze van denzelven te fatsoeneeren, die wij kunnen gissen, is door den eenen steen tegens den anderen te wrijven, dat zeer langzaam in zijn werk moet gaan. In plaats van mes gebruiken zij eene schulp, of een stuk vuur-steen, of jaspis, en tot boor om gaten te booren, zetten zij eenen haaien-tand in het eind van een stukjen hout. Zij hebben ook eene kleine zaag van gekartelde visch-tanden, die op den bokronden rand van een net besneden stuk hout zijn vast gezet, maar deeze gebruiken zij, naar hun zeggen, alleen tot het opsnijden van de lighaamen van hunne vijanden, die zij in den oorlog gedood hebben.

Geen volk heeft haastiger gevoel van eene aangedaane belediging en is gereeder om 'er wraak over te neemen; maar dan zullen zij ook onbeschoft zijn, als zij denken dat zij geen gevaar loopen

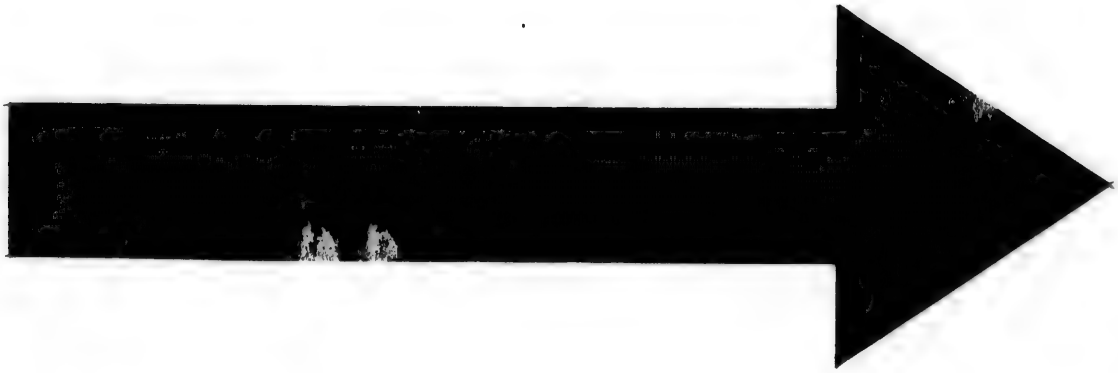

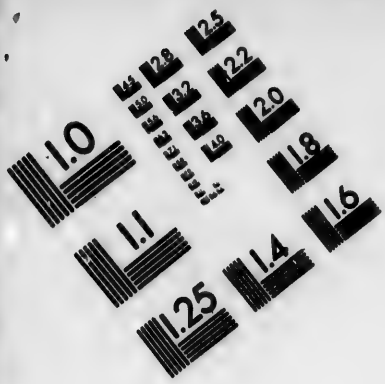

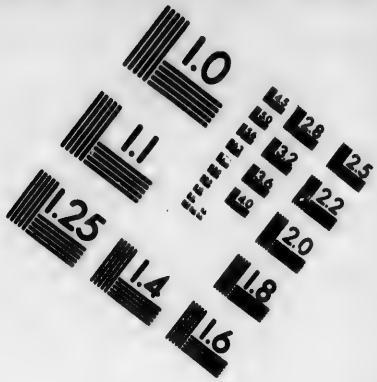

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

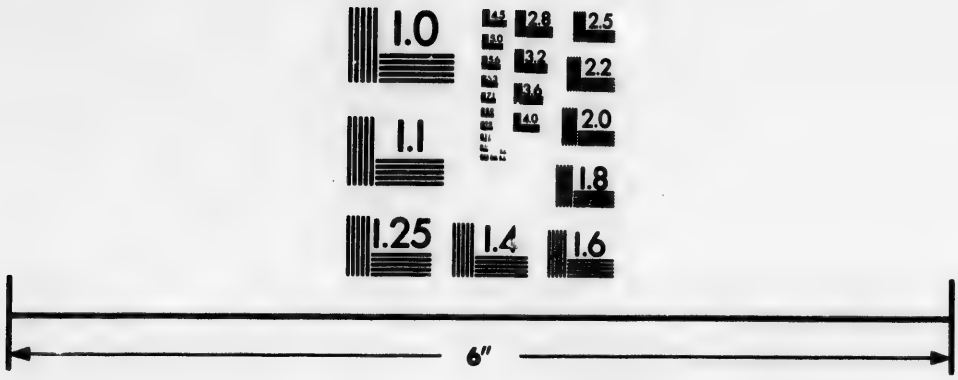

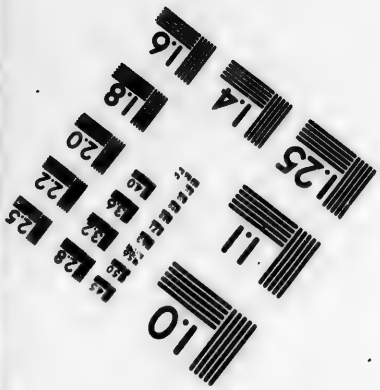

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

van geſtraft te zullen worden, dat zoo ſtrijdig is met den geest van waare dapperheid, dat men hunne gereedheid om beledigingen te wreeken misſchien eerder moet beſchouwen als eene uitwerking van kwaadaartigheid dan van groote kloekmoedigheid. Zij ſchijnen ook agterdogtig en wantrouwend van aart te zijn (dat hun egter misſchien meer aangewend dan natuurlijk aangeboren is) want nooit kwamen vreemden onmiddelijk aan het ſchip, maar zij bleeven in hunne kanos op eenen kleinen afſtand liggen, of om onze beweegingen gade te ſlaan, of om te overleggen of zij zig aan ons zouden waagen. Hierbij voegen zij eenen grooten graad van oneerlijkheid, want zij ſteelen alles dat zij onder hun bereik kunnen krijgen, zoo 'er maar de minſte hoop is van niet geſtraft te zullen worden, en ik twijfel niet of zij zouden in het mangelen ook bedrog pleegen, zoo zij maar dagten dat het veilig geſchieden konde, alzoo zij niet alleen weigerden ons iets in de handen te geeven, om het te bezien, maar juichten als zij meenden ons met de koop bedrogen te hebben.

Zulk een gedrag is egter enigermaate te verwagten, daar ſlechts weinig ondergeſchiktheid ſchijnt te zijn, en, bijgevolg, ook weinige, zoo al enige, wetten om overtreedingen te ſtraffen; want niemands gezag ſchijnt zig verder uitteſtrekken dan zijn eigen gezin, en zoo zij zig

al

al ſomtijds vereenigen tot hunne onderlinge verdediging, of tot enig ander oogmerk, ſtellen zig diegeene, welke in moed of beleid uitmunten, zig aan het hoofd. Hoe hunne bijzondere geſchillen beſlist worden is onzeeker; maar in de weinige, welke wij zagen, die ook van geen groot belang waren, ſchreeuwden en tierden de partijen geweldig.

Hunne openbaare geſchillen zijn menigvuldig, of liever altoos duurende, want het ſchijnt, uit het aantal hunner wapenen en hunne behendigheid in dezelve te gebruiken, dat de oorlog hunne voornaamſte bezigheid zij. Deeze wapenen zijn ſpeeren, patoos en knodſen, of ſomtijds ſteenen. De eerſte zijn gemaakt van hard hout, dat geſpitst is, van verſchillende lengte, van vijf tot twintig, ja tot dertig voeten lengte. De korte worden gebruikt om dezelve als werp-ſpietſen te werpen. De *patoo* of *emeete* is van eene eliptiſche gedaante, omtrent agttien duimen lang, met een handvat van hout, ſteen, het been van enig zee-dier, of groene jaspis, en ſchijnt hun voornaamst wapen van verdediging in den ſtrijd te zijn. De knods is omtrent vijf of zes voeten lang, en loopt aan het een eind, daar een geſneden kop op ſtaat, ſmal toe, en aan het ander eind is zij breed of plat met ſcherpe kanten.

Eer de aanval begint, heffen zij te zaamen eenen oorlogs-zang aan, waarin zij alle aller-

naauwkeurigst de maat houden, en hunne driften weldra tot eene dolle woede opwinden, dat zij met de afgrijslijkste verdraaijingen van de oogen, den mond en de tong doen verzeld gaan, om schrik in hunne vijanden te verwekken, dat hen degeenen, die zulks niet gewoon zijn, meer als duivels dan als menschen doet voorkoomen en den stoutsten schier van vrees zoude doen verstijven. Hierop volgt eene omstandigheid, welke hun afschuuwlijk gezigt reeds bijna schijnt te voorspellen, en die wreed, afgrijslijk, en schandelijk voor de menschlijke natuur is; zij snijden, namelijk, de ligbaamen hunner vijanden, zelfs voor zij nog volkoomen dood zijn, aan stukken, braaden die op een vuur, en verslinden het vleesch, niet alleen zonder tegenzin, maar met een bijzonder genoegen.

Men zou ligt onderstellen dat een volk, hetwelk tot zulk eene groote wreedheid in staat is, ontbloot moet zijn van alle menschlijk gevoel, zelfs onder elkanderen. En egter zien wij hen het verlies van hunne vrienden beweenen met eene sterkte van uitdrukking, die de tederste herinnering aan dezelve te k.. n geeft; want beiden mannen en vrouwen beweenen degeene, die hun in den bloede bestaan, hetzij zij in den strijd gebleven, of natuurlijk gestorven zijn, met het jammerlijkst klaag-geschrei, terwijl zij tegelijk hunne voorhoofden en wangen met schul-

pen,

pen of ſtukken vuur-ſteen in groote wonden opſnijden, tot het bloed 'er overvloedig uit vloeit, en zig met hunne traanen vermengt. Zij ſnijden ook ſtukken van hunnen groenen ſteen tot ruuwe menschlijke gedaanten, welke zij met heldere oogen van paerl-moêr verſieren en aan hunnen hals draagen, tot nagedagtenis van degeene, die hun het liefst waren; en dit gevoel van hun hart is zoo ſterk, dat zij zelfs de plegtigheid van zig te ſnijden verrigten, en ſchreijen van blijdſchap, bij de wederkomst van hunne vrienden, als zij ſlechts eenen korten tijd afwezig geweest zijn. (*)

Den kinderen worden, in eenen zeer vroegen ouderdom, alle de handelingen van hunne ouders, hetzij goed, hetzij kwaad, geleerd, zoo dat men de jongens en meisjens van negen of tien jaaren alle de beweegingen ziet doen en alle de vreeslijke gebaerden ziet nabootſen, door welke de oudere van jaaren gewoon zijn hunne vijanden ſchrik aantejaagen, terwijl zij in hun gezang de maat naauwkeurig in acht neemen. Zij zingen ook, met enige melodie, de overleveringen van hunne voor-

(*) Dit opkrabben van hun vleesch bewijst, gelijk alles wat tot eene gewoonte is overgegaan, niets voor het gevoel Dat dit gebruik van ouden oorſprong is, kan men daaruit afneemen, dat men het ook op *Otahiti* en op de andere eilanden van de zuid-zee vindt.

G. FORSTER.

voorvaderen, derzelver oorlogsdaaden en andere onverſchillige onderwerpen, op welke oeffening zij onmaatig verzot zijn, en waarmede zij veel van hunnen tijd beſteeden, gelijk ook met op eene ſoort van fluit te ſpeelen.

Hunne taal is verre van hard en onaangenaam te wezen, ſchoon de uitſpraak dikwijls met de keel geſchiedt, en alle hoedanigheden, die in andere taalen vereischt worden, om die muzijkaal te maaken, zijn tot eenen hoogen graad in deeze te vinden, als men 'er over mag oordeelen naar de welluidendheid van ſommige hunner gezangen. Dezelve is ook rijk genoeg, ſchoon in veele opzigten nog gebrekkig, als men haar bij onze Europiſche taalen vergelijkt, die haare volkoomenheid aan langduurige verbeteringen verſchuldigd zijn. Ik voeg hier eene kleine woorden lijst bij, waaruit men 'er enigzints over kan oordeelen. Ik heb eene groote menigte van hunne woorden verzameld, zoo op deeze als onze voorige reis, en, hetzelfde onderzoek gedaan hebbende, omtrent de taalen van de andere eilanden van de zuid-zee, heb ik de ſterkſte bewijzen bekoomen van derzelver wonderbaarlijke overeenkomst of liever eenzelvigheid. Deeze algemeene waarneeming is reeds gemaakt in de beſchrijving der voorgaande reizen. (*) Ik zal egter in ſtaat zijn

(*) II Deel bladz. 343, 344 en VII Deel bladz. 350.

zijn dit nog ſterker te bevestigen door eene nieuwe woorden-lijst, uit een groot woorden-boek, dat ik bezit, getrokken, en door de woorden van dezelfde betekenis, gelijk die op *Otahiti* in gebruik zijn, in de volgende kolom te plaatſen, zal de weetgierige leezer in een opſlag van het oog kunnen oordeelen door welke veranderingen het verſchil van tongval heeft plaats gegrepen.

	Nieuw-Zeelandsch.	Otahitisch.
Water.	*Ewy.*	*Evy.*
Een ſtaert van een' hond.	*Wyeroo.*	*Ero.*
De Dood, dood.	*Kaoo, matte.*	*Matte, roa.*
Vliegen (of vlugten.)	*Ererre.*	*Eraire.*
Een Huis.	*Ewharre.*	*Ewharre.*
Slaapen.	*Moea.*	*Moe.*
Een visch-angel.	*Makeee.*	*Matau.*
Geſloten.	*Opanee.*	*Opanee.*
een bed.	*Moenga.*	*Moera.*
Een kapel.	*Epaipe.*	*Pepe.*
Kaauwen of eeten.	*Hekaee.*	*Ey.*
Koud.	*Makkareede.*	*Mareede.*
Van daag.	*Agoaanai.*	*Aoaanai.*
De Hand.	*Reenga.*	*Ereema.*
Groot.	*Keerahoi.*	*Erahoi.*
Rood.	*Whairo.*	*Oora, oora.*
Wij.	*Taoba.*	*Tadoa.*
Waar is het?	*Kahaia.*	*Tehaia.*
Een Steen.	*Powhy.*	*Owhy.*
Een Man.	*Tangata.*	*Taata.*
Zwart.	*Purra, purra.*	*Ere, ere.*
Wit.	*Ema.*	*Oaama.*
Zig ophouden, woonen.	*Nohoanna.*	*Nohonoa.*

Bui-

Buiten?	*Woho.*	*Woho.*
Mannetjen (van een dier.)	*Toa.*	*Etoa.*
Wijfjen.	*Eoowha.*	*Eooha.*
Een Thal.	*Mango.*	*Mao.*
Verftaan.	*Getoola.*	*Eetoo.*
Vergeeten.	*Warre.*	*Onere.*
Gisteren.	*Taontinnahoi.*	*Ninuahoi.*
Een.	*Tahaee.*	*Atahay.*
Twee.	*Rooa.*	*Erooa.*
Drie.	*Toroo.*	*Toroo.*
Vier.	*Faa.*	*Ahaa.*
Vijf.	*Reema.*	*Ereema.*
Zes.	*Ono.*	*Aono.*
Zeven.	*Heetoo.*	*Aheitoo.*
Agt.	*Waroo.*	*Awaroo.*
Negen.	*Eeva.*	*Aeeva.*
Tien.	*Angahoora.*	*Ahoorao.*

De Nieuw-Zeelanders voegen voor deeze telwoorden *Ma* (*) als:

Elf.	*Matahee.*
Twaalf enz. enz.	*Maroa &c. &c.*
Twintig.	*Mangahoora.*

(*) Dit voorzetzel is ook in de andere tongvallen gebruiklijk. De Heer ANDERSON heeft hier nergens acht gegeeven op den *articulus*, waardoor de gelijkheid tusschen de twee talen nog treffender zoude geweest zijn.

G. FORSTER.

EINDE VAN HET AGTSTE DEEL.

DE

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET AGTSTE DEEL.

Plaat LXXII**. Gezigt van *Kersmis Haven* aan *Kerguelens Land*. bladz. 107

—— LXXIII**. Man van *Van Diemens Land*. 146

—— LXXIV**. Vrouw van *Van Diemens Land*. 154

—— LXXV**. Oposſum van *Van Diemens Land*. 165

—— LXXVI**. Gezigt in eene *Hippah* of verſchanst dorp in *Nieuw-Zeeland*. 241

Kaart N°. XXVI**, Algemeene Kaart van de ontdekkingen door Kapitein J. COOK op zijne drie Reizen gedaan, met de koerſen, die de ſchepen gehouden hebben. . 1

Kaart

		bladz.
Kaart N°. XXVII**.	*Van Kerguelens Land*, door COOK het *Eiland van verwoesting* genaamd.	78
— — XXVIII**.	Schetzen van *Kersmis Haven* en *Pallisers Haven* aan *Kerguelens Land*. . . .	94
— — XXIX**.	Gezigten op de kusten van *Kerguelens Land*.	126
— — XXX**.	Kaart en Gezigten van *Van Diemens Land*.	138
— — XXX**†.	Kaart van de *Basses Straat* tusschen van *Diemens Land* en *Nieuw Zuid-Wales*.	178
— — XXXI**.	Gezigt en Kaart van de *Avontuur-Baai* aan *Van Diemens Land*.	181

bladz.
d,
i-
g
. 78
is
rs
ue-
. 94
ten
nd. 126
van
nd. 138
sses
van
en
ales. 178
van
Baai
mens
. . 181